

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ
ВІДНОСИН: ВИКЛИКИ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ**

**26 листопада 2019 року
м. Ужгород**

Міністерство освіти і науки України
Ужгородський національний університет»
Кафедра фінансів і банківської справи
Департамент фінансів Закарпатської обласної державної адміністрації
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Кафедра фінансів і банківської справи
Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних
досліджень НАН України

Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти

**Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
26 листопада 2019 року
м. Ужгород**

Ужгород – 2019

IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти»

**УДК 336 (477) (063)
Ф59**

Рекомендовано до друку Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №4 від 06.12.2019 року.

Відповідальний за випуск:

Варцаба Віра Іванівна – завідувач кафедри фінансів і банківської справи економічного факультету ДВНЗ «УжНУ», д.е.н., професор

Редакційна колегія:

Пойда-Носик Ніна Никифорівна – професор кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., професор

Чубарь Оксана Геннадіївна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., доцент

Кампо Георгіна Михайлівна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н., доцент

Чакій Ольга Іванівна – доцент кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ», к.е.н.

Загоруйко Світлана Володимирівна – старший викладач кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ»

Мицька Тетяна Василівна – старший лаборант кафедри фінансів і банківської справи ДВНЗ «УжНУ».

Ф59 Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 26 листопада 2019 р.) – Ужгород: УжНУ, 2019. – 296 с.

Збірник укладено за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти», яка відбулася 26 листопада 2019 р. у ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Матеріали авторів містять різні точки зору з теоретичних та прикладних засад розвитку фінансової системи держави та регіонів, які охоплюють: проблематику бюджетно-фінансової автономії в умовах децентралізації; діяльності суб'єктів грошово-кредитного ринку; удосконалення механізмів фінансового менеджменту підприємств; актуальні проблеми реалізації митної політики та удосконалення податкової системи держави; методичні та практичні засади оціночної діяльності, а також розвитку страхового ринку, що в сукупності виступають ключовими факторами процесу перебудови національної та глобальної моделі фінансово-кредитних відносин.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакція не завжди поділяє думку та погляди авторів. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

УДК 336 (477) (063)

© Автори тез, 2019
© ДВНЗ «УжНУ», 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Бідзіля М.І. Інтернет-банкінг як технологія віддаленого банківського обслуговування	11
Богдановський Д.І. Трансформація соціальних систем за доби глобалізації	13
Варцаба В.І. Грошово-кредитна політика як інструмент впливу на розвиток національної економіки	15
Грубінка І.І. Особливості функціонування ринку цінних паперів в Україні	18
Драган О.О. Design and development deposit operations of commercial banks	19
Злидник Ю.О. Краудфандинг як інструменту фінансування: переваги та недоліки	23
Кравчук І.С. Організаційно-правові засади реформування ринку обігових фінансових інструментів в Україні	25
Кудріна О.Ю. Модель системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону	29
Лавкай В.В. Фінансово кредитні механізми стимулювання сільськогосподарського виробництва в Україні	30
Легеза Н.Е., Куруц Г.Ю. Майбутнє світової валютної системи	32
Паска І.М. The impact of financial decentralization on the local government organization	35
Сембер С.В., Мандзій О.В. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України	38
Сидоренко В.О. Вплив фінансових інвестицій на економічний розвиток країни	40
Сторощук Б.Д., Шупер А.С. Переваги і недоліки режиму інфляційного таргетування	42
Совтан О.І. Теоретичне підґрунтя сталого розвитку країни	45
Філеп Ю.М. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного фінансового ринку	46
Чубарь О.Г., Лендел І.І.	49

Боргові цінні папери та їх роль у формуванні фінансових ресурсів держави

СЕКЦІЯ 2 БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Автухов К.А. Щодо законодавчого забезпечення фінансування кримінально-виконавчої системи	52
Березнюк О.С. Тенденції формування доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад Закарпатської області	53
Бондаревська О.М., Політько А.С. Формування спроможних територіальних громад в умовах децентралізації на прикладі Полтавської області	56
Герич М.І. Шляхи зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації	58
Гибало О.В. Актуальні проблеми, особливості фінансування бюджетної програми капітального будівництва муніципалітетів в Україні	61
Гордієнко Л.А. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в Україні	63
Диха М.В. Бюджетна децентралізація в Україні: проблеми фінансування розвитку територій	65
Думнич А.В. Особливості реалізації процесу бюджетної децентралізації в Україні	67
Мулеса Е.В. Особливості функціонування місцевих бюджетів в умовах реформи децентралізації	70
Лазар П.Д., Траньович Ю.П. Проблема зростання податкового боргу до місцевих бюджетів Закарпатської області	73
Логвиненко Б.О. Бюджетно-фінансова автономія як запорука підвищення якості медичного обслуговування у сільській місцевості	75
Лозакович Р.О. Функціонування бюджетної системи України в умовах децентралізації	77
Невкипіла А.В. Особливості проведення інвентаризації в установах державного сектору	79
Плахова Г.М. Особливості кошторису видатків сільських рад в Україні	82
Сойма Е.В. Децентралізація в Україні: досягнення та проблеми	84

СЕКЦІЯ 3
СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВА

Бідзіля М.І. Проблеми планування та адміністрування прибутку державних підприємств в Україні	86
Буснюк С.В. Теоретико-методичні основи фінансового менеджменту підприємства	88
Гаватюк Л.С., Юзюк В.М., Сандрак С.В. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення	90
Грига Х.І. Антикризове управління як спосіб запобігання банкрутству підприємства	93
Зубченко В.В. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства	95
Ільченко Є.О. Актуальні питання обліку розрахунків з покупцями і замовниками у торговому підприємстві	99
Кізляк К.В. Механізм формування прибутку підприємств у ринкових умовах	101
Левицька К.В., Бабенко В.І., Середінова О.В. Розробка організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємства	103
Матвєєва К.Є. Сучасні методи і моделі прогнозування фінансового стану підприємства	106
Надейко М.М. Характерні ознаки системи корпоративної культури	108
Нодь Н.В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення	111
Полінкевич О.М. Система фінансових індикаторів та інструментів у фінансовому механізмі підприємства	113
Пулбере А.А. Деякі особливості направлення працівників підприємств у закордонні відрядження	115
Рогіз Л.О. Проблемні питання гармонізації обліку запасів у відповідності до міжнародних стандартів	118
Сіра Е.О. Автоматизація бізнес-процесів на підприємствах ресторанного бізнесу	120
Соколова Е.О.	121

Фінансова безпека підприємства: економічна сутність та структура	
Терещенко А.С.	123
Шляхи вдосконалення обліку грошових коштів	
Ткаченко К.В.	124
Summary and significance insurance financial security	
Ткаченко С.А.	
Новітні підходи до методології аналітичної обробки техніко-економічної інформації та до критеріїв оцінки економічної продуктивності господарської діяльності промислових підприємств, виробничих об'єднань країни	129
Шевченко Д.С.	
Напрями вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками	131

СЕКЦІЯ 4

ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бачо Р.І.	134
Інформаційно-аналітичне забезпечення обліку у фінансових установах	
Варцаба В.І., Бадзелюк В.В.	136
Оцінка фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»	
Варцаба В.І., Шубелко Н.Ю.	138
Управління якістю кредитного портфеля банку	
Владарчик Ю.А., Коновалова О.Б.	141
Особливості кредитування середнього і малого бізнесу в Україні	
Внукова Н.М.	143
Трансформація моделі фінансово-кредитних відносин стейкхолдерів для забезпечення розвитку території	
Гнип Н.О., Мінюкова Є.Р.	145
Проблеми формування ресурсної бази банків України в умовах фінансової нестабільності	
Горшков В.В.	147
Державний капітал в банківській системі України	
Зарева Е.Е.	150
Аналіз сучасного стану ринку інтернет-банкінгу в Україні	
Заславська О.І.	152
Інноваційні концепції побудови бізнес-моделі роботи банківської установи	
Калиняк Н.Ю.	154
Формування ресурсів вітчизняних комерційних банків в умовах макроекономічного спаду економіки	
Мансурова-Жеребйова П.О.	157
Блокчейн – один із головних технологічних проривів останнього часу	

Матей С.А. Методи діагностики банківських криз	159
Мушка Д.В. Економічна сутність банківського маркетингу	161
Попфалуші Я.І. Сучасні тенденції розвитку системи безготівкових розрахунків в Україні та світі	163
Путінцева Т.В. До визначення сутності ліквідності комерційних банків	166
Садовнича С.О. Організаційно-методичні аспекти зовнішнього контролю доходів кредитних спілок	168
Свалявчик В.Ю. Процентна ставка як основний інструмент грошово-кредитного регулювання за умов режиму інфляційного таргетування	170
Сембер С.В., Болдог С.Й. Іноземний капітал в банківському секторі України	173
Сембер С.В., Глеба М.І. Особливості стратегічного менеджменту в банку	174
Сембер С.В., Ільницька М.І. Особливості формування депозитної політики банку у сучасних умовах	176
Осташ С.В. Діяльність комерційних банків України як учасників грошово-кредитного ринку	178
Чепелюк Г.М. Практичні аспекти банківського кредитування реального сектору економіки України	181

СЕКЦІЯ 5

РЕАЛІЗАЦІЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНА ПРАКТИКА ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ

Бевцик В.О. Митні тарифи як інструмент торгової політики держави	184
Бузніковата Ю.О. Стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні	187
Декет В.І. Особливості митної справи та митної політики України	189
Дзямко Ю.М. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	192
Івашко Л.М. Митне регулювання зовнішньоторговельних потоків в Україні	193
Кампо Г.М., Крюка В.Т. Оцінка динаміки митних платежів до бюджету держави	195

Козуб А.В. Головні проблеми реалізації митної політики України в сучасних умовах	199
Мисько В.В. Особливості процесу реформування митної служби України	201
Нерода В.А. Управління митними платежами при здійсненні експортно-імпорتنних операцій та шляхи його покращення	203
Нитка І.І. Аспекти формування митної політики України в рамках євроінтеграційних відносин	208
Пітюлич М.М., Клочанка К.Р. Митна політика України в умовах її членства в СОТ	210
Пригара Р.І. Значення митного регулювання при інтенсифікації інтеграційних процесів	213
Рачкулинець А.Ю. Митний контроль експортно-імпорتنних операцій підприємства	216

СЕКЦІЯ 6

ОЦІНОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ

Бенца Д.І. Методологічні підходи до оцінювання колісних транспортних засобів	219
Керімов П.О. Розрахунок індивідуального бета-коефіцієнта на базі середньогалузевих значень: переваги і недоліки	221
Огородник В.О., Матей М.Ю. Тенденції на ринку оціночних послуг України	222
Огородник В.О., Надь Н.О. Проблемні аспекти оцінки вартості підприємств	224
Огородник В.О., Першин Є.С. Офіцинський М.Р.	225
Сутність та основні підходи до оцінки бізнесу в Україні	227
Яциковський Б.І. Методичні та практичні аспекти економічного дослідження гірничодобувної галузі	229

СЕКЦІЯ 7

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Бідзіля М.І. Детінізація доходів фізичних осіб-підприємців у зв'язку із обов'язковим запровадженням реєстратора розрахункових операцій (РРО)	232
Гринуш О.В. Актуальні проблеми реформування місцевого оподаткування в Україні	234

Загоруйко С.В. Основні напрямки деофшоризації економіки України	236
Ковач Ю.Е. Проблеми непрямого оподаткування в Україні	239
Лизанець М.В. Проблемні аспекти реалізації сучасної податкової політики в Україні	241
Мінкович В.Т. Роль податкового регулювання у здійсненні ефективних економічних трансформацій	244
Потокі Г.Ф. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходної частини місцевих бюджетів України	247
Осмятченко В.О. Досвід впровадження дуальної освіти для підготовки фахівців з фіскального адміністрування	250
Сержанова Т.В. Проблеми та недоліки реформування податкової системи України та шляхи їх вирішення	252
Стрельнікова В.В. Актуальні проблеми функціонування ПДВ в Україні	255
Чакій О.І., Білинець О.А. Сучасна податкова система України: проблеми та напрямки реформування	257
Чинчик А.А. Основні орієнтири податкової політики в умовах модернізації господарського розвитку	259

СЕКЦІЯ 8

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

Борисова В.А. Розвиток страхування фінансових ризиків в аграрній сфері	261
Мінкович В.Т., Данило А.І. Обмежуючі чинники розвитку вітчизняного ринку страхових послуг	263
Долготер О.Ю. Особисте страхування в Україні: сутність та перспективи розвитку	265
Кундря К.Ю. Управління грошовими потоками страхової компанії	267
Кущенко Д.В. Страхування автотранспортних засобів: теоретичні аспекти, особливості, гарантія безпеки	269
Ластівка Н.Ю. Недержавне пенсійне страхування в Україні: сучасний стан та особливості розвитку	272
Лужанська В.В. Розвиток та особливості сегменту страхування життя	274

Мудрак М.І. Основні аспекти становлення та розвитку страхового ринку України	276
Омелянєнко Д.О., Коваль В.О. Покращення платоспроможності страхових компаній із урахуванням європейського досвіду	279
Орос В.В. Основні напрями та методи впровадження стратегічного менеджменту в страхових компаніях	281
Охріменко О.О. Посилення цінності страхового продукту шляхом застосування суміжних інновацій	282
Попович Т.В. Методи протидії страховому шахрайству в Україні	284
Рудик В.К. Тенденції розвитку системи пенсійного страхування в умовах проведення пенсійної реформи в Україні	287
Славінська А.С. Особливості розвитку страхового ринку України	289
Сметана К.Я. Перспективи розвитку медичного страхування в Україні	292
Шкіря М.І. Особливості концепції управління економічною безпекою страхової компанії	294

СЕКЦІЯ 1
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

*Маріанна Бідзіля, студентка 4 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., професор*

ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ВІДДАЛЕНОГО
БАНКІВСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку світового господарства спостерігається тенденція зростання ролі мережі Інтернет у різних галузях економіки, у тому числі й у фінансовій сфері. У банківському секторі це проявляється у розвитку Інтернет-банкінгу, який дозволяє задовольняти потреби споживачів фінансових послуг дистанційно. Впровадження інновацій та технічний прогрес стимулює банки покращувати доступність та мобільність послуг. У практиці українських банків електронні послуги лише починають набувати популярності.

Інтернет-банкінг (англ. online Banking) або Web-банкінг – один із видів дистанційного банківського обслуговування, засобами якого доступ до рахунків та операцій за рахунками забезпечується в будь-який час та з будь-якого комп'ютера через Інтернет [3].

Стрімкий розвиток рівня впровадження Інтернет-банкінгу банками України провокує зростання інтернет-користувачів. З одного боку, кількість користувачів Інтернету в Україні становило 58% станом на кінець 2018 року, а з іншої – через низьке просування у регіони має ще й високий потенціал зростання інтернет-аудиторії у майбутньому. Дані Factum Grup Ukraine підтверджують, що постійними користувачами «всесвітньої павутини» у 2018 році є 21,8 мільйонів українців. Кількість користувачів Інтернет-банкінгу також зростає [2].

Проведений моніторинг розвитку Інтернет-банкінгу в Україні дав змогу виокремити банки лідери та визначити значну диференціацію у розвитку систем дистанційного банківського обслуговування роздрібних клієнтів.

Варто відмітити, що найбільший функціонал (більше 40 опцій – від переказів і відкриття депозитів до ведення домашньої бухгалтерії та придбання квитків) у Приватбанку. 37 опцій доступно в системі Інтернет-банкінгу Першого Українського Міжнародного Банку, 35 – в Альфа-Банку. Однією з найпопулярніших послуг до якої проявляють інтерес користувачі інтернет-банкінгу є можливість дистанційно оплачувати комунальні послуги. Більше 70% операцій – це грошові перекази, поповнення мобільних телефонів і оплата комунальних послуг (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік послуг Інтернет-банкінгу, що пропонують найбільші банки України

Назва банку	Назва системи Інтернет-банкінгу	Перелік послуг (основні можливості)
«ПриватБанк»	Приват24	- перегляд виписок за рахунками; - оформлення депозиту; - оформлення страхового полісу; - погашення кредиту; - купівля автобусних, залізничних та авіа-білетів; - купівля квитків на спортивні змагання; - обмін валюти; - будь-які види платежів; - поповнення мобільного телефону; - переказ коштів; - замовлення додаткових платіжних карт
«Ощадбанк»	WEB-банкінг «Ощад 24/7»	- перегляд виписок за рахунками; - будь-які види платежів; - оформлення депозиту; - переказ коштів; - погашення кредиту; - замовлення додаткових платіжних карт
«Укрсоцбанк»	UniCredit Online	- перегляд виписок за рахунками; - оформлення депозиту; - обмін валюти; - переказ коштів; - будь-які види платежів; - поповнення мобільного телефону

Джерело: [4].

За інформацією GooglePlay українці встановили на свої Android-смартфони додаток Privat24 понад 5 млн разів, якщо врахувати, що кількість смартфонів у мережах українських операторів дорівнює близько 10 млн, то можна дійти висновку, що Privat24 використовує кожен другий власник AOS-пристроїв, а це абсолютний результат для платіжних додатків на Android серед користувачів України та Східної Європи [1].

Отже, інтернет-банкінг у процесі свого розвитку стає невід'ємною складовою банківського сектору, яка розширює межі взаємозв'язку між клієнтом та банком, що у свою чергу є одним із пріоритетних завдань вітчизняних банків в процесі конкурентної боротьби за кожного окремого клієнта.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні банки України: хто кращий? [Електронний ресурс] / Marketer. – Режим доступу: <https://marketer.ua/ua/the-best-innovative-banks-of-ukraine/>.
2. Офіційний сайт Factum Group Ukraine. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.slideshare.net.
3. Сербина О.Г. Інтернет-банкінг: українська практика та світовий досвід / О.Г. Сербина, О.М. Загузова // Молодий вчений. – 2014 – С.125-128. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/4/34.pdf>.

4. Шевчук Є.В. Оцінка використання фінансових інновацій на фінансовому ринку України / Є.В. Шевчук // Економіка та держава. – 2019 – С.39-44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2019/10.pdf.

*Дмитро Богдановський, студент 4 курсу
Університету ДФС України, м.Ірпінь
Науковий керівник: Мельник О.П., к.ю.н., доцент*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ ЗА ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Нагальною потребою українського суспільства за сучасної доби стає подолання негативних проявів глобалізації. Йдеться про наростання процесів соціокультурного відчуження. Особливої уваги потребує вивчення соціокультурних, політичних, економічних детермінант, що спричиняють негативні прояви глобальних трансформацій. Серед них деградація свідомості під впливом ЗМІ, духовний занепад, аксіологічна криза, уніфікація, аполітичність, тотальне економічне координування суспільством, посилення бюрократичного пригнічення та інші, які в ході глобалізації стають реаліями планетарного масштабу.

За умови поширення євроатлантичних соціокультурних та політичних схем в глобальному просторі, необхідно дослідити детермінанти, форми, наслідки відчуження в Україні та з'ясувати ефективні шляхи його подолання. Крім того, загострюється аксіологічна криза, що полягає у відчуженні традиційних і поширення споживацьких цінностей. Ця обставина спричинює гносеологічну кризу, яка виявляється у нездатності індивіда зі споживацьким світоглядом досягнути складні реалії сьогодення та належним чином відреагувати на зміни в сучасному просторі, що може призвести до екологічної катастрофи, третьої світової війни, знищення життя на Землі. Тому актуалізується коло проблем, пов'язаних з подоланням відчуження традиційних цінностей шляхом реформування освітньо-виховної сфери, та, відповідно, трансформацією соціокультурних систем.

Нова стратегія освіти та виховання повинна базуватися на основі гармонізації людської природи шляхом активізації креативного потенціалу індивіду (фантазії, інтуїції, уяви), відродження цінностей, що ґрунтуються на традиційних національних, релігійних уявленнях.

Світ усвідомив глобальність змін сучасності в ході зіткнення з негативними наслідками некерованого економічного зростання, що нерідко веде до руйнування ареалу життєдіяльності людини, знищення природних ресурсів, розриву між розвиненими країнами, і такими, що розвиваються. Дані проблеми намагаються приборкати через ряд міжнародних організацій, але лобіювання інтересів країн «золотого мільярду» часто унеможливорює вирішення не тільки глобальних, але й конкретних, регіональних проблем.

Не можна оминати увагою також наявність величезних запасів ядерної і бактеріологічної зброї, терористичні акти і численні конфлікти, які супроводжуються численними людськими жертвами.

Вчені, політики, представники ділового світу вдаються до пошуку нових організаційних форм, які могли б послужити основою для наукових досліджень глобальних проблем з метою їх подальшого вирішення, використовуючи системний підхід до комплексних світових проблем. Адже світ спостерігає за тим, що відбувається постійне зростання взаємозв'язків між націями, країнами, державами в єдиній планетарній системі. Складна взаємодія між науково-технічними, соціально-економічними, політичними, екологічними і культурними проблемами відображається у понятті "глобальна проблематика".

Сучасна глобальна криза обумовлена традиційною орієнтацією на кількісні показники зростання. Вихід з кризи лежить на шляхах нового мислення. Перспектива розвитку людства повинна співвідноситися не з безмежним зростанням, а з підвищенням якості життя, раціональним природокористуванням і рішенням проблем з урахуванням загальнолюдських цінностей.

Екологічні, економічні, політичні та культурні проблеми переплітаються на регіональному і глобальному рівнях, змінюючи структурно та організаційно весь світ. Вчені стали переходити від абстрактного міркування про справедливий світ до висунення конкретних програм соціальної трансформації існуючих систем, вдосконалення політичних інститутів влади, зміни культурного етносу і ціннісних переваг.

Всі ці питання розглядаються в межах глобалістики - сфери знань про стан, функціонування та тенденції розгортання світової системи. Глобалістика характеризується висуненням і розробкою різноманітних ідей, дослідницьких проєктів і моделей, призначених для аналізу та осмислення глобальних проблем, процесів і протиріч сучасності, а також виявлення можливих альтернатив розвитку людства, шляхів і стратегій його виживання.

Список використаних джерел:

1. Глобальные трансформации и стратегии развития. // Белорус О.Г., Лукьяненко Д.Г. и др. /под ред. Белоруса О.Г. – К.:Ориане,2000. – 424с.
2. Левашов В.К. Глобализация и социальная безопасность.//Социс №3 (315), 2002. – С.19-28.
3. Неклесса А.И. Постсовременный мир в новой системе координат.// Глобальное сообщество: новая система координат (подходы к проблеме). – СПб.: Алетейя,2000. – С.11-71.
4. Панарин А.С. Двуполушарная система мира: переосмысление дихотомии “Восток-Запад”.// Глобальное сообщество: новая система координат (подходы к проблеме). – СПб.: Алетейя,2000. – С.157-168.
5. Печчеи А. Человеческие качества.– М.:”Прогресс”, 1980. – 304с.

*Віра Варцаба, д.е.н., професор
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Невід’ємним і значущим аспектом трансформації національної економіки є фінансове забезпечення як сукупність економічних відносин, які виникають з метою пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів, в т. ч. розробка механізму трансформації валових національних заощаджень у внутрішні інвестиції.

Роль грошово-кредитної політики як концептуальної складової розвитку національної економіки відзначається відсутністю єдиного підходу між науковцями та практиками у теоретичному обґрунтуванні тих фундаментальних положень, котрі визначають сутність, місце та роль грошово-кредитної компоненти у системі трансформації національної економіки.

В той же час, грошово-кредитна політика є одним з найважливіших та дієвих інструментів впливу держави на розвиток національної економіки. І неефективна організація грошово-кредитної системи здатна стати критичним фактором занепаду національної економіки,

Спостерігаючи за функціонуванням сучасної грошово-кредитної системи та виникненням фінансової кризи, де гроші «відриваються» від реального сектора національної економіки, можна відмітити, що така ситуація зумовлює необхідність пошуків нових, нетрадиційних підходів до моделей грошово-кредитної політики щодо сприяння розвитку реального сектора та управління національною економікою.

Варто підтримати думку автора роботи [2], що заходи монетарної політики центральних банків розвинених країн світу (збільшення грошової маси, встановлення низьких облікових ставок, кредитна підтримка суб’єктів господарювання) мають стати уроком для розробки стратегії грошово-кредитного регулювання в Україні, адже монетарні інструменти повинні використовуватись для відновлення розвитку національної економіки. В Україні немає чіткої стратегії реалізації грошово-кредитної політики у контексті подолання наслідків кризи, в якій опинилася країна.

Головне завдання монетарної політики в тому, щоб забезпечити розвиток економіки такою кількістю грошей і у такий спосіб, щоб реалізувати створену в економіці вартість і зберегти при цьому стабільність грошової одиниці [4]. А. Гриценко у роботі [1] підкреслює, що монетарна політика НБУ не адекватна до нових економічних реалій – потрібно відкоригувати грошово-кредитні механізми шляхом часткової зміни каналів, умов та обсягів грошової емісії та створення фінансово-кредитних установ для вирішення цих завдань.

Сучасна політика НБУ призводить до недомонетизації реальної економіки, яка сповільнює соціально-економічний розвиток України. Емісія

грошей пов'язується лише з інфляцією, а тому розглядається як небезпечний інструмент, який практично не можна застосовувати для розвитку національної економіки.

Розвиток інноваційної сфери та трансформації національної економіки вимагає впровадження нової парадигми монетарної політики, яка повинна носити стимулюючий характер. Науковці підкреслюють, що саме агресивна базисна інновація переорієнтовує на себе потоки ресурсів через монетарну сферу. Тому без ефективної грошово-кредитної сфери визрівання базисної інновації стає неможливим: можливе лише здійснення напівзаходів за допомогою поліпшуючих інновацій, які фінансуються з Державного бюджету або через інноваційні пільги. Стратегія економічного зростання потребує переходу в монетарній сфері до стратегії «агресивної гривні». Час відмовитися від стратегії стиснення інфляції до мінімальних величин, нехтуючи завданнями економічного розвитку національної економіки. Потрібно зорієнтувати політику регулювання грошової маси на досягнення обсягів, необхідних для забезпечення відтворювального процесу, поєднати жорсткий контроль над динамікою грошової маси зі стимулюванням структурної перебудови та економічного зростання. Стратегія «агресивної гривні» полягає у підвищенні доступності кредитів для підприємств реального сектору економіки і вдосконаленні сучасних механізмів збільшення грошової пропозиції, за яких інфляційний ефект грошової емісії буде мінімальним [3].

Метою грошової політики в країнах, які успішно розвиваються є створення умов для максимізації інвестиційної та інноваційної активності. Емісія використовується для цільового фінансування інвестицій за умови низьких заощаджень і доходів населення, нерозвиненого фінансового ринку. Така політика застосовується з другої половини XIX ст., зокрема, Гамільтоном в США, Вітте в Росії, Держбанком в СРСР, післявоєнній Японії та Західній Європі, сучасному Китаї, Індії, країнах Індокитаю. Всі країни, які здійснили економічне диво, використовували масштабну грошову емісію для кредитування інвестицій.

Цільова емісія грошей для кредитування інвестицій в цих країнах не призводить до інфляції, оскільки її результатом є підвищення ефективності виробництва і розширення обсягів випуску товарів, завдяки чому знижуються витрати, зростає пропозиція товарів і підвищується купівельна спроможність грошей. В міру зростання обсягів і зростання ефективності виробництва збільшуються доходи і заощадження населення і приватного бізнесу, завдяки чому розширюються приватні джерела фінансування інвестицій, і значення грошової емісії зменшується. За умови зниження інвестиційної активності, держава компенсує її збільшенням державних інвестицій, в т. ч. за рахунок емісійного фінансування дефіциту бюджету та інститутів розвитку. Саме так реалізується політика кількісного пом'якшення в США, ЄС та Японії та зростання державних інвестицій в КНР та Індії.

В процесі аналізу зарубіжного досвіду, можна зробити висновок, що країни, які здійснили економічне диво, використовували масштабну грошову емісію для кредитування інвестицій.

Так, в періоди наздоганяючої модернізації рівень монетизації був підвищений в Японії в 2,4 рази, в Кореї – більш ніж у 5 разів, в Сінгапурі – у 2,2, в Малайзії – у 4,2, в Індії – у 1,9 рази. Сьогодні в країнах із розвинутою економікою співвідношення грошової маси та ВВП знаходиться в межах 60-80%, а тих, що ставлять за мету прискорене зростання економіки, монетизація перевищує 100 %, в Китаї показник наближається до 200% [5].

Відмова від використання прийнятого в практиці високорозвинених країн світу способу фінансування інвестиційних витрат за рахунок цільової емісії грошей прирікає національну економіку на низький рівень накопичення, що необхідний для її відтворення. Прив'язка грошової емісії до приросту валютних резервів підпорядковує розвиток української економіки до потреб зовнішнього ринку, наслідком чого стає її сировинна спеціалізація та недофінансування галузей економіки, що забезпечують внутрішній ринок. Недостачу внутрішнього кредиту підприємства компенсують зовнішніми позиками, наслідком чого стає нееквівалентний зовнішньоекономічний обмін та офшоризація економіки, а також перехід функції контролю за національною промисловістю до зовнішніх кредиторів.

Тому, головною умовою для здійснення інвестиційного розвитку повинно стати вдосконалення нового емісійного механізму – емісії грошей, необхідної для фінансування стабільного розвитку реальної економіки країни (коли рівень пропозиції грошей задовольняє попит при стабільних цінах). Трансформаційні перетворення повинні відбутися на основі впровадження фінансових технологічних інновацій та здійснення цільової емісії грошей під інноваційні проекти національної економіки на основі прогнозування, моделювання, планування національного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Гриценко А. А. Современный кризис в контексте логики социально-экономического развития / А. А. Гриценко // Экономика Украины. – 2015. - № 6. – С. 32.
2. Дзюблюк О. Монетарна політика як ключовий важіль реалізації антикризових заходів в економіці / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2017. – № 2. – С. 12-13.
3. Жаліло Я. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика : монографія [Електронний ресурс] / Я. Жаліло. – 2003. – Київ: НІСД. – 368 с. – Режим доступу - <http://politics.ellib.org.ua/pages-4010.html>.
4. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія / [Геєць В. М., Шинкарук Л. В., Артёмова Т. І. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук Л. В. Шинкарук; НАН України; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2011. – С. 638-639.
5. Шумська С. С. Фінансові інструменти розвитку: світова практика та уроки для України / С. Шумська // Причорноморські економічні студії. – 2016. - № 10. – С. 244.

Ігор Грубінка, к.е.н., викладач
ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж», м. Мукачево

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Діяльність фондових бірж в Україні наразі перебуває на стадії становлення. Обсяги біржової діяльності порівняно з іншими країнами є незначними. Її подальшому розвитку заважає низка проблем, починаючи від недосконалості нормативного регулювання та закінчуючи низькими рівнем біржової культури. Зважаючи на вагомий роль фондових бірж у підвищенні ефективності фінансового ринку держави, розв'язання існуючих проблем у цій сфері є важливим науково-практичним завданням.

Перелік проблем розвитку вітчизняних фондових бірж є досить численним. На мою думку, одною з головних є те що більша кількість торгів здійснюється на позабіржовому ринку. Наслідком цього є невеликі обсяги біржової діяльності, її низька ліквідність та прибутковість і, як результат, неможливість оцінки реальної вартості підприємств інвесторами.

Ще однією проблемою є низький рівень розвитку фінансових посередників на фондовому ринку. Тому станом на 2017 рік обсяг торгів на позабіржовому ринку пішов на спад. У 2018 році обсяг торгів на біржовому ринку становив 44,17% від загального обсягу торгів на ринку цінних паперів (590,58 млрд. грн.)

Як зазначалось вище через низький рівень розвитку фінансових посередників фондового ринку, тобто фондових бірж, в Україні поширена торгівля на позабіржовому ринку. Наразі в Україні діють 10 фондових бірж: ПАТ «Українська біржа», ПАТ «Східноєвропейська фондова біржа», ПАТ «Фондова біржа «Перспектива», ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа», ПрАТ «Українська міжнародна фондова біржа», ПрАТ «Київська міжнародна фондова біржа», ПАТ «Фондова біржа ПФТС», ПрАТ «Придніпровська фондова біржа», ПрАТ «Фондова біржа «ІННЕКС», ПрАТ «Українська фондова біржа». Наприкінці 2018 року найбільшу кількість випусків цінних паперів, які перебувають в обігу на фондових біржах, було розміщено на ПФТС, біржі «Перспектива» та Українській біржі. Загалом основою діяльності фондової біржі є забезпечення учасників відповідними умовами для здійснення торгів. Тобто завданням біржі є перевірка та допуск цінних паперів до торгів, визначення їх курсу, офіційна перевірка та оформлення всіх операцій що відбуваються на біржі.

Серед фінансових інструментів за обсягами торгів на біржовому ринку у 2018 році провідну позицію займають державні облігації України — 245,73 млрд. 18грн.. (94,2% від загального обсягу біржових контрактів на біржах у 2018 році). Для порівняння поглянемо на частку операцій з ОВДП на фондовому ринку (біржовому та позабіржовому ринку в млрд.грн.).[1]

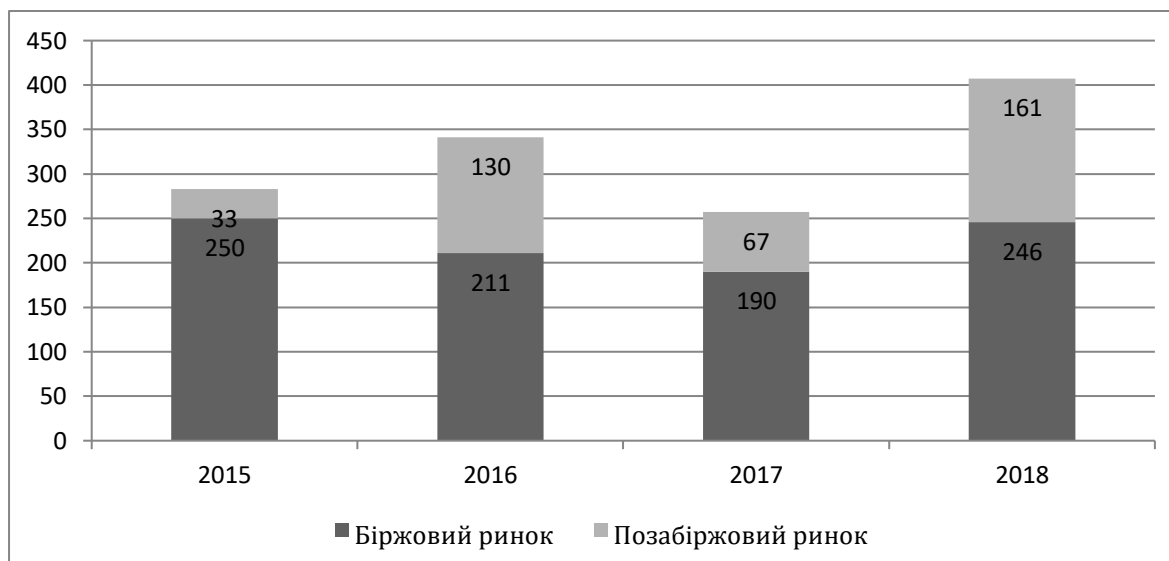

Рис.1 Обсяг торгів ОВДП на українському фондовому ринку [1]

Незважаючи на певне зростання організованого вітчизняного фондового ринку, потрібно констатувати той факт, що ми досить сильно відстаємо від не тільки провідних торгових майданчиків, а й від організаторів торгівлі країн, що розвиваються. Розвиток біржового фондового ринку України є нагальною потребою, що передбачає вирішення проблем: незначної частки організованого ринку, недостатньої капіталізації та непрозорості ринку, відсутності біржової культури, дефіциту фінансових ресурсів. Необхідно підвищити рівень ліквідності, оптимізувати рівень спекуляції, що позитивно вплине на волатильність ринку, розширити асортимент біржових інструментів, зменшити залежність від зовнішніх інвесторів. Налагодження діяльності фондових бірж в Україні дозволить їм розширити свою діяльність та провести інтеграцію в міжнародний ринковий простір, що стимулюватиме загальнонаціональний розвиток країни.

Список використаних джерел:

1. Національна комісія фондових ринків і цінних паперів [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf
2. Ільїн В., Титов В. Біржа на кінчика пальців.[Електронний ресурс] Режим доступу: https://birga-trade.com/ilyin_birga7.html

*Oksana Dragan, PhD, Associate Professor Head of Finance Department,
Banking and Insurance
Bila Tserkva NAU, Bila Tserkva*

DESIGN AND DEVELOPMENT DEPOSIT OPERATIONS OF COMMERCIAL BANKS

The evolution of the emergence of deposit services is closely linked to the key stages in the development of society and, consequently, to the changing conditions of its social, economic, political and cultural life. The current needs and desires of the population had a direct impact on the process of developing deposit relations and

facilitated the modification of deposit services.

It is believed that the first prototypes of modern depository institutions in the Ancient World were temples. In terms of their importance, deposit operations in Mesopotamia were secondary, as they were handled by landowners and businessmen at the same time as their agricultural and commercial activities. From the middle of the 3rd millennium BC Mesopotamia demonstrated a wide range of banking operations, including deposit [1].

During the reign of King Hammurabi, lending to persons who had surplus funds and could transfer them to another person or banker for a certain period was accompanied by the use of boards bearing the words "He must pay to the owner of this board". It should be noted that the practice of deposit operations existed in the Sumerian temples. Credit relations were actively developing alongside them, but with the adoption of the Code of Laws of Hammurabi (eighteenth century BC), the activities of money lenders began to be condemned.

In Greece, due to the intensive development of trade and crafts, the need for credit and exchange transactions has increased, which has led to the emergence of trapeze (cash-strapped individuals). Their activities were intended to avoid the difficulties in the financial and trade circulation existing in the country at that time [2].

With the advent of term deposits in ancient Rome, their content was interpreted as providing loans to the bank, and along with the loan agreement an additional agreement was made to oblige the borrower to pay interest on the borrowed amount [3].

Initially, the Romans called the bankers bankruptcy, whose activity was to exchange money. As a result of specialization, the Mensarya were divided into numariums, which performed the functions of money exchange, and Argentinians, who took deposits, issued loans and made non-cash payments, and in the IV century. BC. They were replaced by collectors, who were primarily employees of the treasury. The money entrusted to the Argentine or the Numerarium could be used as a special deposit (in this case, the banker acted only as a broker or broker), a working capital fund (the depositor was a partner of the banker), an investment deposit (which paid the depositor a percentage), payment deposits or without them). When a banker was conducting a series of transactions, a deposit management account was opened for the client [4].

Thus, in the countries of the Ancient World, the emergence of deposit operations and the formation of deposit relations, which is inextricably linked to the development of trading operations, agriculture and manufacturing activities in the then society.

The development of trade in medieval Europe contributed to the development of monetary and financial systems. The capital of commercial banking and money-lending firms was formed at the expense of contributions from participants and deposits made by city residents in the main office, or by foreigners who deposited their funds in branches opened in other cities or countries.

It should be noted that in the early Middle Ages, deposit banks ceased to exist,

but the population continued to lend to third parties, which in turn contributed to the gradual revival of deposit institutions. In the 12th century, banking institutions began to emerge in Western Europe, performing three main functions - exchange, storage, and settlement of customers. Bankers not only paid nothing for their deposits, but also charged for their storage.

In 1407, the Bank of St. George was founded in Genoa, which subsequently expanded its operations and began accepting contributions from individuals, the latter giving certificates that could go from hand to hand. The level of protection of banking premises has prompted the institutions, merchants and wealthy citizens of Genoa to entrust their liquidity to money exchangers who had a good reputation.

In 1593, the Bank of St. Ambrose was established in Milan, the capital of which was formed from share contributions and current deposits of citizens and was used to issue loans to the city.

Deposit operations and girotransfer in Venice were revived at the beginning of the XVI century. Florence was the third city in Italy where banks developed deposit and giro operations. Their progress at the end of the Middle Ages in Italy, as in most European countries, was quite significant. In the late Middle Ages, they became more widespread in the cities of Italy than in the northern Alps. Many of these cities were home for the professional bankers, and the vast majority were concentrated in major Italian cities. The clientele of several bankers consisted of a large number of account holders.

In the XVI century. the financial activity of private money laundering banks has gradually lost its popularity due to the fall in grain prices, which has taken place in parallel with wage stabilization, and has helped to increase the real value of workers' incomes across Europe. Alongside this, the number of highly educated workers increased and, as a result, the middle-income middle-income people living in cities tended to increase and the number of people with lower incomes decreased. Under such conditions, demand for usury credit declined, and if demand was, it was only from the need of the poor and the marginal strata, the narrow classes of the population. The state banks strengthened their positions, and the practice of securing loans became widespread.

The first credit union of the first credit union was started in Rochdel (England) in 1843, but Germany is home to credit unions, where in Fledesdorf in 1849 Friedrich William Raiffeisen established a Society to help indigent peasants. Such entities began to develop quickly enough throughout Europe and were later called "Raiffeisen". In the same Germany, in Delice, in 1850, a credit cooperative was established by Herman Schulze, who worked only with burghers. In 1898, Alfons Desjardins formed the first credit union in the United States. [5]

The first consumer society in Ukraine was established in Kharkiv in 1864, and the first savings and loan society in 1869 in the city of Gadjach, Poltava region. There are historical references to the Odessa Savings and Loan Society, whose charter was signed by artisans of Odessa in 1862 [5].

Another key factor in the development of deposit relations was the adoption in October 1982 of the Law of Garn-Saint-Germain, which had to solve the problem

associated with the sharp increase in the number of bankruptcies of savings and loan associations and savings banks. As a result of its introduction competition in the banking system as a whole increased, all depository institutions were created virtually equal conditions for existence, which, in turn, later led to increased risk in the activity of borrowing and savings associations [6].

Analyzing the development of deposit activity in Ukraine, it should be taken into account that it took place in the context of the development of its political life. Since in the XVIII - beginning. XX century. Ukraine was part of the Russian, Austro-Hungarian empires and the Polish state, they had a direct impact on the functioning of its financial institutions, resulting in the heterogeneity of their development throughout the country.

The emergence of the first savings structures occurred in Galicia in the second half of the XVIII century. In Western Ukraine, the savings of private individuals were the first to receive state district offices of the governorship, while in the territory of Eastern Ukraine the number of cash desks was insignificant and opened mainly in large cities. A characteristic feature of the savings banks operating within the eastern regions of Ukraine was that they directed the funds raised solely to support state credit and did not lend them to individuals [7].

Beginning in 1895, the savings banks were granted the status of state funds, which in fact testified to the state's responsibility for the funds invested in them. The deposited funds were deposited into government winning bonds, Land Bank mortgage letters, railway loan bonds, securities of joint-stock companies, and transferred to the State Bank, which paid a half-interest margin. In the aftermath of World War I, the Savings Centers were liquidated in the territory of Eastern Ukraine, and the restoration took place in 1922. After the Savings Bank has been transferred from the Ministry of Finance to the State Bank, depositors' funds are used to create a single union loan fund. Due to high inflation, the banking system was reformed in 1988 and savings banks were transformed into institutions of the Savings Bank of the USSR.

At present, bank and non-bank deposit institutions are actively developing, which compete using price and non-price methods. In addition to setting favorable interest rates for clients, such institutions diversify their operations, thereby creating comfortable conditions for customer service, expanding the range of deposit services, adjusting to the capabilities and desires of depositors.

In general, the study of the main stages of the formation and development of deposit operations gave an opportunity to identify factors that directly affect the nature of deposit relations, namely:

- legislative regulation of deposit operations;
- level of trust in depository institutions and guarantee of deposit repayment;
- the level and conditions of socio-economic development of society;
- general tendencies of development of financial and credit sphere;
- the state of political life of society, etc.

Also, analyzing the historical development of deposit operations, it should be noted that they gradually changed their form - at first the deposit was only a way to

protect and save money and stocks, in the Middle Ages it became a way to save money on terms of payment to a custodian, and finally, to acquire a modern one. forms - the multiplication of invested capital.

References:

1. Kravets VM Western European Banking Business: Formation and Modernity / VM Kravets, OV Kravets; in a row. VI Mishchenko. - K.: Knowledge-Press, 2003. - 470 p.
2. Kolesnikov OV History of money and finances: textbook. tool. / OV Kolesnikov, DI Boyko, OO Kokovikhin. - 2nd edition, corrected and supplemented. - K.: Center for Educational Literature, 2008. - 140 p.
3. History of deposits. All roads lead to Rome [Electronic resource]. - Access mode: <http://ncorpbank.ru/info/full/articles/istoriya-depozitov-br-vse-dorogi-vedut-v-rim/>.
4. Prokopenko OO Evolution of formation and development of deposit operations / OO Prokopenko, VP Il'chuk // Bulletin of the Chernihiv State Technological University. Series: Economic Sciences. - 2013. - № 4. - P. 412-420.
5. History of credit movement [Electronic resource] / Official site of credit union "Bukovina". - Access mode: http://www.bukovyna.naksu.org/page.php?sec=history_credit.
6. Law of Garne-Saint-Germain on depository institutions of 1982 [Electronic resource] // Encyclopedia of Banking and Finance. - Access mode: <http://www.cofe.ru/finance/russian/8/70.htm>
7. History of Savings Bank Development and JSC "Oschadbank" [Electronic resource] / Official site of JSC "Oschadbank". - Access mode: <http://www.oschadnybank.com/en/about/history/>.

*Юлія Злидник, студентка 5 курсу
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів
Науковий керівник: Новаківський І.І., д.е.н., доцент*

КРАУДФАНДИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Вирішення проблем браку фінансових ресурсів для потреб інноваційного розвитку вимагає застосування новітніх заходів щодо їх залучення. Одним з таких інноваційних фінансових інструментів, який активно використовується в світі, є краудфандинг. Краудфандинг, або ж партисипативне фінансування – це один з методів фандрайзингу, під яким розуміється колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують власні грошові або інші ресурси, як правило, через спеціалізовані сайти, так звані краудфандингові платформи, щоб підтримати зусилля інших фізичних чи юридичних осіб [2]. Після вдалих втілень в галузі некомерційних культурних і соціальних проектів краудфандинг набирає свою силу і в сфері фінансування стартапів і локальних бізнесів[3].

Стисло механізм роботи краудфандингу можна представити таким чином. Компанія чи окрема людина звертається до краудфандингової компанії з певною ідеєю. Краудфандингова компанія проводить перевірку ідеї на правомірність, актуальність, можливість реалізації, прораховує усі можливі ризики. Після схвалення ідеї на базі краудфандингової платформи

створюється проект та оголошується сума, яку необхідно зібрати для його реалізації, і строки збору. Також оголошується винагорода, яку можуть отримати майбутні інвестори. Автор проекту разом з краудфандинговою компанією розпочинає рекламу проекту через соціальні мережі, засоби масової інформації, рекламно-ознайомчі заходи і акції, ресурси краудфандингової компанії. Тоді зацікавлені інвестори вкладають кошти у проект. При цьому мінімальний вклад може складати, наприклад, 5 доларів США, що робить інвестування доступним для багатьох верств населення. Гроші акумулюються на транзитному рахунку краудфандингової компанії[1].

Основна перевага краудфандингу полягає в тому, що він дозволяє фінансувати проекти без участі банків, венчурних фондів і бірж. Для автора проекту – це можливість зібрати кошти без кредитів і передачі авторських прав. Також це хороший PR-привід, можливість розповісти про проект без додаткових витрат. Величезним плюсом також є особиста зацікавленість людей, які підтримують дану ідею, оскільки їм також подобається продукт і вони разом з учасниками співпереживають труднощам, допомагають реалізувати стартап[5]. Практично до кожної краудфандингової платформи прикріплено колекторське агентство, яке при виникненні певних проблем займається поверненням коштів вкладникам.

В той же час краудфандинг має також і декілька значних недоліків. Такий підхід складно застосувати для великих проектів, що вимагають істотних вкладень, бо у такому фінансуванні залишаються додаткові обмеження на розмір зазначеної суми інвестицій. Недоліком є також відсіювання потенційно сильних проектів зі слабкою маркетинговою та рекламною складовою, тобто проект може бути корисним та мати всі шанси на успіх, але без належної маркетингової підтримки, без гарної презентації він має мало шансів зібрати необхідні кошти[1]. До недоліків краудфандингу також можна віднести те, що автор проекту розкриває свій інноваційний продукт перед конкурентами задовго до запуску його реалізації [4].

В Україні краудфандинг тільки набирає популярності. Найпопулярніші краудфандингові майданчики в Україні – це «Спільнокошт», «На старті» і «Куб». Зокрема, завдяки «Спільнокошту» десятки проектів вже зібрали гроші на стартапи, екологічні та громадські акції, роботу ЗМІ, організування фестивалів та перформансів, зйомку кліпів. Також слід відзначити, такі відомі українські проекти реалізовані шляхом краудфандинга на платформі KickStarter, як гаджет для дистанційного спостереження за домашніми тваринами Petcube (\$251 тисяч), універсальний годинник Lametric (\$258 тисяч) та спалах для смартфонів iBlazr (\$56 тисяч) [5].

Загалом, можна зробити висновки, що краудфандинг є перспективним і досить ефективним інструментом для модернізації фінансової та інвестиційної системи у багатьох країнах. Він відкриває широкі можливості для реалізації інноваційних ідей навіть для одноосібних авторів і є перспективною технологією фінансування та інвестування проектів не лише у розвинутих країнах, але й в Україні.

Список використаних джерел:

1. Абакуменко О.В. Краудфандинг як інструмент фінансування інноваційно-технологічних проектів / О. В. Абакуменко, Б. І. Куценко // Чернігівський науковий часопис. Серія 1, Економіка і управління. – 2016. – №1. – С. 52-60.
2. Алексеева Н.І. Краудфандинг: сучасні світові тенденції та перспективи поширення в Україні / Н.І.Алексеева, І.В.Рибалка, Т.О.Полелюк // Вісник Мукачівського державного університету. – 2016. – №6. – С. 294-299.
3. Зіненко В.В. Проблеми впровадження та використання краудфандингу в Україні / В. В. Зіненко, А. П. Фуга, О. М. Ісхакова // Молодий вчений. - 2017. - № 11. С. 1164-1167.
4. Ковтуненко К. В. Використання краудфандинга як інструменту фінансування інноваційних проектів / К. В. Ковтуненко, О. В. Нестеренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – №15. – С. 14-20.
5. Попович Д. В. Краудфандинг як новітній спосіб фінансування в Україні / Д. В. Попович, Н. В. Назар, Н. В. Савчин // Молодий вчений. - 2018. - № 10(2). - С. 873-876.

*Ігор Кравчук, д.е.н., професор
Технологічно-природничий університет в Бидгощі (Польща)*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ОБІГОВИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

Реформування сфери обігу фінансових інструментів (ОФІ) в аспекті правового забезпечення потребує оновлення своїх процедур. Для підготовки якісних нормативно-правових актів доцільно впровадити мультирівневу модель (на основі європейського досвіду), яка б *inter alia* враховувала пропозиції зацікавлених сторін (перш за все професійних учасників ринку), а саме: (а) публічне розкриття консультативного документу («зеленої книги»), який би включав аналіз стану певного сегменту сфери ОФІ, початкові пропозиції, а також перелік відкритих питань для обговорення та надання своїх пропозицій представниками фінансової індустрії, їх професійними об'єднаннями, науковими експертними колами тощо. На протязі цього періоду організовуються різноманітні заходи – конференції, семінари тощо. Отримані зауваження та пропозиції мають бути також публічно розкриті; (а1) у випадку потреби впровадження або значної модифікації ключових системотворчих законів чи кодексів доцільно здійснювати формування і представлення «білої книги» – розширених пропозицій (за результатами проведених консультацій) для проведення дебатів за участі зацікавлених сторін, які мають повноваження творення офіційного права (парламент, уряд); (б) розробка проекту нормативно-правового акту та супровідних документів з його обґрунтуванням; (в) ухвалення відповідного правового документу.

Строки виконання складових програми доцільно розраховувати на основі аналізу часових горизонтів існуючої практики ухвалення та погодження нормативно-правових актів. Так, існуюче вітчизняне право вимагає встановлення терміну на прийняття зауважень і пропозицій щодо проекту регуляторного акту в строк від 1-го до 3-х місяців. Згідно європейської

практики відповіді на питання «зелених книг» також приймаються в середньому до 3-х місяців.

Найменш прогнозованим є час розгляду законопроектів у Верховній Раді України, який за даними вибірки (табл. 1) коливався для актів щодо норм фінансового права від 4 місяців (Закон «Про іпотечні облігації») до 6 років 2 місяців і 11 днів (Цивільний кодекс).

Таблиця 1

Строки розгляду законів щодо регулювання сфери обігу фінансових інструментів в Україні¹

Закон	Дата внесення до ВРУ	Повернуто з підписом від Президента	Період розгляду, днів	Кількість редакцій ²
Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо регульованих ринків та деривативів)	20.11.2015, 20.06.2017 (заслухано комітетом)	–	602 (за станом на 14.07.2017)	–
Закон про депозитарну систему України	08.11.2011	24.09.2012	321	10
Закон про інститути спільного інвестування	19.12.2011	15.08.2012	240	2
Закон про акціонерні товариства	15.02.2007	22.10.2008	615	30
Закон про цінні папери та фондовий ринок	15.07.2005	28.03.2006	256	29
Закон про недержавне пенсійне забезпечення	27.09.2002	07.08.2003	314	12
Закон про іпотечні облігації	13.09.2005	13.01.2006	122.	4
Закон про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)	21.05.1998	14.09.2001 Втратив чинність	1212	10
Цивільний кодекс України	20.12.1996	03.03.2003	2264	102
Господарський кодекс України	02.06.2000	03.03.2003	1004	92
Закон про банки та банківську діяльність	08.07.1999	11.01.2001	553	74
Про цінні папери і фондову біржу	–	Втратив чинність	–	14
Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні	–	–	–	35
Про господарські товариства	–	–	–	43
Про страхування	–	–	–	61

Примітки:

1. Побудовано автором за даними веб-порталу Верховної Ради України

2. За станом на 14.07.2017 р.

Дані щодо роботи Верховної Ради України за 2016 рік показують, що було прийнято 170 законів (крім ратифікацій), середній строк розгляду від

дати внесення до Верховної Ради України до дати повернення з підписом Президента становив близько 220 днів, для 80% законопроектів повний цикл розгляду становив до 365 днів (табл. 2).

Таблиця 2

Частота розподілу значень (кількості законів) повного циклу розгляду законопроектів у Верховній Раді України за підсумками 2016 року¹

Інтервал значень, днів	Частота	
	Кількість значень (законів)	Частка від загальної кількості даних, %
0-90	55	32,4
91-180	43	25,3
181-365	38	22,4
366-730	30	17,6
Більше 730	4	2,4
Середня кількість днів розгляду законопроектів	близько 220	
Мінімальна кількість днів розгляду законопроектів	1	
Максимальна кількість днів розгляду законопроектів	1260	

¹Примітка. Розраховано автором за даними веб-порталу Верховної Ради України. Повний цикл розгляду – від дати внесення до Верховної Ради України до дати повернення з підписом Президента.

Для порівняння в Польщі середній строк розгляду законів (при наявності двопалатного парламенту) щодо фінансових законів становив близько 168 днів за даними вибірки з веб-порталу Сейму Республіки Польщі щодо законотворчої діяльності в 2012-2017 рр. (за станом на 14.07.2017 р.).

Прогнозований повний часовий горизонт (на основі узагальнення описаних даних) в Україні від публікації проекту закону розробником для ознайомлення зацікавленими сторонами до підпису закону Президентом може становити – близько 1 року і 4 міс. (3 міс. на отримання пропозицій і зауважень, 1 місяць на їх врахуванні і ухвалення проекту профільним регулятором (Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку – НКЦПФР) і 1 рік на розгляд у Верховній Раді).

При визначенні строків щодо прийняття підзаконних нормативно-правових актів, зокрема НКЦПФР, необхідно приймати до уваги крім часових періодів на їх публічне обговорення також час на їх погодження з Державною регуляторною службою України та реєстрацію в Міністерстві юстиції. Так, в 2016 році було прийнято 53 рішення НКЦПФР, середній строк їх реєстрації становив близько 23 днів, 67% всіх рішень зареєстровано в інтервалі між 20-30 днями (табл. 3).

Таблиця 3

Частота розподілу значень строків реєстрації рішень НКЦПФР у Міністерстві юстиції України за підсумками 2016 року¹

Інтервал значень, днів	Частота	
	Кількість значень (рішень)	Частка від загальної кількості даних, %
0-10	55	3,8
11-20	43	26,9
21-30	38	67,3
Більше 730	4	1,9
Середня кількість днів реєстрації	близько 23	
Мінімальна кількість днів реєстрації	7	
Максимальна кількість днів реєстрації	63	

¹Примітка. Розраховано автором за даними інтернет-сайту НКЦПФР.

Згідно основі інформації стосовно нормативно-правових регуляторних актів НКЦПФР, розроблених у 2016 році, середній строк між оприлюдненням регуляторного акту для обговорення і затвердження на засіданні НКЦПФР становив 111 днів.

Таким чином, період від оприлюднення до реєстрації нормативно-правового акту в середньому (за даними 2016 року) становив 133 дні (більше 4 міс.).

Про певну формальність і викривлення (чи технічні помилки) матеріалів щодо строків обговорення проектів нормативно-правових актів свідчать такі дані, знайдені в офіційній інформації стосовно нормативно-правових регуляторних актів НКЦПФР, розроблених у 2016 році: три документи були затверджені на засіданні НКЦПФР раніше, ніж оприлюднені на веб-сторінці, а один документ датований 31 червня, якого не має в календарі. Це є ще одним свідченням потреби модернізації підходів до прийняття нормативно-правових актів вітчизняними регуляторами.

При плануванні строків реалізації програми необхідно обов'язково узгодити послідовність виконання окремих проектів, так і конкретних дій, визначивши чіткі пріоритети. Ефективно діючий ринок обігових фінансових інструментів можливий лише при наявності правового, інформаційного, організаційного та технологічного забезпечення його функціонування.

Список використаних джерел:

1. Офіційний інтернет-сайт Верховної Ради України: <https://rada.gov.ua>.
2. Офіційний інтернет-сайт Сейму Республіки Польщі: <https://www.sejm.gov.pl>.
3. Офіційний інтернет-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку: <https://www.nssmc.gov.ua>.

*Ольга Кудріна, д.е.н., професор,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка,
м. Суми*

МОДЕЛЬ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВИХ МЕХАНІЗМІВ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Цілі регіональної промислової політики і цілі соціально-економічного розвитку регіону повинні бути пов'язані між собою, причому перші носять вторинний, підлеглий характер по відношенню до загальних цілей розвитку.

Цілі можуть носити як оперативний, так і стратегічний характер, що означає необхідність виявлення не тільки існуючих, але і прогнозованих проблем комплексного соціально-економічного розвитку регіону.

Сучасна глобальна економічна криза продуційована кризою фінансової системи, котра поєднує всі розрізнені кризові процеси та за своїм характером є структурною кризою, що відображає серйозні диспропорції в економіці. Розглядані диспропорції викликані невідповідністю її виробничої, продуктової структури (співвідношення виробництва і сфери послуг, державного і приватного сектора, оборонного і цивільного секторів тощо) та структури кінцевого попиту.

В основу моделі системи антикризових механізмів промислового сектора економіки регіону покладено тезу, що будь-якій соціально економічній системі відповідає певна технологія управління. Діагностика і попереджувальна санація в ході реалізації стратегії управління є як технологією, так і організацією.

В антикризовому управлінні провідне місце повинна займати концепція рефлексії, яка на ранніх стадіях розвитку кризових ситуацій виступає методологічною основою моделі, що пов'язує сучасні альтернативні мікроекономічні теорії і динамічну економічну дійсність.

Враховуючи вищезазначене, можна дійти і такого висновку: цілі промислової політики, так само як і інструменти їхньої реалізації, мають бути розділені і чітко визначені по рівням управління; державна промислова політика повинна відповідати цілям і завданням держави, і, отже, функцією останнього являється її виконання.

Втілення в життя інвестиційної стратегії у сфері промислової політики повинне забезпечувати рішення наступних задач, таких як: збереження найбільш цінних елементів накопиченого науково-технічного потенціалу і його застосування для розвитку української промисловості; виявлення, розвиток і використання її порівняльних конкурентних переваг і послідовне подолання її недоліків; ліквідація деформацій, які склалися, в галузевій, внутрішньогалузевій і виробничій структурах, що виражаються в технічному і технологічному відставанні нашої індустрії; насичення внутрішнього ринку вітчизняною продукцією відповідно до об'єму структурного попиту; створення власної ніші на світовому ринку для української продукції;

регіональна промислова політика націлена на задоволення потреб підприємств регіону і є складовою частиною державного аналога; сукупність інвестиційних програм підприємств регіону визначає формування усіх інших функціональних політик регіональних органів управління; регіональна промислова політика створює своїм підприємствам протекціоністські умови, мінімізуючи конкуренцію; критерієм вибору місцевих підприємств для підтримки служить висока ефективність виробництва, а інструментом підтримки – компенсація побічних ефектів; завдання регіональної промислової політики – підвищення продуктивності праці; стратегічним напрямом регіональної промислової політики є підтримка місцевих стабільно працюючих підприємств.

*Лавкай Василь, аспірант
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, м. Ужгород
Науковий керівник: Чубарь О.Г., к.е.н., доцент*

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Сільське господарство України є однією із визначальних галузей національної економіки. Згідно з даними уряду, експорт агропродукції складає 40% валютної виручки країни, а сільськогосподарський сектор займає близько 20% у ВВП України [3]. З урахуванням цього можна вважати сільське господарство визначальним чинником для економічної і продовольчої безпеки країни та основою розвитку національної економіки.

Зазвичай підприємства сільського господарства потребують додаткових коштів для фінансування поточної діяльності, впровадження новітніх технологій, страхування ризиків, розбудови торговельної та транспортної інфраструктури. Для цього агробізнес може використовувати як власні, так і залучені фінансові ресурси – інвестиції та кредити. Втім, в Україні доступ до цих фінансових інструментів обмежений, що у свою чергу стримує розвиток сільського господарства.

Збитковість сільського господарства, відсутність ліквідної застави (зокрема, неможливість використання землі під заставу), висока ймовірність неповернення кредитів та недосконалість законодавчих механізмів роблять галузь непривабливою для банківського кредитування. До того ж, суттєві ризики неповернення кредитів змушують банки встановлювати високу відсоткову ставку за цими кредитами. Наявний процес кредитування сільськогосподарських підприємств комерційними банками все ще залишається досить ускладненим, а також потребує від підприємств великої кількості необхідних документів та їх тривалого розгляду. Крім того, банківські установи віддають перевагу фінансуванню великих сільськогосподарських виробників [1].

Втім, банківські кредити неспроможні повною мірою забезпечити потреби сільськогосподарських підприємств у кредитних ресурсах. Головним чином банківські кредити видаються на коротко- та середньострокові періоди; регулювання кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств є малоефективним, а державна підтримка – недостатньою; незадовільні обсяги надходження кредитних ресурсів в аграрну сферу через жорсткі умови та високі відсоткові ставки.

Активізація банківського кредитування підприємств АПК потребує подальшого вдосконалення нормативно-правової бази з питань банківського кредитування; спрощення процедури одержання банківського кредиту для аграрних підприємств; відновлення та вдосконалення механізму здешевлення кредитів аграрним підприємствам; застосування економічних стимулів до комерційних банків, які кредитують аграрний сектор економіки; застосовування нових форм гарантування банківського кредитування; стимулювання розвитку страхування майна, фінансових і підприємницьких ризиків в аграрній сфері; зменшення ризиків неповернення кредитних коштів, а саме надання переваг тим сільськогосподарським підприємствам, які мають декілька джерел доходів, тобто займаються диверсифікованою діяльністю; активнішого надання кредитної підтримки агропромисловим формуванням, які мають повний цикл виробництва та збуту продукції [1].

На противагу банківському кредитуванню є також державні фінансово-кредитні механізми стимулювання сільського господарства.

Враховуючи обмеженість ресурсів взагалі, і фінансово-кредитних зокрема, держава повинна постійно визначати, що важливо для розвитку аграрного виробництва на цей момент та у перспективі, які ресурси необхідні для цього, як швидко вони дадуть позитивні результати, які будуть отримані кінцеві ефекти функціонування системи аграрного виробництва в сучасних трансформаційних умовах [2, с. 89].

За ринкових умов господарювання актуальності набувають питання необхідності участі держави у наданні фінансової допомоги тим суб'єктам аграрного виробництва, в ефективній роботі яких вона зацікавлена в першу чергу, у контексті забезпечення продовольчої безпеки країни. Держава може впливати на розвиток аграрного виробництва шляхом прямої участі – через бюджетне фінансування загальнодержавних програм і через кредитування за рахунок коштів бюджету, тим самим здійснюючи міжгалузевий перерозподіл фінансових ресурсів і стимулюючи певні види діяльності відповідно до конкретної мети фінансово-кредитної політики. При цьому важливим інструментом регулювання є державне кредитування [4].

Лише за умови поєднання внутрішніх джерел фінансування, наявних ресурсів фінансово-кредитних установ та при державній підтримці розвитку інфраструктури фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва можна створити міцну фінансову основу для функціонування та розвитку аграрного виробництва в Україні.

Список використаних джерел:

1. Артем'єва О.О. Банківське кредитування АПК: сучасний стан та перспективи розвитку / О.О. Артем'єва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – №21(1). – С. 13-18.

2. Матвієнко Р.В. Інструменти фінансово-кредитного механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва / Р.В. Матвієнко // Інвестиції практика і досвід. – 2017. – №15. – С. 89-94.

3. Розвиток агросектору – запорука прискорення економіки та глобального лідерства України / Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-rozvitok-agrosektoru-zaporuka-priskorennya-ekonomiki-ta-globalnogo-liderstva-ukrayini>

4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. – К.: ННЦ "ІАЕ", 2012. – 182 с.

Неля Лєгеза, ст.викладач

*Георгіна Куруц, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

МАЙБУТНЄ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

Упродовж останніх десятиліть світова економіка безупинно переживає серію деформацій і напружень у межах поточної хвилі глобалізації. Глобалізація та інформаційно-технологічний розвиток породжують чималу кількість нових тенденцій, викликів і серйозних проблем для міжнародної економічної системи. В ХХІ столітті посилена динаміка інтеграційних процесів в окремих регіонах світу призвела до необхідності пошуку нового шляху розвитку світової фінансової системи.

Серйозне невдоволення сучасним станом світового фінансового ринку викликала нова фінансової кризи (на початку ХХІ ст), епіцентром якої стало США. Вливання великих обсягів заощаджень в американську економіку за умови полегшеної монетарної політики призвело до житлово-кредитного буму, який закінчився іпотечною кризою. Тому не дивно, що в межах сучасної фінансової глобалізації з абсолютно інтегрованими ринками коштів і капіталу в усьому світі це, здавалося б, локалізоване явище не обмежалося лише економікою США, а поширилося на весь світ та завдало збитків багатьом країнам. Криза лише прискорила зміни в глобально-економічному розкладі, де ініціатива переходить від Заходу до Сходу. Китай стає менш залежним від економіки Заходу, тоді як Захід і, по суті, весь світ поступово стають більш залежними від Китаю.

Роберт Мандел — канадський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки 1999 року за створену ним теорію оптимальних валютних зон, у своїй роботі опублікованій ще на початку 1960-х роках показав, що міжнародні фінансові потоки можуть впливати на здатність урядів керувати їх економіками, шляхом зміни відсоткових ставок і податкової та бюджетної політики. Але в 1997 році Роберт Мандел також зауважив: «Міжнародної

валютної системи, яка би характеризувалася властивостями, які ми вкладаємо в цей термін, насправді не існує. Кожна країна має свою власну валютну систему. Протягом тисячі років валюти прив'язувалися до вартості дорогоцінних металів чи інших валют, а тепер вже 25 років, як країни кинуті напризволяще» [4].

Останні роки характеризувалися серйозними проблемами фінансових криз: латиноамериканська боргова криза 1980-х рр., спекулятивні атаки на європейський механізм контролю валютних курсів в 1992-1993 рр., мексиканський «текіла-криза» 1994-1995 рр., азійська криза 1997-1998 рр., російська криза 1998 р., аргентинська економічна криза 1999-2002 рр., світова фінансова криза в США 2007-2008 рр. [4].

Кожна криза ставала приводом розвитку дискусій про недоліки існуючої валютної системи, такі як нестабільність та надмірна залежність від емітентів світових валют. Ліндон Ларуш, американський економіст у 1997 р. висловив думку про необхідність нової Бреттон-Вудської системи і з цією метою в різних країн світу зібрав підписи багатьох очільників держав, урядовців, профспілкових діячів, підприємців, правозахисників та ін.

Сучасна Ямайська система характеризується певними особливостями, які мають неоднозначну оцінку експертів, а саме розрив валютних курсів спочатку від золотого вмісту, а потім і від товарного, що призвело до розширення коридору можливих коливань валютних курсів, спекуляцій, зменшення кількості транзакцій. Центральні банки і МВФ позбавлені інструментів впливу на світові валютні процеси. Також спостерігається значна валютна асиметрія, спричинена розподілом світу на країни-емітенти резервних валют (США, ЄС, Швейцарія) і країни-зберігачі резервів (Китай, Японія).

Світові емітенти резервних валют не узгодили свої дії з цілями світової кон'юнктури ринку та потребами всіх країн світу в емісії валюти. Стрімка лібералізація і розвиток інформаційно-комунікаційних технологій призвели до розповсюдження кризи між країнами, які суттєво відрізняються за рівнем економічного розвитку.

Протягом останнього двадцятиріччя активно обговорюється питання наскільки довго американський долар виконуватиме роль резервної валюти і який платіжний засіб поступово прийде йому на заміну. Вочевидь, зростає необхідність у міжнародній угоді щодо глобальної резервної валюти і системи контролю над нею. Серед інших рекомендацій – реформа МВФ і Світового банку, негайний початок роботи над новою угодою про принципи міжнародної торгівлі, підвищення прозорості фінансових ринків, надання компаніями повної і достовірної інформації про їх фінансовий стан, а національними міністерствами фінансів – списків компаній і банків, банкрутство яких поставить під загрозу стабільність світової фінансової системи. На думку лідерів G20, на яку припадає 85% світового ВВП, жодні фінансові інститути й ринки не повинні залишатися поза контролем.

З початком глобальної кризи 2008 року дискусії щодо заміни Ямайської валютної системи розпочалися з новою силою. Впливові світові політики (Н. Саркозі, Г. Браун, К. Ф. Кіршнер, Д. Тремонті) підняли питання про новий Бреттон-Вудс на Антикризисовому саміті G-20 14-15 листопада 2008 року. Хоча на саміті суттєвих змін не відбулося, але учасники підтвердили важливість та необхідність реформ у найближчому майбутньому. План дій, прийнятий на саміті та викладений в підсумковій декларації, має на меті підвищення рівня прозорості і підзвітності, покращення якості регулювання, зміцнення міжнародного співробітництва, реформування міжнародних фінансових організацій.

Перший, ліберальний шлях полягає в реформуванні, але лише в рамках існуючої Ямайської валютної системи та її основних інститутів. Реформування відбудеться за рахунок збільшення представницької влади країн, що розвиваються в управлінні МВФ та Світовим банком, спрощення процедури надання допомоги країнам третього світу, можливого введення «глобального податку» схожого на «податок Тобіна» з метою обмеження спекулятивних операцій і наповнення бюджетів МВФ та ООН, створення більш об'єктивного кошику валют, уточнення функцій МВФ, як світового кредитора [4].

Другий, радикальний шлях, активно просувається Л. Ларушем і означає оголошення Ямайської системи банкрутом, її заміну системою, основою на фіксованих валютних курсах, а також проведення спільної реорганізації боргових зобов'язань, а в певних випадках цілковитого їх списання [4].

Третій шлях можна назвати утопічним. Він має на меті створення єдиного світового уряду чи світового валютного союзу з світовим центральним банком і єдиною глобальною валютою [4].

Четвертий шлях - еволюційний шлях, полягає в подальшому поглибленні валютних відносин, зміцнення долара США з позиції головної світової та резервної валюти, зміцнення та розвиток регіональних (інтеграційних) валют та супервалют (долар США, юань), створення розвинутої мережі полівалютних платежів [4].

З огляду на популярну теорію смертельного від'єднання, яка пояснює ситуацію, коли економіки, що розвиваються, більше не залежать від економік розвинених країн Заходу, експерти-міжнародники висловлюють передбачення, щодо розвитку могутності на світовому валютному ринку Китаю, Індії та Африканського регіону.

Сучасна валютна система зазнає серйозного впливу інноваційних технологій, впровадження нових, відносно простіших способів розрахунку, завдяки біометрії (платіжні сервіси розвиваються стрімкими темпами (Apple Pay, Google Pay, China UnionPay, MasterCard, PrivatMoney, PayPal, Western Union, Garmin Pay, BLIK) [3].

Платіжні системи Visa і MasterCard вже завоювали лідерські позиції на глобальному та міжнародному ринках, штаб-квартири та MasterCard знаходяться в США, ці платіжні системи за своєю суттю доволі схожі, але є

одна суттєва відмінність. В США вигідніше використовувати картку Visa так як базовою валютою цієї платіжної системи є долар США, що дозволить зменшити кількість транзакцій при конвертації валют. В той час як для MasterCard базовою валютою може виступати як долар США, так і євро, що робить цю платіжну систему зручнішою для розрахунків на території ЄС [1].

У 1968 році Mastercard International підписав стратегічний договір з європейською системою Eurocardruen, що стало початком успішної кооперації між Mastercard International та Europay International та надало Mastercard доступ на європейський ринок [2].

Таким чином, одним із найбільших недоліків існуючої світової валютної системи є те, що вона не передбачає механізмів мінімізації наслідків кризових явищ, а покладені в її основу принципи потребують змін. Реорганізація, реформування чи повна заміна сучасної валютної системи в ідеальному сценарії повинна призвести до ефективного функціонування фінансової сфери, вдосконалення грошово-кредитних відносин, здійснення міждержавних валютних розрахунків та поглиблення міжнародних торгово-економічних відносин.

Список використаних джерел:

1. В чому полягає основна відмінність між Visa і Master Card?/ Електронний ресурс. — Режим доступу: <https://alexcredit.ua/blog/osnovni-vidminnosti-visa-i-mastercard>
2. Платіжна система MasterCard / Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://wiki-org.ru/wiki/MasterCard>
3. Платіжні системи / Електронний ресурс. — Режим доступу: http://www.finosvita.com.ua/ru/useful_info/Fnansova-gramotnst/Bankovskie-uslugi/Platezhnye-sistemy/
4. Якою буде нова валютна система?/ Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://milli-firka.org/какой-будет-новая-валютная-система/>

*Igor Paska, Doctor of Economics, Professor,
Bila Tserkva NAU, Bila Tserkva*

THE IMPACT OF FINANCIAL DECENTRALIZATION ON THE LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION

Decentralization implies increasing the efficiency of the state mechanism and activating the development of regions on the basis of democracy, and such efficiency and activation are indicators of full protection of the rights, legitimate interests and responsibilities of the local population, structured in communal-municipal and regional collectives, as well as the organs of territorial organization.

The benefits and benefits of decentralization are:

- the time and place of decision making is in line with the expectations of the public (individuals, staff, communities, etc.);

The decision is implemented with the participation of, or under the responsibility of, the decision-maker. Therefore, the time and place of the decision are adequate to the time and place of its realization;

Simplifying the system and decision-making procedures due to the optimal management structure;

- transparency and openness of decision-making procedures and the process of its implementation, which leads to increased efficiency of administrative activities, detection of errors, sources of their origin, etc.;

- the time period for receiving information from the executive level to the decision level and vice versa is much shorter;

- raising awareness and heightening the sense of responsibility for the actions taken and decisions taken. An official in a decentralized system ceases to be an impersonal element in a machine that is not understood by him;

- Strengthening of innovative potential in decision making;

- minimizing bureaucracy. Convenience and sense of security and comfort for individuals and legal entities. The relationship between the individual and the administration becomes a sign of partnership and gives rise to a sense of "common cause" in both parties;

- release of management from current affairs, which increases the ability of the management to focus on matters of strategic importance, etc. ;

- flexibility in the process of performing relevant functions, which allows you to adapt to external or internal changes faster

- increasing the initiative of lower level employees, more complete and effective use of human potential, increasing the motivation of work;

- an objective evaluation of the results of the decisions taken and implemented. Potential flexibility to improve, improve, fix bugs, etc;

- territorial decentralization implies proximity to the consumer of public services, etc. ;

In some circumstances, decentralization can have risks and dangers. In this case, some areas of public and social life cannot be decentralized. The European science of optimizing public administration has outlined the following disadvantages of decentralization management:

- autonomy of goals. The risk of isolating partial goals that do not cover the general goals of the administration and may even contradict them;

- risk of realization of individual ambitions;

- the threat of the monolithic nature of the state's policy in the respective spheres;

- disintegration of the public administration's activities in the provision of public services and management decisions;

- complication of coordination, difficulty in agreeing goals.

- Increasing the risk of influence on decision-making of the inappropriate qualifications of officials, since their decision-making freedom is quite large. In some cases, the responsibility of senior officials may be conditioned by the unqualified or inappropriate actions of even other entities in the relevant industry

(sphere), although the influence of such entities on senior officials is significantly limited.

In any case, decentralization of power for the benefit of local governments and other authorized entities cannot be absolute. Thus, for local state administrations that are part of the centralized system of executive authorities, the authority to control the legality of local government acts and to coordinate the activities of territorial executive bodies that are not part of local state administrations should be retained.

The founder of the theory of financial decentralization is the American economist Charles Tibu. In his works, *The Pure Theory of Local Expenditures* (1956) and *The Economic Theory of Fiscal Decentralization in Public Finance: Necessity, Sources, and Uses* (1961), he considers municipalities as structures offering different baskets of goods (municipal services). at different prices (tax rates). Because municipalities have different needs and different tax options, they will move from one municipality to another in order to maximize the value of the public services they provide, with minimal tax payments.

In addition, Mr Tibu points out: "Fiscal decentralization increases competition among local governments, decentralization increases efficiency, as local governments have more accurate information about the needs of their residents than central government."

Further development of the theory of fiscal decentralization involved the English scientist Wallace Oates. In 1972, *Fiscal Decentralization* produced the "decentralization theorem": "if in isolated territorial formation there is an opportunity to provide the public good and its marginal cost is equal to the average cost of its production in each of the entities, regardless of whether they are provided centrally or decentralized, it will always be more efficient to provide this benefit to local governments in real terms than it is to the central government in a fixed amount (at optimum level) "[1].

That is, Oates points out first of all that the decentralization of expenditures should be based on the asymmetric effect of information - since the central authorities are not able to have reliable and complete information about the preferences of residents of certain territories and about the peculiarities of production of public goods on the ground, the functions of production of such budgetary services should be outsourced. Sub-national budgets should, as far as possible, be financed by taxes levied on residents of a particular region, that is, "it is important that expenditures are regional in nature and that their side effects for other regions are minimal" [2].

Oates also stresses the need to limit the sub-national authorities' own macroeconomic regulation and income redistribution among individuals in order to support the underprivileged [3].

As a general characteristic of the theory being analyzed, it can be noted that decentralization aims to stimulate the public sector to be more sensitive to the demands of voters [4].

References:

1. Matsuk SA Fiscal Federalism as a Decentralized Model of Budget Regulation in Ukraine / SA Matsuk // Finance, Accounting and Auditing. - 2014. - Vip. 1. - P. 81-94. - Access mode: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Foa_2014_1_9.pdf.
2. Bikadorova NO Tax revenues in financial decentralization of local self-government / NO Bikadorova // Economic Sciences. Series: Accounting and Finance. - 2010. - Vip. 7 (1). - P. 74-83. - Access mode: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7\(1\)_10.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecnof_2010_7(1)_10.pdf).
3. Budget system: textbook / science. ed. V.M. Fedosova, S.I. Yuri. - К .: Center for Educational Literature; Ternopil: Economy. opinion. 2012-871s
4. Tirsk U. Fiscal decentralization in Ukraine / U. Tirsk. - Access mode: www.c-ed.info/img/pdf/Utt_125_134_en.pdf.

*Степан Сембер, к.е.н., доцент
Оксана Мандзій, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Залучення прямих іноземних інвестицій є важливим видом інвестиційної діяльності. Це один із ефективних способів подолання економічної кризи на державному рівні та подальшого активного розвитку країни.

Сукупний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіці України станом на 31 грудня 2018 р. склав 38586,9 млн. дол. США [2]. У 2018 році іноземні інвестори вклали в економіку України лише 32291,9 млн. дол. США, що на 21412,1 млн. дол. США менше, ніж у 2014 році (53704 млн. дол. США) (рис. 1).

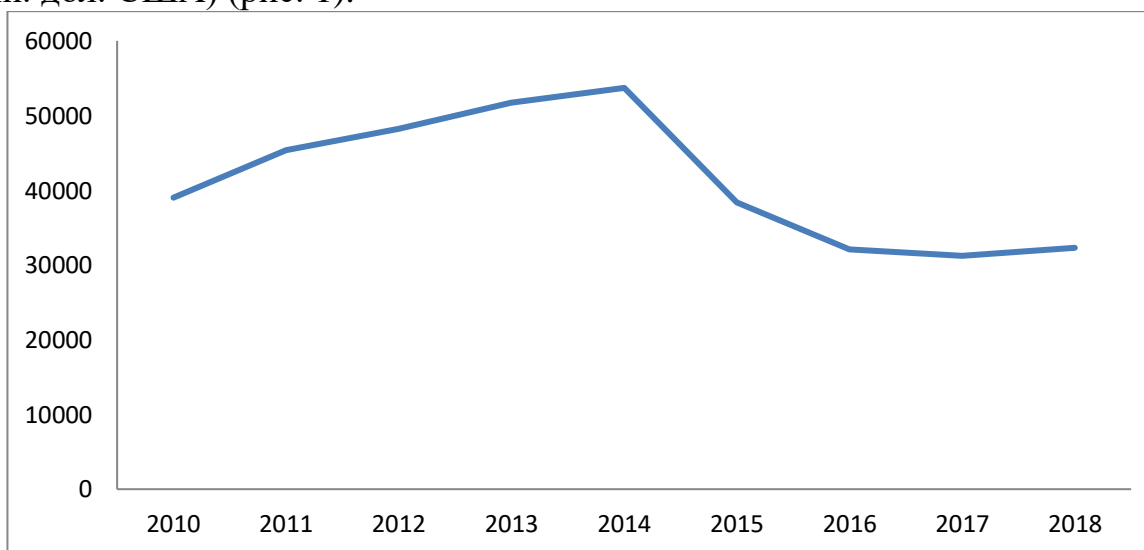

Рис. 1. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2010 – 2018 роках (млн. дол. США) [2]

Отже, динаміка надходження ПІІ в Україну свідчить, що інвестиційна привабливість України для іноземних інвесторів залишається низькою, що

зумовлено низкою чинників, зокрема: політичною і економічною нестабільністю, збройним конфліктом на Сході України, низькими темпами реформ, високим рівнем корупції в країні, недосконалістю законодавчої бази, відсутністю єдиної стратегії щодо заохочення інвестицій, непередбачуваністю податкової політики, слабкою судовою системою.

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій станом на 31.12.2018 р. Були сконцентровані у м. Києві – 16910,2 млн. дол. США, Дніпропетровській – 3577,8 млн. дол. США, Київській – 1591,6 млн. дол. США, Донецькій – 1205,9 млн. дол. США та Одеській – 1207,1 млн. дол. США областях, за ними йдуть Львівська (922,2 млн. дол. США) та Запорізька (902,0 млн. дол. США) області [1].

Інвестиції надійшли із 101 країни світу. До десятки основних країні-весторів, на які припадає 70% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 8879,5 млн. дол., Велика Британія – 1955,9 млн. дол., Віргінські Острови (Брит.) – 1311,4 млн. дол., Швейцарія – 1540,7 млн. дол., Російська Федерація – 1008,1 млн. дол., Нідерланди – 7060,9 млн. дол., Польща – 593,9 млн. дол., США – 488,9 млн. дол., Панама – 333,2 млн. дол., Беліз – 439,1 млн. дол. При цьому з країн ЄС вкладено 24742,7 млн. дол. інвестицій (76,6 %), з інших країн світу – 7549,2, млн. дол. США [1]. Отже, в географічній структурі залучених в економіку України прямих іноземних інвестицій переважають інвестиції з Кіпру – «класична» офшорна зона.

Найвагоміші обсяги прямих іноземних інвестицій зосереджені на підприємствах промисловості – 10655,1 млн. дол. (32,99% від загального обсягу); в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном – 4009,6 млн. дол. (12,41%); в установах фінансової та страхової діяльності – 3512,5 млн. дол. (10,87%) та виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових – 2778 млн. дол. (8,6%). Ці галузі залишаються у трійці лідерів по залученню ПІІ в Україні.

У 2018 році українські підприємства внесли 6295 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку країн світу, що на 407,9 млн. дол. США менше, ніж у 2014 році (6702,9 млн. дол. США). З них 6083,8 млн. дол. США – це прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіку країн ЄС. Станом на 31.12.2018 р. найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій з України (за накопичувальним підсумком) були спрямовані до Кіпру – 5931,9 млн. дол. США (94,2%) [1]. Слід зауважити, що впродовж останніх років обсяг майже не змінювався. На думку експертів, більшість інвестицій з офшорів в Україні – це реінвестований український капітал, власники якого використовують компанії у Кіпрі та інших офшорах для оптимізації оподаткування.

Переважання офшорних юрисдикцій серед країн – інвесторів економіки свідчить про непрозорість джерел походження капіталу та можливості його швидкого відпливу.

Хоча в умовах катастрофічного браку капітальних вкладень в економіку країни, коли, здавалося б, кожен долар має вітатися незалежно від країни

походження та сектору спрямування вважаємо такий підхід хибним і неприйнятним з погляду довгострокової стратегії розвитку національної економіки та економічної безпеки держави. Загалом в Україні необхідно сформувати національну модель інвестиційного законодавства на зразок Кодексу іноземних інвестицій, що існує в багатьох країнах.

Список використаних джерел:

1. Надходження прямих інвестицій (акціонерного капіталу) [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zd/inv_zd/nadh_pi/arh_nadh_pi_u.html.
2. Прямі інвестиції (акціонерний капітал та боргові інструменти) в економіці України/з України [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – 2019.– Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/zd>

*Валентина Сидоренко, студентка
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
Науковий керівник: Герасимова В.О., к.е.н., ст. викладач*

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Економічне зростання будь-якої країни визначається безліччю чинників, серед яких базовими є такі основні фактори: трудові ресурси, капітал, технологічний рівень економіки, стабільність та визначеність стратегії подальшого розвитку. Ефективність використання наявного соціально-економічного та ресурсного потенціалу країни залежить від інституційної структури економіки, дієвості нормативно-правової бази, системи менеджменту на всіх рівнях управління тощо. Безумовно, не останню роль у даному процесі відіграють наявний інтелектуальний капітал та визначення вектору подальшого розвитку. Проте реалізація стратегічних цілей має бути підкріплена необхідними економічними ресурсами, які забезпечуються інвестиціями.

Інвестиції виступають основним джерелом економічного зростання. Звичайно, певну роль в його забезпеченні відіграє ефективність використання наявних ресурсів. Водночас, підвищення ефективності використання наявних ресурсів як джерело зростання у тривалому періоді часу є обмеженим. Більшою мірою це стосується України, оскільки матеріально-технічна база народного господарства в нашій країні є застарілою і можливості її більш інтенсивного використання вкрай обмежені та пов'язані з підвищеними витратами на підтримку старої техніки в робочому стані [1].

Дослідження впливу іноземних інвестицій на економічний розвиток країни дає змогу підкреслити, що:

– прямі іноземні інвестиції можуть збільшити обсяг сукупного капіталу, а тому сприяти економічному росту. Однак необхідно, щоб іноземні інвестиції

не витісняли відповідні суми національних капіталів унаслідок зростання конкуренції на ринках;

– сприяють економічному зростанню, якщо вони більш рентабельні чи прибуткові порівняно з національними капіталовкладеннями;

– внесок іноземних інвестицій у посилення економічного росту можливий тільки за наявності зв'язку між цими інвестиціями і рівнем кваліфікації трудових ресурсів[2].

Проаналізувавши обсяг ПІІ в Україну протягом 2015-2018 рр. можна побачити негативну динаміку залучених коштів (рис. 1).

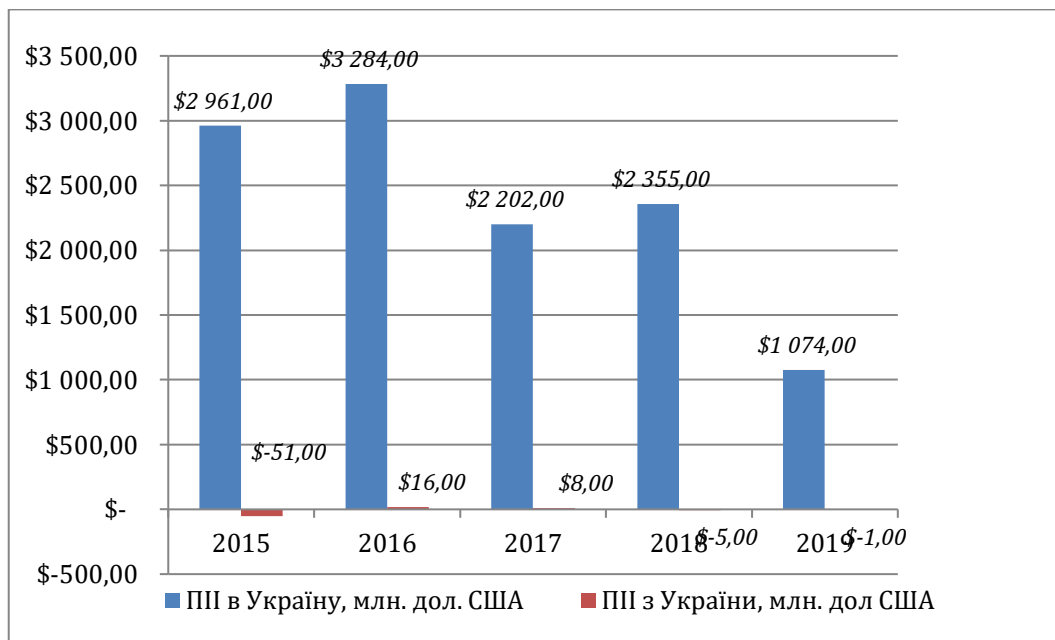

Рис.1. Обсяг прямих іноземних інвестицій у 2015-2018 рр.[3]

Провідними сферами економічної діяльності за обсягами залучення капітальних інвестицій у 2018 р. залишаються: промисловість – \$10.6 млрд, операції з нерухомим майном – \$3.8млрд, оптова та роздрібна торгівля – \$4.9 млрд, фінансова та страхова діяльність – \$3.6 млрд, інформація та телекомунікація – \$2.2 млрд, професійна, наукова та технічна діяльність – \$2,1 млрд, адміністративне та допоміжне обслуговування – \$1.5 млрд, транспорт та логістика – \$0.97 млрд, будівництво - \$0.9 млрд, АПК - \$0.6 млрд.

До десятки основних країн-інвесторів входять: Кіпр – 8919,7 млн. дол. США, Нідерланди – 6452,7 млн. дол. США, Велика Британія – 2047,9 млн. дол. США, Німеччина – 1824,7 млн. дол.США, Швейцарія – 1532,9 млн. дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1320,7 млн. дол. США, Австрія – 1018,8 млн. дол. США, Російська Федерація – 797,1 млн. дол. США, Франція – 753,6 млн. дол. США, Польща – 612,8 млн. дол. США [4].

Разом з тим, якщо порівнювати Україну з іншими країнами, то обсяг іноземних інвестицій є доволі низьким. Наприклад, іноземні інвестиції у Румунії приблизно в чотири рази вищі на душу населення, ніж в Україні. У

Словаччині – у п'ять разів вищі. Американські іноземні інвестиції в Угорщині на душу населення вищі у дванадцять-вісімнадцять разів, ніж в Україні.

Все це є свідченням того, що іноземні інвестори визначають наявні перешкоди для інвестування в українську економіку, які формують несприятливий інвестиційний клімат, такі як нестабільне та надмірне державне регулювання, нечітка правова система, мінливість економічного середовища, корупція, великий податковий тягар, проблеми щодо встановлення чітких прав власності, низький рівень доходів громадян, мінливість політичного середовища, відсутність матеріальної інфраструктури, проблеми виходу [5].

Необхідність формування сприятливого інвестиційного клімату є одним з головних пріоритетів розвитку країни, однак на даний момент немає можливості говорити про значний прорив у його досягненні. Покращення інвестиційного клімату в Україні та, як результат, збільшення прямих іноземних інвестицій в країну можливе, головним чином, за рахунок реалізації таких практичних заходів як: економічні та адміністративні реформи, подолання корупції, реформування законодавства, дерегуляція.

Список використаних джерел

1. Скоробогатова Н.Є., Потапова В. П. Роль інвестицій у формуванні економічного зростання України. 2018. URL:https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24600/1/2018-12_1-05.pdf
2. Малай А.О. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток приймаючої країни. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 16. С. 21–24.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 16.11.2019)
4. Український центр економічних та політичних досліджень імені О. Розумкова. URL:<http://razumkov.org.ua/statti/khto-i-iak-investuie-v-ukrainu> (дата звернення: 17.11.2019)
5. Юдіна С.В, Пирогов С.В. Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток країни. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. № 18, частина 3. С. 152-157. URL:http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_3_2018ua/33.pdf

Богдан Сторошук, к.е.н., доцент

Антон Шупер, студент 2 курсу

*ДВНЗ «Чернівецький національний університет ім Юрія Федьковича»,
м. Чернівці*

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ РЕЖИМУ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку національних економік, який характеризується підвищенням рівня спекулятивних операцій на ринках і посиленням впливу інфляційних очікувань населення на темпи інфляції національних грошових одиниць, постає важливе питання підтримки стабільності національних валют. Одним із її методів є режим інфляційного

таргетування, впровадження якого несе як позитиви, так і негативи для економічних систем держав.

Мета роботи: визначити і дослідити основні позитивні і негативні аспекти режиму інфляційного таргетування.

Таргетування (inflation targeting) – це монетарний режим, що передбачає відповідальність центрального банку за дотримання проголошеного значення офіційного показника інфляції (таргету) протягом визначеного періоду часу. Відповідальність центрального банку зумовлена можливістю використання усього переліку інструментів грошово-кредитної політики у випадку загрози недотримання визначеного значення таргету [2].

Підтримка запланованого рівня інфляції є запорукою стабільності економіки і суб'єктів господарювання, зниження ризикованості і підвищення фінансової стабільності. Одним із методів дотримання запланованого рівня інфляції, що використовується центральними банками світу, є встановлення режиму інфляційного таргетування. Варто зазначити, що таргет має позитивне (ненульове) значення, адже в історії не було прикладів економічного зростання без інфляції.

До основних переваг режиму інфляційного таргетування можна віднести:

1. Високу маневреність (допускаються відхилення від цільових показників; використовується широкий набір інструментів центрального банку, серед яких значне місце віддається короткостроковим процентним ставкам).

2. Можливість розуміння цілі центрального банку населенням (кількісне значення є простим для розуміння, дає змогу населенню зіставляти прогнозовані значення з фактичними результатами і на основі цього робити висновки про успішність діяльності центрального банку і економічну ситуацію в державі).

3. Можливість формування інфляційних очікувань економічних суб'єктів (інфляційний таргет слугує своєрідним “якорем”, який наближає очікування до встановленого центральним банком рівня і цим самим впливає на процес формування інфляційних очікувань).

4. Прозорість дій центрального банку (відкритість, доступність та своєчасність монетарної інформації для всіх членів суспільства, зрозуміла подача інформації в залежності від цільової аудиторії).

5. Підзвітність центрального банку (звітування перед громадськістю та перед урядом щодо виконання поставлених цілей набагато простіше при встановленому кількісному таргеті).

6. Підвищення ефективності комунікаційної політики центрального банку (шляхом успішного впливу інфляційних таргетів на формування інфляційних очікувань центральний банк має кращу можливість керувати ними, що є завданням комунікаційної політики) [5, ст. 16].

7. Усі позитивні та негативні наслідки інфляції значно послаблюються.

8. Збереження платоспроможності, захист доходів та заощаджень від інфляційного знецінення [3, ст. 25].

Серед недоліків інфляційного таргетування можна відзначити те, що через простоту таргету він не завжди може врахувати окремі випадки, наприклад, структурні зміни в економіці. До того ж, якщо державі не вдасться виконати встановлений інфляційний таргет, виникає ризик втрати довіри до центрального банку і появи додаткових негативних інфляційних очікувань [4, ст. 123].

Свідчення того, що країни, які таргетують інфляцію, є більш ефективним, аніж ті, що не таргетують її, не є беззаперечними. Однак, було доведено, що в країнах, де інфляція підлягає таргетуванню, незалежно від їхнього розвитку та стану економіки, прогнозованість прийнятих монетарних рішень є більшою, а інфляційний тиск - меншим. Тобто, роль таргетування інфляції більшою мірою проявляється у процесі формування інфляційних очікувань та довіри до органів влади й центрального банку. Фактом залишається те, що жодна країна, яка запровадила інфляційне таргетування, не відмовилась від нього [1, ст. 44].

Отже, при правильному підході до встановлення режиму інфляційного таргетування в кожній конкретній економічній ситуації, пріоритетності довгострокових результатів над короткостроковими успіхами, прогнозованості і прозорості дій центрального банку формується певний рівень довіри населення до центрального банку, що є ключовим показником ефективності монетарної політики центрального банку [3, ст. 26].

Список використаних джерел:

1. Міщенко В.І. Методологічні та методичні проблеми запровадження таргетування інфляції / В.І. Міщенко // Вісник НБУ. – 2006. – №5. – С. 40-45.
2. Монетарна політика // НБУ. Офіційне Інтернет представництво. – 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/monetary>
3. Ніколайчук С. Сучасна монетарна політика НБУ: виклики та перспективи / С. Ніколайчук // Національний банк України – 2017. – С. 21-26. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fitu.kubg.edu.ua/images/phocagallery/K_F_E/Nikolaichuk/pr.pdf
4. Решетник Н. І. Позитиви та негативи таргетування інфляції в Україні / Н.І. Решетник, Ю.В. Усенко // Науковий вісник Київського національного лінгвістичного університету. - 2017. - Випуск 1 (123). - С 122-125.
5. Хэммонд Д. Руководство №29. Практика инфляционного таргетирования / Д. Хэммонд // Центр исследований деятельности центральных банков — 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cbr.ru/StaticHtml/File/17131/ccbshb29r.pdf>.

Олександр Совтан, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: к.е.н., доц. Бутурлакiна Т.О.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Дискусії вітчизняних науковців стосовно концепції сталого розвитку починаються вже з самої її назви. Сумніву піддається поєднання категорій "сталий" і "розвиток", що, на думку ряду вчених, суперечать одна одній і не дозволяють повною мірою розкрити явище, котре має на меті відобразити. Згідно тлумачного словника української мови, під "розвитком" розуміють процес, унаслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного стану до іншого [1, с. 1235]. В цьому ж словнику "сталий" трактується як "визначеність, сформованість, постійність, збереження постійного складу та величини, що не зазнає коливань, не піддається змінам" [1, с. 1383]. Четверте за рахунком тлумачення звучить: "сталий — це розрахований на довгий час, призначений для тривалого функціонування; не тимчасовий", а шосте тлумачення відображає таке значення слова: "твердий, непохитний; який надійно забезпечує існування, розвиток чого-небудь; остаточно визначений, сформований (про погляди, поняття і т.ін.)" [1, с. 1383].

Слід зразу ж зауважити, що у науковій літературі досить часто зустрічаються різноманітні тлумачення самого терміну «сталий розвиток». Не вдаючись до формально-логічного аналізу співзвучних термінів «сталий», «стійкий» чи навіть «стабільний», вважатимемо, що особливої відмінності у змістовному їх трактуванні досить складно їх диференціювати. Тому, можемо стверджувати, що вживаючи термін «сталий розвиток», змісту цього поняття цілком можуть відповідати і такі терміни як «стійкий розвиток» чи «стабільний розвиток».

Розробка ідеї сталого розвитку почалася восени 1983 р., коли згідно з резолюцією 38/361 Генеральної Асамблеї ООН було створено Міжнародну Комісію у справах навколишнього середовища та розвитку. За визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку (1992р.), його мета – задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року, на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань.

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку.

15 вересня 2017 року - Уряд України представив Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для

досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). У доповіді представлені результати адаптації 17 глобальних ЦСР з урахуванням специфіки національного розвитку [2].

ЦСР набули чинності у січні 2016 року, і вони лежатимуть в основі політики та фінансування ПРООН протягом наступних років.

Суспільне бачення розвитку України до 2030 року охоплює такі орієнтири для досягнення, як добробут та здоров'я населення, що забезпечуватимуться інноваційним розвитком економіки, побудованим на сталому використанні природних ресурсів.

Підсумовуючи слід зазначити, що сучасний шлях розвитку України — це перехід на засади сталого розвитку шляхом забезпечення багаторівневої системи дій і заходів.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад і голов. ред. В.Т. Бусел. — К, Ірпінь: Перун, 2005. — 1728 с.
2. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf.

*Юліанна Філеп, студентка 1 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В. Т., ст. викладач*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

На сучасному етапі розвитку економіки України все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку. Фінансова сфера сьогодення трансформується, тому призвела до змін багатьох фінансових систем. Зростає роль фінансового ринку в загальній структурі економіки та вимагає перебудови всієї системи управління фінансовим ринком. Фінансова система України формується під впливом механізмів використання фінансів у національній економіці. У фінансовій системі України ключову роль відіграє фінансовий ринок [7, с. 66].

За 28 років формування української державності, вітчизняний фінансовий ринок пройшов складний і неоднозначний шлях свого розвитку. Це пояснюється тим, що успішно функціонувати фінансовий ринок може лише в умовах ринкової економіки, коли переважна частина фінансових ресурсів мобілізується суб'єктами підприємницької діяльності на засадах їх купівлі-продажу, а також при активному залученні коштів населення. Головними об'єктами відносин на фінансовому ринку є: банки, страхові компанії та цінні папери [4].

За теперішніх умов розвитку домінуючу роль на фінансовому ринку України відіграє банківська система. Кількість банківських установ що мають

ліцензію, з 2014 року в Україні зменшується. Так у 2014 році кількість зареєстрованих банків складала 180 одиниць, а в 2018 році їх кількість склала 82 одиниці. Тобто, зменшення відбулося на 54,4% [3]. За останні декілька років в Україні, на жаль, призупинився розвиток банків та підірвалася довіра до банківської системи в цілому. Негативний вплив на банківську систему відображається у загостренні економічних проблем, спричинених конфліктом на Сході України, та неузгодженістю між політикою та економікою.

Окрім діючих банківських установ важливі позиції на сучасному вітчизняному фінансовому ринку займають також страхові компанії. Вони не посідають перше місце за кількістю, проте акумулюють понад 53% усіх активів та мають потенціал для сприяння сталого розвитку підприємництва в Україні шляхом розміщення страхових резервів у реальному секторі економіки. Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед небанківських фінансових ринків. Але в той самий час кількість діючих страхових компаній в Україні має тенденцію до зменшення. Так, загальна кількість страхових компаній у 2016 році становила 361 одиницю, у 2017 році вже було зафіксовано 343 компанії. У 2018 році кількість страхових компаній зменшилася порівняно з 2017 роком на 22,2%, тобто фактично функціонувало в Україні всього 282 компанії. Таким чином, можна підсумувати, що відсутність єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг в країні, нестабільна економічна ситуація та низький рівень довіри до страховиків серед населення негативно впливають на розвиток страхування в Україні [1, с. 89; 2].

Третім потужним сегментом ринку фінансових послуг в Україні є ринок цінних паперів – фондовий ринок. На сучасному етапі розвитку ринок цінних паперів України має низьку капіталізацію та ліквідність, недостатній захист прав інвесторів та відсутню прозорість. У період останніх років спостерігається різна динаміка випусків цінних паперів. Фондовий ринок у тій чи іншій країні характеризується, насамперед, обсягом біржової торгівлі цінними паперами, кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах. За результатами торгів на організованому ринку протягом 2018 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами склав 205,8 млрд грн. Протягом 2017 року порівняно з даними аналогічного періоду 2016 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі зменшився на 14,4% (або на 38,1 млрд грн) (2016 року – 235,4 млрд грн). Це відбулося через те, що ринок цінних паперів України має низьку капіталізацію та ліквідність, недостатній захист прав інвесторів та відсутню прозорість. Необхідною умовою розвитку ринку цінних паперів є визначення стратегії подальшого розвитку, яка буде забезпечувати та збалансовувати бюджет, стабілізувати економіку та фінансову систему. Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі протягом зазначеного періоду зафіксовано з державними облігаціями України – 189,6 млрд грн (92,1% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі протягом січня – грудня) [2; 5, с. 16].

Сьогодні фінансовий ринок України характеризується нестабільністю. Саме з причин низької фінансової культури населення та слабого розвитку вітчизняного фінансового ринку виникає ускладнення щодо запровадження фінансових інновацій на вітчизняному ринку фінансових послуг. Розвиток та запровадження фінансових інноваційних продуктів у вітчизняну практику вимагає наступних передумов: 1) запровадження і контроль за функціонуванням фінансових інновацій; 2) підготовка структури секторів економіки та домогосподарств до користування новими фінансовими послугами, інструментами та продуктами; 3) розвиток фінансової культури у використанні традиційних та інноваційних фінансових інструментів, продуктів та послуг [6].

Таким чином, фінансовий ринок є складовою сферою фінансової системи держави. Він може успішно функціонувати лише в умовах збалансованої ринкової економіки. Головною задачею на сучасному етапі є втілення системних реформ у фінансовий сектор для забезпечення додаткових джерел фінансування економічного зростання. А це в свою чергу вимагає розроблення та впровадження стратегії розвитку фінансової системи України з урахуванням реалій України в сучасних умовах глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Бутенко В. В. Фінансовий ринок України: проблеми та перспективи його розвитку. / В. В. Бутенко, К. А. Лисенко // Причорноморські економічні студії. – 2018. – С. 89-91.
2. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/issues/>.
3. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2018-rik-10-kluchovih-rokaznikiv-roboti-ukrayinskogo-tsentrobanku-za-minuliy-rik>.
4. Рендзюк Є. Фінансовий ринок та інвестиційні процеси в Україні / Є. Рендзюк // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://protocol.ua/ru/finansoviy_rinok_ta_investitsiyini_protsezi_v_ukraini_chi_e_moglivist_zrostannya/.
5. Селіверстова Л. С. Особливості розвитку фінансового ринку України / Л. С. Селіверстова, І. П. Адаменко // Інвестиції : практика та досвід. – 2018. – №9. – С. 13-17.
6. Сусяк В. В. Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні / В. В. Сусяк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=2926>.
7. Шишпанова Н. Фінансовий ринок: сучасний стан та перспективи розвитку / Н. Шишпанова, А. Іванов // Modern Economics. – 2017. – № 1. – С. 66-72.

*Оксана Чубарь, к.е.н., доцент
Іван Лендел, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

БОРГОВІ ЦІННІ ПАПЕРИ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ

Серед широкого переліку боргових цінних паперів, основними з яких виступають векселі, облігації, казначейські зобов'язання, важливе місце посідають боргові цінні папери держави (державні та муніципальні цінні папери, до яких належать і казначейські зобов'язання). В наукових публікаціях [2] зазначається, що на всіх етапах розвитку економічної системи урядові зобов'язання відігравали помітну роль у фінансовому становищі держави. При цьому спочатку ринки державних цінних паперів (ДЦП), насамперед, за відсутності відповідних практик (зокрема використання операцій Центрального банку на відкритому ринку) фактично не виконували ніякої ролі в регулюванні грошово-кредитних процесів. Проте, наявність очевидних переваг таких позик супроводжувалась розширенням інтересу до інструментів ринку з боку інвесторів. Власники капіталу почали сприймати державні облігації як важливий елемент у портфелі активів, те ж саме можна було сказати і про фінансових посередників, насамперед, банки.

Розвиток ринку ДЦП з урахуванням сучасних тенденцій сформував такий перелік його функцій: фінансування дефіциту державного бюджету; забезпечення касового виконання бюджету; згладжування нерівномірності надходжень податкових платежів; фінансування цільових програм або окремих галузей економіки (пов'язаних, наприклад, з будівництвом житла, доріг, розвитком окремих галузей економіки тощо); погашення або переоформлення розміщених раніше боргових зобов'язань; створення передумов для розвитку фінансових ринків через випуск еталонних інструментів; використання ДЦП як ефективного інструменту макроекономічного регулювання за допомогою операцій на відкритому ринку шляхом впливу на банківську систему, рівень і структуру інвестицій, заощадження населення та суб'єктів господарювання; визначення реальної вартості обслуговування державного боргу (процентна ставка за ДЦП визначається на ринку); забезпечення комерційних банків та інших фінансових структур ліквідними та надійними активами [4]. Серед наведеного переліку первинною виступає функція залучення коштів для фінансування функцій держави (бюджетного дефіциту), а всі інші завдання можна вважати вторинними, оскільки вони реалізуються після випуску та розміщення ДЦП на первинному ринку.

В сучасних умовах ринок державних облігацій в Україні відіграє одну з ключових ролей у формуванні бюджетної політики держави. Державні облігації (ОВДП) виступають інструментом державних запозичень, дозволяючи залучати необхідні фінансові ресурси на прийнятних умовах.

За даними НБУ, який в Україні виступає генеральним агентом з розміщення ДЦП на первинному ринку, масштаби розміщень ОВДП, а також обсяги залучень коштів до бюджету суттєво коливались з року в рік (табл. 1).

Таблиця 1

Розміщення ОВДП, номінованих у гривні, на первинному ринку України у 2014-2018рр. [3]

Період	Розміщення ОВДП, номінованих у гривні, на первинному ринку		у тому числі	
			кошти, залучені до бюджету	
	сума, млн грн	дохідність (середньо-зважена), %	сума, млн грн	дохідність (середньо-зважена), %
2014	218 046	13,44	67 120	15,24
2015	85 015	13,07	9 978	17,00
2016	166 241	9,16	37 025	14,86
2017	103 458	10,47	32 755	15,02
2018	65 128	17,79	65 128	17,79

За останні 5 років найбільша сума розміщень і залучень до бюджету коштів була у 2014 р. У 2014-2017рр. лише незначна частина залучених коштів (12-32%) спрямовувалась до бюджету держави. Решта коштів використовувалась для збільшення статутного капіталу банків. У 2016р. ця сума склала 121275млн. грн. Разом з тим важливо відзначити, що в 2018р. всі кошти, залучені через емісію та розміщення ОВДП, були спрямовані до бюджету.

У світовій практиці ДЦП завдяки їх безризиковості є привабливим та надійним фінансовим інструментом. В Україні, незважаючи на присвоєння ДЦП нульового рівня ризику, вони фактично є ризиковими інвестиційними інструментами. Номінальна дохідність ДЦП в Україні є досить високою, проте їх реальна прибутковість (з урахуванням рівня інфляції) не являється привабливою. Первинний ринок ДЦП в Україні характеризується практичною відсутністю на ньому індивідуальних інвесторів.

На думку дослідників [1], сучасний стан ринку ДЦП значно відстає від рівня його розвитку як у промислово розвинених країнах, так і в країнах з перехідною економікою, не відповідає потребам економіки країни в цілому і не повністю задовольняє державні потреби. Невикористання кумулятивного потенціалу та неефективний перерозподільний ефект на фоні нерозвиненості національного фондового ринку стримує економічний розвиток, блокує структурну перебудову економіки та становлення якісних соціальних стандартів, знижує загальний імунітет від наднаціональних кризових явищ. Розвиток ринку ДЦП в Україні гальмується рядом проблем, серед яких: недостатня залученість до операцій на цьому ринку портфельних інвесторів, пасивність страхових компаній та інститутів спільного інвестування, низький

рівень знань, інформованості населення з питань функціонування фондового ринку.

Список використаних джерел:

1. Гарбар Ж.В. Аналіз сучасного стану ринку державних цінних паперів в Україні // Економічний аналіз. – 2014. - Том 18. - № 1. – С.136-146. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/631/393>.
2. Осецький В., Браткова І. Функції державних боргових зобов'язань: минуле і сучасність // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «ЕКОНОМІКА». – 2015. - №6(171). – С. 54-60.
3. Фінансові ринки. Офіційний сайт НБУ. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#2fs>.
4. Чечель О. Державні запозичення як важливий механізм формування економічної політики держави // Ефективність державного управління. – 2010. – Вип. 23. – С. 459-467. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Edu/2010_23/fail/Chechel.pdf.

СЕКЦІЯ 2
БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Костянтин Автухов, к.ю.н., с.н.с.
доцент кафедри кримінології та КВП
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
старший науковий співробітник
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності НАПрН України

ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ

14 листопада 2019 р. було прийнято Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік». Початковий варіант відповідного законопроекту про держбюджет було внесено на розгляд Парламенту Кабінетом Міністрів України 15 вересня 2019 р. під номером «2000».

Державний бюджет має достатньо новел та несподіванок, про які вже вказувалось як в наукових публікаціях, так і у ЗМІ. Зокрема великий резонанс викликало положення проекту держбюджету, за яким Раді національної безпеки та оборони було додатково виділено 28 мільярдів гривень. В подальшому, у редакції законопроекту до другого читання ці 28 млрд були перерозподілені, а бюджет РНБО становить 211 млн грн.

Зменшення бюджетних витрат стосувалось і системи органів та установ виконання покарань. У порівнянні між першим і другим читанням бюджет для цього напрямку правоохоронної діяльності урізали.

При порівнянні редакції законопроекту про держбюджет на 2020 р. до першого читання, з редакцією до другого читання, виходить, що видатки на пенітенціарну систему та пробацію зменшили на 56,6 млн грн. (за загальним фондом).

Зокрема, на виконання покарань установами виконання покарань - замість запланованих спочатку 6 607,5 млн, виділили 6 555,9 млн (мінус 51,6 млн). найбільш прикро, що зменшення відбулось переважно за рахунок фонду заробітної плати, який зменшився на 43,2 млн грн.

На пробацію з запланованих у першій редакції 692,1 млн, виділили - 687,1 млн, тобто показник став менше рівно на 5 000 тис грн.

Втім, порівняно з видатками за Державним бюджетом 2019 р. показники на 2020 рік все ж зросли. За загальним і спеціальним фондом у 2019 р. було заплановано 6 162,2 млн на установи виконання покарань. В свою чергу у 2020 р. це 6 832,8 млн (зростання на 10,8%)

На пробацію за загальним фондом у 2019 р. передбачено 624 млн, а у 2020 р.- 687,1 млн. (зростання на 10,1%).

Загальний висновок може бути відносно позитивним, адже загальна сума видатків держбюджету на 2020 р. зросла на 7,4 %, і становить 1 1195

млрд, а по пенітенціарній системі та пробації зростання видатків становить більше 10%.

Список використаних джерел:

1. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Проект Закону від 15 вересня 2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66853

*Олександр Березнюк, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сочка К.А., к.е.н., доцент*

ТЕНДЕНЦІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Децентралізація – це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування, таким чином аби якомога більше повноважень мали ті органи, що ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно.

Вона передбачає створення фінансово незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати дитячі садки і школи, амбулаторії, будинки культури і клуби, дороги, інфраструктуру. Простіше кажучи, децентралізація – це реальний шлях до підвищення якості повсякденного життя мешканців кожного села, селища чи міста.

Закарпатська область посідає передостанню сходинку рейтингу у процесі децентралізації. Станом на 12.11.2019 р. зареєстрованих і діючих ОТГ – 6, у процесі очікування проведення виборів – 10 ОТГ [5].

На сьогоднішній день Закарпатська область налічує шість ОТГ, в яких завершилися всі організаційні процеси. Вони зазначені у таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік діючих ОТГ Закарпатської області *

Назва ОТГ	Дата перших виборів	Кількість рад, що об'єдналися	Площа ОТГ, кв. км.	Кількість населення (осіб)
Баранинська сільська об'єднана територіальна громада	29.10.2017 р.	4	121,53	7 526
Вільховецька сільська об'єднана територіальна громада	25.10.2015 р.	3	76,75	12 464
Іршавська міська об'єднана територіальна громада	30.04.2017 р.	2	19,95	11 241
Перечинська міська об'єднана територіальна громада	30.04.2017 р.	5	144,53	12 724
Полянська сільська об'єднана територіальна громада	18.12.2016 р.	3	162,01	7 698
Тячівська міська об'єднана територіальна громада	25.10.2015р.	3	91,35	19 533
Всього		20	616,12	71 186

*Складено автором на основі джерела [4]

За даними сайту «Децентралізація» станом на 12.11.2019 р., загальна площа Закарпатської області становить – 12777 км², кількість населення – 1255721 чол., кількість територіальних громад – 337, кількість об'єднаних територіальних громад – 16, площа об'єднаних територіальних громад – 1472.523 км² (11.52%), кількість населення ОТГ – 242032 чол. (19.00%) [2].

Таблиця 2

Нормативи зарахування окремих видів доходів до місцевих бюджетів, %*

Найменування податків та зборів	Види місцевих бюджетів			
	Обласні	ОТГ міст обласного значення	Районні	Сільські, селищні, міста районного значення
Податок на доходи фізичних осіб	15	60	60	-
Податок на прибуток підприємств (приватного сектору економіки)	10	-	-	-
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ, що перебувають в комунальній власності	100	100	100	100
Рентна плата за використання води та лісових ресурсів, за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	37	37	37	-
Рентна плата за спеціальне використання природних ресурсів та надр місцевого значення	-	100	-	100
Плата за використання інших природних ресурсів	100	-	-	-
Державне мито	-	100	-	100
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	-	100	-	100
Частина акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального	-	13,44	-	13,44
Єдиний податок, податок на майно (плата за землю, податок на нерухоме майно, транспортний податок)	-	100	-	100
Місцеві збори, зокрема збір за паркування транспортних засобів та туристичний	-	100	-	100
Екологічний податок	55	25	-	25
Адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних та фізичних осіб	-	100	100	-
Адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень	-	100	100	-
Плата за видачу окремих ліцензій та сертифікатів	100	-	-	-
Плата за надання інших адміністративних послуг	-	100	-	100
Адміністративні штрафи та інші санкції	-	100	100	100
Плата за оренду майнових комплексів та іншого майна	100	100	100	100

*Складено автором на основі джерела [1]

В таблиці 3 представлені показники доходів загального фонду бюджетів ОТГ Закарпатської області, що вже запрацювали.

Таблиця 3

Динаміка доходів загального фонду бюджетів (податки, збори та інші доходи) ОТГ Закарпаття за 2015-2018 рр., тис. грн. *

Територіальні громади	2015	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення, +,-	Відносне відхилення, %
					2018 до 2015	2018 до 2015
1	2	3	4	5	6	9
Вільховецька ОТГ	2224,3	6576,3	11878,1	14656,3	12432,0	558,92
Тячівська ОТГ	18952,5	62669,5	89740,6	105633,9	86681,4	457,36
Полянська ОТГ	-	8535,7	19850,2	28898,1	28898,1	-
Іршавська ОТГ	-	-	-	59333,9	-	-
Перечинська ОТГ	-	-	-	52454,3	-	-
Баранинська ОТГ	-	-	-	50154,3	-	-

*Складено автором на основі джерел [4, 5]

Згідно з даними таблиці 3 можемо спостерігати приріст надходження в бюджети ОТГ у кілька разів, особливо у 2018 році до 2015 року, причиною такого зростання є розширення дохідних джерел ОТГ, посилення стимулів до розвитку підприємницької активності, а також інфляційні процеси, що відбулись після подій Майдану та військової операції у східних областях України. У 2018 р. до 2016 р. спостерігається картина плавного збільшення надходжень у зв'язку відносним вирівнюванням ситуації у економіці, тенденція наповнення бюджетів зберігає курс на зростання надходжень. У 2018 р. до 2017 р. на фоні відносного спокою та більш-менш стабільної ситуації у економіці можемо також спостерігати позитивну динаміку надходжень у бюджети ОТГ. Основним фактором наповнюваності бюджетів ОТГ є розширення переліку джерел доходів.

Основні джерела формування доходів ОТГ у Закарпатті складаються з наступних видів: ПДФО, акцизний податок, місцеві податки і збори, плата за землю, єдиний податок, податок на нерухоме майно, інші платежі, базова дотація, освітня субвенція, медична субвенція, субвенція на формування інфраструктури ОТГ.

Позитивна картина наповнюваності бюджетів ОТГ є однією з причин розглядати процес бюджетної децентралізації як передумову фінансової автономії та самодостатності територіальних громад.

Будь-який процес має як свої позитивні моменти так і моменти невизначеності. Невизначеність полягає у тому, легше всього об'єднуються між собою заможні громади, поруч з якими є багато фінансово менш спроможних громад, по суті утворюється процес фрагментації формування ОТГ.

Також є моменти коли на території сформованого ОТГ є кілька шкіл або лікарень, що отримують субвенції з держбюджету, а після переходу в ОТГ, держава буде фінансувати виключно захищені статті бюджетів вищезгаданих закладів (заробітна плата основному складу закладів, енергоносії). У ОТГ

постане питання як утримувати заклади освіти, охорони здоров'я та забезпечення правопорядку.

Ключовим моментом децентралізації є те, що громада самостійно визначатиме на що спрямовувати кошти, це є додатковим стимулом для виходу економіки з тіні.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України / Офіційний веб-сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Закарпатська область – Громади / Офіційний веб-сайт Децентралізація [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/areas/0312/gromadu>
3. Закарпатська область – Загальна інформація / Офіційний веб-сайт Децентралізація [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/areas/0312>
4. Обласний бюджет / Офіційний веб-сайт Закарпатської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://carpathia.gov.ua/storinka/oblasnyy-byudzheth>
5. Фінансова децентралізація / Офіційний веб-сайт Децентралізація [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua>

Ольга Бондаревська, к.е.н.

*Альона Політько, студентка магістратури
НУ «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка»*

**ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В
УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

Трансформаційні процеси, що наразі відбуваються в економіці нашої країни будуються навколо європейської інтеграції. Важливим елементом розвитку системи державотворення в Україні є реформа децентралізації, що передбачає створення самодостатніх територіальних громад.

В ході реалізації Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні було прийнято ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» відповідно до якого з 2015 року розпочався процес об'єднання територіальних громад та створення фінансово спроможних об'єднаних громад [1].

Спроможною територіальною громадою є така, в якій місцеві джерела наповнення бюджету (інфраструктурні та кадрові ресурси) є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади [2].

Розглянемо результати формування спроможних територіальних громад в Україні на прикладі Полтавської області. З початку впровадження реформи децентралізації в регіоні станом на 2019 рік створено 53 ОТГ, 45 з яких перебувають на прямих міжбюджетних відносинах.

Відповідно до аналітичних даних виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад України з 24 областей саме Полтавська займає лідируючі місця за основними показниками фінансової спроможності.

Так, моніторинг середнього показника доходівзагального фонду бюджетів ОТГне враховуючи трансферти в розрахунку на 1-го мешканцягромад областістановить 3 287,6 грн.Найбільше доходів у розрахунку на 1-го мешканця отримано в Сенчанській ОТГ – 14 502,9 грн., найменше у Заворсклянській ОТГ – 1 111,7 грн. (рис. 1).

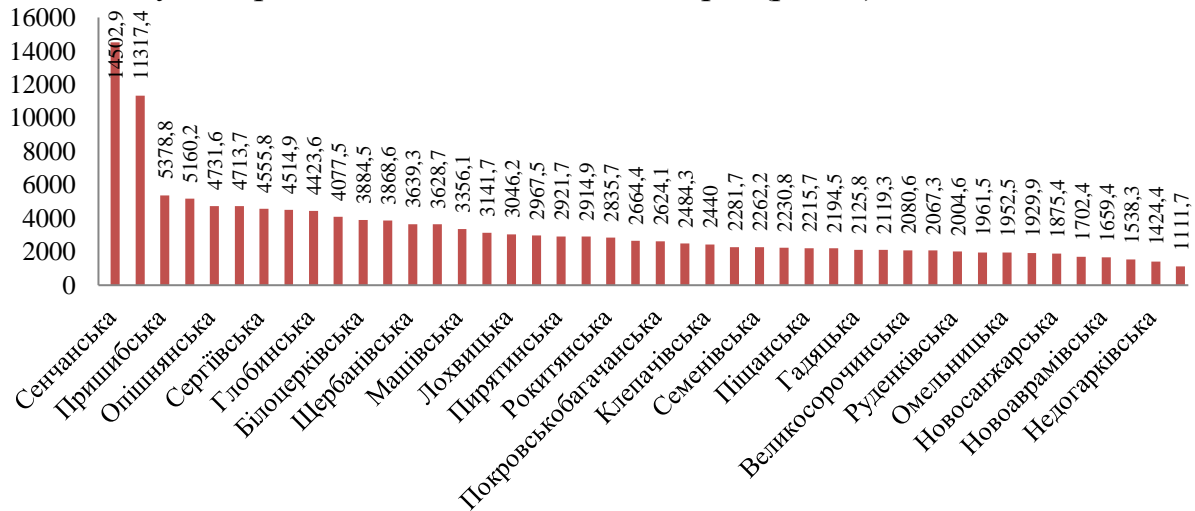

Рис. 1. Доходи загального фонду бюджетів ОТГ Полтавської області на 1-го жителя громади за I півріччя 2019 року, грн.

Серед об'єднаних територіальних громад Полтавщини 20 громад отримують з державного бюджету базову дотацію, 16 перераховують реверсну дотацію(рис. 2). Рівень дотаційності існуючих громад є не надто невисоким, найвищий показник у Заворсклянській громаді, у якої обсяг базової дотації у загальній сумі доходів становить 30,6%.

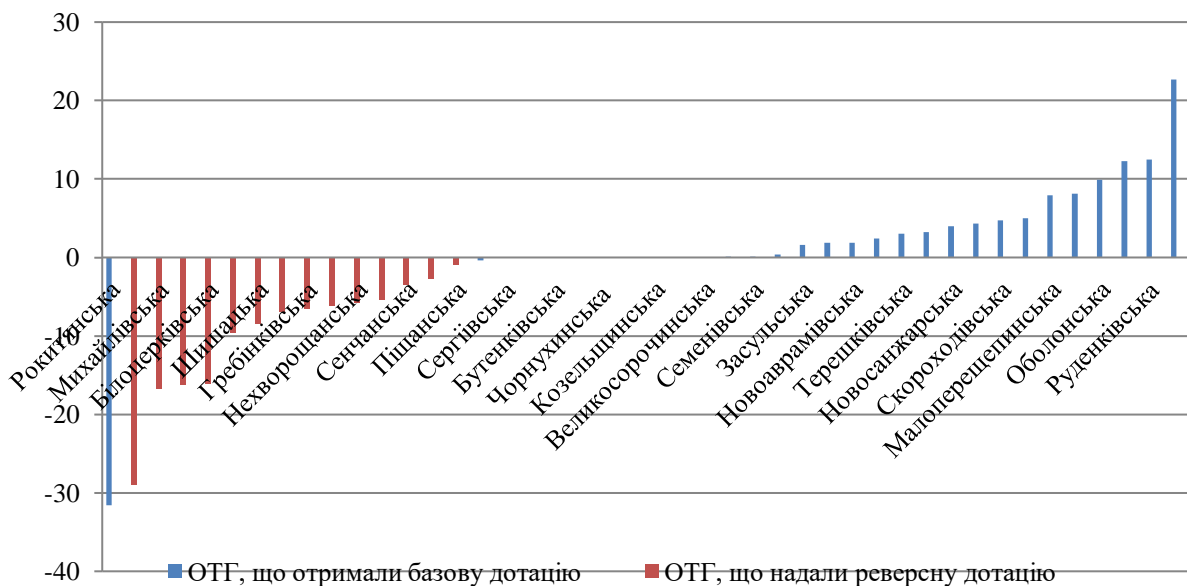

Рис. 2. Рівень дотаційності бюджетів ОТГ Полтавської області за I півріччя 2019 року, %

Найбільша питома вага видатків на утримання апарату управління в доходах загального фонду(без урахування трансфертів) припадає на бюджет Скороходівської ОТГ – 47,8%, найменша на бюджет Коломацької ОТГ – 7,4%.

Питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету по всіх об'єднаних територіальних громадах області у середньому становить 69,4%. Так, найвищий показник видатків притаманний Новогалещенській ОТГ, а саме 83,1%. Найгірше значення цього показника у Краснолуцькій ОТГ – 47,4% [3].

Отже, отримані результати свідчать про ефективність роботи об'єднаних територіальних громад Полтавщини. За рахунок цього здійснюється прискорення темпів розширення внутрішньо регіонального споживчого ринку та досягаються структурні змін та усунення диспропорцій в економіці регіону.

Список використаних джерел

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157–VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. Бутрій Д. Децентралізація реальний шанс для громад на європейське майбутнє. URL: <http://khoda.gov.ua/dmitro-butrij-decentralizaciya-realnij-shans-dlya-gromad-na-yeuropejske-majbutnye>.
3. Офіційний сайт реформи децентралізації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/1453>

*Михайло Герич, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, м. Ужгород
Науковий керівник: Височанський В.Ю. к.е.н., доцент*

ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Головною передумовою розвинутої держави є становлення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Реалізації економічної самостійності регіональних місцевих бюджетів означає володіння достатніми фінансовими джерелами для забезпечення функціонування та управління економікою та соціальною сферою на окремій території[1]. Ефективне функціонування органів місцевого самоврядування і виконання усіх покладених на них завдань та функцій матимуть місце лише тоді, коли у їх розпорядженні буде наявний достатній обсяг фінансових ресурсів. Варто відзначити, що місцем концентрації фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, а отже, фінансовою основою їх діяльності є саме місцевий бюджет. Місцеві бюджети займають важливе місце у бюджетній системі, а також одне із центральних місць в економічній системі держави. вони є найчисленнішою ланкою її бюджетної системи [2, с. 297].

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних і

закріплених видів надходжень та наданих офіційних трансфертів, тобто за рахунок законодавчо визначених у встановленому порядку загальнодержавних податків, зборів та інших платежів. Відзначимо, що власні доходи і закріплені доходи місцевих бюджетів – поняття різні[3]. Хоча ототожнення цих термінів як на практиці, так і в економічній літературі спостерігалось до прийняття Бюджетного Кодексу України [4]. Власні та закріплені доходи місцевих бюджетів часто виявляються недостатніми для фінансування видатків органів місцевого самоврядування. Тому з метою збалансування дохідної і видаткової частин місцевих бюджетів використовуються міжбюджетні трансферти. У свою чергу міжбюджетні трансферти – це кошти, які безоплатно й безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. Відповідно до ст. 96 Бюджетного кодексу України міжбюджетні трансферти поділяються на [5]:

1) базова дотація – трансферти, що надаються з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

2) субвенції – міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції;

3) реверсна дотація – кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій;

4) додаткові дотації.

За січень - червень 2019 року до обласного бюджету мобілізовано податків, зборів та інших доходів у сумі 683 178,8 тис. грн., що на 52,5 % або на 234 176,5 тис. грн. більше надходжень 2018 року. Зростання зумовлене головним чином збільшенням надходжень податку на доходи фізичних осіб у зв'язку із ростом мінімальної заробітної плати та збільшенням фонду оплати праці. До загального фонду обласного бюджету мобілізовано податків, зборів та інших доходів в сумі 362 239,9 тис. грн., що становить 100,2 % до затвердженого плану та 114,2 % до відповідного періоду минулого року. Основним бюджетоутворюючим джерелом доходів загального фонду обласного бюджету залишається податок на доходи фізичних осіб (надійшло у сумі 316 647,2 тис. грн.), його питома вага в надходженнях загального фонду становить 87,4 %. В порівнянні з відповідним періодом минулого року обсяги надходжень податку зросли на 19,5 % або на 51 726,3 тис. грн., що зумовлено збільшенням розміру мінімальної заробітної плати з 1 січня 2019 року до 4 173 гривень. Податку на прибуток підприємств надійшло у сумі 21 891,4 тис. грн., що на 10,5 % або на 2 082,2 тис. грн. більше затвердженого плану. В порівнянні з відповідним періодом минулого року надходження податку зросли на 23,6 % або на 4 186,3 тис. гривень [6]. Отже, децентралізація фінансових повноважень є головною умовою забезпечення незалежності органів місцевого самоврядування у сфері фінансів, і, навпаки, зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування необхідно розглядати як наслідок

фінансової децентралізації. На основі проведеного аналізу можна виокремити такі пріоритетні шляхи подальшого впровадження реформ з децентралізації влади, що в кінцевому підсумку призведе до зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні [7; 8; 9]:

– розмежування повноважень, прав та обов'язків різних рівнів влади відповідно до сутності правової, демократичної держави та громадянського суспільства, що дозволить досягти балансу інтересів у системі публічних відносин;

– розробка та реалізація ефективної регіональної політики, спрямованої на забезпечення рівномірного місцевого і регіонального розвитку;

– розвиток інституту регіонального самоврядування, наділення його дієвими механізмами функціонування;

– представництво політичних, соціально-економічних та культурних інтересів громад на центральному рівні;

– забезпечення втілення принципу субсидіарності як способу подолання конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

– забезпечення розширення прав територіальних громад щодо вирішення проблем їх життєзабезпечення;

Список використаних джерел:

1. Дахнова О. Є. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення розвитку регіонів України / О. Є. Дахнова, І. В. Матросова // «Молодий вчений». – Випуск № 9 (49), 2017. – С. 514-517.

2. Департамент фінансів Закарпатської обласної державної адміністрації за 2019. Офіційний веб-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/511.htm>.

3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 02.08.2017. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24. – С. 170. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

4. Камінська Н. Децентралізація влади і досвід її проведення у зарубіжних державах [Електронний ресурс] / Н. Камінська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної ради України. – Випуск № 4, 2014. – С. 35-40. – Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=68456>.

5. Кульчицький М. І. Тенденції та проблеми формування доходів місцевих бюджетів в Україні / М. І. Кульчинський, Л. Е. Пазовська // Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. – Випуск 3 (08), 2017. – С. 296-301.

6. Пігуль Н. Г. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ / Н. Г. Пігуль, О. В. Люта // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 9, 2016. – С. 684-688. Виконання місцевих бюджетів Закарпатської області за 2019 рік.

7. Проект з регіонального врядування та розвитку України «Фіскальна децентралізація в Україні: поточний стан та необхідність реформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rgd.org.ua/resources/publications_list/Fiscal_decentralization_in_Ukraine_UKR.pdf.

8. Рева Т. М. Місцеві фінанси: [навч. посіб.] / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук, Н. В. Кучкова. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.

9. Козаченко Ю. П. Місцеві бюджети як основа ресурсного забезпечення розвитку місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. наук з держ. управління: спец. 25.00.04 «Міське самоврядування» / Юліана Павлівна Козаченко. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. – 191 с.

*Олександра Гибало, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Височанський В. Ю. к.е.н., доцент*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ ПРОГРАМИ КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА МУНІЦИПАЛІТЕТІВ В УКРАЇНІ

Бюджетна політика є одним із найефективніших інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку країни. Її метою, як і будь-якої іншої політики, є конкретний результат, відмінний від того, що вже існує, або такий, який сприяє поліпшенню, розвитку й підвищенню ефективності процесу чи кінцевого продукту/послуги.

На сучасному етапі розвитку Україна знаходиться на стадії впровадження здійснених соціально-економічних реформ. З урахуванням вітчизняних реалій впроваджують альтернативний метод в бюджетний процес - програмно-цільовий метод (ПЦМ). Цей метод передбачає розроблення та реалізацію бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат (згідно зі стратегічними цілями), із застосуванням критеріїв оцінки їх результативності й ефективності використання бюджетних коштів. Запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі на місцевому рівні відбулося у 2017 році. [1]

Упродовж останніх двох десятиліть в усіх розвинених країнах світу ПЦМ набув популярності як ефективний інструмент бюджетного управління. Після спроб застосовувати різні методи підвищення ефективності управління бюджетними ресурсами, уряди багатьох розвинених країн вкотре переконались у цінності ПЦМ як інструменту для раціонального розподілу бюджетних коштів за пріоритетними напрямками. [4]

Завдання бюджетної програми мають передбачати передусім розроблення конкретних заходів, які мають бути здійснені для забезпечення її виконання, їх моніторинг, оцінку, а також відповідний поточний аналіз стану виконання програми. До завдань слід включати конкретні дії й механізми із забезпечення досягнення цілей та чітких результатів у процесі виконання бюджетної програми.

На основі даних Управління капітального будівництва Ужгородської міської ради можна зробити аналіз показників виконання окремої бюджетної програми.

Залежно від об'єкта який веде Управління, йому присвоюється своє КПКВ. Наприклад: згідно типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів ознака головного розпорядника бюджетних коштів з питань будівництва є код 15, виконавець програми (Управління капітального будівництва) - код 1, виконання капітальних робіт в дитячих садочках - 1010 «Надання дошкільної освіти». Таким чином КПКВ має код 1511010.

Таблиця 1

**Показники виконання бюджетної програми за КПКВ 1511010
«Надання дошкільної освіти» (2017-19) [2] (тис.грн)**

Рік	Затверджено паспортом бюджетної програми			Касові видатки (надані кредити)			Відхилення		
	Заг. фонд	Спец. фонд	разом	Заг. фонд	Спец. фонд	разом	Заг. фонд	Спец. Фонд	разом
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2017	-	7168,000	7168,000	-	6801,834	6801,834	-	-366,166	-366,166
2018	-	1 136,400	1 136,400	-	1 079,580	1 079,58	-	-56,820	-56,820
2019	-	3 258,600	3 258,600	-	2 965,326	2 965,326	-	-293,274	-293,274

Як видно в таблиці 1, згідно затвердженого паспорту, управління капітального будівництва передбачало видатки по КПКВ 1511010 більші ніж виявились касові видатки, що пояснюється наступним:

–економія коштів виникла в результаті проведення будівельної експертизи;

–проектно-кошторисна документація проходить будівельну експертизу, перерахування коштів за документацію передбачається згідно договору після отримання позитивного експертного висновку;

–для дотримання технологічних норм будівельних робіт, терміни виконання перенесено на наступний бюджетний рік;

–роботи які передбачалися виконати в плановому році виконанні в повному обсязі, залишок коштів виник за рахунок цін на матеріали

Аналіз основних результативних показників показує що в цілому завдання програми виконанні, що свідчить про доцільність та необхідність реалізації даної програми в майбутньому.

Особливості фінансування будівництва обумовлені специфікою роботи цієї галузі економіки. Процес будівництва передбачає участь великої кількості учасників: замовників, генеральної, підрядної та субпідрядних організацій, органів управління та забезпечення, науково-дослідних і проектних організацій, постачальників тощо. Обсяги капітального будівництва визначаються залежно від кількості об'єктів будівництва та договірних цін. [3]

Отже, можна зробити висновок, що управління бюджетними коштами значною мірою визначається порядком складання, затвердження, виконання бюджету, а також контролю за його виконанням. Програмно-цільовий метод, як один із головних методів управління місцевими коштами, є найдієвішим і спрямований на розробку бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Єдиний державний веб-портал відкритих даних [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://data.gov.ua/>
3. Бюджетна система Підручник // В.М.Федосов – 2017р.
4. Планування та виконання місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу Навч.посіб. // В.В.Зубенко – 2017р.

*Людмила Гордієнко, к.е.н., доцент
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ*

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

У забезпеченні динамічного розвитку регіонів важливе значення має державно-приватне партнерство, де є можливість акумулювання фінансових ресурсів підприємницьких структур, територіальної громади та населення. З метою формування ефективного механізму державно-приватного партнерства в Україні з'ясуємо цей досвід у зарубіжних країнах. У цьому контексті М. Сатановська зазначає: «В різних країнах, зважаючи на специфіку державного устрою функціонують певні інституції. Серед них є як спеціалізовані, так і окремі структури в складі урядів або міністерств. Так, в Хорватії це Агентство з державно-приватного партнерства; в Австралії – Національний форум по державно-приватному партнерству; США – Національний сенат по державно-приватному партнерству; Франції – Центр розвитку державно-приватного партнерства» [2].

Проаналізуємо, наскільки успішними є в Україні механізми державно-приватного партнерства. З метою законодавчого регулювання Кабінетом Міністрів України було затверджено Розпорядження від 14 серпня 2013 р. № 739-р «Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 рр.», де було визнано проблеми та причини їх виникнення, способи їх розв'язання а також обґрунтовано мету та строки реалізації, очікувані результати та обсяги матеріальних, трудових та фінансових ресурсів [1].

Отже, можна зробити висновок щодо наявності відповідних проблем щодо реалізації цих проектів і зважаючи на необхідність розробки такого фінансового механізму, з врахуванням наявного позитивного зарубіжного досвіду запропоновано таку схему (рис.1).

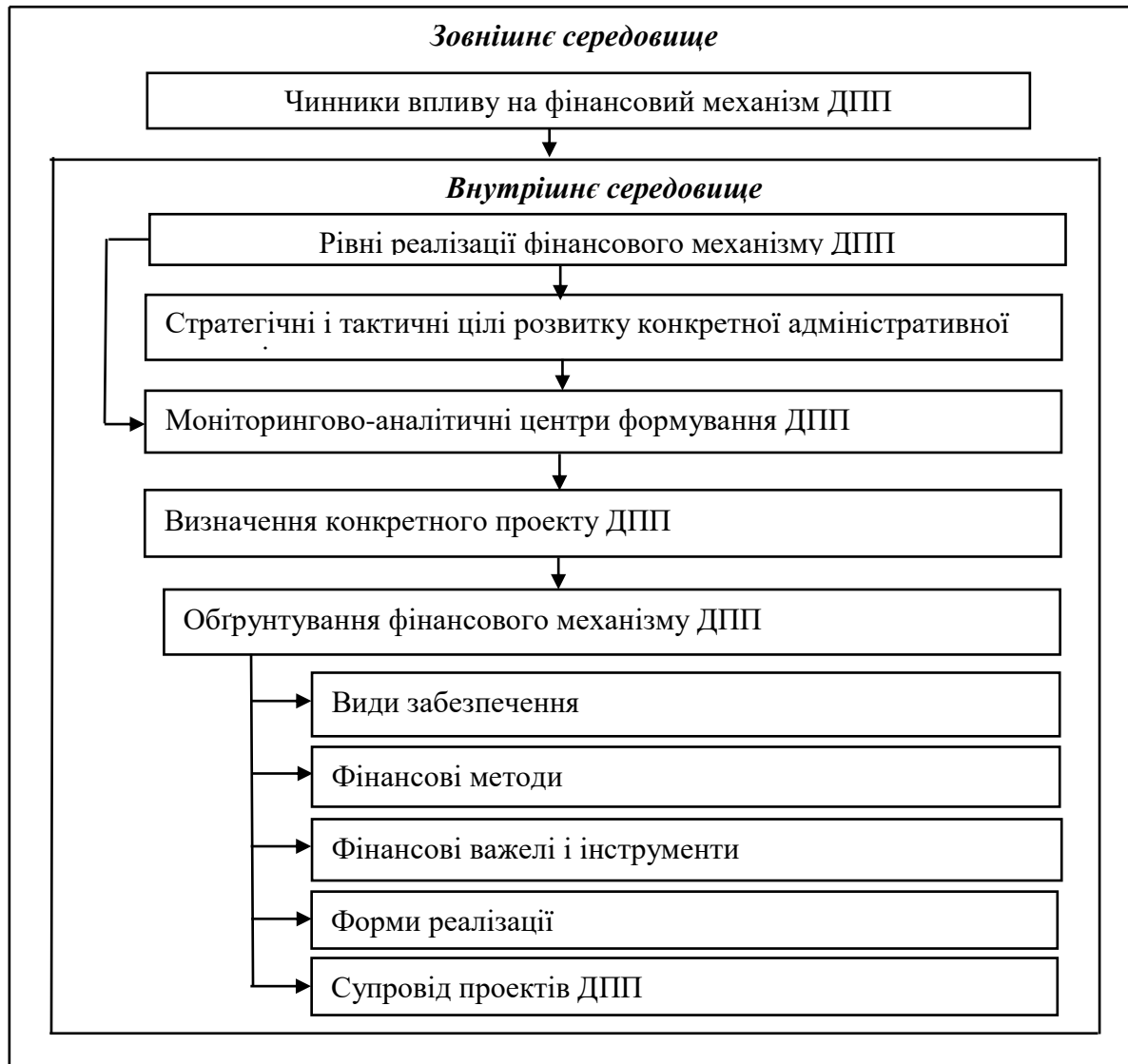

Рис. 1. Логіко-структурна схема фінансового механізму ДПП

Основними складовими цієї схеми є:

- стратегічні і тактичні цілі розвитку конкретної адміністративної одиниці, що є необхідною інформаційною складовою для органічного застосування проектів державно-приватного партнерства;
- визначення конкретного проекту державно-приватного партнерства, що обумовлює вирішення важливої проблеми для відповідного регіону або територіальної громади;
- обґрунтування фінансового механізму державно-приватного партнерства, що є основою його реалізації.

Оцінюючи логіко-структурну схему фінансового механізму ДПП, зазначимо, що вона враховує позитивний зарубіжний досвід реалізації проектів державно-приватного партнерства, враховує специфіку вітчизняних реалій і є вагомим інструментом реалізації державної фінансової політики, тому що дає змогу формувати зростаючу динаміку соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2013 р. № 739-р Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80/print> (Дата звернення 20.10.2019 р.)
2. Сатановська М. А. Особливості функціонування інституцій державно-приватного партнерства в зарубіжних країнах. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. Випуск 3. Том 2. 2014. С. 234-239.

*Марія Духа, д.е.н., професор
Хмельницький національний університет*

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Процеси децентралізації передбачають передачу повноважень органам місцевого самоврядування. Ефективне функціонування органів місцевої влади потребує належного фінансування. Фінансові можливості є однією з ключових умов вирішення соціальних проблем, реалізації програм економічного розвитку територій. Тому, передача повноважень в частині прийняття управлінських рішень тощо має супроводжуватись бюджетною децентралізацією. Бюджетна децентралізація є найбільш ефективним та дієвим способом забезпечення фінансової автономії та фінансової стійкості місцевих органів влади.

Стан процесу бюджетної децентралізації в Україні свідчить про неузгодженість та перетин повноважень органів влади. Значна залежність місцевих бюджетів від державного свідчить про недосконалість розподілу дохідно-видаткових повноважень між рівнями управління і системи міжбюджетних відносин, а також про проблеми з нарощуванням доходної частини місцевих бюджетів через слабку економічну розвиненість окремих територій України.

У Держбюджеті на 2019 рік було закладено 7,67 млрд. грн на Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), (уряд затвердив до фінансування за рахунок коштів ДФРР у 2019 році 707 інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку на майже 7 млрд. грн). Варто зазначити, що у складі ДФРР визначається Всеукраїнський громадський бюджет, зміст якого не визначається жодним законодавчим актом України, на який передбачено 500 млн грн [2].

Значні суми складають субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій. Проте, використання субвенцій не відповідає задекларованій назві «соціально-економічний розвиток», оскільки велика частина коштів субвенцій використовується на побутові речі (наприклад, побутову техніку для дитячих садків, дитячі майданчики, тренажери, іграшки, костюми тощо). У 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку

окремих територій надаються без обов'язкового співфінансування здійснення відповідних заходів з місцевих бюджетів. Зокрема, 24 червня 2019 року Казначейством з загального фонду Держбюджету перераховано місцевим бюджетам кошти субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій у сумі 981,7 млн грн (відповідно до наданого Міністерством фінансів України територіального розподілу розпису Держбюджету на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 № 365-р «Деякі питання розподілу у 2019 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій»). При цьому, варто зазначити про різні обсяги коштів, які виділені на різні території: зокрема, субвенція на м. Київ – 183,08 тис грн, на Івано-Франківську обл. – 101,63 тис грн, на Волинську обл. – 11,95 тис грн, на Хмельницьку обл. – 19,37 тис грн [2]. В цілому, на 2019 рік було передбачено 4,756 млрд грн на субвенції [2]. Це більше, ніж реальні кошти, які отримують регіони за рахунок ДФРР (з урахуванням вилучення 50% коштів на урядові пріоритети – також визначене право уряду, яке є дискусійним). Стаття 32 закону про Держбюджет 2019 рік [2] передбачає по суті ручний розподіл цих коштів, без визначення будь-яких критеріїв для спрямування цих коштів саме на «соціально-економічний розвиток окремих територій». Відсутність співфінансування з місцевого бюджету та прийняття рішення про виділення коштів народними депутатами України «заклало» відповідне (неефективне) ставлення до цих коштів. Право народними депутатами України подавати проекти регіонального розвитку для їх включення у фінансування поза правилами, встановленими для різних суб'єктів регіонального розвитку через регіональні комісії, є механізмом лобіювання інтересів окремих територій, м'яко кажучи, непрозорим способом фінансування територій (виборчих округів) народних депутатів, «лояльних» до влади. Тобто, виключення із правил для народних депутатів України подавати проекти регіонального розвитку поза конкурсними комісіями і вимогами щодо їх відповідності регіональним стратегіям розвитку (норма статті 32) містить корупційні ризики, фінансування територій у ручному режимі поза планувальними документами, допускає неефективність витрачання державних коштів. Внесення змін до статті 24-1 Бюджетного кодексу України [1] та ухвалення окремих норм щодо розподілу коштів Державного фонду регіонального розвитку та субвенції на соціально-економічний розвиток окремих територій в 2019 році по суті є кроком назад у реалізації державної регіональної політики та стимулюванні регіонального розвитку. Регіони та територіальні громади втрачають мотивацію щодо власного стратегічного планування підготовки реальних проектів регіонального розвитку.

Тому потрібно повернути формування, реалізацію та фінансування державної регіональної політики у проєвропейське русло в 2020 році.

З огляду на недостатність фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку України, її територій, важливим є

покращення інвестиційно-підприємницького клімату в Україні, залучення інвестицій, в т. ч. іноземних, реалізація інвестиційно-інноваційної стратегії розвитку, що обумовить вихід України на якісно новий рівень розвитку (див. детальніше [3; 4; 5]).

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України 2456-VI (зі змінами та доповненнями) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Міністерство фінансів України: офіційний сайт // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
3. Диха М.В. Шляхи покращення інвестиційного клімату та активізації інвестиційних процесів в Україні / М.В. Диха, А.Ю. Руденко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 1. – С. 146–149.
4. Диха М.В. Інвестиційно-інноваційна стратегія як взаємоузгоджена система розвитку економіки України / М.В. Диха // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2013. – № 1 (39). – С. 27–32.
5. Диха М.В. Стан та перспективи залучення іноземних інвестицій в Україну / М.В. Диха, В.О. Лабунець, О.О. Лабунець // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – № 3, Т. 2. – С. 309–312.

*Аміна Думнич, студентка 1-го курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В. Т., ст. викладач*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Розвиток України як незалежної держави з європейськими цінностями потребує підвищення якості державного управління у різних сферах економічної політики, формування ефективного місцевого самоврядування на засадах децентралізації влади та бюджетної системи. Сучасні інститути децентралізованого управління, як свідчить міжнародний досвід, забезпечують краще виконання функцій держави і ефективніше надання суспільних благ та послуг. Результати ж процесів бюджетної децентралізації, як свідчить міжнародний досвід, залежать від форм децентралізації та механізмів, що регулюють їх використання та у кінцевому підсумку визначають реальну самостійність ОМС [6, с. 5-6].

У складних умовах сьогодення бюджетний механізм виступає одним із головних важелів державного регулювання соціальних та економічних процесів в нашій державі. Забезпечення його ефективності – запорука виконання функцій держави, роль якої в кризові періоди підвищується. Таким чином, формування ефективної бюджетної політики та дієвої моделі бюджетної децентралізації є запорукою стабілізації динаміки соціально-економічного розвитку та забезпечення реалізації державних функцій. Період посткризового відновлення висуває специфічні вимоги, які обумовлюють

необхідність реформування всіх складових бюджетної політики: як механізмів її формування, так і реалізації.

Теорія децентралізації передбачає поділ усіх адміністративних прав на такі, що відносяться або до компетенції держави, або до компетенції локальних територіальних громад [1, с. 61]. В той же час, М. Буряк, зазначає, що під бюджетною децентралізацією розуміють процес передачі повноважень (функцій, компетентності, відповідальності) і фінансових ресурсів на їх виконання від центральних органів влади до місцевих. Збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів забезпечено зарахунок передачі певних видів доходів із державного бюджету, запровадження акцизного податку з кінцевих продажів, розширення бази оподаткування податком на нерухомість тощо[1, с. 62].

Своєрідним стартом до бюджетної децентралізації в нашій державі стало внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, згідно яких [4; 5]: розширено самостійність місцевих бюджетів через можливість їх прийняття незалежно від прийняття державного бюджету; за місцевими бюджетами закріплено близько 50 джерел доходів з метою підвищення платоспроможності громад; замінено систему балансування системою бюджетного вирівнювання; закріплено за галузевими міністерствами розподіл коштів освітньої та медичної субвенції для передачі трансфертів ОМС; здійснено перерозподіл видаткових повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування за принципом субсидіарності; запроваджено стимулювання територіальних громад до об'єднання та переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом.

Результатом вже частково проведеної реформи в Україні стало підвищення зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів. Об'єднані територіальні громади показують високі і динамічні темпи приросту власних доходів. У частині використання коштів увага акцентується на необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків, створенні ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійсненні постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і упередженні випадків їх нерационального витрачання [3].

Окрім того, згідно «Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [7], метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування через створення системи об'єднаних територіальних громад.

Зміни до БКУ фактично є основою для стимулювання громад до об'єднання та підвищення їхньої спроможності через механізм переходу

бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. У разі об'єднання такі громади наділяються повноваженнями та ресурсами, як у міст обласного значення. Ефективне подальше впровадження реформи децентралізації та утворення ОТГ має підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів. Регіони, які успішно впроваджують цю реформу, мають стати більш конкурентоздатними [7].

Таким чином, можемо погодитися з результатами дослідження науковців [6], що успіх децентралізації та використання її переваг залежать від виконання певних умов, найважливішими з яких, зокрема, має бути: наділення місцевих органів влади повноваженнями, що дозволятимуть їм реагувати на зміни попиту населення на місцеві суспільні блага та послуги; розподіл повноважень (прав і відповідальності) між центральними та місцевими органами влади, що виключає їх дублювання, враховуючи, що надання прав без відповідальності створює умови для корупції та неефективного використання бюджетних коштів; забезпечення прозорості рішень і діяльності місцевої влади та її підзвітності населенню.

Список використаних джерел:

1. Буряк М. І. Адміністративно-фінансова децентралізація як фактор розвитку субрегіональних територіальних громад / М. І Буряк // Вісник ДДФА. Економічні науки. – 2014. – № 1. – С. 58-65.
2. Кваша Т. К. Фіскальна децентралізація: моделі її впливу на економічний розвиток / Т. К. Кваша // Технологический аудит и резервыпроизводства. – 2015. – № 5. – С. 70-74.
3. Місцеві фінанси та бюджетна децентралізація / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/finance>.
4. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28 грудня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/914-19>.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28 грудня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/71-19>.
6. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наукова доповідь / за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін.-т екон. та прогнозув. НАН України". – К., 2016. – 70 с.
7. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» від 12 січня 2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.

*Еліна Мулеса, аспірант
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., професор*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів (МБ) в Україні, що сформувалася під впливом децентралізаційних процесів, спрямована на посилення фінансової автономії місцевих органів влади.

Перший крок до запровадження повсюдності місцевого самоврядування внесли зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України з питань наповнення МБ за рахунок розподілу податкових надходжень за принципом міжбюджетних відносин. Відповідно, стягнення податків до МБ здійснюється наступним чином [1, 4]: 100% єдиного податку, 100% податку на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності, 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт), 60% податку на доходи фізичних осіб, 25% екологічного податку, 5% акцизного податку на продаж підакцизних товарів.

Бюджетний кодекс України (ст. 63) [1] встановлює й інші надходження у вигляді зборів, штрафів та обов'язкових платежів. Не менш важливими є зміни в Податковому кодексі з питань надання права органам місцевого самоврядування встановлювати ставки на окремі види місцевих податків та зборів, зокрема: земельного податку, податку на нерухоме майно, плату за реєстрацію суб'єкта господарчої діяльності. Також вони мають право визначати пільги у сплаті цих податків, включно з повним звільненням від них. Перспективними щодо наповнення МБ слід розглядати податки з нерухомості, плату за землю та збір за природні ресурси.

Важливим моментом наповнення МБ є залучення якомога більшої кількості власних ресурсів, що вимагає виваженого ставлення місцевих органів влади до надання пільг в оподаткуванні для фізичних осіб, які володіють землею, нерухомістю або транспортними засобами. Органами місцевого самоврядування наділені додатковими повноваженнями щодо володіння, розпорядження та використання землі в межах своєї юрисдикції [4]. Резервами надходжень завдяки земельному податку можуть бути визнана заборгованість, недостатньо вірне визначення площі земельної ділянки, неефективне використання земель тощо. Виявлення таких резервів дозволяє скоригувати місцеву політику стосовно управління земельними ресурсами і обрахувати перспективні обсяги надходжень.

З 1 січня 2019 року внесено додаткові зміни до Податкового та Бюджетного кодексів України в частині наповнення МБ [1, 4]:

- передбачено зарахування до доходів загального фонду міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів ОТГ 37% рентної плати за

спеціальне використання лісових ресурсів державного значення, яка зараховувалася до обласних бюджетів;

- встановлено максимальний граничний розмір земельного податку для лісових земель – не більше 0,1% від їх нормативної грошової оцінки;

- скасовано норму щодо справляння плати за земельні ділянки, надані для залізниць у межах смуг відведення, у розмірі 25% земельного податку;

- передбачено, що ставки земельного податку для земель, нормативну грошову оцінку яких не проведено, застосовуються для всіх земельних ділянок як у межах населених пунктів, так і за їх межами;

- встановлено, що до 2023 р. включно індекс споживчих цін, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативно-грошової оцінки сільськогосподарських угідь, земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення, а також для цілей оподаткування єдиним податком четвертої групи, застосовується зі значенням 100%;

- змінено підходи до оподаткування туристичним збором, зокрема базою оподаткування встановлено загальну кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання та змінено граничні ставки збору: до 0,5% для резидентів та до 5% для нерезидентів від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного року для однієї особи, за одну добу тимчасового розміщення.

Трансформація нормативного законодавства під впливом децентралізаційних процесів сприяла посиленню фінансової спроможності та самодостатності місцевих бюджетів: забезпечила ріст бюджетних ресурсів на місцях, сприяла реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищила ефективність адміністрування місцевих податків і зборів.

З початку фінансової децентралізації доходи МБ України стрімко зросли [2]: якщо в 2014 р. їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то у 2018 р. цей показник зріс у 3,5 разів і склав 233,9 млрд грн. Відповідно значно збільшилася частка власних доходів МБ (загальний фонд) у ВВП: з 5,1% у 2014 р. до 7,1 % у 2018 р. За I півріччя 2019 р. надходження власних доходів загального фонду МБ України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 128,8 млрд грн, що на 21,1 млрд грн (19,6%) більше порівняно з аналогічним періодом 2018 р. Очікується, що обсяг надходжень до МБ на кінець 2019 р. зросте майже в чотири рази та становитиме 267 млрд грн [3].

За рахунок передання окремих податків та зборів до МБ спостерігається зростання частки місцевих податків та зборів у їх доходах [2]: з 0,7 % у 2014 році до 27,3 % у 2018 році. За підсумками I півріччя 2019 р. [3], прогнозується, що до кінця року частка місцевих податків та зборів у власних доходах МБ складатиме близько 30%.

Моніторинг структури доходів МБ України [3] засвідчив, що станом на I півріччя 2019 р. основну питому вагу в надходженнях, як і в попередні бюджетні періоди, займає податок на доходи фізичних осіб (57%). Зокрема, податку на доходи фізичних осіб надійшло 77,2 млрд грн, що на 13,9 млрд грн

(або на 22,0%) більше від надходжень за відповідний період минулого року, плати за землю – 15,6 млрд грн (або на 23,4%). Фактичні надходження єдиного податку склали 16,2 млрд грн та податку на нерухоме майно 2,1 млрд грн, що на 22,8% та 32,3% відповідно більше аналогічного показника минулого року.

Вище наведені дослідження безперечно показали позитивні зрушення в наповненості МБ під впливом децентралізаційних процесів, однак існує низка проблем, ігнорування яких може негативно вплинути на їх подальший успішний розвиток, а саме:

– низький рівень обізнаності місцевих органів влади з питань законодавчого регулювання чи власних повноважень у сфері особливостей наповнення бюджетів на підвладних їм територіях, що унеможливорює реалізувати свої права та функції у повній мірі;

– відсутність чітко визначених законодавством інструментів для можливості місцевих органів влади реалізувати свої повноваження з управління фінансами на місцях, що, як правило, відображається у встановленні ставок на місцеві податки та збори на мінімальному рівні;

– відсутність оновленої нормативно-грошової оцінки земель, що впливає на встановлення гідної ставки земельного податку;

– наділеність органів Державної фіскальної служби України високими повноваженнями у частині адміністрування податкових надходжень до бюджетів, що зводить до мінімуму можливість місцевих органів влади здійснювати контроль за повнотою та своєчасністю їх сплати;

– невміння місцевих владних структур ефективно розпоряджатися майном підвладної їм території та низький рівень інвестиційної діяльності.

Таким чином, для забезпечення подальшого ефективного формування та функціонування МБ доцільно, насамперед, провести підвищення кваліфікації представників місцевої влади з метою компетентного виконання покладених на них обов'язків та посилити роботу над пошуком можливостей для встановлення максимальних ставок місцевих податків. Крім того важливо запровадити методику середньострокового планування доходів та періодично здійснювати порівняльну характеристику основних показників з метою виявлення існуючих недоліків та їх подальше усунення.

З метою ефективного планування дохідної частини бюджетів та реальних можливостей з її розширення, органам місцевої влади слід співпрацювати з фіскальними органами з питань: визначення кількості платників податків, обсягу їх нарахувань, забезпечення вчасного і повного виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань, рівня добровільного виконання платниками вимог податкового законодавства тощо. Як результат, місцеві органи влади отримають можливість посилити контроль над адмініструванням податків та покращити рівень платіжної дисципліни на відповідній території.

Також основою для успішного розвитку є наявність економічно активних суб'єктів підприємницької діяльності, достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, розвинена промислова та соціальна

інфраструктура. Тому необхідним є здійснення контролю з боку місцевої влади за роботою фізичних та юридичних осіб, що займаються підприємницькою діяльністю з метою, зокрема, залучення додаткових ресурсів до бюджету та покращення рівня інвестиційної діяльності загалом.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. Верховна рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>
2. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/10.09.2019.pdf>.
3. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлового комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>

*Петро Лазар, директор
Департамент фінансів Закарпатської ОДА, м. Ужгород
Юлія Траньович, молодший науковий співробітник
ЗРЦ СЕ і ГД НАНУ, м. Ужгород*

ПРОБЛЕМА ЗРОСТАННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Успіх економічної стабільності значною мірою залежить від створення оптимальних форм оподаткування як для платників податків, так і для держави. Перешкодою на шляху такої стабільності є виникнення податкового боргу у платників податків перед бюджетами. Окрім того, надмірна податкова заборгованість є загрозою економічної безпеки України [3, с. 118].

Податковий борг історично виник з появою податків. Це фінансове явище зачіпає інтереси усіх суб'єктів фінансових відносин. Їх діалектична суперечливість призводить до розбалансованості фіскальних цілей держави та соціально-економічних пріоритетів платників податків, обумовлюючи неналежне виконання податкових зобов'язань [2, с. 117].

Причин виникнення податкового боргу багато і вони мають різний характер. Проте незалежно від чинників, що спричинили виникнення заборгованості, вона має бути погашена до бюджету боржниками — платниками податків. Зростання рівня податкової заборгованості звужує фінансову базу громад для здійснення необхідних соціальних та економічних програм. Це обмежує їх можливості впливати на соціально-економічну ситуацію, перешкоджає стабілізаційним процесам та економічному зростанню.

Мінімізація ризиків податкової заборгованості в Україні можлива через розвиток різних державно-управлінських механізмів, що побудовані на основі кластерного підходу з акцентом не лише на бюджетоутворювальних суб'єктів господарювання, а й на підприємства малого та середнього бізнесу. Крім того, доцільним є розвиток форм державно-приватного партнерства через застосування таких управлінських заходів з боку фіскальних органів, як укладення меморандумів, підписання протоколів про співпрацю, застосування режиму розстрочення податкового боргу. Сучасна система державного управління у сфері оподаткування вимагає більш якісного й обґрунтованого проведення контрольних-перевірочних заходів та підвищення якості податкового аудиту, що унеможливить безпідставні твердження та бездоказові звинувачення з будь-якого боку, а також мінімізує ризики податкової заборгованості [1].

Станом на 1 жовтня 2019 року податковий борг до місцевих бюджетів Закарпатської області становив 165,3 млн грн, що на 57,6% більше ніж на 01.01.2019 р. та на 60,8% більше відносно аналогічного періоду минулого року.

Зростання податкового боргу допустили всі міста обласного значення, райони та об'єднані територіальні громади. Найбільший ріст спостерігається у Великоберезнянському районі (у 2,8 рази), м. Берегово (у 2,4 рази), Тячівському та Хустському районах (у 2 рази). Найбільший обсяг податкового боргу у м. Ужгород (33,2 млн грн або 20,1% загального обсягу), м. Мукачево (23,8 млн грн або 14,4%), Мукачівському районі (15,9 млн грн або 9,6%) (рисунок 1).

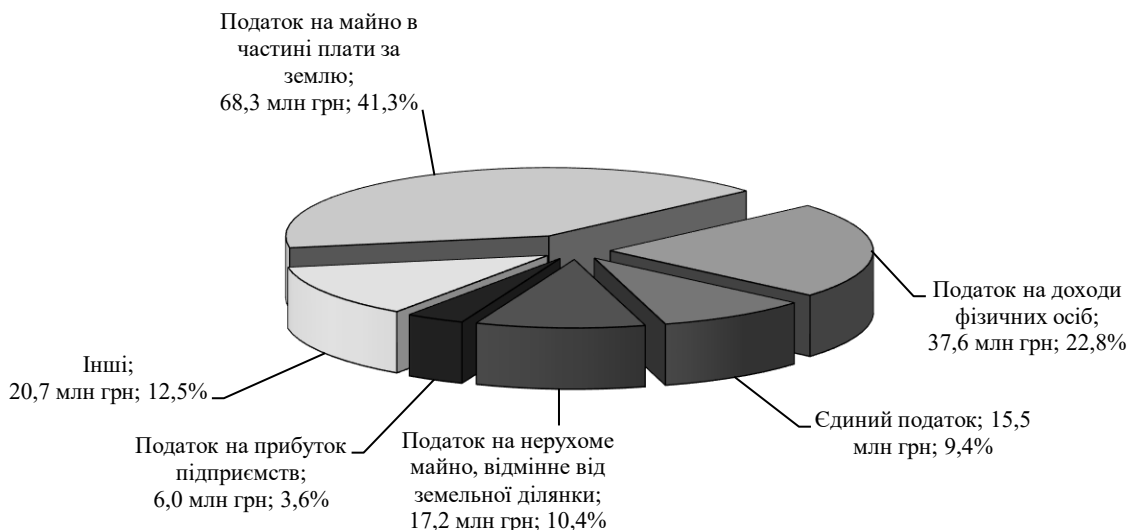

Рис. 1. Структура податкового боргу у розрізі платежів до місцевих бюджетів Закарпатської області за станом на 1 жовтня 2019 р.*

* Сформовано авторами за даними департаменту фінансів Закарпатської ОДА

Найбільша частка загального обсягу заборгованості до місцевих бюджетів припадає на борги із плати за землю (41,3% або 68,3 млн грн) та

податку на доходи фізичних осіб (22,8% або 37,6 млн грн). Окрім того, заборгованість з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, складає 10,4%, а з єдиного податку – 9,4%.

Таким чином, в Закарпатській області, як і в Україні в цілому, заборгованість зі сплати податків та обов'язкових платежів стала постійним атрибутом місцевих фінансів. Ще донедавна місцеві органи виконавчої влади мали труднощі в отриманні необхідної інформації щодо заборгованості у розрізі окремих платників від фіскальної служби. Завдяки прийнятим вкінці 2018 року змінам до Податкового кодексу України фіскальна служба зобов'язана на запит органів місцевого самоврядування надавати інформацію про сплачені податки та збори на відповідних територіях, суми податкового боргу по кожному платнику податків. Погашення податкового боргу – це додаткове джерело надходжень до бюджету. Тому органи місцевого самоврядування спільно з фіскальною службою, а при потребі з правоохоронними органами, зобов'язані активно взаємодіяти у цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Борисенко О. П. Мінімізація ризиків податкової заборгованості: державно-управлінський аспект [Електронний ресурс] / О. П. Борисенко. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2017. – № 1. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2017_1/8.pdf.
2. Крупа О. В. Економічна сутність та природа виникнення податкового боргу / О. В. Крупа // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 3(3). – С. 117–119.
3. Угрин В. В. Економічна природа та причини виникнення податкового боргу / В. В. Угрин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: збірник наукових праць / ред. кол.: І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – Випуск 24. – С. 118–122.

*Борис Логвиненко, д.ю.н., доцент,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро*

БЮДЖЕТНО-ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Сьогодні в Україні триває децентралізація в ході у якої велике значення приділяється процесам добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) [1]. В цьому аспекті варто звернути увагу на ті позитивні надбання і практики, що стали можливими у зв'язку із зміною фінансування відповідних суб'єктів. Так, фінансові ресурси ОТГ складаються із власних доходів і коштів, переданих з державного бюджету. Власні доходи ОТГ 2018

року зросли на 62.1 % (до 20.9 млрд грн) порівняно з 2017 роком (для співвідношення показників порівняння здійснено лише щодо 665 ОТГ, які функціонували в 2017–2018 роках, виходячи з наявних даних, без ОТГ, які почали функціонувати 2018 року). Власні доходи включають: відрахування від загальнодержавних податків і зборів (податку з доходів фізичних осіб (надходження від якого забезпечують майже 57% усіх власних доходів ОТГ), акцизів, рентних платежів та ін.), надходження від місцевих податків і зборів (єдиного податку, податку на майно, плати за землю, туристичного збору тощо) та інші надходження (штрафи, кошти від відчуження комунального майна, гранти і т.ін.). Другу частину доходів ОТГ становлять кошти, які безпосередньо і безоплатно передають об'єднаним територіальним громадам з державного бюджету у вигляді дотацій і субвенцій. Ці кошти йдуть на розвиток ОТГ і фінансування освіти, медицини, соціального захисту. Частка переданих з держбюджету коштів здебільшого коливається в межах 65–75% загальних доходів ОТГ [2].

До найвагоміших субвенцій, які виділяють з державного бюджету на розвиток ОТГ належить і субвенція на здійснення заходів, щодо розвитку системи охорони здоров'я у сільській місцевості.

Зауважимо, що важливість розвитку медичного обслуговування у сільській місцевості підкріплюється прийняттям Закону України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» у 2017 році. Відповідно до статті 8 названого Закону «Фінансування заходів з підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості», воно здійснюється за рахунок:

- 1) коштів Державного бюджету України у порядку, визначеному законом;
- 2) коштів місцевих бюджетів;
- 3) грантів, дарунків, благодійних внесків і пожертв, інших видів благодійності;
- 4) коштів міжнародних організацій;
- 5) інших джерел, не заборонених законодавством [3].

З положень статті також випливає, що держава гарантує повну оплату за рахунок коштів державного бюджету надання громадянам медичних послуг, у тому числі із застосуванням телемедицини, що передбачені програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, у порядку, визначеному законом [3].

Нагадаємо, що програма державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій) є програмою, що визначає перелік та обсяг медичних послуг (включаючи медичні вироби) та лікарських засобів, повну оплату надання яких пацієнтам держава гарантує за рахунок коштів Державного бюджету України згідно з тарифом, для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами [4].

Таким чином, можна прослідкувати просту закономірність, яка полягає у тому, що надання більшої фінансової автономії місцевим органам дозволяє зосередити увагу на найбільш проблемних питаннях, що мають місце у суспільному житті громади. Традиційно до «проблемних» сфер можна віднести і охорону здоров'я. Отримуючи бюджетні кошти напряду, ОТГ мають змогу належно забезпечити розвиток медичної інфраструктури, забезпечити утримання лікувально-профілактичних закладів, отримати ефективні засоби телемедицини, медичного транспорту, тощо.

Отже, законодавчі процеси, спрямовані на забезпечення децентралізації та зміну фінансування системи охорони здоров'я належно кореспондуються між собою і мають спільною метою поліпшення стану забезпечення прав і свобод людини в Україні, окремою складовою якого є вдосконалення медичного обслуговування населення у сільській місцевості.

Список використаних джерел:

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. Урядовий кур'єр від 11.03.2015. № 4.
2. Децентралізація: коротко про головне. URL: <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne> (дата звернення 10.11.2019).
3. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості: Закон України від 14 листопада 2017 року № 2206-VIII. Урядовий кур'єр від 10.01.2018. № 5.
4. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19 жовтня 2017 року № 2168-VIII. Урядовий кур'єр від 11.01.2018. № 6.

*Рома Лозаківич, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Львівський національний університет імені Івана Франка» м. Львів
Науковий керівник: Кульчицький М.І., д.е.н., професор*

ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Бюджетна система є фундаментальною системою у цілісному організмі країни, що забезпечує органи державної влади відповідними фінансовими ресурсами для виконання ними своїх функцій.

Бюджетна система України – сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права [1].

Для підвищення результативності задоволення потреб населення важливим є максимальна зацікавленість та участь громадян у формуванні бюджетів та розпорядженні коштами на місцевому рівні. Економічна ефективність вимагає проведення фінансової децентралізації, наслідком якої є передача і делегування видаткових повноважень, створення фінансової бази органів місцевого і регіонального самоврядування, розробка ефективної

моделі фінансового вирівнювання, залучення жителів територіальних громад до вирішення місцевих завдань.

Децентралізація є процесом, мета якого полягає у створенні ефективної структури органів місцевого самоврядування з ознаками відкритості та гнучкості, що сприятиме зміцненню представницьких систем прийняття рішень на рівні громад. Даючи можливість місцевим громадам управляти власними справами, а також використовуючи поглиблення співпраці між центральними і місцевими органами влади, ефективна система місцевого самоврядування дасть змогу більш адекватно реагувати на потреби і пріоритети людей тієї чи іншої громади, тим самим гарантуючи, що уряд здатний врегулювати велике коло економічних та соціальних питань, зокрема проблему подолання бідності, створення нових робочих місць, гендерної рівності, захисту навколишнього середовища [4].

Серед головних завдань, які будуть реалізовані в рамках бюджетної децентралізації, є такі: перегляд та чітка структуризація переліку власних та делегованих повноважень; розширення фінансової бази органів місцевого самоврядування; відмова від безцільових трансфертів, перехід до системи цільових трансфертів, спрямованих на компенсацію видатків органів місцевого самоврядування в результаті реалізації ними делегованих функцій; запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування.

Перевагами та позитивними наслідками децентралізації є [3]:

- час і місце прийняття рішення відповідають очікуванням з боку громадськості (особи, колективу, громади тощо);
- реалізація рішення відбувається за участю суб'єкта прийняття рішення, або під його відповідальність;
- прозорість і відкритість процедур прийняття рішення та процесу його реалізації, що призводить до підвищення ефективності адміністративної діяльності, виявлення помилок, джерел їх походження тощо;
- гнучкість процесу виконання відповідних функцій, що дозволяє швидше пристосовуватися до зовнішніх чи внутрішніх змін;
- підвищення ініціативності працівників нижчого рівня, більш повне та ефективне використання людського потенціалу, підвищення мотивації праці тощо.

За певних обставин децентралізація може мати ризики і небезпеки. У цьому разі деякі сфери державного та суспільного життя не можуть піддаватися децентралізації. Європейська наука оптимізації публічної адміністрації в загальних рисах сформулювала такі недоліки децентралізації управління [2]:

- автономізація цілей. Ризик виокремлення часткових цілей, що не покривають загальних цілей адміністрації та навіть можуть їм суперечити;
- ризик реалізації одиничних амбіцій;
- загроза монолітності політики держави у відповідних сферах;

- дезінтеграція діяльності публічної адміністрації щодо надання публічних послуг та прийняття управлінських рішень;
- зростання ризиків із впливу на прийняття рішень неналежної кваліфікації посадовців, оскільки свобода прийняття ними рішень є досить великою.

У будь-якому разі децентралізація влади на користь органів місцевого самоврядування й інших уповноважених суб'єктів не може мати абсолютний характер. Так, за місцевими державними адміністраціями, що входять до централізованої системи органів виконавчої влади, повинно бути збережено повноваження щодо контролю за законністю актів місцевого самоврядування та щодо координації діяльності територіальних органів виконавчої влади, що не входять до складу місцевих держадміністрацій.

Отже, реформа бюджетної децентралізації дає можливість прийняття більш якісних та справедливих рішень щодо управління територіальними фінансами, а адміністративно-територіальний устрій країни повинен бути побудований таким чином, щоб одночасно максимально враховувати інтереси жителів та забезпечити економію бюджетних коштів з надання суспільних благ.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. ДеКенцо Д.А. Основи управління / Д.А. ДеКенцо, С.П. Роббінс // Польське економічне видавництво 2002. – С. 235-236.
3. Кносала Е. Організація державного управління: дослідження в галузі адміністрації та адміністративного права / Кносала Е. // Польське економічне видавництво. – 2006. – С. 121-135.
4. Онищенко В. Особливості бюджетної децентралізації в Україні: теоретичний аспект / В. Онищенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – №7. – С. 45-49.

*Анна Невкипіла, студентка 3 курсу
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця
Науковий керівник: Откаленко О. М., к.е.н., доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Особливість діяльності бюджетних установ визначається необхідністю постійного контролю за збереженням та доцільністю розпорядженням державного майна. Така перевірка забезпечується за допомогою інвентаризації. Саме тому інвентаризація – це, напевно, одна з головних ланок бухгалтерського обліку, тому, що вона надає можливість звірити дані на папері з тим, що є в наявності. Вона допомагає відкрити приховані резерви у підприємствах, закладах та установах, виступає як інструмент інформаційної підтримки процесу контролю за збереженням майна установи. Висока якість

здійснення інвентаризації дозволяє покращити ефективність державного контролю та уникати неефективного використання державних коштів. Тому детальна перевірка майнового стану установ державного сектору є актуальним питанням, а саме за допомогою чого здійснюється контроль.

Питання щодо сутності інвентаризації та методики її проведення піднімалось у працях таких вчених, як: І. А. Белобжецький, О. О. Шпіг, П. П. Немчинов, Л. М. Крамаровський та ін. Вчені по-різному трактують поняття «інвентаризація». Деякі науковці виділяють інвентаризацію як інформацію, що довершує інші частини методу бухгалтерського обліку. Інші автори вважають, що інвентаризація є перевіркою наявності й стану цінностей у натуральному вигляді.

Законодавчим підґрунтям здійснення перевірки матеріальних цінностей та запасів виступає Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, затверджене наказом Міністерством фінансів України №879, що почало діяти з початку 2015 року, яким було оновлено правила проведення інвентаризації.

Здійснення інвентаризації забезпечується власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів, який створює необхідні умови для її проведення, визначає об'єкти, періодичність та строки проведення інвентаризації, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим [1].

За обов'язковості здійснення перевірки термін її виконання не може перевищувати строків, визначених Положенням №879.

Для виконання інвентаризації потрібен розпорядчий документ керівника установи державного сектору, який створює інвентаризаційну комісію з представників апарату управління, бухгалтерської служби та досвідчених працівників, які знають об'єкт інвентаризації, особливості оцінки активів та зобов'язань, методику первинного обліку. Голова і склад робочих інвентаризаційних комісій затверджується розпорядчим документом керівника установи державного сектору (як правило – це Наказ) [2].

Заборається призначати головою інвентаризаційної комісії для перевірки активів, що знаходяться на відповідальному зберіганні у тих самих матеріально відповідальних осіб, одного й того самого працівника два роки підряд.

Матеріально відповідальні особи не включаються до складу робочої інвентаризаційної комісії для перевірки активів, що знаходяться у них на відповідальному зберіганні.

Основними завданнями інвентаризації в установах державного сектору є:

1. виявлення товарно-матеріальних цінностей, які з часом частково втратили свою первісну якість, а також матеріальних цінностей та нематеріальних активів, які не використовуються;

2. перевірка дотримання умов та порядку збереження матеріальних та грошових цінностей, а також правил утримання та експлуатації основних фондів;

3. перевірка реальності вартості зарахованих на баланс основних засобів, нематеріальних активів, запасів, грошових коштів та документів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, витрат майбутніх періодів тощо.

В установах державного сектору відомості про результати проведених інвентаризацій оформлюються за формами, визначеними законодавством [3].

Досліджуючи Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань нами виділено головні умови, що спонукають обов'язковість контролю [1]:

1. перед формуванням річної фінансової звітності в розмірі, визначеному в Положенні;

2. за умови зміни матеріально відповідальних осіб або на вимогу хоча б одного члена колективу при колективній матеріальній відповідальності в обсязі активів, які розміщені на відповідальному зберіганні;

3. при виявленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей в обсязі, визначеному керівником підприємства;

Отже, здійснення перевірки стану установи державного сектору, її діяльності у документальному супроводі й фактом проведеної роботи, наявних ресурсів допомагає вчасно виявити неточності, надлишки або збігу звітності й факту в установі його керівнику й представникам державних контрольних органів. Такі данні допомагають здійснювати управлінський облік, приймати відповідні рішення для діяльності установи, якщо було виявлено нестачу або надлишок в установі. При появі сумнівів про роботу персоналу, перевірка матеріальних цінностей дає можливість встановити чи були зловживання службових обов'язків та чи вірно здійснюється калькулювання запасів.

Список використаних джерел:

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1365-14> (дата звернення 21.11.2019)

2. Інвентаризація: правила проведення. URL: <http://bux-help.pp.ua/> (дата звернення 21.11.2019)

3. Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації : Наказ Міністерства фінансів України від 17.06.2015 №572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0788-15> (дата звернення 21.11.2019)

*Ганна Плахова, студентка 2 курсу магістратури,
Донбаська Державна Машинобудівна Академія, м. Краматорськ
Науковий керівник: Сімаков К. І., к.е.н., доцент*

ОСОБЛИВОСТІ КОШТОРИСУ ВИДАТКІВ СІЛЬСЬКИХ РАД В УКРАЇНІ

Розпорядники державних коштів на всіх рівнях складають кошторис який є основним плановим фінансовим документом. Завдяки цьому документу визначається обсяг надходжень, використання та розподіл бюджетних коштів, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ».

Розглядаючи кошторис видатків сільської ради в першу чергу необхідно звернути свою увагу на законодавчу базу, яка є основним напрямком формування, управління та контролю над видатками сільської ради. На самперед необхідно дотримуватися постанови Кабінету Міністрів України, Міністерство Фінансів України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетний кодекс України та іншими законодавчими актами, та Регламентом сільської ради.

Видатки – це витрати які здійснюються сільською радою на потреби територіальних громад, їх розмір і цільове спрямування визначаються відповідними рішеннями про місцевий бюджет.[1]

Таким чином всі видатки сільських рад контролюються районними та обласними бюджетами.

Сільські виконавчі органи самостійно розпоряджаються коштами відповідних місцевих бюджетів, визначають напрями їх використання.[1]

Також вони мають право самостійно обирати на які потреби будуть витрачені кошти, але це не має суперечити чинному законодавству.

Видатки місцевого бюджету формуються відповідно до розмежування видатків між бюджетами, для виконання повноважень органів місцевого самоврядування.[1]

Видатки сільської ради здійснюються із загального та спеціального фондів місцевого бюджету відповідно до вимог Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України. [1]

Кошторис сільської ради, як і інші кошториси, складається із доходів та видатків зі спеціального та загального фонду.

Загальний фонд містить в собі обсяг надходжень із загального фонду бюджету, а також розподіл видатків за повною економічною класифікацією. Видатків бюджету потрібні щоб виконувати бюджетною установою основні функції.[2]

У сільських радах самі розповсюджені витрати по загальному фонду це: оплата праці; нарахування на оплату праці; використання товарів та послуг; предмети, матеріали, обладнання та інвентар; продукти харчування; оплату

послуг (крім комунальних); видатки на відрядження; оплата електроенергії. Таким чином бюджетні кошти використовуються доцільно та не суперечать затвердженому кошторису.

Спеціальний фонд має надходження зі спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на відповідні видатки згідно зі законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій.[2]

У складі витрат спеціального фонду місцевого бюджету виділяються витрати на розвиток. Кошти бюджету розвитку спрямовуються на реалізацію програм соціально-економічного розвитку відповідної території, пов'язаної із здійсненням інвестиційної діяльності, та діяльності пов'язаної з розширенням відтворенням, а також на погашення місцевого боргу.[1]

До складу витрат спеціального фонду сільських рад належать: використання товарів та послуг; предмети, матеріали, обладнання та інвентар; продукти харчування; оплату послуг (крім комунальних). Видатки по спеціальному фонду використовуються згідно законодавства.

Перевищення залишку коштів загального фонду місцевого бюджету над оборотним залишком коштів на кінець бюджетного періоду становить вільний залишок, який використовується на проведення витрат місцевого бюджету та не підлягає вилученню й використовується на проведення видатків згідно з рішенням ради.[3]

Місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування наданих їм законом повноважень та забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб.[4]

У разі коли вичерпано можливості збалансування місцевих бюджетів і при цьому не забезпечується покриття видатків, необхідних для забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб, держава забезпечує збалансування місцевих бюджетів шляхом передачі необхідних коштів до місцевих бюджетів у вигляді дотацій та субвенцій відповідно до закону.[4]

Бюджетна система в Україні збалансована та працює на забезпечення населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб. Але на даному етапі розвитку та трансформації в Україні, важко забезпечити достатнє фінансування на всіх рівнях.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», стаття 64
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ».
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», стаття 65
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», стаття 66

*Елена Сойма, студентка 2 курсу с.т.
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Заславська О.І., к.е.н*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ДОСЯГНЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ

З 2014 року в Україні активно розпочався процес децентралізації, котрий є досить результативним. Це один з важливих кроків до побудови сильної демократичної держави. Протягом 2015 року в Україні утворено 159 об'єднаних територіальних громад, у 2016 – 207 ОТГ, у 2017 – 299. У 2019 році кількість громад вже перевищила одну тисячу [2]. Проте, такі прискорені темпи утворення нових адміністративно-територіальних одиниць не означають, що так само вирішуються проблеми стосовно місцевого та суспільного розвитку в контексті розпочатої реформи місцевого самоврядування.

Згідно із загальним визначенням, децентралізація – це процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій при одночасному звуженні прав і повноважень відповідного центру з метою оптимізації та підвищення ефективності управління суспільно важливими справами, найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів [1, с. 7]. Іншими словами, реформа децентралізації передбачає передачу повноважень та фінансів на їх реалізацію та відповідальності за їх виконання від центральної влади органам місцевого самоврядування, тобто тому керівництву, яке жителі територіальних громад самі собі виберуть. Проте, ще з початку запровадження реформи населення було не повністю проінформовано про процес децентралізації. Це призвело до поширення міфів щодо:

- ліквідації в процесі об'єднання громад об'єктів соціальної інфраструктури в селах, скорочення інфраструктури освіти, охорони здоров'я, сфери послуг;

- обмеження можливостей для представництва інтересів населених пунктів, відсутності депутатів у складі органів самоврядування об'єднаних громад, втрати політичного контролю над процесом управління;

- невиконання під час об'єднання громад попередніх соціальних домовленостей, недостатнього фінансування інфраструктури та інших місцевих потреб;

- слабкого доступу членів громади до адміністративних послуг [4].

Вищезазначене, в свою чергу, призвело до виникнення спротиву суспільства, підтримка якого, беззаперечно, має важливий вплив на здійснення реформування в нашій країні. Не зважаючи на всі побоювання та недовіру до реформування, сьогодні, проводячи аналіз фінансової спроможності громад можна виділити такі основні позитивні зміни:

- після об'єднання громади мають достатній рівень фінансових можливостей для здійснення своїх повноважень та покращення рівня життя

кожного жителя (за показником власних доходів на 1-го мешканця);

- створюється сучасна освітня, медична, транспортна, житлово-комунальна інфраструктура населених пунктів громад;
- зменшуються затрати на утримання апарату управління, що вказує на поступове перетворення бюджетів «проїдання» в бюджети розвитку (питома вага видатків на утримання апарату управління у фінансових ресурсах бюджетів).

Щодо фінансово-бюджетної автономії, то вона потребує більше уваги та вдосконалень. Про це свідчить коефіцієнт децентралізації доходів, що коливається в межах 18-23,4 %. По-перше, місцеві органи влади позбавлені податкової автономії, а більшість бюджетних доходів формуються за рахунок трансфертів. Місцеві бюджети втратили стабільну частину доходів по ПДФО, адже їх скоротили до 60 %. Крім того, власна фінансова база є вкрай низькою. При цьому всьому, місцеві органи самоврядування досить обмежені в податкових повноваженнях, бо мають право встановлювати ставки податків лише в граничних межах, встановлених державою [3].

Отже, можна виділити низку проблем, котрі потребують нагального вирішення для подальшого продовження процесу децентралізації, а саме:

- невідповідність між обсягом доходів місцевих бюджетів і реальними потребами у фінансуванні поточних видатків;
- недосконалість державного контролю та нагляду за законністю діяльності органів місцевого самоврядування;
- відсутнє належне кадрове забезпечення органів місцевого самоврядування ОТГ та недостатність кваліфікації службовців.

Усі ці проблеми можна вирішити з допомогою грамотної зміни нормативно-правової бази, зокрема в бік розширення прав місцевих органів влади через можливість формувати бюджети за рахунок власних джерел. Також необхідно переглянути наявну податкову систему з метою зменшення ролі держави у фінансовому забезпеченні розвитку громад.

Таким чином, реформа децентралізації дала поштовх до повноцінного розвитку громад, можливість поліпшити життя у кожному населеному пункті, що дозволяє суспільству загалом і кожному з нас самостійно господарювати там, де ми живемо.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: [навч. посіб. для посадовців місцевих та регіональних органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування]. – К.: ПРООН/ МПВСР. – 2007. – 269 с.
2. Децентралізація в Україні. Об'єднані громади: перелік та основні дані [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/gromada>.
3. Доходи бюджетів об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/83945/finans/dohodi_byudzhetiv_obyednanih_teritorialnih_gromad.
4. Децентралізація в Україні: досягнення, надії і побоювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.internationalalert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2_017.pdf

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

*Маріанна Бідзіля, студентка 4 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Загоруйко С.В., ст. викладач*

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ПРИБУТКУ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Існування досить значного за обсягами державного сектору в Україні зумовлює необхідність пошуку шляхів найбільш ефективного управління державною власністю в цілому та фінансових відносин між державою та державними підприємствами.

Прибутки державних підприємств – третє за обсягами джерело доходів зведеного бюджету від неподаткових надходжень після прибутків НБУ та власних надходжень бюджетних установ [5].

За підсумками 2018 року загальний прибуток 100 найбільших державних підприємств становить 25,3 млрд грн. Торішній показник майже в півтора рази (на 48,2%) менший, ніж було позаторік (48,9 млрд грн). Сума активів портфелю 100 найбільших державних підприємств складає близько 92,5% від загальної вартості всіх працюючих державних підприємств в Україні. На кінець 2018 року загальна балансова вартість активів Портфелю Топ-100 держкомпаній складала понад 1 486 млрд грн, що на 6,4% менше, ніж у 2017 році.

Найбільш прибутковими галузями для великих державних підприємств є [4]:

- нафтогазовий сектор: основним фактором, що вплинув на зниження фінансового результату портфелю, стало зменшення обсягів чистого прибутку ПАТ «НАК «Нафтогаз України». Так, його чистий прибуток знизився з 39,4 млрд грн в 2017 році до 11,6 млрд грн в 2018 році. Причиною є значне зниження прибутку від операційної діяльності компанії;

- електроенергетика, чистий прибуток держпідприємств якої зріс майже в 1,5 рази з 9,2 млрд грн в 2017 році до 13,7 млрд грн в 2018 році. Основною причиною зростання чистого прибутку підприємств було значне зростання доходу від реалізації продукції поряд зі зростанням валового прибутку;

- транспортна галузь: підприємства отримали сумарно 4,3 млрд грн чистого прибутку в 2018 році, що на 23,6% менше показника 2017 року – 5,7 млрд грн. Основною причиною зниження прибутку галузі була діяльність ДП «Адміністрація морських портів України», чистий прибуток якого знизився з 3,6 до 2,8 млрд грн за рік. Зниження фінансового результату було викликано зниженням валового прибутку при зростаючих операційних та

адміністративних витратах.

У 2018 році збитки АТ «Укрпошта» зросли у порівнянні з 2017 роком з -0,2 до -0,5 млрд грн. Водночас, АТ «Укрзалізниця» збільшило чистий прибуток за цей період з 0,1 до 0,2 млрд грн. Всі 9 шахт портфельно вугільної галузі завершили рік зі збитками, однак зменшили загальний збиток з -3,2 млрд грн у 2017 році до -2,6 млрд грн у 2018 році. Підприємства хімічної промисловості скоротили збитки у порівнянні з 2017 роком: з -1,3 до 0,5 млрд грн. Державні підприємства харчової промисловості також скоротили свій загальний збиток з 1,3 млрд грн у 2017 році до 1,2 млрд грн у 2018 році, а підприємства машинобудівної галузі у 2018 році зберегли прибуток на рівні 2017 року – 0,7 млрд грн [4].

Отже, підсумки за 2018 рік вказують на те, що існуюча практика планування та адміністрування доходів від прибутків держпідприємств має цілу низку недоліків [1–3, 5]:

1. Підприємства-примари або проблеми інвентаризації. Ніхто достовірно не знає, скільки насправді в Україні налічується підприємств з державною часткою. В Україні можна виділити три реєстри, де міститься інформація про кількість державних підприємств, причому всі три вказують різну кількість підприємств:

1) згідно з інформацією Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України кількість суб'єктів господарювання державного сектору економіки на 01.01.2018 становила 3385, на 01.01.2019 – 3633;

2) єдиний реєстр об'єктів державної власності Фонду державного майна України зазначає, що в Україні держпідприємств станом на 01.01.2018 – 3577, а на 01.01.2019 – 3535;

3) згідно з даними Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) на 01.01.2018 було 3893, а на початок 2019 року – 3822 підприємств.

2. Непрозорість або проблеми зі звітуванням. Є такі підприємства, які є в реєстрах, але нема повної інформації ні про фінансові плани, ні про фінансові результати, що дали б змогу проаналізувати/спрогнозувати результати їхньої діяльності. Не всі підприємства звітують про виконання своїх фінансових планів і взагалі затверджують фінансові плани. За таких умов не дивно, що в країні немає достовірної бази прогнозування доходів, їх аналізу, адміністрування та контролю.

3. Проблеми виконання норм Закону – наявність законодавчої колізії. З одного боку, на ДПС покладено функцію контролю за розрахунками та сплатою до державного бюджету частини прибутку держпідприємств. Попри те, через неточність законодавства, ДПС не має інструментів для забезпечення погашення боргу з таких платежів, оскільки останні не належать до податків.

Отже, ефективне управління державними підприємствами та їхніми прибутками потребує змін, а саме:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення;
- формування ефективного механізму управління державним сектором економіки;
- підвищення рівня виконавчої дисципліни та відповідальності;
- впровадження системи стратегічного планування та управління державними підприємствами.

Необхідно змінювати підходи щодо управління та оцінювання ефективності діяльності державних підприємств, а також вживати заходів для її підвищення.

Список використаних джерел:

1. Єдиний реєстр об'єктів державної власності [Електронний ресурс]/ Фонд державного майна. – Режим доступу: <http://www.spfu.gov.ua/ua/content/civil-access-data--Edinij-reestr-ob-ektiv-derzhavnoi-vlasnosti.html>.
2. Інформація про результати проведення єдиного моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності за 2017-2018 роки [Електронний ресурс] / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=2e24db81-1b0d-4322-80ce-89e6d3c269e2&tag=MonitoringEfektivnostiUpravlinniaObiektamiDerzhavnoiVlasnosti>.
3. Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання за 2018-2019 роки [Електронний ресурс] / Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpo/ukr/EDRPU_2017/zmist_EDRPU.htm.
4. Топ-100 державних підприємств у 2018 році отримали загальний прибуток в 25,3 млрд грн [Електронний ресурс] / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. – Режим доступу: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5b766e9d-5da7-411a-90377085c5da1bca&title=Top100-DerzhavnikhPidprimstvU2018-RotsiOtrimaliZagalniiPributokV25-3-MlrdGrn>.
5. Чому прибуток держпідприємств так і не став вагомим джерелом наповнення бюджету? [Електронний ресурс] / Ціна держави. – Режим доступу: <http://cost.ua/news/534-dp-budget>.

*Світлана Буснюк, к.е.н., викладач економічних дисциплін
Технічний коледж Луцького національного технічного університету*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Питання оптимального формування, використання та розподілу фінансових ресурсів є актуальними для будь-якого суб'єкта господарювання незалежно від масштабів чи сфери діяльності. Тому науковці і практики знаходяться в постійному пошуку нових і удосконалення існуючих принципів, методів та підходів до управління фінансовими ресурсами підприємств. Дана тема є надзвичайно об'ємною, висвітлюється в багатьох статтях, посібниках та підручниках як вітчизняних так і закордонних науковців, проте у цій публікації хотілося б зупинитися на теоретико-методичних основах фінансового менеджменту підприємства.

Ефективність функціонування підприємства визначається величиною отриманого фінансового результату, його фінансовою стійкістю та ліквідністю, можливістю вчасного погашення власних зобов'язань. Досягнення нормативних значень даних фінансових показників є можливим за умови професійного фінансового менеджменту на основі системного підходу до управління фінансами.

Системний підхід передбачає розгляд фінансового менеджменту підприємства як відкритої до зовнішнього середовища системи, як цілісність, що складається з взаємозалежних підсистем, кожна з яких вносить свій внесок до характеристик цілого. При цьому слід враховувати, що зміна кожного елемента в системі приводить як до змін інших елементів, так і до змін системи в цілому. Системний підхід передбачає врахування впливу всіх факторів, що впливають на процес управління, і акцентує увагу на взаємозв'язках між її елементами. Відповідно до нього управлінські дії не просто функціонально впливають одне на одного, а всі без винятку впливають один на одного як безпосередньо, так і опосередковано. Тому зміни в одній ланці системи фінансового менеджменту неминуче викликають зміни в інших і, зрештою, в ній в цілому. Тому кожен менеджер, приймаючи власні фінансові рішення, повинен враховувати їх вплив на загальні результати діяльності підприємства.

Використання системного підходу при побудові системи фінансового менеджменту передбачає окреслення мети, завдання, принципів та функцій, а також методів організації управління фінансами на підприємстві. При цьому важливим є врахування специфіки діяльності підприємства, галузі, масштабів бізнесу, стратегічних та тактичних напрямків роботи, а також особливостей взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання.

Головною метою фінансового менеджменту є забезпечення прибуткової діяльності підприємства, зростання його ринкової вартості [1, С. 42]. Досягнення даної мети є можливими через чітку постановку цілей і відповідних їм завдань, які повинні враховувати поточну і перспективну діяльність підприємства та вплив факторів зовнішнього середовища його функціонування. До основних цілей фінансового менеджменту слід віднести підвищення ефективності управління капіталом підприємства, прибутком, грошовими потоками, забезпечення раціонального використання і формування активів підприємства, зниження його фінансових ризиків. Реалізація даних цілей є можливою через функції серед яких називають як загальні для системи управління в цілому (планування, організація, мотивація, координація, контроль), так і специфічні для системи фінансового менеджменту (управління прибутком, активами, грошовими потоками, капіталом, інвестиціями, фінансовим ризиком) [2, С. 32].

Побудова системи фінансового менеджменту на підприємстві на основі системного підходу передбачає використання ряду принципів серед яких: принцип цілісності; залежності кожного елемента системи від їхнього місця і функцій всередині цілого; структурності, який передбачає врахування зв'язків

і відносин системи; взаємозалежності структури і середовища; ієрархічності – враховує можливості поділу системи на підсистеми і елементи.

Процес управління фінансовими ресурсами підприємства реалізується через механізм фінансового менеджменту. Фінансовий механізм розглядають як сукупність фінансових методів, прийомів, важелів та інструментів, прийняття й реалізації управлінських рішень з питань фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Серед методів фінансового механізму особливе місце посідає оптимізація формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Вибір найкращого рішення залежить від критерію оптимальності – вирішальної ознаки, мети, згідно з якою має розвиватися певна система, забезпечуючи найвищу ефективність. Критерій оптимізації є величиною, що в процесі пошуку оптимального рішення має набути мінімального або максимального значення, за якого процес чи стан системи будуть оптимальними. В процесі оптимізації формування фінансових ресурсів використовують досить багато критеріїв: вартість капіталу, що впливає на норму прибутку; оптимальний рівень фінансового ризику; вплив збільшення позичкового капіталу безпосередньо на рентабельність активів; запас фінансової міцності; рівень конкурентоспроможності, прибуток тощо.

Отже, формування фінансового менеджменту підприємства на основі системного підходу дозволить підвищити ефективність функціонування суб'єкта господарювання, враховуючи взаємозв'язки між елементами, суб'єктом і об'єктом системи управління, а також вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на її функціонування.

Список використаних джерел:

1. Стеців Л.П. Теоретико-методичні основи побудови ефективної системи фінансового менеджменту підприємства / Л.П.Стеців // – Наукові записки [Української академії друкарства]. – 2013. - №4 (45). – С.39-45.
2. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.]. - Житомир: ЖНАЕУ, 2014. – 478 с.

Людмила Гаватюк, к.е.н.

Вікторія Юзюк, студентка 4 курсу

Світлана Сандрак, студентка 4 курсу

«Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича», м. Чернівці

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ефективність функціонування будь-якого підприємства залежить від ефективності обраної стратегії управління його капіталом. Сучасний економічний стан потребує від власників та фінансових менеджерів підприємств ефективного управління та своєчасного коригування структури капіталу підприємства, адже оптимальна структура капіталу дозволяє

підвищувати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність.

Дане питання стало предметом досліджень таких вітчизняних та зарубіжних учених, як Г.М. Азаренкова, Е. Брукінг, І.О. Бланка, Г.В. Савицької, Ф. Модільяні, М. Міллера, О. О. Терещенка та інших.

Капітал є однією з фундаментальних економічних категорій, сутність якої досліджується протягом століть, проте нове значення отримала лише в умовах ринкових відносин. Капітал у процесі свого функціонування забезпечує інтереси держави, власників та персоналу підприємства і характеризує загальну вартість

Управління капіталом – це управління структурою і вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу та здатності підприємства платити дохід кредиторам і співвласникам підприємства [3, с. 58].

І. О. Бланк вважає, що управління капіталом – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства [1, с. 87].

Золотаренко В.О. стверджує, що управління капіталом – це вплив суб'єкта ринку (тобто підприємства) на об'єкт управління (тобто капітал) з метою ефективного та оптимального використання даного об'єкту для ведення господарської діяльності суб'єкта [2].

Основними складовими управління капіталом виступають:

- 1) постановка задач управління: формулювання цілей управління, визначення функцій об'єкта управління, вибір керуючих впливів визначення показників якості управління, облік впливів зовнішнього середовища;
- 2) розробка принципів управління: визначення функціональної та алгоритмічної структур керуючого об'єкта;
- 3) розробка методів і засобів аналізу процесів в системах управління;
- 4) розробка методів синтезу структур і розрахунку параметрів керуючих об'єктів.

До основних завдань, на які направлене управління капіталом підприємства відносять:

- 1) формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного та фінансового розвитку підприємства;
- 2) оптимізація розподілу сформованого капіталу за напрямками використання та видами діяльності;
- 3) забезпечення умов досягнення максимального доходу капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;
- 4) забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності [4].

У ринкових умовах особливе місце займають економічні методи управління капіталом. Економічними методами управління є сукупність засобів та інструментів, які впливають на створення умов для функціонування

й розвитку підприємництва.

Для ефективного управління капіталом підприємства його керівництву слід розробляти політику щодо використання та формування кожного з компонентів власного капіталу; використовувати можливості фондового ринку при здійсненні операцій з власними акціями та при випуску облігацій; проводити ефективну політику залучення коштів з позикових джерел; розробляти дивідендну політику, спрямовану на підтримку добробуту акціонерів.

Досягнення ефективності управління капіталом реалізується через визначення оптимальних цілей, стратегій управління, розробку низки заходів, формування відповідальних структур та визначення менеджерів, які забезпечують досягнення цілей та стратегії. Сучасне підприємство не може ефективно діяти без обґрунтування програми довгострокових дій.

Управління формуванням капіталу стає об'єктивною необхідністю, що обумовлює стратегію майбутньої діяльності підприємств.

Отже, можна зробити висновок, що ефективність діяльності підприємства великою мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління капіталом. Капітал на підприємстві займає важливе місце та завжди є необхідним атрибутом його діяльності – від моменту створення до його ліквідації або реорганізації. Правильне управління капіталом підприємства дозволить максимізувати прибуток і мінімізувати комерційний ризик. Також, потрібно вибрати таку структуру капіталу, яка дасть змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, який сприяє залученню нових капіталів на прийнятних умовах.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: «Ника-Центр», 2008. – 656 с.
2. Золотаренко В.О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства / В.О. Золотаренко // Управління розвитком. – 2011. – № 1 (98). – С. 147–150.
3. Кірсанова Т.О., Коляда Н.О. Система управління власним капіталом підприємства. Вісник СумДУ. Серія економіка. 2010. № 1. С. 58-63.
4. Чмутова І. М. Принципи управління капіталом підприємства / І. М. Чмутова, О. В. Лебідь // Теорії мікро-макроекономіки. Збірник наукових праць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр, 2013. – Вип. 25. – С. 168 – 173.

*Христина Грига, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пойда-Носик Н.Н., к.е.н., професор*

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СПОСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА

За нестабільних умов господарювання, впливу різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів важливими завданнями, які постають перед підприємством є попередження дестабілізації фінансового стану та укріплення своїх позицій на ринку. Цього можна досягти шляхом впровадження на підприємстві системи антикризового управління, основна мета якого – вчасне виявлення та запобігання кризовим явищам.

Кризою є переломний момент у послідовності процесів і подій, максимальне загострення протиріч розвитку соціально-економічної системи, вирішення яких обумовлює результат, який має подвійну природу: або система одержує можливість розвиватись і вдосконалюватись (при сприятливому результаті), або (при несприятливому результаті) переходить до функціонування в режимі руйнації. Який із результатів матиме місце, багато в чому залежить від вибору механізму попередження загрози неплатоспроможності та подолання кризи.

На підприємство впливають чинники, що сприяють розвитку кризи, серед яких можна виокремити зовнішні (екзогенні) чинники, які не залежать від діяльності підприємства та внутрішні (ендогенні) чинники, які від діяльності підприємства є залежними [1].

Науковці, які здійснюють аналіз проблем криз, кажуть про схожість їхніх характеристик. Так, до основних проявів криз можна зарахувати: виникнення проблем великого значення або появи серйозних загроз для існування підприємства, різке зростання ризиків для компанії, швидкий і непередбачуваний розвиток ситуації, хаотичний характер подій, потребу в застосуванні надзвичайних управлінських заходів.

Для запобігання та подолання кризовим явищам підприємства використовують антикризове управління. Антикризовий менеджмент – система, спрямована на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для їх своєчасного подолання з метою забезпечення виживання і відновлення життєздатності суб'єкта господарювання, недопущення виникнення ситуації його банкрутства [2].

Системність процесу антикризового фінансового управління вимагає взаємоузгодженості дій всіх учасників даного процесу, які повинні засновуватись на певних принципах при вирішенні завдань по досягненню головної мети – відновлення фінансової рівноваги та ринкової вартості підприємства. Вирішення основних завдань антикризового фінансового управління зводиться до наступного:

- діагностики передкризового фінансового стану підприємства та вживання превентивних заходів попередження фінансової кризи;
- подолання неплатоспроможності підприємства, що дозволить зупинити поглиблення фінансової кризи;
- проведення фінансової реструктуризації підприємства через оптимізацію структури капіталу, оборотних коштів і грошових потоків, що допоможе відновити фінансову стійкість підприємства;
- запобігання банкрутству і навіть ліквідації підприємства в умовах глибокої системної кризи;
- оцінки заходів подолання негативних наслідків фінансової кризи та рівня втрат ринкової вартості підприємства порівняно з його до кризовим рівнем.

Ефективність роботи в процесі антикризового управління забезпечується дотриманням принципів антикризового фінансового управління, основними з яких є: принцип постійної превентивності дії та готовності до реагування, терміновості та адекватності реагування, комплексності рішень, пріоритетності використання внутрішніх ресурсів та принцип ефективності. Найважливішим принципом стратегії антикризового управління є принцип превентивності дії та готовності до реагування, дія якого проявляється через постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства з метою раннього виявлення загрози кризи [3].

Попередження банкрутства залежить від своєчасного виявлення загрози банкрутства на підприємстві, розробки й упровадження відповідних антикризових заходів, які дозволяють подолати кризу, відновити ліквідність та платоспроможність підприємства.

Можна зробити висновок, що на сьогоднішній день існує висока імовірність виникнення і розвитку кризових явищ в процесі діяльності будь-якого підприємства, які можуть призвести до його банкрутства. Саме тому для підприємств першочерговим завданням є запровадження системи антикризового управління, завдяки якій проводиться глибокий аналіз фінансово-господарського стану та розробка антикризових заходів, що дозволяє передбачити й уникнути банкрутство.

Список використаних джерел:

1. Васечко, Л. І. Антикризове управління як інструмент попередження загрози банкрутства підприємства / Л. І. Васечко // Ефективна економіка. – 2018. – № 8.
2. Гавриленко Т. В. Антикризове управління як інструмент запобігання кризи / Т. В. Гавриленко, Є. А. Прядун // International scientific journal. - 2015. - № 8. - С. 148-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_36
3. Зверук Л. А. Антикризове управління підприємством в умовах інноваційного розвитку / Л. А. Зверук, Н. М. Давиденко // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" . - 2017. - № 1(2). - С. 69-75. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1%282%29__16

*Вікторія Зубченко, к.е.н., доцент
Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква*

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для науково-обґрунтованого визначення поняття «необоротні активи» та розкриття їх сутності слід дослідити, в першу чергу, що під цим терміном розуміють в різних науках економічної групи. В економічній теорії, фінансах, бухгалтерському обліку їх по різному розглядають, поняття по різному трактують, навіть назву терміну зустрічаємо різну, який є об'єднуючим для засобів довгострокового користування.

Для правильного розуміння поняття необоротних активів необхідно дослідити поняття активу. Активи – це сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів і прав, виражених у грошовій вартості, які контролюються підприємством і використовуються з певною метою [1, с. 155].

В своїх наукових працях І.О. Бланк з питань фінансового менеджменту [2, с. 153-157] під активами підприємства розуміє контрольовані ним економічні ресурси, за рахунок інвестованого сформовані в них капіталу, які характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід, постійний оборот яких в процесі використання зв'язаний з факторами часу, ризику і ліквідності. Зокрема виділяє вчений декілька класифікаційних ознак: за характером функціонування, за характером участі активів в різних видах діяльності підприємства, за характером фінансових джерел формування активів тощо, а також за характером участі в господарському процесі з позицій особливостей їх обороту, відповідно до якої виділяє оборотні та необоротні активи. Саме ця класифікація активів призначена для цілей бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Зарубіжні вчені-бухгалтери М.Р. Метьюс, М.Х.Б. Перера зазначають, що «поділ активів на основні і оборотні прийшов у практику бухгалтерського обліку з економіки через судову сферу в кінці ХІХ або на початку ХХ століття» [3, с. 274].

Варто наголосити на тому, що те, що в економіці називають капіталом, в бухгалтерському обліку називають активами. Тому однією з теорій походження поділу активів на оборотні та необоротні (основні) є класичний поділ капіталу визначним економістом Карлом Марксом на оборотний і основний.

На думку дослідника М.В. Півторака застосування терміну «необоротні активи» у П(С)БО 2 «Баланс» є не досить коректним стосовно тих об'єктів, які він об'єднує [4, с. 6]. Автор зазначає, що єдиним активом, який не є оборотним, є земля. Виходячи з цього, він пропонує поділяти активи на основні і оборотні, що відповідає класичному принципу поділу капіталу.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» містить наступне визначення: необоротні активи – це активи, які не є оборотними [5].

Це визначення зовсім не розкриває змісту поняття, оскільки воно не визначає жодну з характерних рис цього виду засобів. Крім того, проблема виникає і у зв'язку з тим, що у різних законодавчих актах наводиться різне визначення досліджуваного поняття. Так, необоротні активи для бюджетних установ – це матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать установі та забезпечують її функціонування і строк корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року, а для комерційних банків – основні засоби (необоротні матеріальні активи) та нематеріальні активи [6].

Особливістю необоротних активів є їх багаторазове використання в процесі повсякденної діяльності, збереження протягом тривалого періоду початкового зовнішнього вигляду, який перевищує один рік. Під впливом зовнішніх умов вони зношуються і протягом нормативного терміну на кінцевий результат діяльності установи переносять свою первісну вартість, а з цього випливає, що від правильності формування первісної вартості, залежить кінцевий результат діяльності установи [7].

Бухгалтерський облік необоротних активів бюджетних установ має забезпечити:

- контроль за зберіганням необоротних активів;
- правильне документальне оформлення руху необоротних активів;
- своєчасне відображення в обліку зносу необоротних активів;
- визначення витрат на утримання та ремонт;
- правильне визначення результатів від ліквідації, а також збитків від списання не повністю амортизованих об'єктів необоротних активів [8, с. 85].

Необоротні активи - це матеріальні та нематеріальні ресурси, які має в своєму розпорядженні установа і якими вона користується при виконанні своїх функцій і використовує їх більш року.

Необоротні активи бюджетних установ діляться на три групи:

- основні засоби;
- нематеріальні активи;
- незавершене капітальне будівництво.

Облік вартості необоротних активів ведеться в повних гривнях, без копійок, а сума копійок, сплачених за придбання необоротних, відразу відноситься на видатки установи (виняток становлять бібліотечні фонди, малоцінні необоротні матеріальні активи, білизна, постільні речі, одяг та взуття, матеріали довготривалого використання для наукових цілей та такі, що мають обмежене використання). Необоротні активи в установах освіти і науки обліковуються у бухгалтерії за інвентарними об'єктами.

Надходження їх оформляється такими документами:

- Інвентарна картка обліку основних засобів в бюджетних установах, ф. № ОЗ-6 (бюджет);
- Інвентарна картка обліку основних засобів в бюджетних установах (для тварин і багаторічних насаджень), ф. № ОЗ-8 (бюджет);
- Інвентарна картка групового обліку основних засобів в бюджетних установах, ф. № ОЗ-9 (бюджет);

- Опис інвентарних карток з обліку основних засобів, ф. № ОЗ-10 (бюджет) [9, с. 254].

Виходячи з цього, необхідним є узгодження нормативних актів України і введення єдиного загальноприйнятого тлумачення терміну необоротні активи, яке б достатньою мірою розкривало його зміст.

Автори Б. Нідлз, Х. Андерсен та Д. Колдуелл виділяють 3 основні риси необоротних активів і дають наступне визначення: необоротні активи – це засоби, які:

- 1) мають термін корисного використання більше одного року;
- 2) використовуються в діяльності підприємства;
- 3) не підлягають перепродажу покупцям [9, с. 196].

У зарубіжній обліковій практиці поняття «необоротні активи» позначається різними термінами. Наприклад «Основні засоби», в Росії та Білорусі носять назву позаоборотних активів, в Німеччині фінансова звітність розкриває об'єкти засобів довгострокового використання в розрізі статей «Основний капітал» і «Фінансові активи», в Естонії – основне майно, в Єгипті – основний (основні засоби), моральний (нематеріальні актив) та ресурсний (природні багатства) капітал, в Азербайджані, Ізраїлі, Молдові, Болгарії, Чехії – це довгострокові активи, як і в країнах англо-американської системи обліку (США, Великобританія, Австралія).

Класифікація – система розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями [10, с. 432].

Для цілей бухгалтерського обліку доречною є класифікація за основними функціональними видами та за характером відображення зносу. Нідлз Б. та інші поділяють необоротні активи на матеріальні активи та нематеріальні активи [11, с. 73].

Ванкевич В.Є. пропонує у своєму дослідженні ще одну класифікаційну ознаку, а саме за критерієм участі у створенні економічної вигоди необоротних активів, відповідно до якої виділяє довгострокові матеріальні і нематеріальні активи комерційної діяльності та довгострокові матеріальні активи некомерційної діяльності (соціально-культурної і житлової сфери). В цьому поділі помічено неточність, оскільки друга група необоротних активів також повинна мати назву довгострокових матеріальних і нематеріальних активів некомерційної діяльності [12, с. 7].

Досліджуючи проблемні та актуальні питання амортизаційної політики, Я.В. Ошмарін у фінансовій звітності пропонує розкривати інформацію про необоротні активи у розрізах майна, що амортизується, і майна, що не амортизується [13].

За результатами дослідження можна зробити висновок про поняття необоротних активів, що ця категорія бухгалтерського обліку є однією з найважливіших у господарській діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, однак говорити не можемо про однозначність і простоту цього поняття. При виборі назви терміну погоджуємося з такими авторами як В.Є. Ванкевич та Л.Г. Ловінською, які пропонують необоротні активи змінити

на довгострокові активи (засоби). Нами було виділено декілька характерних рис досліджуваного поняття. Виходячи з цього, пропонуємо наступне удосконалене визначення: довгострокові активи (засоби) – це сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів та прав, які належать суб'єкту господарювання, беруть участь у виробничому процесі, переносять на продукцію свою вартість частинами та корисний ефект від використання яких очікується отримувати протягом періоду, який становить більше одного року (або операційного циклу) [12, с. 11].

Список використаних джерел:

1. Семейон, В.С. Активи як облікова категорія: проблеми трактування / В.С. Семейон // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2010, № 2 (44). – С. 146-155.
2. Бланк, И.А. Финансовый менеджмент. Учебный курс. 2-е изд., перераб. и доп. / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
3. Мэтьюс, М.Р. Теория бухгалтерского учета: Учебник / Пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
4. Півторак, М.В. Облік основних засобів у рибному господарстві: автореф. дис. На здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / М.В. Півторак. – Київ, 2006. – 19 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» № 87 від 31.03.99 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99> . – Назва з екрану.
6. Наказ Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі. – 29.12.2015 № 1219 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16> . – Назва з екрану.
7. Берник, А. Напрями удосконалення обліку необоротних активів бюджетних установ [Електронний ресурс] / А. Берник. - Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/83-815-1> . – Назва з екрану.
8. Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л.Г. Ловінська, Л.В. Жилкіна, О.М. Голенко та ін. - К.: КНЕУ, 2002. - 370 с.
9. Бухгалтерский учет в зарубежных странах: Учебное пособие / Под ред. проф. Ф.Ф. Бутынца. – Житомир: ЖГТУ, 2007. – 480 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь:ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
11. Нидлз, Б. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл: Пер. с англ. Под ред. Я.В. Соколова. – 2-е изд., стереотип. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 496 с.
12. Ванкевич В.Е. Учет внеоборотных активов и источников их формирования: состояние и развитие / В.Е. Ванкевич. – Минск, 2007. – 15 с.
13. Ошмарін, Я.В. Облікове забезпечення амортизаційної політики підприємств АПК: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. економ. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит» / Дис. к.е.н. – К., 2008.

*Євгенія Ільченко, студентка 2 курсу магістратури
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Орехова А.І., д.е.н., доцент*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ У ТОРГОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Будь-яка торгова організація, навіть найменша, веде облік розрахунків з постачальниками і покупцями. Розрахунок з покупцями ведеться і в разі оптової торгівлі (безготівковий розрахунок), і в разі роздрібною (готівковий розрахунок через касу). Ефективна система організації обліку та управління розрахунками з покупцями базується на всебічному аналізі й оцінці облікової політики підприємства торгівлі, поточного стану управління розрахунками з покупцями та дебіторською заборгованістю на кожному етапі життєвої циклу торгового підприємства – становлення, зростання, насичення, зрілості та занепаду [1].

Для того, щоб забезпечити можливість виконання зазначених вище завдань, система обліку розрахункових операцій підприємства повинна базуватися на певних принципах:

- узгодженість планових і фактичних показників;
- своєчасність відображення даних первинних документів в обліку;
- прагнення до формування системи обліку розрахункових операцій підприємства принципам МСФЗ.

Дотримання представленим принципам обліку дебіторської і кредиторської заборгованості дозволить забезпечити результативну систему обліку, скоротити можливі помилки і недоліки облікової діяльності.

Облік розрахунків з покупцями забезпечує контроль:

- виникнення дебіторської заборгованості в процесі реалізації,
- термінів і фактів погашення,
- реальної оцінки дебіторської заборгованості,
- часу надходження фінансових коштів в організацію.

Крім того, облік розрахунків з покупцями - складова частиною обліку реалізації, і безпосередньо впливає на рівень оподаткування.

В сучасних умовах господарської діяльності облік розрахунків з покупцями та замовниками містить комплекс невирішених питань і є одним із найбільш складних і суперечливих етапів обліково-аналітичної роботи. Найбільш значущими з цих питань є:

- організація повного та достовірного обліку розрахунків з покупцями і замовниками підприємства та своєчасне відображення облікових даних у фінансовій звітності;
- аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства в попередніх періодах;
- оптимізація структури дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги;

- визначення можливості застосування кредитної політики щодо окремих покупців та формування її принципів і умов;
- прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості за допомогою сучасних форм її рефінансування;
- здійснення ефективного контролю за формуванням і своєчасним погашенням дебіторської заборгованості підприємства та розрахунок розміру резерву сумнівних боргів [2].

Активне використання безготівкових розрахунків суб'єктами господарювання визначило одну з головних проблем організації безготівкового обігу торгових підприємств - проблема шахрайських дій відносно безготівкових розрахунків (безготівкові розрахунки набагато більш незахищені в порівнянні з готівковою формою розрахунків з третіми особами). Також організація безготівкових розрахунків пов'язана з проблемою затримки платежів банківськими установами.

З метою уникнення помилок в організації системи обліку розрахунків підприємства важлива результативна контрольна діяльність (господарюючі суб'єкти організують як зовнішній, так і внутрішній контроль за організацією розрахункових операцій). Важливість організації контролю за розрахунковими операціями полягає в тому, що правильна організація розрахунків забезпечує не тільки стійкість грошового обігу торгового підприємства, але і розвиток виробничо-господарських потужностей і конкурентних позицій.

Уміння своєчасно ліквідувати свої зобов'язання, при цьому отримувати належні кошти є базисом стійкості, продуктивності і ефективності діяльності економічного суб'єкта. Тому обсяг, структура, терміни погашення і оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості істотно впливають на фінансовий стан торгового підприємства і повинні бути предметом аудиту ефективності діяльності на постійній основі.

Таким чином, для кожного суб'єкта господарювання облік розрахунків з покупцями і замовниками є важливим компонентом облікового процесу. Належна організація і контроль над станом розрахункових операцій, їх документальне оформлення, своєчасне їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку, забезпечують зміцнення договірної та розрахункової дисципліни, а також поліпшення фінансового стану господарюючого суб'єкта. Ефективна система управління розрахунків з покупцями в торгівлі впливає на стабільність зростання обсягів продажів товарів, знижує ризик фінансових втрат та є необхідною умовою успішної діяльності та підвищення конкурентоспроможності торгового підприємства.

Список використаних джерел:

1. Жарнікова В. В. Розрахунки з покупцями: аспекти формування інформаційної бази управлінського обліку / В. В. Жарнікова // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. - 2019. - Вип. 3. - С. 88-96.

2. Потапова Н. О. Проблемні аспекти обліку розрахунків з покупцями та замовниками / Н. О. Потапова, Є. І. Самойленко // Економіка. Фінанси. Право. - 2017. - № 10(1). - С. 46-47.

*Крістіна Кізляк, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чакій О.І., к.е.н., доцент*

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ У РИНКОВИХ УМОВАХ

Прибуток є основним узагальнюючим показником фінансових результатів і господарської діяльності будь-якого підприємства, також основним фінансовим джерелом його розвитку. Враховуючи, що прибуток – це не лише фінансовий результат діяльності господарюючого суб'єкта, а й критерій дохідності господарської діяльності підприємства, його розмір у грошовому виразі є важливим абсолютним вимірником дохідності діяльності підприємства. Крім того, використовуються відносні показники прибутковості (рентабельності).

Управління прибутком підприємства можна трактувати як систему функцій, методів, інструментів, важелів, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням прибутку, що застосовуються з метою досягнення тактичних (забезпечення прийнятного рівня рентабельності діяльності) і стратегічних цілей підприємства (зростання його вартості). [1].

У процесі управління прибутком доцільно вирішити такі завдання [2, с. 300-301]:

а) оптимізувати обсяг прибутку, який відповідає ресурсному потенціалу підприємства й ринковій кон'юнктурі;

б) досягти максимально можливої відповідності між обсягом сформованого прибутку й допустимим рівнем ризику;

в) забезпечити високу якість сформованого прибутку, тобто резерви його зростання повинні бути реалізовані за рахунок операційної діяльності та реального інвестування чистого прибутку, що створює базу для подальшого розвитку підприємства;

г) сформувати за рахунок прибутку обсяг фінансових ресурсів, достатній для розвитку підприємства в майбутньому;

д) розробити ефективні програми участі персоналу в прибутках підприємства, щоб зблизити інтереси власників і найманих працівників;

е) створити умови для збільшення ринкової вартості підприємства, яка визначається рівнем капіталізації прибутку.

Існують два основні методичні підходи до формування обсягу операційного прибутку підприємства. Згідно з першим, основу формування прибутку становить плановий обсяг виробництва і реалізації продукції з урахуванням ресурсних можливостей підприємства та місткості відповідного

ринку, на якому вона має продаватись (цей метод планування прибутку визначається як «ресурсний») [3, с. 132].

У межах ресурсного підходу до планування прибутку виділяють три варіанти розрахунку планового обсягу операційного прибутку. Це метод прямого розрахунку, аналітичний метод та метод розрахунку прибутку на основі показника витрат на 1 грошову одиницю продукції.

Згідно з другим підходом, основу формування прибутку становить планова потреба у фінансуванні за рахунок цього джерела основних напрямів стратегічного розвитку підприємства у передбачуваному періоді (цей метод планування прибутку визначається як «цільовий»). Але цей метод планування може бути використаний за умови, що вся вироблена підприємством товарна продукція може бути повністю реалізована (тобто ринкових обмежень щодо попиту на неї немає), а рівень цін продажу дає змогу забезпечити рентабельну операційну діяльність.

На жаль, сучасний стан економічної діяльності більшості виробничих підприємств не дає їм змоги максимізувати обсяг виробництва і реалізації продукції як за ринковими обмеженнями (низьким рівнем попиту), так і за рівнем собівартості (який не дає можливості встановлювати сприятливі для покупців ціни і нарощувати її збут) [4, с. 375].

Основна вимога максимізації прибутку полягає у прибутковості кожної одиниці випуску, а виробництво додаткової продукції збільшує обсяг на величину граничних витрат, але одночасно підвищується і загальний дохід – на величину граничного доходу. Якщо граничний дохід більше граничних витрат, прибуток підприємства підвищується, але гранична максимізація ще не досягнута і підприємство має можливість збільшувати обсяг виробництва. Як тільки граничні витрати будуть перевищувати граничний дохід, зростання узагальненого прибутку сповільнюється, а збільшення випуску продукції стає збитковим. Таким чином, величина прибутку досягає максимуму за такого обсягу випуску продукції, при якому граничний дохід дорівнює граничним витратам [5, с. 375].

В процесі формування прибутку підприємства важливе місце займають методи управління, під якими розуміють способи виконання функцій управління. Методи управління в теоретичному аспекті є способами і прийомами впливу керуючої системи на керовану на різних рівнях і ланках управління (підприємство, підрозділ, служба тощо), а в прикладному аспекті – сукупністю способів і прийомів для досягнення місії організації та її цілей.

Отже, основними завданнями управління формуванням прибутку підприємства є: забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку та рівнем ризику; підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді; забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості постійного збільшення ринкової вартості підприємства.

Список використаних джерел:

1. Паутова Т. О. Теоретичні аспекти формування прибутку підприємств в Україні [Електронний ресурс] / Т. О. Паутова, А. І. Неділько // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_47
2. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним / С. Є. Николишин // Молодий вчений. – 2017. – № 2 (42). – С. 299-303.
3. Галушка О. Р. Особливості формування прибутку підприємства / О. Р. Галушка // Управління розвитком. – 2013. – № 14. – С. 131-134.
4. Жадько К. С. Теоретико-методичні підходи до формування прибутку підприємства і шляхів його збільшення / К. С. Жадько, В. С. Котенко // Молодий вчений. – 2016. – № 10. – С. 373-376.
5. Бабич М. С. Максимізація прибутку підприємства та його роль у процесі відтворення / М. С. Бабич // Вісник Хмельницького національного університету. – 2017. – № 2, Том 1. – С. 22-25.
6. Осадча О. О. Вплив елементів методики бухгалтерського обліку на результативність аналізу формування та використання прибутку / О. О. Осадча // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Економіка. – 2013. – Вип. 22. – С. 115-118.

*Карина Левицька, студентка 5 курсу
Вікторія Бабенко, студентка 5 курсу
Олена Середінова, студентка 5 курсу
ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків
Науковий керівник: Христофорова О.М., к.е.н., доцент*

РОЗРОБКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах ринку основною метою діяльності є отримання якомога більшого прибутку поруч з утриманням рівня стабільності підприємства та збільшенням його вартості на ринку. В таких умовах стає можливим подальший розвиток підприємства, що, в свою чергу, обумовлює необхідність використання якомога точнішого та більш пристосованого до конкретного підприємства організаційно-економічного механізму управління підприємством.

Можна сказати, що організаційно-економічний механізм управління являє собою комплексне поняття, сукупність взаємозв'язків, що необхідні задля організації форм, структур, засобів та функцій управління для формування економічних механізмів взаємодії з зовнішнім середовищем, що сприяє підвищенню ефективності управління виробничими процесами та, як наслідок, - загального результату діяльності підприємства.

Організаційно-економічний механізм управління діє на основі ключових принципів управління:

1. Додержання умов системи підходів до управління підприємством.
2. Автоматизація роботи та відповідність сучасним умовам тенденції щодо застосування інформаційних технологій.

3. Використання стратегічного методу формування маркетингової стратегії, мотивації персоналу та регулювання діяльності підприємства.
4. Відповідність методів аналізу, оцінки, прогнозування та оптимізації сучасним вимогам ринку.
5. Відповідність реальної стратегічної спрямованості умовам зовнішнього середовища та, зокрема, обраного ринку.[1]

оль механізму управління в процесі діяльності підприємства є значною, адже при коректному виборі методів менеджменту компанія може досягти значних успіхів, в той же час невідповідність принципам управління стратегічної спрямованості підприємства призведе до погіршення стану, або навіть витіснення фірми з ринку більш активними та сучасними підприємствами. Для вибору таких методів необхідно відповідати таким факторам, що вказано в рисунку 1.

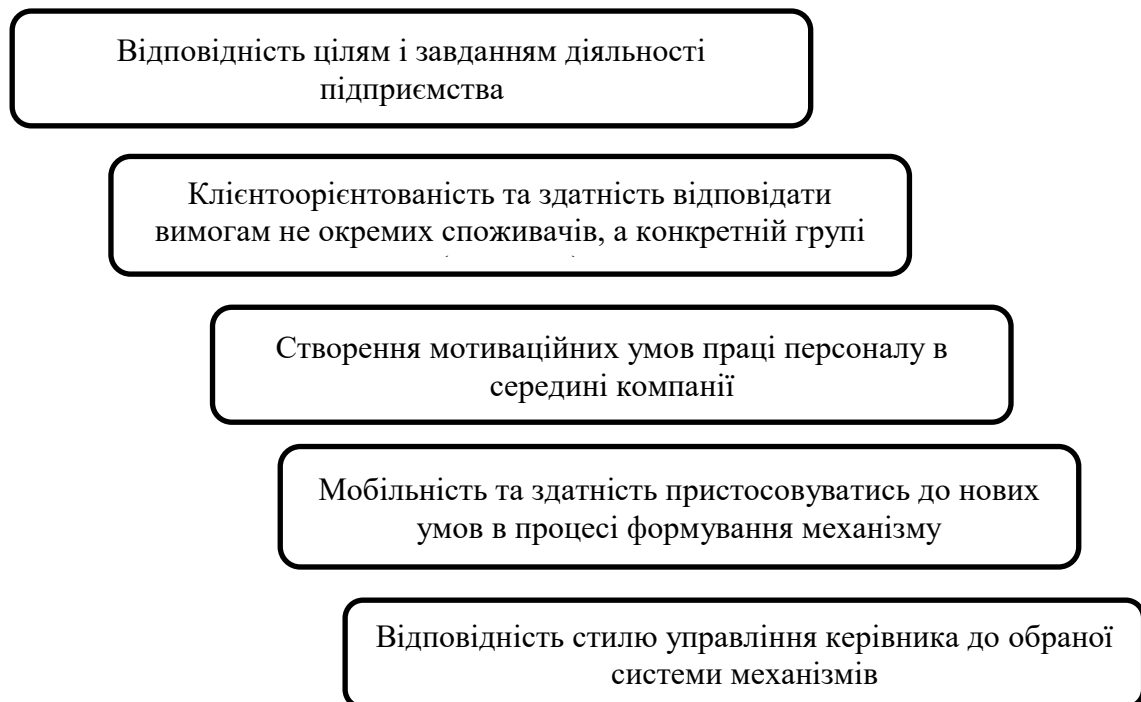

Рис. 1 – Фактори, що впливають на ефективність обраного організаційно-економічного механізму управління

Весь механізм можна поділити на дві сторони – економічну і організаційну, як це показано на рисунку 2.

Рис. 2. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства

З наведеної схеми стає зрозуміло, що ділення на економічні аспекти та організаційні, поєднуючи їх в процесі контролю ефективності та формуючи план подальших дій відповідно до отриманих результатів, повинно призводити до забезпечення не лише стійкості, а і стабільного покращення показників діяльності.[2]

Проте в процесі наслідування даної схеми необхідно враховувати багато можливих проблем. Однією з них є орієнтованість лише на внутрішні чинники, тоді як зовнішні (наприклад, коливання на ринку, поява певних законодавчих обмежень, або навпаки – розширення можливостей через прийняття стимулюючих законів та інше), які, звичайно, теж мають вплив на ефективність сформованого механізму, не враховуються. Нами запропоновано використовувати для оцінки ефективності зовнішній бенчмаркінг, проте це поняття передбачає порівняння з іншими підприємствами в середині галузі, або в суміжній. Такий метод також не враховує всю мінливість середовища.

Список використаних джерел:

1. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: монографія. — Полтава: РВВ ПУСКУ, 2018. — 205 с.
2. Жулай Г.С. Механізм управління ефективністю діяльності підприємства / Г.С. Жулай // Агросвіт. – 2015. - №20. – с. 94-97.

3. Конащук В.Л. Визначення напрямків удосконалення господарської діяльності підприємства / В.Л. Конащук, В.В. Карпенко // Запорізька державна інженерна академія. – 2014. – с. 36-43.

4. Лисенко Ю. Організаційно-економічний механізм управління підприємством / Ю. Лисенко, П. Єгоров // Економіка України. – 2017. - № 1. – С.86-87.

*Катерина Матвеева, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород
Науковий керівник: Пойда-Носик Н.Н., к.е.н., професор*

СУЧАСНІ МЕТОДИ І МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день, для забезпечення ефективного господарювання підприємств, необхідно забезпечити процес прогнозування фінансового стану підприємства. Важливість прогнозування полягає, по-перше, в попередженні змін фінансового стану підприємства під впливом окремих факторів та можливості розробки декількох сценаріїв результатів. По-друге, воно дозволяє виявити фінансові проблеми, які можуть виникнути у перспективі, або ж навпаки визначити перспективи розвитку підприємства.

Фінансове прогнозування - процес розроблення і складання прогнозів, тобто науково обґрунтованих гіпотез про ймовірний майбутній стан економічної системи та економічних об'єктів, а також характеристик цього стану [2].

Головним завданням прогнозування на завершальних етапах фінансового аналізу можна вважати зниження тієї ймовірної невизначеності, яка пов'язана з прийняттям економічно важливих управлінських рішень, орієнтованих на майбутнє. За такого підходу фінансовий аналіз може використовуватись для обґрунтування як короткострокових, так і довгострокових управлінських рішень; як метод прогнозування майбутніх фінансових результатів та ін.

Серед головних функцій прогнозування в системі стратегічного управління варто виокремити [3]:

- визначення можливих цілей і напрямків розвитку об'єкта;
- всеохоплюючу оцінку різного виду наслідків реалізації кожного з можливих варіантів розвитку об'єктів прогнозу;
- визначення змісту заходів щодо забезпечення реалізації можливостей та послаблення впливу загроз кожного з варіантів розвитку подій;
- ретельну оцінку потенційних витрат і ресурсів на впровадження розроблених заходів.

Початковим етапом прогнозування фінансового стану, і одним із найважливіших, є вибір методів та прийомів, що найбільш точно побудують прогноз на майбутнє. Розглянемо найбільш загальні групи методів, які використовують більшість науковців (рис.1).

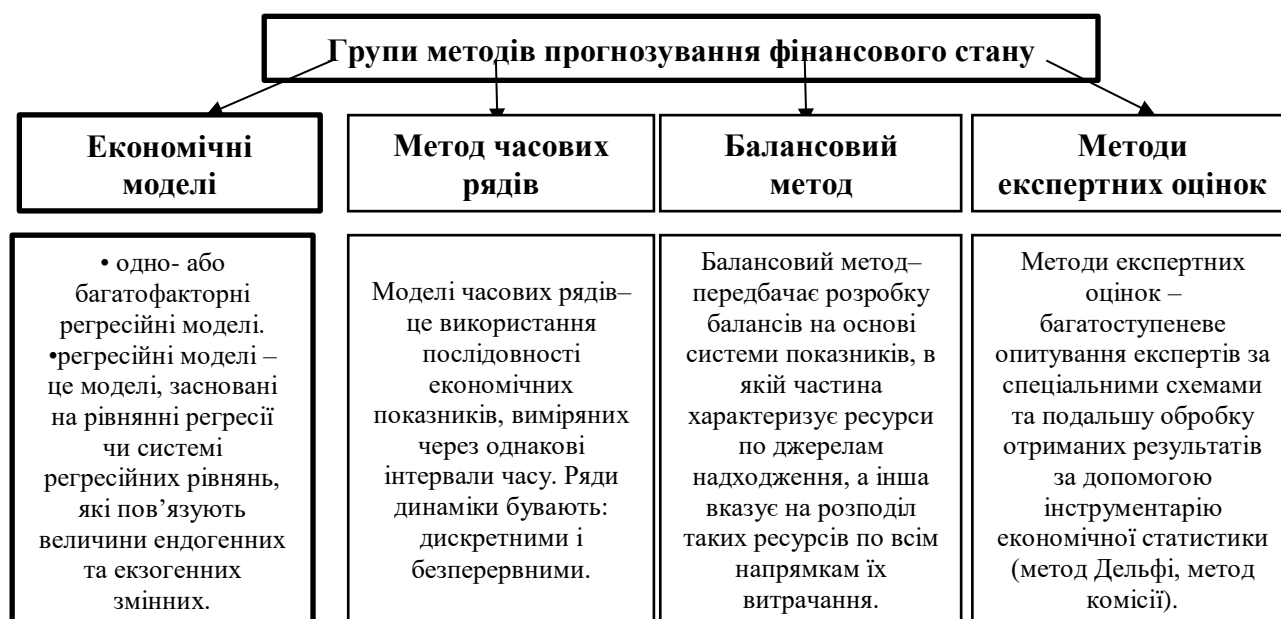

Рис. 1. Групи методів прогнозування фінансового стану [1]

Всі з вищенаведених груп методів є доволі відомими і поширеними. Але значно більшої уваги заслуговують сучасні методи прогнозування фінансового стану підприємства.

Сьогодні, набуває популярності такий метод прогнозування, як прогнозування фінансового стану за допомогою штучних нейронних систем. Нейронні мережі дозволяють вирішувати завдання, з якими не можуть впоратися традиційні методи, вони здатні вирішувати завдання, спираючись на неповну, зашумлену, викривлену інформацію. Важливою перевагою використання нейронних мереж для обробки масивів даних є значне підвищення швидкодії процесу в порівнянні з традиційними математичними методами, можливість навчання нейронної мережі за еталонними зразками, а також зміна топології мережі, виходячи з вимог розв'язуваної задачі.

Штучна нейронна мережа – являє собою систему, що складається з багатьох простих обчислювальних елементів (нейронів), певним чином пов'язаних між собою. Найбільш поширеними є багат шарові мережі, в яких нейрони об'єднані в шари. Шар, в свою чергу - це сукупність нейронів, на які в кожний такт часу паралельно надходить інформація від інших нейронів мережі, тобто виходи нейронів з'єднуються з входами інших нейронів, так сигнал від одного елемента передається іншим.

Після того, як визначено кількість шарів і число елементів в кожному з них, мережу потрібно навчити [4,5], тобто визначити значення для ваг і порогів мережі, які мінімізували б помилку прогнозу, що видається мережею. Помилка для конкретної конфігурації мережі визначається шляхом прогону через мережу всіх наявних спостережень і порівняння вихідних значень, що реально видаються, із бажаними (цільовими) значеннями. По суті, процес навчання є підгонка моделі, яка реалізується мережею, до наявних навчальних даних.

Отже, прогнозування є необхідним елементом управління фірмою будь-яких розмірів. На основі прогнозних показників рентабельності, платоспроможності, ліквідності, раціонального розміщення оборотних та необоротних активів тощо виявляється можливим формування подальшої стратегії розвитку підприємства та корегування короткострокових планів за рахунок зміни його тактичних завдань та цілей.

Список використаних джерел:

1. Білик М.Д. Методи фінансового планування і прогнозування в управлінні фінансами підприємства / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 9. – С. 79–84
2. Коркуна Д.М. Фінансове прогнозування як основа фінансових планів підприємства / Д.М. Коркуна // Вісн. нац. ун-ту «Львівська Політехніка». – 2008. — № 628. – С. 539–545.
3. Макроекономічне прогнозування : навч. посібник : у двох ч. – К. : Видавничий дім «Киево-Могилянська академія», 2015. – Ч. 1. – 176 с.
4. Хайкин С. Нейронные сети / С. Хайкин. – М.: Вильямс, 2006. – 1103 с.
5. Цмоць О.І. Прогнозування фінансового стану підприємства за допомогою штучних нейронних мереж / О.І. Цмоць // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 347–352.

*Микола Надейко, аспірант,
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, м. Луцьк
Науковий керівник: Хілуха О. А., к. е. н., доцент*

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Сьогодні поняття корпоративна культура – питання скоріше філософське, оскільки рівень корпоративної культури на підприємстві можна оцінити лише якісними показниками. Але наявність корпоративної культури на кожному підприємстві це вже не заперечний факт. Тому усвідомлення його сутності, виявлення його характерних ознак з метою формування методики його оцінювання є актуальним питанням. Системність дослідження сприятиме підвищенню якості управління та ефективності досягнення прийнятих рішень.

Поняття корпоративної культури було сформульовано ще в ХІХ сторіччі німецьким фельдмаршалом Мольтке, якій застосував його, даючи характеристику взаємовідносин в офіцерському середовищі. В той час взаємовідносини регулювалися не тільки уставами, судами гідності, але і дуелями: шабельний шрам був обов'язковим атрибутом приналежності до офіцерської «корпорації» [1].

Узагальнивши основні напрямки трактування, можна стверджувати, що корпоративну культуру можна розглядати як: систему суспільних цінностей, що підтримується персоналом підприємства; систему суспільних цінностей та власного досвіду підприємства; систему переконань управлінців; сферу

організаційної діяльності, зміни всередині організації, що дозволяють реалізувати цілі. В результаті чого ми вважаємо, що корпоративна культура це – система відносин між учасниками колективу, що базується на комплексі загальносупільних норм й правил та власного досвіду підприємства, використання яких є прийнятним для кожного працівника, що дозволяє оптимально використовувати потенційні можливості підприємства, як на його користь так і суспільства в цілому. Відповідно, система корпоративної культури це сукупність її складових елементів, постійна взаємодія яких, сприяє досягненню цілей не порушуючи цінностей та правил, що сповідує менеджмент та підтримує весь персонал підприємства.

Характерними особливостями об'єкта дослідження можна вважати такі, як: має вплив на зовнішнє середовище; залежить від етапу розвитку як підприємства так і зовнішнього середовища; є ідентифікатором конкретного підприємства; має вплив на життєдіяльність підприємства; сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства.

З метою її удосконалення, менеджмент організації має систематизувати її прояви задля ідентифікації за певним типом. Це дасть змогу визначити наступні напрямки розвитку, приймати рішення щодо нових пріоритетів. Крім того, з метою оцінки корпоративної культури, задля підвищення ефективності управління, варто визначати рівень її сприйняття.

Ми поділяємо типологію, що пропонується Шейном Е. [4], яку у свою чергу Хенді Ч. [3] пояснив на міфології древньої Греції.

«Культура влади», яку уособлює головний Бог (Зевс). У цій культурі ключова особа – лідер, його особисті якості і здібності. Управлінці, які підтримують такий тип корпоративної культури вирізняються високим рівнем емпатії, завдяки чому досягається швидкість прийняття рішень. Вони мислять швидше інтуїтивно ніж логічно, вчаться на власних помилках.

«Рольова культура», яку уособлює Бог логіки і розуму (Аполлон) – характеризується суворим функціональним розподілом ролей за спеціалізацією учасників. Основним джерелом влади є не особисті якості, а становище в ієрархічній структурі.

«Культура завдання», яку уособлює Богиня мудрості (Афіна). Тип культури орієнтований, на вирішення завдань, реалізацію проектів. Люди розглядаються не як особистості, а як ресурсний потенціал, який організація може використати в даний момент для вирішення проблем в певних сферах.

«Культура особистості», яку уособлює егоїстичний Бог виноробства (Діоніс). Підприємство з цим типом культури об'єднує людей для того, щоб вони могли домагатися власних цілей. Ефективним для досягнення цілей є тоді, коли талант і навички окремих особистостей є значимими для організації.

Сприйняття корпоративної культури всередині організації має певні рівні. Структурно-логічна схема корпоративної культури наведено на рис. 1.

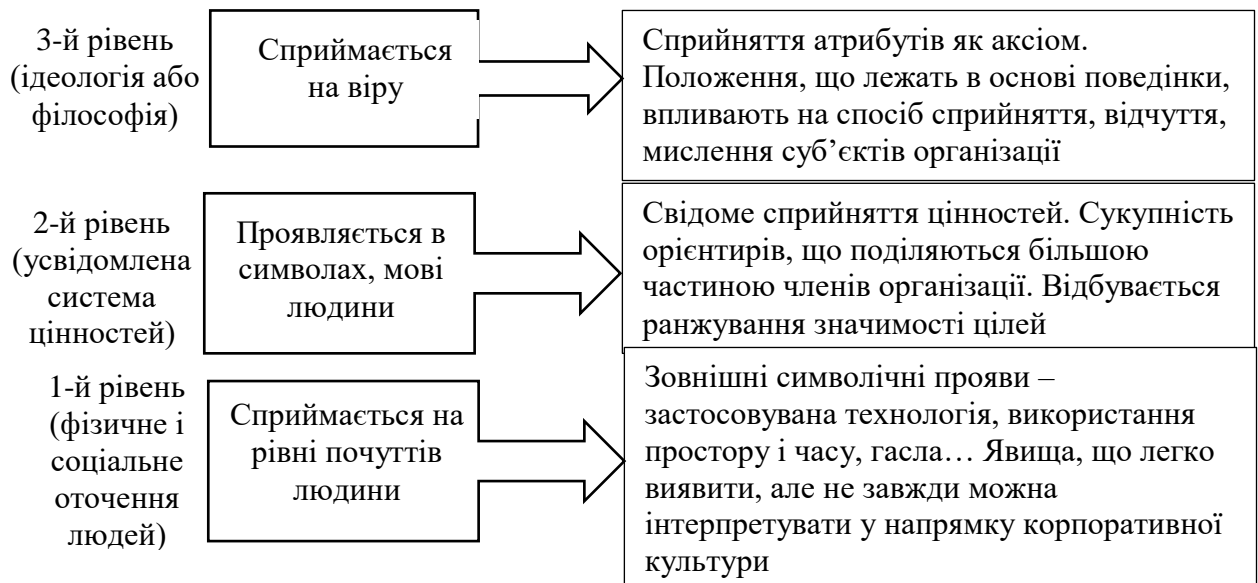

Рис. 1. Структурно-логічна схема корпоративної культури Е. Шейна

побудовано автором на основі аналізу джерела [4]

Корпоративна культура є реальним комплексом складових елементів процесу свідомого прийняття управлінських рішень, що базується на суспільних та набутих досвідом цінностях. Системне дослідження цього питання сприятиме підвищенню ефективності менеджменту організації через взаємоусвідомлення себе як частини цілого. Розподіл цілей на економічні, соціальні, суспільні, екологічні є початком формування системи корпоративної культури на засадах соціальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Юрченко В. В. Корпоративна культура організації [Текст] / В. В. Юрченко, Ю. В. Мельник, Н. В. Богданова. – К. : Центр учбової літератури, 2014 – 144 с.
2. Кунде Й. Корпоративная религия. Создание сильной компании с яркой индивидуальностью и корпоративной душой. / Й. Кунде. 2-е изд., испр. – СПб. : Стокгольмская школа экономики, 2004. – 267 с.
3. Хэнди Ч. По ту сторону уверености. О новом мире внутри и вокруг организации. / Ч. Хэнди. – СПб. : Питер: 2002. – 224 с.
4. Шейн Э. Организационная культура и лидерство : пер. с англ. / Э. Шейн ; под ред. В. А. Спивака. – СПб. : Питер, 2002. – 328 с.

Ніколетта Нодь, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: *Чакій О.І., к.е.н., доцент*

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

Фінансова стійкість – один з важливих критеріїв оцінювання фінансово-економічного стану підприємства.

Метою дослідження є визначення головних аспектів фінансової стійкості підприємства.

Виходячи з цього слід виконати такі завдання, зокрема: дослідити сутність фінансової стійкості; узагальнити проблеми з якими зіштовхуються підприємства. Багато вчених по різному визначають сутність фінансової стійкості підприємства.

Так, Кривицька О.Р. розглядає фінансову стабільність як результат формування достатнього для розвитку підприємства обсягу прибутку, що є визначальною ознакою його економічної незалежності [1]. Савицька Г.В. визначає фінансову стійкість підприємства як здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [3].

Бланк І.А. головну суть фінансової стійкості визначає як характеристику стабільності фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, які використовуються [1].

Коробов М. Я. має таку думку: «Якщо параметри діяльності підприємства відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, говорять про фінансову стійкість підприємства.

Фінансова стійкість формується під впливом рентабельності діяльності. Якщо підприємство збиткове, малорентабельне, або якщо величина прибутку падає, говорити про задовільний фінансовий стан, фінансову стійкість не доводиться» [3] Отже проаналізувавши різні визначення цього поняття, можна сформулювати наступне: фінансова стійкість – спроможність підприємства здійснювати свою діяльність без перешкод, безперебійно, не звертаючи увагу на зміни та ризику, які оточують підприємство.

Фінансову стійкість визначають наступні коефіцієнти [3]:

- коефіцієнт автономії;
- коефіцієнт фінансової залежності ;
- коефіцієнт концентрації залученого капіталу ;
- коефіцієнт заборгованості ; – коефіцієнт фінансового левериджу;
- коефіцієнт маневреності власних коштів;
- коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів;

- коефіцієнт фінансової стійкості; – коефіцієнт фінансового ризику;
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів

Проаналізувати фінансову стійкість можна за допомогою наступних методів:

1. Метод абсолютних показників. Метод дозволяє оцінити стан запасів підприємства та джерела коштів для їх покриття.

2. Метод відносних показників. Метод дозволяє отримати дані для аналітичних висновків.

3. Ресурсний метод.

Метод проводить аналіз ресурсів як факторів виробництва, що залучаються для досягнення результату.

4. Ресурсно–управлінський метод.

Метод дозволяє виявити залежність ефективності використовуваних ресурсів від якості управління підприємством.

На сучасному етапі розвитку національної економіки та враховуючи кризові явища перед багатьма підприємствами стає питання зміцнення фінансової стійкості.

Вирішити це питання можливо, якщо поставити перед підприємством наступну мету:

1. Вирішити питання з неплатоспроможності.

2. Переглянути стратегію підприємства для його подальшого економічного зростання.

3. Знизити обсяги використання інвестиційних ресурсів. Також зміцнити фінансову стійкість підприємства можна шляхом управління оптимізацією капіталу.

Світовий досвід дозволяє виокремити головні шляхи управління оптимізацією капіталу [2]:

1. Метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Для цього використовують багатоваріантні розрахунки ступеня фінансової рентабельності при різній структурі капіталу.

2. Метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації вартості. Для здійснення даного методу оцінюють показники власного та позикового капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості банку.

3. Метод оптимізації структури капіталу за критерієм фінансових ризиків.

Для здійснення даного методу використовують процес диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів: необоротний актив, оборотний актив.

Наступним спосіб зміцнення фінансового стану є його прогнозування і моніторинг, тому що для правильного управління підприємством необхідно

постійно мати актуальні дані про його фінансовий, економічний стан, а також враховувати усі зміни, які в ньому відбуваються.

Можна запропонувати такі методи підтримки фінансової стійкості підприємства:

- безперервне вивчення зовнішніх та внутрішніх факторів підприємства;
- визначення основних шляхів, які дозволять зменшити вразливість підприємства;
- визначити головні можливі проблемні ситуації та розробити план по їх ліквідації;
- мониторити та контролювати усі дії, заходи та результати на підприємстві.

Тільки використовуючи всі вище згадані умови можна досягнути 100% захисту усіх елементів фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, фінансова складова є головною, тому що в сучасних економічних умовах вони є потужним важелем кожної економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н.М. Гапак // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – № 1 (42).
2. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації структури капіталу [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2731>
3. Фінансова стійкість підприємства та фактори впливу на неї [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.inter-nauka.com/uploads/public/14508993787623.pdf>

*Оксана Полінкевич, д.е.н., професор
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк*

СИСТЕМА ФІНАНСОВИХ ІНДИКАТОРІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ У ФІНАНСОВОМУ МЕХАНІЗМІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах неоіндустріальної економіки важливе місце займає конкурентна позиція підприємств, яку можна досягти через розробку сучасних фінансових механізмів підприємств. Основним елементом фінансового механізму є фінансове забезпечення та фінансове регулювання, яке проводиться через фінансові інструменти, які, в свою чергу, мають свої важелі впливу. Елементи фінансових інструментів поділяються на: первинного впливу, що діють у процесі вилучення частини доходів (податки, внески, відрахування); вторинного впливу, що діють шляхом збільшення доходів (банківські позички, бюджетні субсидії). При здійсненні ефективної фінансової політики підприємства перевага надається селективному підходу. Важелі впливу на соціально-економічний розвиток підприємства визначають характер дії фінансових інструментів, коригують цю дію та поділяються на: за

напрямом дії – стимули, санкції; за видами – норми й нормативи; за методологічними засадами – умови і принципи формування доходів, нагромаджень і фондів; умови і принципи фінансування і кредитування. Методологічні засади визначення, класифікації, визнання та оцінки фінансових інструментів на підприємстві встановлені ПСБО 13 «Фінансові інструменти» [1]. В сучасних умовах визнається, що серед складових фінансового механізму найефективнішими є фінансові важелі, які приводяться в дію через відповідні фінансові методи. В теорії фінансів система фінансових індикаторів включає: фінансові категорії; фінансові показники; фінансові коефіцієнти. Застосування фінансових категорій як фінансових індикаторів не є доцільним, тому що вони відображають лише наукову абстракцію реальних економічних відносин, тобто чисто теоретичні поняття і не можуть використовуватись як інформаційна база. Фінансові показники підприємства характеризують кількісну сторону фінансових відносин і показують обсяги фінансових операцій, що дозволяє оцінити масштаби фінансової діяльності. Фінансові коефіцієнти це відносні фінансові показники, які виконують оцінюючу функцію, тобто дають можливість оцінювати фінансову діяльність. Саме вони можуть виступати у ролі фінансових індикаторів, якщо при їх визначенні виконуються вимоги повноти, достовірності та своєчасності [2, с. 97].

Вважаємо, що фінансові показники повинні бути згруповані за збалансованою системою показників та містити такі індикатори:

- 1) трифакторна модель Дюпона, яка враховує рентабельність продажу, оборотність активів та фінансовий важіль (добуток відношень чистого прибутку до виручки, виручки до активів, активів до власного капіталу);
- 2) коефіцієнт платоспроможності;
- 3) коефіцієнт фінансової стійкості;
- 4) коефіцієнт плинності кадрів;
- 5) середньозважена вартість капіталу;
- 6) частка рекламацій.

Таким чином, наведений перелік показників охоплює всі складові збалансованої системи показників, зокрема фінанси, клієнти, персонал, бізнес-процеси.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z1050-01> (дата звернення 14.11.2019).
2. Дідик Л. М. Фінансовий механізм управління діяльністю сучасного підприємства. Економічний вісник НГУ. 2011. № 2. С.92–100.

*Аліна Пулбере, студентка магістратури
«Полтавська державна аграрна академія», м. Полтава
Науковий керівник: Ліпський Р.В., к.е.н., доцент кафедри*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ НАПРАВЛЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ У ЗАКОРДОННІ ВІДРЯДЖЕННЯ

Вплив світової глобалізації на нашу країну неминучий в усіх галузях економіки та на підприємствах будь-якого масштабу [6]. Все більше і більше українські підприємства взаємодіють із закордонними бізнес-партнерами, обмінюються досвідом на симпозіумах та конференціях, знаходять потенційних клієнтів із-за кордону для розширення ринку та залучення інвестицій. У таких умовах із відрядженнями за кордон доводиться стикатися практично кожному успішному підприємству. У такого виду відряджень є певні нюанси у порівнянні з відрядженнями в межах України.

Порядок направлення працівника у службове відрядження визначається в Інструкції «Про службові відрядження в межах України та за кордон», яка затверджена наказом Міністерства фінансів України № 59 від 13.03.1998 р. [3]. За нормами п. 1 розд. I зазначеної Інструкції, службовим відрядженням вважається поїздка працівника за розпорядженням керівника підприємства на певний строк до іншого населеного пункту для виконання службового доручення поза місцем його постійної роботи (за наявності документів, що підтверджують зв'язок службового відрядження з основною діяльністю підприємства).

Порядок направлення працівників у відрядження за кордон на підприємстві регулюється самостійно розробленими правилами, затвердженими керівником такого підприємства. Ці правила можуть бути відображені в колективному договорі або встановлені окремим документом, наприклад у Положенні про службові відрядження [4].

Направлення працівника у відрядження здійснюється керівником підприємства і оформляється відповідним наказом (розпорядженням), де вказується обов'язково країна, маршрут, місце відрядження. Бажано зазначити підставу (запрошення, договір-заявку тощо). Закордонні паспорти та візи оформлюються тільки після видання наказу про відрядження [8].

Поїздка працівника вважається службовим відрядженням при дотриманні одночасно декількох умов, які наведені на рис. 1.

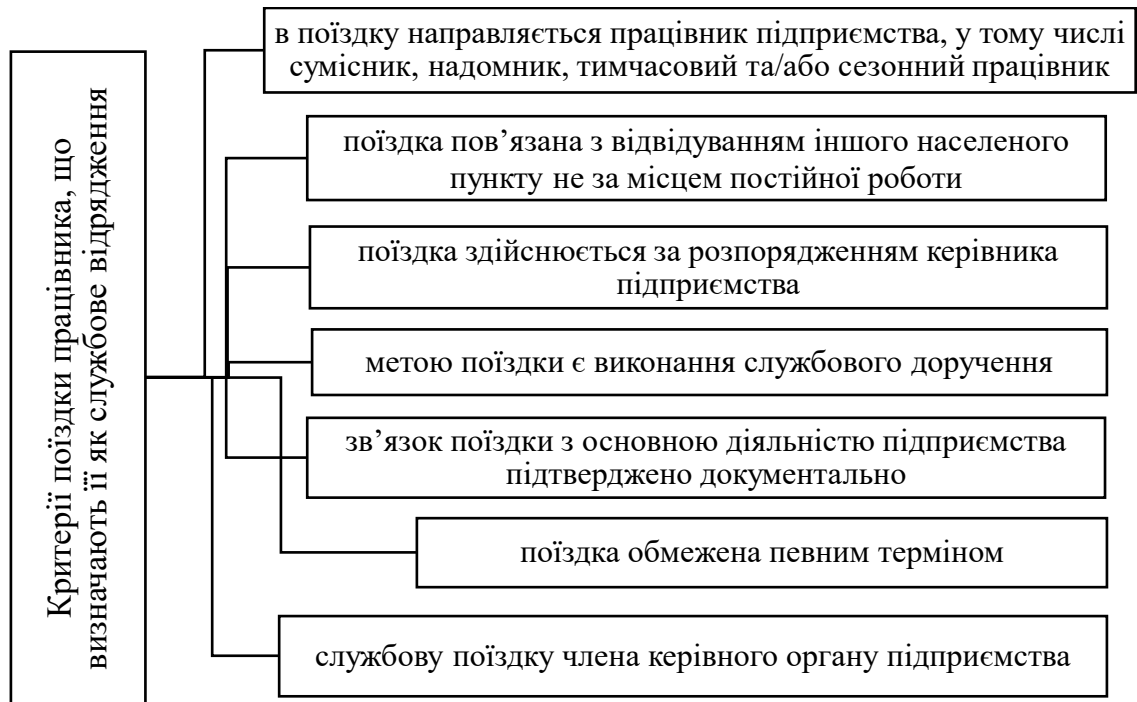

Рис. 1. Критерії службового відрядження

Аванс на відрядження за кордон повинен покривати добові витрати, витрати на проїзд, проживання та інші витрати. Аванс видається в національній валюті тієї держави, до якого відправляють працівника, або у вільно конвертованій валюті. Добові включають у загальну суму авансу і видають працівнику до початку відрядження [1].

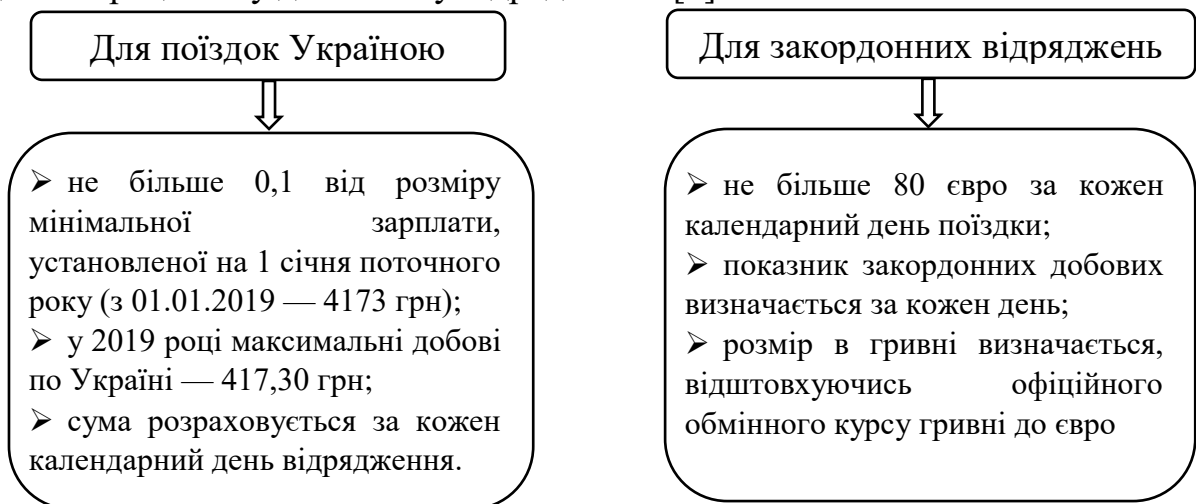

Рис. 2. Розмір добових у 2019 році в Україні [7]

Якщо відрядження здійснюється за рахунок приймаючої сторони, що оплачує транспортні витрати, проживання, харчування, то добові працівнику все одно нараховуються. Це обов'язок роботодавця [8].

Витрати на відрядження відшкодовуються лише за наявності документів в оригіналі, що засвідчують вартість цих витрат, а саме:

- транспортних квитків або транспортних рахунків (багажних

квитанцій), у тому числі електронних квитків за наявності посадкового талона, та розрахункових документів про їх придбання за всіма видами транспорту, в тому числі на чартерні рейси;

– рахунків, отриманих із готелів (мотелів) або від інших осіб, що надають послуги з розміщення та проживання відрядженого працівника, в тому числі бронювання місць у місцях проживання;

– страхових полісів тощо [7].

Якщо працівник застосував платіжну картку для проведення розрахунків у безготівковій формі, йому відшкодовується збір за переказ грошових коштів електронними засобами (згідно з правилами платіжної системи) за наявності документального підтвердження його сплати (виписка з карткового рахунку або інший документ на паперовому носії, що підтверджує суму сплаченого збору).

Керівник підприємства може встановлювати додаткові обмеження щодо сум та цілей використання коштів, наданих на відрядження: витрат на найм житлового приміщення, на побутові послуги, транспортні та інші витрати (у тому числі на оплату вартості послуг зі здійснення інтернет-замовлення та придбання електронних проїзних документів на транспортні засоби) [4].

У разі відсутності документів, що підтверджують фактичне перебування працівника у відрядженні, до звіту додаються завірені відділом кадрів або головним бухгалтером ксерокопії сторінок закордонного паспорта чи документа, що його замінює, з прізвищем відрядженого працівника та відмітками прикордонних служб про перетин кордону (за їх наявності) [4].

В разі виплати добових витрат на відрядження понад встановлені норми, дані суми включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку та, відповідно, відображається в податковому розрахунку за формою № 1ДФ як додаткове благо [2].

Список використаних джерел:

1. Відрядження 2019. Ліга закон. Бухгалтер.UA [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://buh.ligazakon.net/ua/aktualno/6290_vdryadzhennya-2019.

2. Відрядження-2019: нові розміри добових. Вісник офіційно про податки [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100010530-vidryadzhennya-2019-novi-rozmiri-dobovikh>.

3. Інструкція «Про службові відрядження в межах України та за кордон», затверджена наказом Міністерства фінансів України № 59 від 13 бер. 1998 р. [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

4. Інструкція про службові відрядження зазнала змін / «Дебет-Кредит». – 04.09.2019 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://news.dtkr.ua/accounting/individual-transactions/45060>.

5. Карпова В. Відрядження за кордон: нові правила валютування / Карпова // Бухгалтер&Закон [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ011458.

6. Мельниченко І. В. Вплив глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в сільському господарстві / І. В. Мельниченко // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua>.

7. Нижник Т. Відрядження-2019 / Т. Нижник // МСFR.Цифрове видання [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://naseminar.com.ua/seminar>.

8. Онищенко В. Відрядження за кордон 2019 / В. Онищенко // Головбух [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7352-vdryadjennya-za-kordon-2019>.

9. Свириденко А. Відрядження у питаннях і відповідях / А. Свириденко // Податки та бухгалтерський облік. – 2019 р. - № 60. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/july/issue-60/article-45739.html>.

*Любов Рогіз, студентка 2 курсу магістратури
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Орехова А.І., д.е.н., доцент*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Практично всі процеси господарської діяльності здійснюються завдяки руху виробничих запасів. Їх недолік на будь-якій стадії кругообігу веде до порушення безперервності і ритмічності виробництва та обігу. У той же час надлишки виробничих запасів знижують ефективність виробництва. Від ефективності управління виробничими запасами (обсягом, структурою, швидкістю обороту і т.д.) безпосередньо залежить доля підприємств, їх фінансовий стан. У зв'язку з цим бухгалтерському обліку і контролю належить провідна роль в забезпеченні збереження, раціонального та економного використання усіх видів виробничих запасів. Навмисне або випадкове спотворення кількості або оцінки даних по запасах, незавершеному виробництву миттєво позначається як на фінансових результатах, так і на балансі в цілому.

У Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку дотримано вимоги міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням економічних, правових, податкових особливостей нашої держави, проте наявні певні невідповідності національних стандартів міжнародним, у тому числі, в частині обліку запасів.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси» [3], запаси – це активи, які: - утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; - перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; - утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством/установою.

Згідно МСБО 2 «Запаси» [2], запаси – це активи, які:

- утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу;
- перебувають у процесі виробництва для такого продажу або
- існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі або при наданні послуг.

Важливою передумовою обліку виробничих запасів є їх оцінка, яка впливає на визначення собівартості продукції. Особливого значення це

питання набуває за сучасних умов господарювання, коли ринкові ціни на виробничі запаси постійно змінюються і переважно зростають. Методика оцінки запасів є дієвим інструментом організації ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства і викликає значний інтерес бухгалтерів у зв'язку з необхідністю визначення реальної вартості запасів. Вибір методу оцінки запасів варто робити залежно від вимог користувачів бухгалтерської інформації [1].

Відповідно до П(С)БО 9, первісною вартістю запасів, придбаних за плату, є собівартість, яка складається з таких фактичних витрат:

– суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків;

– суми ввізного мита;

– суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству/установі;

– транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів).

– інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Згідно за міжнародних стандартів, до собівартості запасів включають всі витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, понесені під час доставки запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведення їх у теперішній стан. До інших витрат відносяться прикладні, які виключаються із собівартості запасів і визнаються як витрати періоду, в якому вони понесені, є такі:

а) понаднормові відходи матеріалів, витрати на оплату праці або інші виробничі витрати;

б) витрати на зберігання, крім тих витрат, які зумовлені виробничим процесом і є необхідними для підготовки до наступного етапу виробництва;

в) адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведенням у теперішній стан;

г) витрати на продаж.

Таким чином, на сьогоднішній день МСФЗ є ефективним засобом міжнародної інтеграції та частиною сталого економічного розвитку для України. Використання МСФЗ має суттєві переваги перед П(С)БО для більшості підприємств та користувачів їхньої фінансової звітності. З метою швидкої та ефективної гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності з міжнародними стандартами необхідно розробити таку систему правових засад та методологічних підходів, які б давали змогу удосконалювати та модернізувати аспекти ведення бухгалтерського обліку та звітності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Малютяк С. Облік запасів: деякі нюанси застосування П(С)БО та МСБО // Аудитор України. - 2015. - № 7-8 (236-237). - С.50-53.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://www.mof.gov.ua/storage/files/IAS-02_ukr_2018-1.pdf
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0751-99>.

Евеліна Сіра, к.е.н., доц.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

АВТОМАТИЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

У сучасному світі дуже важливо побудувати правильний потік бізнес-процесів. Нині створити правильні бізнес-процеси в компанії з мінімальними витратами ресурсів неможливо без автоматизації бізнес-процесів шляхом впровадження різних інформаційних продуктів.

Науковці вважають, що томатызовані системи управління являють собою цілісний програмноапаратний комплекс, який дозволяє задовольнити як поточні, так і стратегічні потреби підприємства в опрацюванні даних [2, с. 124; 3, с. 46].

На сьогодні інформаційні технології (ІТ) проникли в різні сфери діяльності людини, і ресторанний бізнес не є винятком. Використання ІТ в ресторанному бізнесі дозволяє грамотно управляти бізнесом, автоматизувати бізнес-процеси для більш ефективного управління компанією та підвищити ефективність її функціонування.

Автоматизація бізнес-процесів підприємств громадського харчування являє собою інтеграцію технологічних додатків, що забезпечують оперативний бізнес-аналіз і розширення можливостей по обслуговуванню та залученню клієнтів.

Автоматизація діяльності ресторану відбувається зазвичай за допомогою формування комп'ютерної системи управління, яка обслуговує ресторанний цикл у двох зонах: обслуговування й управління [1].

Впровадження інформаційних продуктів в дану сферу вирішує багато проблем. Перш за все, впровадження системи автоматизації підвищує прозорість ведення бізнесу.

Автоматизований розрахунок собівартості готової продукції значно спрощує оцінку ефективності роботи цеху виробництва.

Автоматизація управління запасами дозволить скоротити витрати на закупівлю і зберігання продуктів для виробництва. Як наслідок - зниження собівартості кінцевого блюда і збільшення прибутку підприємства.

Автоматизація управління собівартістю дозволить знизити собівартість страв. Цього можна досягти як внаслідок оптимізації кількості інгредієнтів, так і заміни інгредієнтів на дешеві аналоги зі збереженням якості кінцевого блюда.

В результаті в організації відбувається істотне зниження витрат на виробництво, зниження рівня роздрібних цін, значне зростання і збереження встановленої норми прибутку.

Система автоматизації служить не тільки для зменшення кількості ручної праці, а й призначена для аналізу результатів самої праці.

Таким чином, автоматизація бізнес-процесів підприємства громадського харчування має важливе місце в прийнятті обґрунтованих управлінських рішень. У процесі автоматизації керівники отримують безліч переваг в управлінні підприємством ресторанного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. Система комп'ютерного управління ресторанами [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://leksika.com.ua/14781013/turizm/sistema_kompyuterna_upravlinnya_restoranami.
2. Пономаренко В. С. Інформаційні системи і технології в економіці : посібник / за ред. В. С. Пономаренка. — К. : Академія, 2002. — 544 с.
3. Тарасенко І. І. Устаткування закладів готельно-ресторанного бізнесу / І. І. Тарасенко. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. — 125 с.

Евеліна Соколова, к.е.н., доц.

Державний університет інфраструктури та технологій, м. Київ

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

В умовах нестабільного та нерівномірного розвитку ринкової економіки в Україні постійно підвищується ризик фінансово-економічної діяльності вітчизняних підприємств, що може спричинити послаблення фінансової стійкості та призвести до банкрутства в майбутньому. Така ситуація вимагає від кожного підприємства, корпорації, фірми розробки та впровадження системи фінансової безпеки.

Ефективне управління фінансовою безпекою підприємства потребує більш точного обґрунтування сутності даної економічної категорії та визначення її елементів. В працях сучасних вітчизняних та закордонних авторів ведеться полеміка щодо визначення економічної сутності поняття «фінансова безпека» підприємств. Проблеми фінансової безпеки активно досліджувались зарубіжними та вітчизняними науковцями, серед яких варто назвати Бланка І., Білик М., Єпіфанова А., Михайлюк В., Кравчук Н., та інших.

Більшість авторів визначають фінансову безпеку як складову організаційно-економічної чи економічної безпеки підприємства. На думку Б. Кишакевича фінансова безпека є однією з найбільш важливих підсистем економічної безпеки, оскільки від неї залежить стан фінансово-кредитної

сфери підприємства яка відповідає за формування його фінансових ресурсів.

Так, І. Бланк розглядає фінансову безпеку підприємства як якісно та кількісно обумовлений рівень його фінансового стану, що забезпечує захист його найбільш важливих фінансових інтересів від визначених реальних і можливих загроз внутрішнього та зовнішнього характеру. [1]

За визначенням Н. Кравчук фінансова безпека – це ступінь захищеності фінансових інтересів підприємств, бізнесу, домашніх господарств та бюджетних установ на місцевому та державному рівнях й забезпеченість фінансовими ресурсами достатніми для задоволення їх потреб.

На думку Єпіфанова А. фінансова безпека – це рівень розвитку підприємства, що дозволяє: бути платоспроможним та ліквідним протягом тривалого часу; мати достатню фінансову незалежність; протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам; бути гнучким у прийнятті фінансових рішень. Реверчук Н. визначає фінансову безпеку підприємства як здатність підприємства захиститись від ймовірних фінансових втрат і уникнути банкрутства підприємства шляхом найбільш ефективного використання наявних виробничих та фінансових ресурсів. [2]

Михайлюк В. вважає, що фінансова безпека є: рівнем захищеності фінансової зацікавленості підприємства; рівнем забезпеченості суб'єктів усіх ланок управління фінансовими ресурсами; станом складових фінансового ринку та якості фінансових інструментів і послуг, що дозволяє вважати її одним з найважливіших системоутворюючих елементів економічної безпеки.[3]

До елементів системи фінансової безпеки підприємства входять: суб'єкти – підрозділи підприємства, що забезпечують фінансову безпеку; об'єкти – процеси що забезпечують фінансову безпеку; механізм забезпечення фінансової безпеки, що поєднує певні інструменти, методи, важелі для захисту фінансових інтересів суб'єктів ринкової економіки.

Отже, узагальнення підходів щодо визначення поняття «фінансова безпека» підприємства, дозволяє охарактеризувати її як ступінь захищеності його фінансових, виробничих, інтелектуальних та інших ресурсів від ймовірних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища за допомогою інструментів, методів, важелів та системи інформаційно-аналітичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга, 2003. – 483 с.

2. Васильців Т.Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук, [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.

3. Кузьменко Т. Б. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник / Т.Б. Кузьменко, О.В. Грачов, О.Ю. Литовченко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 300с.

*Аліна Терещенко, студентка 2 курсу магістратури
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Орехова А.І., д.е.н., доцент*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Грошові кошти організації - це сукупність грошей, що знаходяться в касі, на банківських розрахункових і валютних депозитних рахунках. Саме грошові кошти характеризують початкову та кінцеву стадію кругообігу господарських засобів. Швидкість руху визначається ефективністю всієї підприємницької діяльності організації. Грошові кошти є найбільш ліквідними, отже, найбільш рухливими активами організації. Операції з грошовими коштами носять глибокий характер, охоплюючи всі сфери діяльності і найбільш уразливі з точки зору порушень.

Система підвищення ефективності використання грошових коштів має на увазі не тільки управління грошовими коштами, такими як готівка та на рахунках в банках, але і джерелами цих коштів. Підвищення ефективності використання грошових коштів передбачає створення системи управління ліквідністю підприємства, яка включає в себе кілька складових: оперативне управління грошовими коштами - планування грошових потоків; ефективне використання вільних грошових коштів; управління дебіторською та кредиторською заборгованістю; управління борговим портфелем; нормування системи закупівель і складування запасів; моніторинг матеріальних ресурсів.

Умовою підвищення якості функціонування та обліку грошових коштів є застосування процесу бюджетування та планування грошових коштів в організації.

Проведення стратегічного аналізу грошових коштів необхідно здійснювати за розробленою методикою, де враховується вплив на організацію факторів зовнішнього середовища.

Методика організації обліку та контролю грошових коштів включає наступні етапи:

- проведення внутрішнього аналізу;
- виявлення напрямків руху грошових коштів;
- розробка основних елементів облікової політики для обліку грошових коштів і т.д.

Необхідно зазначити, що грошові потоки виступають важливим, відокремленим об'єктом системи бухгалтерського обліку і, одночасно, грошовим вимірником для інших облікових об'єктів. В умовах нестабільності і ризику сучасного фінансового середовища, зростаючих темпів інфляції, розширення міжнародних фінансових відносин, в управлінні грошовими потоками ефективною є система обліку, контролю і аналізу грошових коштів.

З метою усунення проблемних питань в обліку грошових потоків вважаємо за доцільне запропонувати наступні шляхи вдосконалення системи бухгалтерського обліку в сфері управління грошовими коштами:

- розширення і вдосконалення форм і методів здійснення розрахунків;
- вдосконалення і розвиток систем і технологій банківського обслуговування підприємств;
- подальша адаптація національних положень бухгалтерського обліку та обліку грошових коштів до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- розробка механізмів та методів, що зміцнюють платіжну дисципліну, а також контроль дотримання касової дисципліни;
- розробка та впровадження форм, методів і механізмів функціонування управлінської системи обліку грошових коштів;
- необхідність розширення і вдосконалення нормативно-правової бази з питань ведення бухгалтерського обліку грошових.

Бондаренко Н.М.[1] пропонує розмежовувати облік і контроль грошових коштів як різні функції управління, кожна з яких має конкретні завдання, методи і прийоми, та контроль як окрему функцію бухгалтерського обліку, що реалізується з використанням бухгалтерських методів та прийомів. З метою комплексного дослідження ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку грошових коштів доцільно буде використання моделі контролю за станом ведення бухгалтерського обліку, яка полягає у розподілі між видами контролю конкретних процедур з прив'язкою до етапів облікового процесу. Окрім того, потрібно розширити повноваження контролера в частині формулювання рекомендацій щодо оптимізації стану об'єкта дослідження. Для покращення обліку грошових коштів доцільно запровадити автоматизацію обліку грошових коштів, що забезпечить високу точність облікових даних, пов'язаних із рухом грошових коштів. Окрім того, підприємство систематично має вдосконалювати облікову політику, усуваючи виявлені недоліки та помилки.

Таким чином, висока ефективність системи управління грошовими коштами залежить від якості обліково-аналітичного забезпечення, яке базується на принципах своєчасності та повноти відображення інформації про рух грошових коштів в первинних документах, облікових регістрах, з поступовим відображенням у фінансовій звітності відповідних суб'єктів, враховуючи нормативно-правові чинники.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Н. М. Організація обліку і контролю грошових коштів / Н. М. Бондаренко, В. В. Таран // Причорноморські економічні студії. - 2017. - Вип. 17. - С. 229-234.

*Kateryna Tkachenko, PhD, Associate Professor,
Bila Tserkva NAU, Bila Tserkva*

SUMMARY AND SIGNIFICANCE INSURANCE FINANCIAL SECURITY

The activity of the state in ensuring the financial security of the insurance market and insurance companies, as its main participants, is carried out by: maintaining state registers of insurers and insurance intermediaries and licensing the activity of providing insurance services; regulatory regulation of the activities of insurance companies, their associations and insurance intermediaries; supervising the activities of insurance companies and insurance intermediaries; application of measures of influence by authorized state bodies; carrying out other measures on state regulation of the insurance services market.

Thus, the state security of the financial security of insurance activity is carried out through the licensing activity (registration, licensing) and supervision, that is, the state authorized by the supervisory authority conducts activities aimed at identifying threats to the financial condition of the insurer and limiting risks in transactions with financial assets, and applies measures exposure to those insurers who violate the laws and other regulations governing financial services.

Given the above-mentioned functioning of the system of financial security management of insurance companies at the state level is realized through the study of their financial status, the solvency of insurance liabilities to insurers. The absence of funds from the insurer to fulfill its obligations undermines trust not only for the particular insurer, but also for the insurance market as a whole, so the state cannot stay away from insurance activities, integrating the interests of insurers, insurers and the economy as a whole.

The subjects of internal influence on the financial security of insurance companies are subordinated to the management of the insurer. Among them, there are three subgroups:

1) specialized entities, the main purpose of which is continuous financial security activities (for example, the insurance company financial security monitoring department);

2) semi-specialized entities, part of the functions of which is to ensure the safety of the insurer (marketing service, legal unit);

3) other staff and units of the insurer, which, within the limits of their job descriptions and regulations about the units, are obliged to take measures to ensure its financial security.

Methods for influencing financial security are important elements of this mechanism. The place and role of analysis in the financial security of insurance companies is driven by the need for complete and objective information to make effective decisions. Through planning, the insurer defines its program of action. Developing a strategy is the final stage of planning and allows the most complete use of available resources to achieve the intended goals, based on estimates.

Financial security of insurance activity can be achieved by regulating insurance tariffs, volumes of insurance reserves, statutory funds, directions of investing funds of insurance reserves, and carrying out sound policy of their diversification.

The legal acts define the directions of placement of insurance reserves both for life insurance companies and for those insurers dealing with other types of insurance than life insurance. According to the decree of the National Commission for State Regulation in the Financial Services Markets "On approval of the Regulation on mandatory criteria and standards for the sufficiency, diversification and quality of the assets of the insurer and the recognition of some of the normative legal acts of the State Commission for Regulation of the financial services markets of Ukraine"[3], a reserve formation system was in place until 2018.

In June 2018, an order of the National Commission for State Regulation in the Field of Financial Services Markets was adopted. and the quality of the insurer's assets, the solvency and capital adequacy ratio, the risk ratio of operations and the asset quality standard [1].

The control of financial security must include its strategic nature, effectiveness, flexibility, timeliness, economy and simplicity. An audit of the financial security of an insurance company is a comprehensive, systematic, independent and periodic review of the state of the external and internal financial environment, the correct determination and realization of financial interests, goals and measures to ensure financial security in general, and in the context of its individual functional components.

Organizational support for the operation of the financial security system of insurance activities encompasses a set of internal structural services that ensure the development and adoption of management decisions to improve the financial security and are responsible for the results of these decisions. Financial security is the formation of sufficient financial resources.

The effectiveness of the financial security system of insurance business depends on the information support, which is a process of continuous and purposeful selection of relevant information indicators necessary for the analysis, planning and preparation of effective management decisions concerning its financial security.

According to D.V. In order to determine the level of financial security, first it is necessary to evaluate the financial security and financial stability of an insurance company [2, p. 138-139]. For this purpose it is necessary to use:

1. Capital adequacy indicators, such as:

- share of equity in the liability, which determines the overall level of financial stability of the insurance company;
- the level of coverage of insurance reserves-net equity, which determines the adequacy of equity in relation to the volume of risks assumed by the insurance company, expressed in the form of insurance reserves-net;
- the sufficiency of the actual size of the solvency margin, which determines the sufficiency of the actual size of the solvency margin in relation to the volume of risks taken by the insurance company;

- level of debt load, which assesses how significant the share of borrowed funds and loans in equity.

2. Solvency indicators such as:

- current solvency net, which shows how much reinsured net claims are covered by reinsurance net premiums;

- current liquidity shows how an insurance company can fulfill its obligations by realizing its liquid assets in connection with its claims on all its liabilities.

3. Business activity indicators such as:

- change in assets for the current period, which determines the overall dynamics of business development of an insurance company;

- change in the total amount of insurance premiums received during the reporting period, which determines the overall dynamics of insurance operations development during the last 12 months;

- change in the total amount of insurance reserves in the reporting period, which determines the overall dynamics of the insurance company under insurance contracts in the period under review.

4. Indicators of loss of insurance operations, such as:

- indicator of the level of payments by type of insurance, except life insurance, which determines the total level of payments in percentage (with the participation of reinsurers in payments) in relation to the volume of collected insurance premiums for the period (without taking into account the facts of further reinsurance of risks);

- net loss ratio, excluding life insurance, which determines the level of loss of own insurance operations without taking into account the participation of reinsurers in premiums received and payments made;

- cost level indicator, which determines the level of expenses on insurance operations in relation to the volume of earned premiums minus reinsurance and the lower the level of expenses, the higher the margin of safety of the insurance company.

5. Profitability indicators such as:

- Profitability of insurance business, other than life insurance, which determines the ratio of income from ordinary activities by risk insurance to the total volume of income from insurance, investment and financial activities (except life insurance) in the reporting period;

- return on equity, which determines the percentage of profit share in equity.

6. Investment adequacy ratio, such as:

- the level of coverage of the investment assets of insurance reserves, net, which determines the degree of placement of funds at the expense of which the liabilities of the insurance company are covered, in the investment assets and in the form of funds in the bank account and at the cash desk. The amount of investment assets and cash in the bank account and in the cashier must correspond to or exceed the amount of insurance reserves.

7. Valuation indicators for reinsurance operations, such as:

- the share of reinsurers in insurance reserves, which determines the degree of dependence of the insurance company on the reinsurers at a specific date;

- the share of insurance premiums transferred to reinsurance other than life

insurance, which determines the proportion of insurance premiums transferred to reinsurers during the period analyzed and determines the degree of dependence of insurance companies on reinsurers.

8. Indicators that adjust the overall score, such as:

- an indicator of the total amount of self-contained risks under the ten largest self-contained insurance contracts, which assesses the riskiness of the insurance company's own risk retention policies, the degree of concentration of such risks, and the potential vulnerability of the financial position to be made when necessary;
- the proportion of the three largest reinsurers in the reinsurance portfolio, which shows how concentrated the risks in the reinsurance portfolio are for one or more reinsurers;
- the share of reinsurers with a rating in the total amount of the reinsurance portfolio, which shows the quality of the insurance portfolio and the assurance of the possibility of obtaining insurance compensation for the risks transferred in reinsurance due to the circumstances or risks that will be insured.

Thus, the mechanism of ensuring the financial security of the insurer is designed to achieve its financial stability and independence, the formation of the maximum possible financial potential and its effective use through optimization of business processes, building a system of indicators to identify threats to financial stability and to develop a program of measures to avoid, minimize and eliminate . The mechanism must be flexible and easily adapted to changes in the external and internal environment of the insurer.

References:

1. On approval of the Regulation on mandatory criteria and standards for the sufficiency, diversification and quality of the assets of the insurer and recognition as having lost some of the normative-legal acts of the State Market Regulation Commission [Electronic resource]: Order of the National Commission for State Regulation in the field of financial services markets № 396. From 23.02.2016 - Access mode: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0417-16#doc_info

2. On approval of the Regulation on mandatory criteria and standards for capital adequacy and solvency, liquidity, profitability, quality of assets and riskiness of operations of the insurer [Electronic resource]: Order of the National Commission for State Regulation in the Financial Services Markets of 07 June 2018 No. 850. - Access Mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#n7>

*Сергій Ткаченко, д. е. н., доцент, ректор
Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет
«Миколаївська політехніка», м. Миколаїв*

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІТИЧНОЇ ОБРОБКИ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ДО КРИТЕРІЇВ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ, ВИРОБНИЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ КРАЇНИ

У епоху бурхливого розвитку продуктивних сил нашого суспільства, яка виступає результатом дії науково-технічного прогресу, методи управління виробництвом повинні бути постійно підпорядковані безперервному процесу їх удосконалення й адаптації до новітніх вимог життя. Сказане повною мірою відноситься і до методології функції аналітичної обробки техніко-економічної інформації (даних) діяльності науково-виробничих об'єднань та промислових підприємств, що відіграє роль робочого інструмента в управлінні ефективністю процесу виробництва і якістю роботи. У зв'язку із цим можна відзначити наступні основні всеосяжні завдання, які повинні бути у центрі уваги фахівців із комплексного економічного аналізу та оцінки у майбутні роки: по-перше, посилення зв'язку функції економіко-аналітичного забезпечення із плановими і управлінськими рішеннями та виявлення як поточних, так і перспективних резервів; по-друге, розробка методів та моделей дослідження найважливіших напрямків розвитку інтенсифікації постіндустріального виробництва; по-третє, подальше удосконалення методів об'єктивної оцінки діяльності усіх ланок національної економічної системи й господарських угруповань для зміцнення виробничо-господарської зацікавленості і наукової обґрунтованості морального й матеріального стимулювання; по-четверте, підвищення оперативності функції (підсистеми) комплексного економічного аналізу та оцінки на основі пошуку і подальшого розвитку теоретико-методологічних рішень, які відповідають сучасним концепціям побудови систем поточної обробки інформаційних даних.

Діючи на практиці методологічні матеріали із аналітичної обробки техніко-економічної інформації ще не у повній мірі відповідають вимогам, які впливають із зазначених завдань. Недоліки вживаних у даний час методик комплексного економічного аналізу та оцінки відзначаються багатьма авторами [1-6 і ін.], основними із них є такі: відсутність чіткої сутнісної характеристики моделей аналізу екстенсивних та інтенсивних факторів розвитку виробництва; недостатня увага до факторів розвитку виробництва, пов'язаним із науково-технічним прогресом; недостатнє опрацювання моделей аналізу резервів економії виробничих ресурсів; недостатнє використання методологічних передумов, які дозволяли б вибирати і розробляти заходи оптимального варіанту господарювання; слабке вивчення напруженості та обґрунтованості планових дилем (завдань); недостатнє

витримування системного підходу, яке виявляється у дублюванні аналізу деяких показників і критеріїв оптимальності (якості); незначне охоплення аналізом передпроектної та проектної стадій процесу виробництва, а також стадії упровадження нововведень у промислове виробництво; слабка ув'язка результатів аналізу за цілями, задачами, глибиною і термінами із потребами регулювання; слабкий організаційно-технологічний зв'язок аналізу, виконуваного на різних рівнях ієрархії управління процесом виробництва; слабка орієнтація на економіко-математичні методи, рекуперация машин електронних цифрових; недостатні розробка та відображення у моделях різних видів економічного аналізу й оцінки існуючих між ними взаємозв'язків.

Усунення перерахованих вище та інших недоліків повинно здійснюватися у рамках вирішення загальної проблеми удосконалення методології підсистеми аналітичної обробки техніко-економічної інформації із урахуванням комплексу вимог сучасного етапу розвитку національної економічної системи держави. Мова на самперед йде про те, щоб методологія функції економіко-аналітичного забезпечення виходила із найважливіших засад процесу постіндустріального виробництва, і у першу чергу із порівняння витрат та результатів для подальшої їх оцінки за сучасними критеріями продуктивності (якості) виробничо-господарської необхідності. Вирішення зазначеної проблематики багатогранне і обумовлює необхідність креативного підходу до створення методології систематичного економічного аналізу, до побудови схеми його проведення на різних рівнях управління насущним інформаційно-орієнтованим виробництвом.

Якісні зміни, які відбуваються у нашій економічній системі, настійно вимагають по-новому підходити до методології аналітичної обробки техніко-економічної інформації та до критеріїв оцінки економічної (господарської) ефективності виробничо-господарської діяльності промислових підприємств і науково-виробничих об'єднань країни. У методології особлива увага повинна бути звернена на головні аспекти розвитку процесу виробництва, які мають у сучасних умовах особливо важливе значення для підвищення його економічної продуктивності (ефективності). На сучасному етапі на перше місце висувається не просто вивчення виконання показників та критеріїв оптимальності (якості), передбачених планами, як це мало місце у порівняно недалекому минулому, а вивчення наукової обґрунтованості й напруженості планових завдань, вивчення динаміки зростання економічної (господарської) ефективності промислового виробництва у результаті прискореного упровадження досягнень науково-технічного прогресу, поліпшення якісних характеристик і технічних параметрів готової продукції, повного використання усіх внутрішньовиробничих резервів і потенційних можливостей інтенсифікації анагенезу промислового виробництва.

Список використаних джерел:

1. Аверина О. И. Антикризисный менеджмент: теория и методология экономического анализа. Саранск, 2004. 241 с.

2. Габдуллина Г. К., Хазиахметова Г. А., Хазиахметов А. З. Методология экономического анализа. Новосибирск, 2014. 102 с.
3. Габдуллина Г. К., Яковлев А. Е. Методология и методика экономического анализа. Чебоксары, 2014. 184 с.
4. Жигунова О. А. Теория и методология анализа и прогнозирования экономического потенциала предприятия. Москва, 2010. 139 с.
5. Калужский М. Л. Системные противоречия социально-экономического развития: происхождение и методология анализа. Москва; Берлин, 2015. 171 с.
6. Когденко В. Г. Методология и методика экономического анализа в системе управления коммерческой организацией. Москва, 2012. 542 с.

*Дмитро Шевченко, студент 2 курсу магістратури
Сумський національний аграрний університет, м. Суми
Науковий керівник: Орехова А.І., д.е.н., доцент*

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

Розрахунки з постачальниками та підрядниками займають вагоме місце в системі розрахункових операцій, а також є найважливішою складовою бухгалтерської діяльності, оскільки вони впливають на формування основної частини грошових надходжень підприємств. Слід зазначити, що кредиторська заборгованість, як в цілому, так і за товари, роботи, послуги становить значну частину пасивів вітчизняних підприємств і з кожним роком зростає.

Виконання своєчасної перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками, попередження прострочення кредиторської заборгованості мають бути основою організації їх обліку. Прибутковість підприємства в основному залежить від швидкості обороту капіталу. Для дотримання діючих правил розрахунків слід запобігати їх прострочення, сприяти зменшенню кредиторської та дебіторської заборгованостей. Чим швидше здійснюється процес розрахунків, тим ефективніше працює підприємство.

Бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками та підрядниками коротко характеризує стан взаєморозрахунків з контрагентами при придбанні товарів / продукції, сировини, інших ТМЦ або отриманні послуг різного характеру - від комунальних, ремонтних, підрядних до інших, необхідних для здійснення діяльності підприємства. Взаємні зобов'язання виникають в момент укладення договору. Для бухгалтера особливе значення мають договірні умови угоди: ціна і кількість товару / послуг, терміни поставки і оплати, способи погашення боргу, перехід власності, нюанси транспортування, відповідальність сторін. Всі зазначені особливості впливають на облік розрахунків з постачальниками та підрядниками.

У процесі будь-якої практичної діяльності неминучі помилки та упущення, організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками не є винятком з цього загального для всіх правила. У числі найбільш

вірогідних порушень у відносинах з постачальниками є порушення умов поставок. Найбільш частими порушеннями умов поставок є недопоставка товару або поставка товару неналежної якості. У випадках, коли він є поставленим у недостатній кількості, одержувач має право або відмовитися від оплати недопоставленої його частини, або зажадати поставити відсутню кількість товару. Якщо ж поставлений товар виявився неналежної якості, одержувач має право взагалі відмовитися від його оплати або ж вимагати замінити бракований товар якісним.

З метою уникнення помилок у веденні обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та оптимізації цього процесу вважаємо за необхідне акцентувати увагу на ключових параметрах щодо вдосконалення цієї ділянки обліку.

Автоматизація бухгалтерського обліку дозволить уникнути помилок в результаті розрахунків, скоротить час проведення розрахунків, надасть більш швидкий і зручний доступ до різних документів, а також посилить контроль за діяльністю бухгалтера.

Також можливий перегляд облікової політики підприємства, в якій повинні докладно відбиватися всі складові бухгалтерського обліку, документообігу та звітності.

Також необхідно стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованостей, так як перевага однієї з заборгованостей над іншою призведе до загрози фінансової стійкості підприємства, а їх збалансоване співвідношення дозволить підприємству вчасно проводити розрахунки.

Слід зазначити, що удосконалення існуючої системи обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками можливо лише за умови її уніфікації з міжнародною, але при одночасному обліку національних особливостей. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію з метою ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

Також, як зазначає Гуцаленко Л. В. [1], запорукою платоспроможності та майбутнього розвитку підприємства є не формальний, а дієвий контроль за здійсненням розрахунків із постачальниками та підрядниками. Забезпечення достовірного облікового відображення розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками є результатом ефективного внутрішнього контролю, що формує функції обліку. Взаємозв'язок та взаємодія всіх функцій управління, в т. ч. облікової, забезпечує господарюючим суб'єктам зниження ризиків в умовах жорсткої конкуренції ринкового середовища та досягнення реальних фінансових результатів.

Таким чином, ретельно налагоджений облік розрахункових операцій чинить істотний вплив на фінансові результати діяльності підприємства. Одним з пріоритетних напрямів вдосконалення управління підприємством є організація детального обліку необхідної інформації про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками, яка формується в системі бухгалтерського обліку і її надання зацікавленим сторонам з метою прийняття відповідних

управлінських рішень. З метою забезпечення недопущення / зниження помилкових дій, важлива організація ділової оцінки відповідальних співробітників - для цілей підвищення професійної кваліфікації бухгалтерів можливо запропонувати підвищення їх кваліфікації шляхом постійної актуалізації знань та новацій, участь у тренінгових програмах з отримання нових навичок і удосконалення їх роботи.

Список використаних джерел:

1. Гуцаленко Л. В. Дієвість контрольної функції обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками / Л. В. Гуцаленко, Н. В. Пащенко // *Modern economics*. - 2018. - № 10. - С. 36-42.

СЕКЦІЯ 4

ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

*Роберт Бачо, д.е.н., доцент
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, м. Берегово*

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ У ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ

На даний час системи управління організаціями зазнають змін, які вимагають формування адекватного цим змінам інформаційного забезпечення діяльності організацій – це забезпечення зацікавлених користувачів необхідною інформацією з метою прийняття господарських (технічних, управлінських, фінансових) рішень на підставі первинних даних і даних економічного, в першу чергу фінансового, аналізу. Головна роль сьогодні відводиться узагальнюючим економічними показниками і іншим формам наочного уявлення економічної інформації. У зв'язку з цим вирішення задач інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності фінансових установ на основі аналізу їх фінансової звітності в Україні має пріоритетне значення.

Інформаційне забезпечення - сукупність інформаційних ресурсів (банків даних), засобів, методів і технологій збору, обробки, накопичення і видачі інформації (інформаційна та інформаційно-довідкова робота), яка використовується в інтересах фінансових установ. Основна задача інформаційного забезпечення в організації управління полягає в оснащенні суб'єктів управління (перш за все, керівників, а також інших учасників управлінського процесу) інформацією, необхідною для реалізації конкретних функцій управління, перш за все в інтересах вироблення і реалізації ефективних управлінських рішень. Удосконалення інформаційного забезпечення в управлінні – це обов'язок керівника і апарату органу управління (перш за все, інформаційно-аналітичних підрозділів) [2, с. 65]. Інформаційне забезпечення - один з видів забезпечення процесу управління і безпосередньо самої виробничої діяльності поряд з методичним, психологічним, матеріально-технічним та іншими видами забезпечення [3, с. 32].

Ряд авторів розглядають систему інформаційно-аналітичного забезпечення в розрізі можливості застосування комп'ютерних технологій. Так, Белов В.С. під інформаційно-аналітичною системою має на увазі комплекс апаратних, програмних засобів, інформаційних ресурсів, методик, які служать для забезпечення автоматизації аналітичних робіт з метою обґрунтування прийняття управлінських рішень [1, с. 10].

Шполянська І.Ю. в своїй роботі розглядає інформаційне забезпечення з точки зору забезпечення організацій комп'ютерними технологіями, вказуючи, що це є фактором успішного вирішення проблем, пов'язаних з підвищенням

якості роботи таких установ [5, с. 17]. Слід погодитися з цією позицією, так як існує необхідність забезпечення організацій фінансового ринку програмними продуктами, що дозволяють оптимізувати процес обліку. Відзначимо, що програмні продукти є лише частиною інформаційного забезпечення та їх не можна розглядати як єдине джерело інформації.

Програмні продукти представляють один із важливих елементів інформаційного забезпечення. На даний час практично ні одна організація не обходиться без програмного забезпечення. Відзначимо, що існує тенденція до кастомізації, так як організації мають свої особливості ведення діяльності, а програмне забезпечення в повній мірі має відповідати вимогам організації в частині ведення обліку.

Програмне забезпечення також може бути інструментом проведення аналізу в конкретному випадку, якщо такий функціонал передбачений. На даний час програмні продукти пропонують досить широкий спектр можливостей, однак не всі організації використовують можливість такого застосування.

Інформаційно-аналітичне інформаційне забезпечення представлене бухгалтерською, податковою та адміністративною інформацією. Посереднє бухгалтерське навчання вказує на акумуляцію даних про всіх факторів господарської діяльності. Бухгалтерська і податкова звітність представляє собою базу для проведення аналізу. Аналітична інформація повинна мати найбільшу частку серед всієї економічної інформації.

Основою інформаційно-аналітичного забезпечення обліку і звітності є облікова політика організації. Фінансові установи для відображення достовірних даних в своїй звітності повинні враховувати особливості своєї діяльності, специфіку структури управління і господарських операцій. В обліковій політиці знаходять відображення форми і методи ведення обліку, система оподаткування, а значить, закладається фундамент інформаційної бази для аналізу. Програмні продукти являють собою важливий елемент інформаційного забезпечення. Наданий час практично ні одна організація не обходиться без програмного забезпечення. Відзначимо, що існує тенденція до кастомізації, так як організації мають свої особливості ведення діяльності, а програмне забезпечення в повній мірі має відповідати вимогам організації в частині ведення обліку. Програмне забезпечення також може бути інструментом проведення аналізу в разі, якщо такий функціонал передбачений [4, с. 127].

На даний час програмні продукти надають досить широкий спектр можливостей, серед яких є і аналітичний блок. Але далеко не всі організації використовують можливість його застосування. Фінансові установи повинні більш широко застосовувати існуючі механізми отримання інформації та розширювати спектр їх подальшого використання.

Список використаних джерел:

1. Белов В. С. Информационно-аналитические системы. Основы проектирования и применения: учебное пособие, руководство, практикум. – М.: Московский гос. ун-т экономики, статистики и информатики. – 2005. – 111 с.
2. Прыкин Б.В. Техничко-економический анализ производства: Учебник для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 476 с.
3. Трубочкина М.И. Управление затратами предприятия. М.: ИНФРА-М, 2007. – 218 с.
4. Фенеева Е.А. Информационно-аналитическое обеспечение учета и отчетности в малом бизнесе: сущность, цель, схема / Е.А. Фенеева // Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина. – 2015. – Т. 6. – №4. – С.123-131.
5. Шполянская И. Ю. Анализ и моделирование информационных систем для малого бизнеса: моногр. – Ростов н/Д.: РИНХ, 2005. – 161 с.

Віра Варцаба, д.е.н., професор

*Вікторія Бадзелюк, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Аналіз та оцінка фінансової стійкості банку є невід'ємним етапом фінансового моніторингу як із боку НБУ, так і з боку самої установи. Адже від рівня фінансової стійкості кожного окремого банку залежить і рівень стабільності банківської системи країни загалом. У сучасній банківській практиці поки що не розроблено єдиного показника, який би використовувався для оцінки фінансової стійкості банку. Частіше застосовують групи індексів та коефіцієнтів, які найбільш повно відображають ризики, притаманні окремим банкам та банківській системі загалом [2]. На нашу думку, найбільш повну картину про стан банківської установи, її надійність та стійкість дає розгорнутий коефіцієнтний аналіз. Коефіцієнтний аналіз полягає в обчисленні показників, які характеризують фінансовий стан банку, з наступним порівнянням отриманих результатів із рекомендованими значеннями. Зокрема, оцінку фінансову стійкість банку можна провести, використовуючи такі коефіцієнти: коефіцієнт надійності; коефіцієнт фінансового важеля; коефіцієнт достатності капіталу; коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Розраховані значення даних коефіцієнтів фінансової стійкості для АТ КБ «ПриватБанк» представлено у табл. 1.

Отже, коефіцієнт надійності демонструє рівень залежності банку від зобов'язань. Передбачається, що капітал банку повинен більш ніж на 5 % покривати зобов'язання. Динаміка показника свідчить про наступне: у разі його зростання, стійкість підвищується; і знижується, якщо падає його значення [1]. Як бачимо, динаміка є нестабільною.

Перш за все, це пов'язано із визнанням збитків у понад 170 млрд. грн. за підсумками 2016 року, що і призвело до формування негативного значення показника власного капіталу. Але, беручи до уваги останні два роки можемо

констатувати, що коефіцієнт надійності банку стабілізувався: вийшов на додатний рівень та демонструє зростання – 12,76% за підсумками 2018 року.

Таблиця 1

**Значення коефіцієнтів фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»
у 2014-2018 рр.***

Показник	Рекомендоване значення	2014	2015	2016	2017	2018
Коефіцієнт надійності	Не менше 5 %	13,01%	111,90%	-12,78%	10,27%	12,76%
Коефіцієнт фінансового важеля	У межах 1-20 разів	7,7	8,4	-7,8	9,7	7,8
Коефіцієнт достатності капіталу	Не менше 10 %	11,51%	10,64%	-14,66%	9,31%	11,32%
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	У межах 12-15 разів	11,8	12,2	3,5	1,2	1,3

*Джерело: розраховано автором за даними [3]

Коефіцієнт фінансового важеля розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку. Збільшення цього показника свідчить не лише про підвищення ділової активності банку, але й про зниження його фінансової стабільності. Не враховуючи особливі умови 2016 року (націоналізація та визнання значних збитків), можна зробити висновок, що значення показника фінансового важеля було досить стабільним – у середньому 8,4. Однозначна тенденція до зниження чи зростання – відсутня, але незначний спад у 2018 році свідчить про нижчі темпи зростання зобов'язань банків порівняно із власним капіталом, тобто – про деяке укріплення його стабільності.

Коефіцієнт достатності капіталу показує загальний рівень фінансування активів за рахунок власного капіталу. Як бачимо, значення цього показника протягом усього аналізованого періоду знаходилося критично близько від рекомендованого мінімуму, втім, за результатами 2018 року показало позитивну динаміку – зростання на 2 % у порівнянні із 2017 роком.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу відображає ступінь покриття активів статутним капіталом. Чим вищим є його значення, тим менш стабільний банк, але зростання цього коефіцієнта є фактором зростання прибутковості статутного капіталу [1]. Як бачимо, протягом досліджуваного періоду відбувся значний спад щодо даного показника. Якщо у 2014-2015 рр. коефіцієнт мультиплікатора капіталу складав близько 12, то у 2017-2018 рр. його значення скоротилося вдсятеро – до 1,3. Ситуація, що склалася пояснюється збільшенням обсягу статутного капіталу банку у 4 рази у 2017 році (з 50,7 млрд. грн. до 206,0 млрд. грн.), який був профінансований за рахунок випуску державних облігацій. Таке суттєве збільшення поряд із

незначним зростанням обсягу активів і вплинуло на формування зазначеного результату. Таким чином, поточне значення коефіцієнта мультиплікатора капіталу дозволяє зробити висновок про те, що банк є відносно стабільним, але рівень його прибутковості ще не знаходиться на достатньому рівні.

Аналіз та оцінка параметричних коефіцієнтів АТ КБ «ПриватБанк» викликають інтерес, оскільки цей банк є одним із найбільших в Україні за обсягом капіталу, залучених депозитів фізичних та юридичних осіб, наданих кредитів. Звичайно, що отримані показники стійкості банку є досить низькими, щоби забезпечити банківській системі міцні ринкові позиції у короткотерміновій перспективі, проте дана установа характеризується високою конкурентоздатністю серед інших кредитних інституцій України.

Список використаних джерел:

1. Аналіз банківської діяльності. Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко — К.: КНЕУ, 2004. — 599 с.
2. Вовк В. Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи / В. Я. Вовк, Ю. В. Дмитрик // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. — 2011. — № 2. — С. 43-48.
3. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://privatbank.ua>.

Віра Варцаба, д.е.н., професор

*Наталія Шубелко, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

Аналіз діяльності банківської системи України свідчить, що стрімке погіршення фінансового стану більшості банків в останні роки було спричинене проблемами у кредитній сфері. Неєфективна кредитна політика та недосконалий ризик-менеджмент зумовив значне збільшення обсягу проблемних кредитів, що негативно вплинуло на ліквідність і платоспроможність українських банків. За таких умов пріоритетним завданням банківського менеджменту є підвищення ефективності системи управління кредитним портфелем і вироблення зважених підходів до реалізації кредитної політики. Актуальною ця проблема є і для найбільшого вітчизняного банку АТ КБ «ПриватБанк», основні показники кредитного портфеля якого наведено у табл. 1.

Дані табл. 1 свідчать про збільшення загальної суми кредитного портфеля Приватбанку протягом аналізованого періоду на 61,5 %. Проте, це зростання відбулося за рахунок значного збільшення суми резервів під кредитні ризики.

Таблиця 1

**Показники кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»
за період 2014-2018 рр. (станом на кінець року)***

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	Приріст 2018/2014	
						абс.	відн.
Кредити та аванси клієнтам, загальна сума, млн. грн.	180 714	217 689	227 924	237181	291 936	111 222	61,54
Кредити, що управляються як окремий портфель, млн. грн.**	–	–	191 139	185 575	212 795	–	–
Кредити надані, млн. грн.	159 173	189 314	32 616	38 336	50 140	-109 033	-68,50
Частка наданих кредитів у загальному кредитному портфелі, %	88,08	86,96	14,33	16,16	17,17	–	–
Резерви під кредитні ризики, млн. грн.	21 541	28 375	195 308	198 846	241 796	220 255	1022,49
Частка резервів під кредитні ризики у загальному кредитному портфелі, %	11,92	13,03	85,69	83,84	82,83	–	–
Непрацюючі кредити (NPL), млн. грн.	62 426	89 177	206 499	202 870	244 417	181 991	291,53
Частка непрацюючих кредитів у загальному кредитному портфелі, %	34,54	40,96	90,60	85,53	83,72	–	–

*Джерело: складено на основі [1]

**Станом на 31 грудня 2018, 2017 та 2016 років «Кредити, що управляються як окремий портфель», включають непрацюючі кредити, які були надані до 19 грудня 2016 року.

Так, якщо обсяг наданих банком кредитів у 2014 році склав 159,17 млрд. грн., то у 2018 році він зменшився до 50,14 млрд. грн., тоді як сума резервів під кредитні ризики збільшилася в 11,2 рази із 21,54 млрд. грн. у 2014 році до 241,79 млрд. грн. на кінець періоду. Частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі протягом періоду зросла майже у 2,5 рази із 34,54 % у 2014 р. до 83,72 % у 2018 році [1].

Із метою підвищення ефективності кредитної діяльності фінансовим менеджментом банку у 2017 році розроблено нову кредитну політику, яка містить систему дієвих заходів щодо проблемної заборгованості банку, основними серед яких визначено такі:

— запобігання виникненню та своєчасне виявлення проблемної заборгованості, ефективна робота з непрацюючими кредитами;

- скорочення розміру та частки проблемної заборгованості у портфелі банку шляхом розробки та імплементації заходів щодо повернення такої заборгованості, зокрема, реструктуризації, досудового врегулювання, звернення стягнення на заставне майно, його прогнозований продаж тощо;
- побудова комплексної ефективної системи управління проблемною заборгованістю на різних стадіях виявлення та врегулювання залежно від виду і суми заборгованості, наявності і стану застави, можливості і намірів позичальника повернути кредит та нараховані відсотки за кредитом [2].

У Стратегічному плані розвитку АТ КБ «ПриватБанк» на 2018-2022 рр. визначено такі основні напрями розвитку банку у сфері кредитування:

- подальше нарощення темпів кредитування фізичних осіб;
- розвиток кредитування корпоративного сектору;
- активізація кредитування малого та середнього підприємництва;
- покращення управління ризиками у сфері кредитування.
- зосередженість на потребах клієнтів;
- забезпечення основних критеріїв ефективності кредитування – швидкості, якості та цифровізації процесу [3].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що пріоритетними напрямами діяльності АТ КБ «ПриватБанк» є підвищення якості процесів обслуговування клієнтів, розвиток кредитування з підтриманням високої якості кредитного портфеля, удосконалення та розробка банківських продуктів і послуг та оптимізація інфраструктури. Банк продовжує активну діджиталізацію своїх послуг і фінансових сервісів, які вийшли за межі класичного банкінгу і формують в Україні нову цифрову систему банківського бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://privatbank.ua>.
2. Положення про кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк». //Затверджено протоколом Наглядової ради № 19 від 23.06.17. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://privatbank.ua>.
3. Стратегія розвитку АТ КБ «ПриватБанк» на 2018-2022 роки // Наказ Міністерства фінансів України № 560 від 12.06.2018 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://privatbank.ua>.

Юлія Владарчик, спеціаліст вищої категорії

**Ольга Коновалова, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Комерційний технікум Дніпровського державного технічного університету
м. Кам'янське, Дніпропетровська обл.**

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО І МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Згідно ст. 25 Закону України «Про Національний банк України» основними економічними засобами і методами грошово-кредитної політики є регулювання обсягу грошової маси через:

- 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для банків;
- 2) процентну політику;
- 3) рефінансування банків;
- 4) управління золотовалютними резервами;
- 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- 6) регулювання імпорту та експорту капіталу;
- 7) запровадження на строк до шести місяців вимоги щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті;
- 8) зміну строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів;
- 9) емісію власних боргових зобов'язань та операції з ними.

Національний банк також має право надавати кредити для рефінансування банку, якщо це не тягне за собою ризиків для банківської системи.

Оскільки Центральний банк не обслуговує безпосередньо господарюючих суб'єктів, можливості його впливу на економічні процеси та грошовий обіг значною мірою зумовлюється взаємодією з комерційними банками, в яких депозитні та кредитні операції є головними. [2]

Відповідно до Рішення Ради Національного банку України від 10.09.2019р. № 37-рд «Про основні засади грошово-кредитної політики на 2020р. та середньострокову перспективу» ціллю грошово-кредитної (монетарної) політики є підтримання інфляції у середньостроковій перспективі на рівні 5% із допустимим діапазоном відхилень ± 1 в. п.

У 2020 році та в середньостроковій перспективі зростання економіки України поступово прискорюватиметься і наблизатиметься до потенційного темпу зростання. Грошово-кредитна (монетарна) політика має сприяти стабілізації економіки на потенційному рівні.

Головним рушієм зростання потенційного ВВП залишиться підвищення загальної продуктивності факторів виробництва, який більшою мірою залежить від швидкості здійснення структурних реформ. Із 2019 року внесок капіталу в зміну потенційного ВВП є додатним завдяки збільшенню частки

капітальних інвестицій. Однак від'ємний внесок робочої сили залишиться фактором, що стримуватиме зростання потенційного ВВП.

Обсяги інвестицій і потенціал економічного зростання в Україні можуть суттєво збільшитися в разі проведення рішучіших заходів, зокрема підвищення якості функціонування державних інститутів, підвищення рівня захисту прав приватної власності, зниження рівня корупції, приватизації державних підприємств, підвищення ефективності банківського сектору як фінансового посередника між заощадженнями населення та інвестиціями бізнесу тощо.

Високий споживчий попит та інтенсивна інвестиційна діяльність з огляду на жваве відновлення економічної активності, скорочення обсягів транзиту газу та слабкий попит з боку країн - основних торговельних партнерів визначатимуть поступове розширення дефіциту поточного рахунку платіжного балансу. [1]

Пріоритетним напрямком грошово-кредитної політики держави повинно бути стимулювання ділової активності комерційних банків в частині спрямування кредитних ресурсів на виробничі потреби суб'єктів підприємницької діяльності. [3]

В сучасних умовах попит суб'єктів підприємницької діяльності на кредити зростає, особливо з боку малого та середнього бізнесу. Цей приріст становить близько 20% на рік. Лідерами стали невеликі підприємства переробної промисловості, сільського господарства, а також оптової та роздрібної торгівлі. Причому 76% опитаних банкірів очікують, що тенденція утримається й надалі.

Також банки впроваджують партнерські програми з міжнародними фінансовими донорами та імпортерами обладнання, техніки, автомобілів. За умовами співпраці партнери або надають знижки, або ж компенсують частину відсотків позичальнику, який купує їх обладнання в кредит через банк. Співпраця з партнерами надає гарантію справедливої вартості та якості застави. Такі програми досить популярні, тому що дають можливість знизити вартість кредиту для клієнта до рекордно низьких ставок – 1-5% річних (ним дуже часто користуються садівничі господарства). Наприклад, «Ощадбанк» у рамках партнерських програм в 2018р. видав 94 млн. грн. кредитів. Це 33% від усіх його кредитів на придбання транспорту, техніки та обладнання.

Висновок: грошово-кредитна політика є важливим інструментом регулювання економіки країни, що сприяє зростанню її дієвості. В результаті покращується соціально-економічний стан країни в цілому і досягаються цілі, що ставить перед собою держава.

Список використаних джерел:

1. Волкова О.О. «Особливості використання інструментів грошово-кредитної політики в сучасних умовах». «Економіка і організація управління», № 1(11), 2012.
2. Лозняк М.Е., Бартош О.М. «Інструменти грошово-кредитної політики НБУ та їх вплив на депозитний і кредитний ринки». «Ефективна економіка», № 12, 2011.

3. Малахова О.Л., Новацька К.М. «Напрямки грошово-кредитного стимулювання підприємницької активності в Україні». «Україна молода», 2014.

4. Стельмах В.С. Грошово-кредитна політика в Україні / В.С.Стельмах, А.О.Єпіфанов, Н.І.Гребеник, В.І.Міщенко.- 2-ге вид., перероб. і доп.. – К.: Знання, 2003. – 421с.

5. Швайко М.Л. «Сучасні тенденції грошово-кредитної політики України». Вісник Харківського Національного Університету ім. В.Н.Каразіна, 2018.

Наталія Внукова, д.е.н., професор

*Харківський національний економічний університет ім.С. Кузнеця,
м. Харків*

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН СТЕЙКХОЛДЕРІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Глобалізація є невід’ємною складовою фінансово-кредитних відносин і позначається на всіх галузях загальноєвропейського, національного та регіонального рівнів. Ці процеси пришвидшують рух капіталу, інформаційних та фінансових ресурсів. Планетарна практика засвідчує, що в умовах ринкового господарства кластерні утворення – є найбільш продуктивними, гнучкими і спроможними підвищувати конкуренцію фінансових установ певних територій.

Актуальність даної теми визначається особливостями фінансування проектів регіонального розвитку, а також необхідністю забезпечення конкурентоспроможності ринку фінансових послуг.

Об’єктом дослідження є процес регіональної інтеграції та встановлення і поглиблення прямих контактів між окремими територіями, зокрема, об’єднаними територіальними громадами у сфері фінансово-кредитних відносин.

Предмет дослідження – процес формування кластерних ініціатив для трансформації фінансово-кредитних відносин стейкхолдерів як основи регіональної спеціалізації і фактору сприяння конкурентоспроможності країни.

Спільна фундаментальна проблема – пошук організаційної моделі територіального розвитку через усунення репресивності або асиметрії розвитку прикордонних територій. Визначена задача полягає у створенні моделі взаємодії стейкхолдерів.

Мета – розробка науково-практичних рекомендацій для становлення кластерних ініціатив у сфері фінансово-кредитних відносин.

Цілі дослідження відповідають напрямам реалізації державної регіональної політики щодо децентралізації, отже, в умовах трансформації моделі фінансово-кредитних відносин стейкхолдерів. Існують різні сценарії виявлення кластерних ініціатив: можна обмежитися локальними ініціативами органів місцевого самоврядування, інших стейкхолдерів щодо створення та підтримки діяльності кластерів, а можна розробити та впровадити на

загальнодержавному рівні комплекс заходів, спрямованих на вияв кластерних ініціатив у межах основних завдань державної регіональної політики.

За результатами реалізації Швейцарського-українського проекту „Forza” надано визначення кластера [3], який в сучасних умовах розвитку територій можна визначити як територіально-галузеве добровільне об'єднання стейкхолдерів, які є автономними, але втілюють заходи із співробітництва, зокрема, із органами місцевого самоврядування з метою формування моделі фінансово-кредитних відносин та створення умов для економічного розвитку територій.

Детермінантами кластерної моделі є процес взаємодії стейкхолдерів фінансово-кредитної сфери з органами місцевого самоврядування для підвищення конкурентоспроможності територій.

Вітчизняна наука посилила увагу до виявлення методів формування та визначення пріоритетних кластерних ініціатив територій, але актуальним є виявлення вірогідних можливостей використання ринку фінансових послуг для забезпечення кластерних ініціатив [1].

Для вирішення поставленого завдання використано метод аналізу ієрархій (МАІ) [2]. Розроблена ієрархічна модель потенційного створення логічно можливого фінансового кластера, тобто формування на початковому етапі кластерних ініціатив дозволяє на базі компетентних експертних оцінок попарного порівняння здійснити технологічне передбачення допустимої моделі взаємодії стейкхолдерів та вибору найбільш вірогідної форми кластерного утворення. Метод аналізу ієрархій дозволяє конструювати модель вирішення проблеми розвитку території, що враховує взаємозалежність факторів зовнішнього середовища, інтереси стейкхолдерів і розглянутої організаційної системи, обґрунтування їхньої діяльності.

Фінансовий кластер - це організація фінансово-кредитних відносин через розгалужену мережу фінансових установ. Як кластерну ініціативу можна представити фінансовий супермаркет, в якому стейкхолдери можуть отримати широкий спектр кредитно-інвестиційних, банківських, страхових та інших фінансових послуг в територіальній громаді з мінімальними витратами часу.

Створення спільних фінансових продуктів є перспективним, однак, слід враховувати, що політика розвитку території буде ефективна при забезпеченні інтересів стейкхолдерів на ринку фінансових послуг. Застосування механізмів адаптації моделі кластерів до середовища України дасть можливість створити умови для продуктивної співпраці трьох секторів – влади, бізнесу, та ринкової інфраструктури, а світовий досвід і процеси глобалізації пришвидшать всі ці явища. Тому формування кластерних ініціатив сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності прикордонної території через посилення на ній фінансово-кредитних відносин.

Список використаних джерел:

1. Внукова Н.М. Кластерний підхід у посиленні ефективності децентралізації публічного адміністрування прикордонних районів за сприяння неурядових організацій ЄС

/ Н.М.Внукова // Децентралізація публічного адміністрування в умовах інтеграції України до Європейської спільноти: проблеми та перспективи: Матеріали Міжнар. науково-практичної конференції. – 6-7. жовтня 2017 р. – Северодонецьк: вид-во СНУ ім.В.Даля, 2017. – С. 100-102.

2. Саати Т.А. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Пер. с англ. Р.Г. Вачнадзе – М.: Радио и связь, 1993. – 314 с.

3. Якуба М.М. Кластерний аналіз лісового сектору Карпатського регіону / М.М.Якуба // Можливості міжнародної співпраці у формуванні лісових кластерів та дерев'яного домобудування: Матеріали міжнародної конференції. - Ужгород, 2009. – С. 1-8.

*Наталія Гнип, к.е.н., ст. викладач
Євгенія Мінюкова, студентка 5 курсу
Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «УБС», м. Харків*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

На сьогоднішній день актуальним є питання формування ресурсної бази банків України внаслідок тривалої політичної та економічної кризи. А від оптимальної структури ресурсної бази залежать важливі показники банківської діяльності, як прибутковість, ліквідність і платоспроможність.

Проблемам формування банківських ресурсів присвячено наукові праці таких вчених, як Ю.І. Онищенко, О.І. Тищенко, І.М. Вядрова, В.І. Колесніков та інші. Але, незважаючи на велику кількість публікацій на дану тематику, залишається ціле коло невирішених питань в сфері формування ресурсної бази банків України.

Метою цього дослідження є визначення та аналіз проблем формування ресурсної бази банків України в умовах фінансової нестабільності та їх причини у взаємозв'язку з економікою держави.

Ресурсною базою банку називають власні кошти банків, залучені і запозичені кошти, сукупність яких використовується для здійснення банком активних операцій, тобто розміщення мобілізованих ресурсів з метою одержання доходу [2]. Проаналізуємо проблеми створення ресурсної бази за окремими її складовими.

У власних ресурсах банку найбільшу питому вагу зазвичай мають статутний капітал та прибуток. Але через політичну кризу та військові дії, які загострили наслідки світової фінансової кризи, з 2014 року банківська система України зазнала значних збитків та падіння рентабельності капіталу (до -168% на 1 січня 2017 року [4]), що позбавило банки основного джерела поповнення власного капіталу.

Обсяг запозичених ресурсів банків за останні роки зменшився за всіма джерелами формування. Кошти банків зменшилися через недовіру на міжбанківському ринку, багато іноземних банків покинуло Україну через фінансову кризу та нестабільність. Субординований борг знизився у багато

разів, адже цей вид ресурсів є дуже ризиковим інструментом на банківському ринку [3]. Через погіршення оцінок фінансового стану банків і кризи довіри значно знизилася активність і на міжбанківському ринку.

Для розвитку боргових цінних паперів, що є дешевшим видом запозичених ресурсів в порівнянні з депозитами та міжбанківськими кредитами, в Україні існують такі перешкоди: недосконале законодавство, нерозвинений механізм управління випущеними цінними паперами, нестійка економіка, нестабільний валютний курс, нездатність більшості банків провести докапіталізацію, небажання банків здійснити витрати на випуск боргових цінних паперів [5].

Щодо залучених ресурсів, спостерігається зниження привабливості банківських депозитів як способу збереження і примноження заощаджень населення. У структурі депозитного портфеля з 2014 року частка коштів фізичних осіб зменшилася з 60-65% до 54-55% (рис. 1). Постійно зростаюча кількість неплатоспроможних банків, погіршення депозитних рейтингів навіть системних банків, мораторій на дострокове зняття вкладів — це також вагомі причини, які перешкоджають притоку заощаджень населення до банківської системи [1].

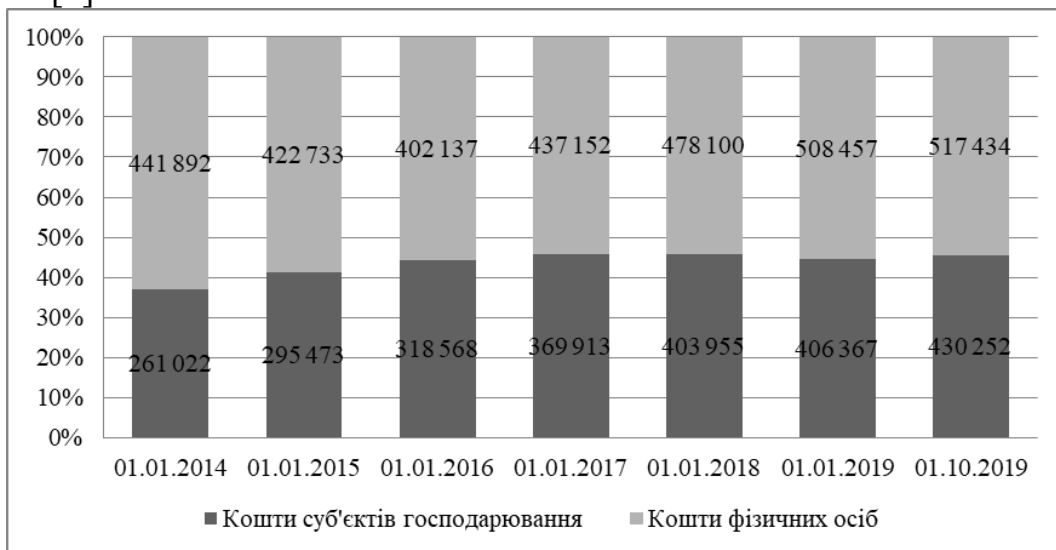

Рис. 1. Динаміка структури депозитного портфеля банків України у 2014–2019 рр., млн. грн. [4]

Вартість депозитів фізичних та юридичних осіб зросла з 2017 до 13,98% з 10,88%, а за кредитами на міжбанківському ринку — до 16,16% з 12,12% [4], що свідчить про тенденцію подорожчання залучених ресурсів банків в Україні.

Отже, кризові явища в Україні позначилися на стабільності банків України та їх ресурсній базі, що негативно вплинуло на ефективність діяльності банківської системи. Тому держава повинна спрямувати зусилля на її стабілізацію, а саме: підтримувати розвиток ресурсного потенціалу банків, покращувати законодавчу базу, вдосконалювати механізм управління борговими цінними паперами; стабілізувати процентні ставки за депозитами. Проте, ці заходи не будуть ефективними, якщо не вдосконалювати

загальноекономічну політику держави та не забезпечувати взаємоузгодженість монетарної та фіскальної політики.

Список використаних джерел:

1. Вядрова І. М. Формування ресурсної бази банків на основі заощаджень населення: теоретичні аспекти та українські реалії / І. М. Вядрова, І. О. Добровольська // Бізнес Інформ. - 2015. - № 9. - С. 301-307.
2. Колесников В. І. Банківська справа [підручник] / під ред. В. І. Колесникова, Л. П. Кроливецкой. - М.: Фінанси і статистика, 1998. - 302 с.
3. Онищенко Ю. І. Проблеми формування ресурсної бази банків України / Ю. І. Онищенко, М. О. Коробченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2018. - Вип. 30(2). - С. 84-89.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.bank.gov.ua>.
5. Тищенко О. І. Формування ресурсної бази комерційними банками України: сучасний стан та перспективи / О. І. Тищенко, Н. С. Гаркуша // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2017. - № 2. - С. 118-121.

*Володимир Горшков, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород.
Науковий керівник: Височанський В. Ю. к.е.н., доцент*

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Банківська система відіграє визначальну роль у процесі розвитку економіки, незалежно від економічної системи, що притаманна певній країні, способу організації суспільних відносин, розвитку науки, техніки та новітніх технологій. Стабільне функціонування банківської системи є необхідним чинником підвищення конкурентоспроможності національної економіки, в той час як негативні коливання, що виникають внаслідок валютних, банківських та фінансових криз, загострюють питання щодо забезпечення стабільного економічного розвитку країни, що в свою чергу значною мірою залежить від діяльності банківського сектору.

В системі головних економічних цінностей банків і банківської системи в цілому, які визначають потенціал і темпи їхнього ефективного економічного розвитку, важлива роль належить капіталу. Наявність у розпорядженні банківських установ певних грошових коштів, які слугують необхідною основою для здійснення відповідних банківських операцій, є основою реалізації банками покладених на них функцій.

Сфера діяльності кредитних установ з державною участю повинна визначатися завданнями держави і перебувати поза змагання банківських установ, але в разі потреби будь-який спеціалізований банк з державною участю може діяти як класичний «оптовий банк», залучаючи учасників ринку банківських послуг на конкурсній основі для виконання окремих державних програм і проектів соціально-економічного розвитку, стимулюючи формування конкурентних відносин на ринку банківських послуг, але не

будучи при цьому безпосереднім суперником приватних кредитних організацій.

Важливо відзначити, що необхідність державної присутності у банківській діяльності викликана особливим положенням кредитних інститутів в економіці, здатним істотно впливати на результати діяльності економічних суб'єктів, а також сильною залежністю роботи банків від психологічних факторів, довіри клієнтів тощо.

Одним з найважливіших показників діяльності банківських установ є власний капітал, оскільки він призначений для покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі діяльності, а також для забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості і стабільності банківської системи країни. Багатофункціональне призначення власного капіталу банків реалізується перш за все через механізм достатності його обсягу. Оскільки цільові призначення окремих функцій капіталу помітно відрізняються, то й вимоги до достатності капіталу кожної з функцій теж відрізняються, що наочно проявляється у використанні в управлінській та регулятивній практиці декількох відмінних за змістом показників (нормативів) достатності капіталу.

У період з 2016 – 2018 рр. розмір активів банківської системи зріс з 1257 млрд. грн. до 1261 млрд. грн. Це не суттєво, однак у структурі активів за групами банків простежується певна закономірність (табл. 1.).

Таблиця 1

Розподіл чистих активів за групами банків протягом 2016 – 2018 рр.[2]

Роки	Державні		Іноземні		Приватні вітчизняні	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
2016	646	51,3	438	34,9	173	13,8
2017	634	54,9	416	31,1	187	14
2018	645	54,7	414	30,4	202	14,8

Державні банки домінують на ринку. Частка їхніх активів складає від 50% до 55% від загальної кількості чистих активів банків України за останні 3 роки. Частка приватних банків зростає другий рік поспіль за більшістю показників, але вона знаходиться в діапазоні від 13% до 15% загальної кількості активів. Що стосується іноземних банків, то їх частка активів щорічно спадає, хоч її розмір складає понад 30%.

З огляду на динамічність розвитку банківської системи України слід звернути увагу на зміни в інституційній структурі складових елементів системи, а саме банківських установ (рис. 1.).

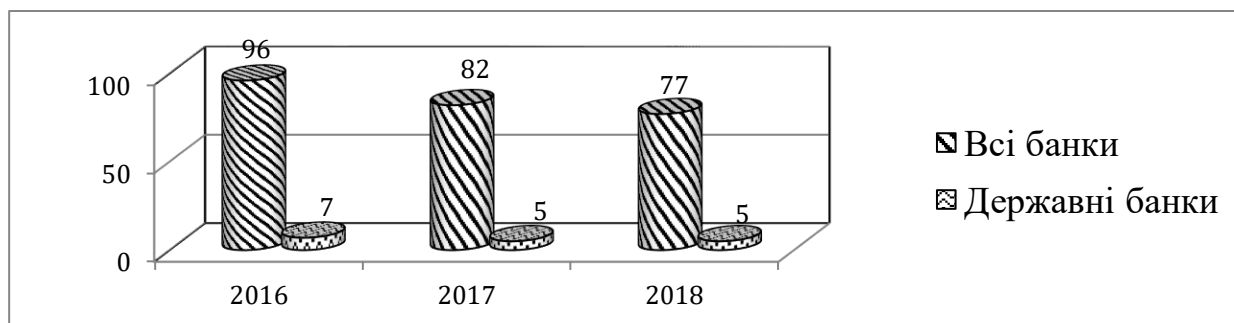

Рис. 1. Кількість банків в Україні за 2016 – 2017 рр. [2]

На графіку чітко видно, що кількість банків, які володіли ліцензією НБУ, протягом 2017 року, скоротився з 96 до 82. І протягом наступного року їхня кількість знизилась ще на 5, що на 31. 12. 2018 р. їх кількість становила 77 штук. Серед них державних банків становить тільки 5.

На даний момент державні банки впливають на економіку України в більшій мірі ніж інші. Тому їх вплив на банківську систему, а отже і на економіку країни дуже високий, станом на сьогодні їхня кількість в Україні за даними НБУ становить 5 [3]:

1. ПАТ КБ «Приватбанк»;
2. АТ «Ощадбанк»;
3. АТ «Укрексімбанк»;
4. АБ «Укргазбанк»;
5. ПАТ «Розрахунковий центр».

Ефективність роботи банківської системи визначається перш за все її прибутковістю. За досліджуваний період, динаміка доходів і витрат українських комерційних банків змінилась таким чином, як показано на рис. 2. Тут можна простежити перевищення сукупних витрат над доходами банків період з 2016 до 2017 року, тобто вона була збитковою і її діяльність була неефективною. В наступному році ситуація змінилась і банківська система стала прибутковою.

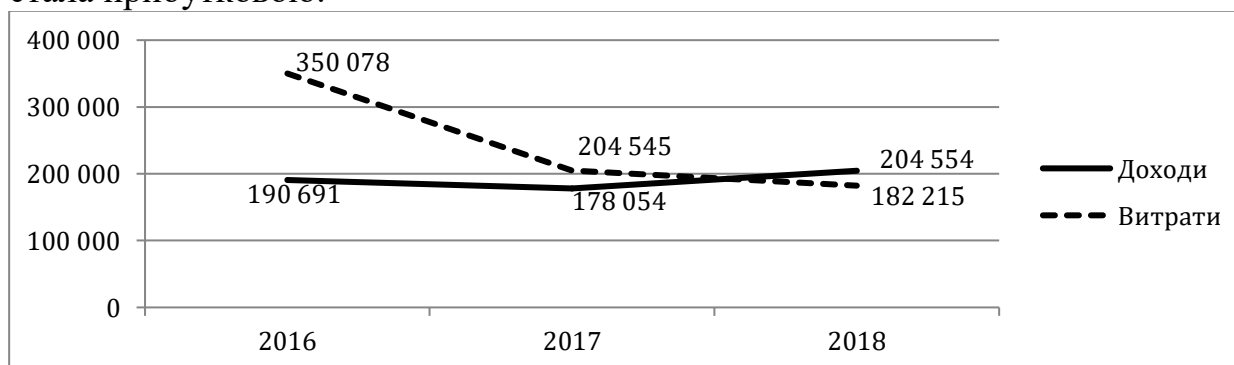

Рис. 2. Динаміка доходів і витрат банків України за 2016-2018 рр. (млн. грн.)*

*складено за даними [1].

Отже, слід зазначити, що державні банківські установи займають місце посередників між урядом та населенням або суб'єктами господарювання, при

цьому їх діяльність орієнтована на надання відповідних банківських послуг на найвищому рівні.

Роль державних банків в Україні дуже висока, про що свідчить понад 50% зайнятого ринку. Не зважаючи на негативні фактори діяльності банківської системи, її діяльність стабілізується: сукупні банківські доходи почали перевищувати витрати, а активи банківської системи мають стійкий ріст. Але не слід забувати, що вони є перш за все державними установами, досягнення цілей яких буде позитивно впливати на досягнення загальнодержавних цілей.

Список використаних джерел:

1. Наглядова статистика / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist>
2. Огляд банківського сектору / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=88238661>
3. Розподіл банків на групи / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=62069952

*Евеліна Зарева, студентка 4 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Загоруйко С.В., ст. викладач*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

У теперішній час, у час розвитку інтернет-технологій, купівля-продаж банківських послуг в режимі online є досить популярною саме завдяки системам електронної комерції.

Інтернет-банкінг - це система віддаленого отримання банківських послуг через Інтернет. З впровадженням Інтернет-банкінгу банки можуть значно збільшити клієнтську базу і знизити витрати на персонал та кількість філій.

За результатами досліджень аналітичного агентства Markswebb Rank & Report в 2017 році виявлено, що в Україні 23,3 млн. чол. користуються електронним банкінгом. Серед користувачів мережі Інтернет переважна більшість звертаються до послуг Інтернет-банку (81%), при цьому 64% використовують це раз на місяць або частіше, а 17% - менше разу на місяць. Частка користувачів у віці 35-44 роки складає 86 відсотків, тих, хто має вищу освіту 84 відсотки, а серед споживачів мешканці міст-мільйонів складають 86 відсотків. Рідше користуються Інтернет-банком молоді українці у віці 18-24 років (70% користувачів) і мешканці міст з населенням менше 100 тис. чол. (77%) [1].

Найбільш успішними і технологічними учасники ринку вважають інтернет-сервіси ПриватБанку, Ощадбанку, АльфаБанку, VTB Банку, ПУМБ, Райффайзен Банку Аваль, УкрСиббанку та Укрсоцбанку.

На сьогоднішній день в Україні інтернет-банкінг не користується великим попитом серед клієнтів банків. Причин цьому існує безліч, серед яких:

- невпевненість громадян України в безпеці своїх коштів;
- часті спроби шахрайства в інтернеті;
- небажання самих банків здійснювати вкладення власних коштів у розвиток даного банківського продукту.

Основними проблемами, через які багато клієнтів не використовують Інтернет-банкінг, є відсутність надійного інтернет зв'язку ще у багатьох віддалених населених пунктах та відсутність комп'ютерів у деяких сім'ях. Але сьогодні технології постійно розвиваються, і можливість підключитися до інтернету незабаром матиме практично кожен українець [3].

У процесі використання Інтернет-банкінгу можна виділити його переваги та недоліки [2].

Таблиця 1

Переваги та недоліки Інтернет - банкінгу

Переваги	Недоліки
Можливість контролю та нагляду за своїми коштами з будь-якої точки планети	Низький рівень захисту
Захищеність та надійність операції	Інтернет-банкінг все ще не замінює багатьох послуг, що надаються відділенням банку (через касу): ані оформлення депозитів чи кредитів (віртуально можна відправити лише заяву, але договір має підписуватись в офісі)
Низька ціна проведення транзакцій, у порівнянні з проведенням операцій в касі	Недостатність кваліфікованих кадрів
Постійне безперервне еволюціонування (збільшення кількості банків, що надають цю послугу, а також розширення можливостей послуги)	Недопрацьованість інструкції для роботи в системі
Економія часу	Робота систем інтернет-банкінгу деяких банків викликає нарікання через затримку з проведенням платежів

Отже, ринок послуг інтернет-банкінгу активно розвивається в Україні. Зважаючи на суттєві переваги у використанні цих онлайн-послуг, українські банки дуже швидко впроваджують і постійно удосконалюють свої платформи. Інтернет-банкінг надає можливість безперервного, цілодобового доступу користувача до банківського сервісу з урахуванням мінімальних витрат коштів та часу. Проте відкритою залишається проблема безпеки проведення платежів та обміну даними з інтернет-ресурсом. Отже, для того, щоб інтернет-банкінг зайняв більш вагомі позиції на ринку, банкам необхідно:

- розширювати спектр послуг, саме над цим мають працювати банки на сьогоднішній день;

- розробляти та впроваджувати мобільні додатки, як найбільш ефективний спосіб здійснення банківських послуг на відстані;

- з метою залучення клієнтів до інтернет-банкінгу, для підвищення популярності цього виду банківських послуг, банкам необхідно проводити безкоштовні семінари, консультації з питань використання інтернет-банкінгу;

- підвищувати захист персональних даних клієнтів, забезпечувати неможливість доступу злочинців до їх особистих даних і коштів.

Список використаних джерел:

1. Агентство фінансової інформації «МЗ медіа». - Електрон. Текстові дан. - Режим доступу: www.internetbank.com.

2. Бала Р.Д. Тенденції та перспективи розвитку інтернет-банкінгу в Україні. / Бала Р.Д., Бондаренко Л.П. // Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики. – 2017. - №23. – С.24-30.

3. Тищенко О.І. Огляд сучасних тенденцій на ринку онлайн-банкінгу в Україні [Електронний ресурс] / Тищенко О.І. // 13. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/206.pdf.

Ольга Заславська, к.е.н.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ІННОВАЦІЙНІ КОНЦЕПЦІЇ ПОБУДОВИ БІЗНЕС-МОДЕЛІ РОБОТИ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Сучасний банківський сектор функціонує у складному та мінливому середовищі із технологічно ерудованими клієнтами зі зростаючими очікуваннями. Моральний і фізичний ресурс банківських технологій, розроблених на початку ХХІ ст., поступово вичерпує себе. Стрімкий розвиток технологій змінює парадигму функціонування банківської сфери. Значимість відділень банків як каналу обслуговування клієнтів знижується у міру руху у бік цифрових банків.

За останніми підрахунками на планеті налічується близько 7,5 млрд. людей, але ця цифра знаходиться поза конкуренцією, якщо мова йде про кількість гаджетів у всьому світі. За даними компанії Autonomous Research, яка є провідною дослідницькою установою у фінансовій сфері, число «розумних» електронних пристроїв переважає кількість людей утричі – понад 22 млрд. Проте, це ще не межа, адже щорічні інвестиції у дану галузь складають майже 10 млрд. дол. США. Для фінансових інститутів це означає нові можливості та стимули для діджиталізації своєї діяльності. Експерти підраховали, що до 2030 року банки, використовуючи новітні технологічні рішення та перехід у віртуальний простір, зможуть скоротити свої витрати на 22% [1].

Банківська справа сьогодні вже пропонує чимало інноваційних концепцій як із метою побудови власної бізнес-моделі роботи банку, так і для більш ефективного та оперативного обслуговування клієнтів. Дані концепції

поєднують у собі взаємодію віртуального та фізичного світів. До найбільш популярних належать такі, як [2; 3; 4]:

— мобільний банкінг. У цій концепції акцентується увага на наданні максимальної кількості послуг через мобільні пристрої (смартфони, планшети). Максимальні переваги мобільного банкінгу досягаються за рахунок персоналізованого сервісу, що враховує поточне місце розташування клієнта;

— мультифункціональне відділення з повним набором банківських послуг. Ця концепція передбачає створення фінансового супермаркету, пропонуючи широкий спектр послуг, включаючи юридичні консультації, продаж страхових полісів та інших фінансових продуктів і сервісів. Такі відділення можуть також мати приміщення для проведення різноманітних заходів для клієнтів і зали для відеоконференцій;

— віртуальне відділення, яке передбачає відсутність традиційних фізичних відділень банківської установи. Так, до прикладу, касові операції проводяться тут виключно через банкомати, документи підписуються у цифровому вигляді, а консультації клієнтів проводяться за допомогою відеозв'язку через Інтернет;

— відділення із самообслуговуванням має на увазі наявність приміщення, кілька співробітників-консультантів, які використовують планшети для допомоги клієнтам, банкоматів, терміналів та відсутність традиційної операційної зали. Більш складні послуги надаються віддаленими фахівцями, з якими можна поспілкуватися у режимі відеозв'язку;

— фінансовий інтерактивний відеокіоск. Ця концепція передбачає наявність пристрою із екраном та функціями платіжного терміналу і банкомату, який дозволяє клієнтам проводити як базові, так і більш складні операції як друк виписок, відкриття рахунків і взаємодію зі співробітниками банку. Оскільки відеокіоски є повністю автоматизованими, їх можна легко розмістити у різних місцях, наприклад, торгових центрах, вокзалах;

— персоніфікований банкінг та менеджмент «цифрових слідів» клієнтів, який передбачає використання такої інформації про клієнта, як історія операцій по картках і активність у соціальних мережах (наприклад, розрахунки за товари та послуги в Інтернет-магазинах, вподобання у Facebook) для створення персональних пропозицій і знижок від бізнес-партнерів. В основі цієї концепції лежить надання клієнту сервісу з моніторингу та аналізу його «цифрових слідів», які він залишає під час отримання фінансових послуг або спілкування у соціальних мережах і на форумах в Інтернеті.

Радикально налаштовані футурологи бачать майбутнє за фінансовими установами, розміщеними виключно у кіберпросторі. Проте, віртуальний банкінг ще не набув великого поширення у повну міру своїх можливостей. Основною причиною цього можна вважати те, що традиційні банки активно впроваджують власні онлайн-платформи та надають такі ж послуги, що й віртуальні установи. Крім того, банки, які мають фізичний офіс, поки що є

більш звичними для пересічного клієнта. Зрозуміло, що цей фактор лежить у психологічній площині, проте у взаєминах банку з клієнтом йому нерідко надається першорядне значення. Водночас віртуальний банкінг має гарні перспективи для розвитку. Активне використання кіберпростору дедалі стає більш характерним як для клієнтів, так і для власників фінансових установ.

Список використаних джерел:

1. Artificial Intelligence and the Banking Industry's \$ 1 Trillion Opportunity // The Financial Brand. – 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thefinancialbrand.com/72653/artificial-intelligence-trends-banking-industry>.

2. Эрикссон Й., Фарах Ф., Вермейрен А., Букале Л. Выигрышные стратегии для Omnichannel Banking / Й. Эрикссон, Ф. Фарах, А. Вермейрен, Л. Букале // Cisco Internet Business Solutions Group (IBSG). – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.cisco.com/c/dam/global/ru_ru/downloads/broch/Cisco-IBSG-Omnichannel-Study.pdf.

3. Рисін В. В. Перспективи розвитку цифрового банкінгу на фінансовому ринку України / В. Рисін, М. Рисін // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2017. – Вип. 2. – С. 123-127.

4. Якимів А. М. Цифровий банкінг: необхідність територіальної організації / А. Якимів // Економічний форум. – 2015. – № 1. – С. 244-250.

*Неля Калиняк, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пойда-Носик Н.Н., професор, к.е.н.*

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ ВІТЧИЗНЯНИХ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО СПАДУ ЕКОНОМІКИ

Однією з проблем сучасного періоду розвитку економіки України є вдосконалення діяльності комерційних банків, а особливо формування та використання ресурсів. Слід пам'ятати, що за кожним комерційним банком стоїть велика кількість клієнтів, для яких неспроможність банку надавати їм послуги означає нестабільність їхньої діяльності. Проблема формування ресурсів банківських установ має вирішальне значення, тому актуальним є передусім визначення сутності банківських ресурсів і їх формування [2, с.726].

Банківські ресурси - це залучені та запозичені банком кошти від суб'єктів економічної діяльності та фізичних осіб, а також власні банківські кошти, які перебувають у розпорядженні банку і використовуються ним для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій для отримання прибутку [3, с.339].

На рис. 1 показано схему ресурсної бази комерційних банків, яка притаманна вітчизняним банкам в умовах ринкових відносин, що формуються в Україні. Водночас слід зазначити, що структура ресурсної бази окремого банку є індивідуальною і залежить від ступеню спеціалізації банку, універсалізації банківських операцій та інших факторів.

Затяжні кризові явища в економіці України негативно позначилися на діяльності банків, які повинні виконувати вимоги регулятора щодо збільшення статутного капіталу, однак практично не отримують прибутку та використовують власний капітал. Реалізуючи ресурсну політику, банківські установи створюють резервний фонд та спеціальні фонди, що їх вводять до власного капіталу. Наявність створених фондів позитивно впливає на виконання банками зобов'язань перед клієнтами та кредиторами, зменшує ймовірність банкрутства і забезпечує стабільність банківської діяльності.

Рис. 1. Ресурсна база вітчизняних комерційних банків [2, с.728]

Якщо власний капітал банків представляє собою частину банківських ресурсів, спроможну забезпечити можливості банку щодо ефективної діяльності, подальшої акумуляції коштів та підтримання ліквідності банку на належному рівні, то залучені банківські ресурси становлять основу ресурсів банків загалом та дозволяють банківським установам проводити активну діяльність.

Функціонування банківської системи будь-якої країни передусім засновується на відносинах довіри між банківськими установами і клієнтами. Формування довіри з боку клієнтів до банків України формується на підставі результатів взаємодії з установами банків. Кризи останнього десятиліття суттєво підірвали довіру клієнтів до банків, як до надійних партнерів, а така ситуація, своєю чергою, ставить банки у становище, коли проводити ресурсну політику та формувати необхідні за структурою та обсягами ресурси вкрай складно.

На структуру ресурсного складу банку, окрім фактору довіри, впливають різноманітні ризики, дія яких спроможна зменшити обсяг ресурсів або суттєво збільшити їхню вартість, тому політику мобілізації ресурсів необхідно орієнтувати також на мінімізацію ризиків. Так зокрема, важливим напрямом діяльності банківської установи є мінімізація ризику зміни процентних ставок, адже виникнення такого ризику призводить до зменшення процентної маржі, що, відповідно, негативно впливає на прибутковість. Також надзвичайно важливим є мінімізація валютного ризику, оскільки внаслідок девальвації національної валюти витрати банку на залучені ресурси в іноземній валюті значно зростають. Із огляду на те, що на валютному ринку відбуваються часті коливання курсу, щоденне прогнозування валютних ризиків та його обмеження набувають важливого значення [1].

Провівши загальний огляд сучасних тенденцій у формуванні банківських ресурсів, можна виокремити критерії оптимальності формування банківських ресурсів комерційних банків України [3, с.341]:

1) наявність сформованих власних банківських ресурсів, що дає змогу забезпечити фінансову основу подальшого розвитку, платоспроможність і фінансову стійкість банку на перспективу;

2) взаємозв'язок залучених і запозичених ресурсів з іншими активними операціями банку для підтримання стабільності кредитної установи, її надійності та фінансової стійкості;

3) планування роботи з формування банківських ресурсів з обов'язковою диверсифікацією, що забезпечить мінімізацію наявних ризиків;

4) необхідність ефективної комбінації ресурсів, забезпечення оптимального співвідношення стабільних довгострокових та нестабільних короткострокових ресурсів при збільшенні частки стабільних ресурсів у депозитному портфелі банку в умовах підвищеного ризику.

Підводячи підсумки, можна сказати про неоднорідність та складність формування та використання банківських ресурсів. Це означає, що від чіткого розуміння суті ресурсів банків та особливості їх формування залежить ефективність діяльності банку та темпи розвитку банківської системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Галіцейська Ю. М. Балянт Г. Р. Загальні тенденції формування ресурсів вітчизняними банками / Ю. М. Галіцейська, Г. Р. Балянт // Ефективна економіка. – 2017. - №8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5719>

2. Кочетигова Т.В. Пяничук Д.О. Економічна сутність та необхідність формування фінансових ресурсів комерційного банку / Т.В. Кочетигова, Д.О. Пяничук / Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Випуск 16. – с. 726-729

3. Чиж Н.М. Дзямулич М.І. Потьомкіна А.В. Ефективність формування та використання ресурсів комерційних банків України. / Н.М. Чиж, М.І. Дзямулич, А.В. Потьомкіна // Економічний форум. – 2017. - №2. – с. 337-342

*Поліна Мансурова-Жеребйова, студентка 2 курсу
Машинобудівного коледжу ДДМА, м. Краматорськ
Науковий керівник: Рубанова С.Я,
викладач економічних дисциплін, спеціаліст першої категорії*

БЛОКЧЕЙН – ОДИН ІЗ ГОЛОВНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОРИВІВ ОСТАННЬОГО ЧАСУ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій охопив усі сфери діяльності людини. Сьогодні неможливо уявити ефективну роботу в будь-якій галузі без використання програмного забезпечення. Останнім часом все частіше можна почути про технологію Blockchain. Блокчейн поступово змінює світ так само сильно, як це зробив Інтернет. Інтерес до цієї технології зростає з кожним днем з боку різних цивілізованих держав та міжнародних установ, винятком не стала і Україна.

Блокчейн – це електронний журнал зберігання інформації будь-якого типу. У цей "реєстр" можна внести дані про економічні операції, кредити, фінансові звіти, а також будь-яку інформацію про угоди, конкретну людину або підприємство.

Але якщо звичайний електронний журнал можна змінити або видалити, то з Blockchain так не вийде. Всі дані пов'язані між собою і знаходяться на мільйонах комп'ютерів.

Крім того, вся інформація в базі не належить комусь одному, але у кожного користувача свій індивідуальний ключ до свого блоку даних. Щоб видалити всі дані, потрібно отримати одночасний доступ до всіх комп'ютерів одночасно.

Прихильники нової технології заявляють про те, що блокчейн зможе замінити нотаріусів, ріелторів, банки та інших посередників. Хоча поки це швидше гучна заява, ніж реальний інструмент.

Технологія набрала популярність в контексті криптовалют, але сьогодні вже спокійно існує сама по собі. Потенційно блокчейн може бути корисний у будь-якому середовищі, де немає довіри між учасниками. Наприклад, це міжбанківські перекази, реєстри, e-commerce, логістика, будь-які бази даних – наприклад, з кредитною історією, професійним досвідом, медичною інформацією. Сфер, де вже застосовується або тестується технологія, багато. Це і банківський сектор, енергетика, медицина, держсектор і навіть платформи для мультимедійного контенту, і авіація.

Blockchain використовують для електронного голосування, державного управління та операцій з товарами (покупками / продажами).

У 2017 році в Києві відбулася перша в світі операція з купівлі квартири за криптовалюту.

Продавцем квартири був бізнесмен Марк Гінзбург, який в цей час перебував в Нью-Йорку і продавав через представника.

У 2015 році в Україні була запущена децентралізована електронна система аукціонів держмайна E-Auction 3.0.

Система стане першим в світі прикладом використання державою децентралізованої системи для приватизації і оренди державного майна і ліцензій.

Меморандум про впровадження системи підписали губернатори кількох областей з Фондом інновацій та розвитку (IDF Reforms Lab). Засновник фонду – экс-заступник міністра юстиції Грузії Георгій Вашадзе.

Над E-Auction працювало 16 осіб компаній Distributed Lab, Ощадбанк, Приватбанк, Microsoft, Unitybars. До створення підключилася харківська ІТ-компанія Distributed Labs, яка на волонтерських засадах допомогла з написанням ядра і протоколу Blockchain-аукціону.

Хмарне рішення для тестів зберігання і обробки даних надав Microsoft Azure.

Сьогодні до E-Auction 3.0 планують приєднатися Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, обласні адміністрації і Державного комітету із земельних відносин.

До "освоєння технології" в жовтні 2017 року приєдналася і Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру.

Технологія блокчейн забезпечує прозорість усіх транзакцій, які можуть бути відслідковані, записані, проаналізовані і збережені, тобто знаходяться в зоні доступу державних органів. Ніхто не зможе вийти за межі закритої мережі з національними фондами або увійти в неї зі своїми коштами без відома держави.

З кінця 2017 року в Україні діє новий криптофонд Vanhealthing Cryptofund of biotech innovations, який розробляє проекти у сфері біотехнології і блокчейн. Його партнерами є декілька організацій, зокрема венчурний фонд USP Capital, компанії Planexta і Sikorsky Challenge. Криптофонд відрізняється від традиційних фондів приватних інвестицій перш за все тим, що збирає кошти через Initial Coin Offering (ICO).

Таким чином, система блокчейн максимально спрощує саму процедуру надання адміністративних послуг, зменшує витрати державного і місцевих бюджетів на утримання апарату держави. З іншого боку, у зв'язку з розвитком цієї технології, матимуть місце скорочення і зменшення можливостей для чиновників зловживати доступом до баз даних. Тобто держава «зацікавлена» в гальмуванні цього процесу, не бажаючи втратити контроль за електронними документами. Для блокчейну неважливо, чи розвинута країна чи ні. Насправді це дуже проста технологія, яка не потребує великих фінансових витрат. Потрібна просто політична воля держави, щоб урядові сервіси щодо різного роду реєстрацій від авто до нерухомості стали доступними і при цьому захищеними.

Список використаних джерел:

1. Економічна безпека: навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. К.: Знання, 2009. 647 с.
2. Гусєва І.І. Тенденції розвитку криптовалют на ринку України. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-1-2017/12.pdf>.
3. Курс НБУ на 07.11.2017. URL: <https://finance.i.ua/nbu/?d=7&m=11&y=201>.

*Стефанія Матей, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет, м. Ужгород
Науковий керівник: Височанський В.Ю., к.е.н., доцент*

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ БАНКІВСЬКИХ КРИЗ

Функціонування банківської системи України в останнє десятиріччя проходить у вкрай складних умовах. У період світової економічної кризи 2008–2009 рр. у вітчизняній банківській системі сформувалися проблеми, пов'язані з наявністю великої кількості кишенькових і «схемних» банків, проблемних кредитів, дорогих депозитів. Період з початку 2014 р. до 2017 р. став найбільш складним для банківської системи України за всі роки її існування. В умовах дестабілізації політичної та фінансово-економічної ситуації в Україні внаслідок воєнних дій проблеми в банківській сфері загострилися, що призвело до погіршення стану фінансової безпеки держави у банківській сфері [1, 52].

У цьому контексті варто дослідити симптоми банківських криз, які є конкретним проявом кризових явищ, що знаходять своє відображення у показниках діяльності банків (зокрема, показниках ліквідності, адекватності капіталу, рівня ризиків), індикаторах фінансової стабільності банківської системи та можуть бути виявленими під час аналізу. Симптом банківської кризи є початковим проявом кризового явища. Із метою діагностики кризових явищ у державному антикризовому регулюванні має застосовуватись перелік методів, метою застосування яких є своєчасне виявлення потенційних джерел кризи, наявних симптомів кризи та усунення їх деструктивного впливу [2, 232].

Аналіз наукових джерел дає змогу представити найбільш розповсюджені методи діагностики кризових явищ у банківській системі в узагальненому вигляді у табл. 1.

Технологія державного антикризового управління банківською діяльністю будується, як правило, на законодавчо-нормативній діяльності та фінансовій підтримці банківського сектору у разі вкрай негативного впливу кризи на діяльність банків, що негативно позначається на економіці країни загалом та порушує інтереси вкладників та кредиторів.

Таблиця 1

Методи діагностики кризових явищ у банківській сфері*

Напрямок діагностики	Об'єкт діагностики – банківська система
Визначення загроз зовнішнього середовища	1) SWOT-аналіз, PEST-аналіз, сценарний аналіз зовнішніх факторів впливу на виникнення банківських криз; 2) експертне оцінювання у ході відбору та оцінювання значущості факторів зовнішнього середовища; 3) формування системи спостереження «кризового поля» з урахуванням ступеня генерування зовнішнім фактором загрози виникнення банківської кризи шляхом виділення найбільш істотних об'єктів за цим критерієм
Визначення ймовірності виникнення банківської кризи	1) економетричне моделювання, засноване на побудові регресійних моделей для оцінки взаємозв'язку показників із ймовірністю банківської кризи; 2) оцінки, що використовують різні кількісні та/або якісні характеристики (індикатори фінансової стабільності МВФ; 3) системи раннього оповіщення банківських криз, здебільшого макроекономічні, на базі випереджаючих індикаторів; 4) кількісні та якісні індикатори-передвісники фінансової нестабільності); 5) стрес-тестування з використанням в якості входних параметрів макроекономічних сценарних даних; зовнішнє та внутрішнє рейтингове оцінювання, у тому числі наглядова рейтингова система CAMELSO.
Ідентифікація настання банківської кризи	1) сигнальний метод (дослідження поведінки показників за різних умов – безкризові, передкризові, посткризові); 2) бінарний аналіз (систематичне пряме зіставлення двох об'єктів дослідження або станів одного об'єкта у різні періоди)

*Джерело: складено на основі [2, 230.]

Втручання держави у банківську діяльність здійснюється переважно тоді, коли окремі установи не справляються з кризою та потребують підтримки. Так, банки повинні бути здатними самостійно справлятися з кризовою ситуацією та тримати її під контролем. І виключно у разі загрози виникнення системної кризи держава в особі відповідних органів влади втручається у діяльність того чи іншого банку або банківської системи загалом. Це пов'язано з тим, що банки є підприємствами особливого типу, банкрутство одного або кількох із них може призвести до скорочення грошової пропозиції, загострення проблем у платіжній системі, економічної нестабільності. Тому у період кризи діяльність банків значною мірою регулюється державою із застосуванням прямих методів впливу, які переважно мають організаційно-правовий характер. Це дозволяє обмежити вплив банкрутства того чи іншого банку на фінансову систему та економіку країни [3, 17].

Отже, побудова системи антикризового управління банківською діяльністю значною мірою визначається особливостями соціально-

економічного та історичного розвитку країни, характером і традиціями банківської системи, політичними причинами.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С. Банківська криза в Україні: втрати, помилки та пріоритети посткризового відновлення / О. С. Власюк // Стратегічні пріоритети. – 2017. – № 2. – С. 45-60.
2. Качала Т. М. Науково-методичне забезпечення діагностики кризових явищ в банківській системі / Т. М. Качала, А. С. Стадник // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2016. – Вип. 2. – С. 228-235.
3. Манжос С. Б. Антикризове управління банківською діяльністю: форми і технології / С. Б. Манжос // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 6. – Ч. 5. – С. 16-20.

*Данієлла Мушка, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Варцаба В.І., д.е.н., проф.*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ

Прийняття рішень в сфері банківської діяльності здійснюється зазвичай в умовах ризику і невизначеності, уникнути яких дуже складно. При цьому кожен керівник прагне по можливості їх передбачити і скоротити. У зв'язку з цим виникає необхідність застосування інструментів банківського маркетингу, які допомагають подолати деякі ринкові суперечності. Розробка та оцінка стану та рівня банківського маркетингу передбачають визначення його концептуальних засад, пов'язаних з вивченням категоріального апарату та основних ознак. Категоріальний апарат досліджуваної проблематики обумовлений трактуванням сутності поняття банківського маркетингу. Визначення сутності вказаного поняття проведемо із використанням систематизації наукових підходів за даним напрямком відповідно до тих або інших сутнісних ознак банківського маркетингу.

По-перше, можна запропонувати виділити науковий підхід, який передбачає вивчення сутності вказаного поняття через призму орієнтури маркетингових інструментів банку на забезпечення потреб клієнтів (ознаку клієнтоорієнтованості) або зростання ефективності функціонування (ознака забезпечення інтересів банку). Серед основних трактувань за вказаними ознаками є визначення, які на досить узагальненому рівні характеризують досліджуване поняття (С. Крикавський [4], С. Нужна [6, с. 157] тощо). Трактують в працях цих авторів зводиться до посилання на те, що банківський маркетинг є системою виявлення, задоволення потреб клієнтів та цілей банку. Але можна вказати і на такі, які висувають комплексне описання (Л. Романенко [7, с. 36], І. Лютий, О. Солодка [5, с. 13] тощо). Автори, які подають розширене трактування цього поняття, вказують на те, що банківський маркетинг є елементом системи менеджменту, стратегією банку стосовно вивчення його середовища, яка буде використана для збуту,

забезпечення потреб клієнтів, цілей банківської установи в сфері ефективності.

По-друге, існує науковий підхід до формулювання сутності досліджуваного поняття через призму оцінки середовища банку, яке впливає на його розвиток, покращення конкурентних позицій тощо. Це ознака орієнтуру на аналіз середовища банківської установи. Відповідно, автори [2, с. 381; 8, с. 300], які висувають визначення сутності цього поняття в рамках акценту на вивченні середовища банківської структури не враховують маркетингових заходів стосовно просування продуктів та послуг, а пов'язують цей феномен (елемент банківського менеджменту) тільки з вивченням ринку.

По-третє, можна виокремити науковий підхід [1, с. 45], що передбачає розуміння сутності поняття банківського маркетингу через призму його визначення у якості елемента управління, використання інструментів якого (рекламна, збутова, цінова, асортиментна, комунікаційна політика) дозволяє забезпечувати цілі розвитку банківської установи. Це ознака пріоритету впливу маркетингових інструментів на реалізацію цілей банку.

По-четверте, є науковий підхід [3, с. 30], що визначає сутність даного поняття як комплексної стратегії управління банком, пов'язаної з спрямуванням його діяльності на оцінку попиту, задоволення існуючих та можливих потреб клієнтів через використання маркетингових інструментів, що дадуть забезпечити іміджеві, конкурентні позиції та ефективність. Це ознака комплексної стратегії управління маркетинговими інструментами для забезпечення потреб клієнтів, цілей банку. Використання комплексного підходу дозволяє охопити всебічні характеристики цього феномену.

В ході оцінки положень наукових підходів визначено перелік основних особливостей, які характеризують сутність досліджуваного поняття, серед яких: ознака клієнтоорієнтованості та ознака забезпечення інтересів банку, ознака орієнтуру на аналіз середовища банківської установи, ознака пріоритету впливу маркетингових інструментів на реалізацію цілей банку, ознака комплексної стратегії управління маркетинговими інструментами для забезпечення потреб клієнтів, цілей банку. Враховуючи основні наукові підходи, що визначають зазначене поняття, було здійснено спробу розробки універсального трактування. А саме, банківський маркетинг – це комплексна стратегія управління моніторингом середовища, розробкою банківських продуктів, їх асортименту, їх просуванням, збутом, комунікацією з сегментами споживачів, що передбачає потребу забезпечення фактичних, перспективних потреб клієнтів, та досягнення комерційних, соціальних, іміджевих інтересів банку. В даному трактуванні враховано як основні існуючі наукові підходи з сутнісними ознаками, так і визначено характеристики економічної природи цього поняття.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А.Ф., Красюк Н.В. Взаємозв'язок маркетингової діяльності банку та його фінансової стійкості. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Вип. 40. С. 43-52.

2. Варцаба В.І., Огородник В.О., Дюлай Є.В. Футуристичний маркетинг як інструмент забезпечення конкурентоспроможності банку. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. С. 379-383.
3. Єгоричева С. Б., Кучерова М. В. Еволюційний розвиток теоретичних уявлень про сутність банківського маркетингу. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 2(58). С. 26-30
4. Крикавський С.В. Маркетингові стратегії у формуванні розвитку банку. Львів : «Синтез-Поліграф», 2008. 346 с.
5. Лютий І.О., Солодка О.О. Банківський маркетинг. К.: Знання, 2010. 776 с.
6. Нужна С.А. Вибір стратегії маркетингу банку за результатами анкетування клієнтів. *Економічний аналіз*. 2015. № 1. С. 158-161.
7. Романенко Л.Ф. Банківський маркетинг. К.: ЦУЛ, 2004. 344 с.
8. Янковська В.А. Теоретичні засади сутності ефективного банківського маркетингу та його функцій. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету*. 2013. Вип. 1. - С. 296-303.

*Яна Попфалуші, студентка 3-го курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В. Т., ст. викладач*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Громадяни України все частіше стали використовувати для розрахунків платіжні картки та у звітності НБУ останнім часом фіксується зростання обсягу безготівкових розрахунків. Ця тема є досить актуальною для дослідження, тому що спостерігається тенденція розвитку безготівкових платежів, хоча їх частка у структурі грошового обороту залишається невеликою, не дивлячись на динамічний розвиток емісії платіжних карток. Проте, не виконується основна функція карткових систем – переведення роздрібного грошового обороту в безготівкову форму. Картки, емітовані українськими банками, використовуються більш як у 20 разів частіше у разі зняття готівки, ніж для розрахунків за товари та послуги.

В той же час у багатьох розвинених країнах безготівковий розрахунок відсунув розрахунки готівкою на задній план. До прикладу, в Швеції та Данії, операції за безготівковими розрахунками складають вже більше 90%. Запозичивши такий досвід, й НБУ взяв курс на безготівкову економіку (cashless-економіку) [2]. Адже система безготівкового розрахунку відіграє одну з важливих ролей у розвитку національної економіки, а саме, сприяє зменшенню частки тіньового сектору економіки та стійкості грошового обігу, розвитку сучасних електронних технологій та підвищенню активності населення як учасника банківської системи країни тощо [5].

Неодноразово провідні світові економісти, і економісти Нацбанку України в тому числі, відзначали, що великий обіг «живих» грошей в країні – це ознака високого росту тіньової економіки, а вагома частка оборотів за безготівковим розрахунком є характерною рисою розвинутої економіки [3].

Це є особливо важливим в наш час, коли бізнес починає активно розвиватись в онлайн ресурсах. Наприклад, обсяг онлайн-продажів в європейських державах у 2017 р. склав 2,3 трлн. доларів (що в 2 рази більше, ніж в 2016-му). Але існує і недолік, наприклад те, що забезпечення готівкового обороту є досить витратною статтею для емісійних банків. У 2017-му операції з готівкою коштували США 628 млн доларів (це забезпечення обігу готівки), стільки ж було витрачено грошей на її друк, а НБУ в 2018-му витратив 1,3 млрд гривень на емісію готівкових засобів. «На руках» населення України 28% грошової маси країни [6]. У сусідній Польщі частка готівки в півтора рази нижче – 19%, а в Данії вона становить всього 4% (рис .1). Такі результати не просто збіг обставин, а цілеспрямована політика держав. Наприклад, в тій же Данії підприємствам роздрібної торгівлі заборонено приймати готівку при розрахунку, тоді як картою можна розплатитися навіть в церкві. У Швеції паркінг і громадський транспорт оплачується тільки безготівково. Більш того, шведський уряд навіть веде цілеспрямовану інформаційну кампанію проти кешу. У світі лідерами за безготівковими операціями є Швеція і Франція, в Канаді 57% всіх транзакцій – безготівкові [4].

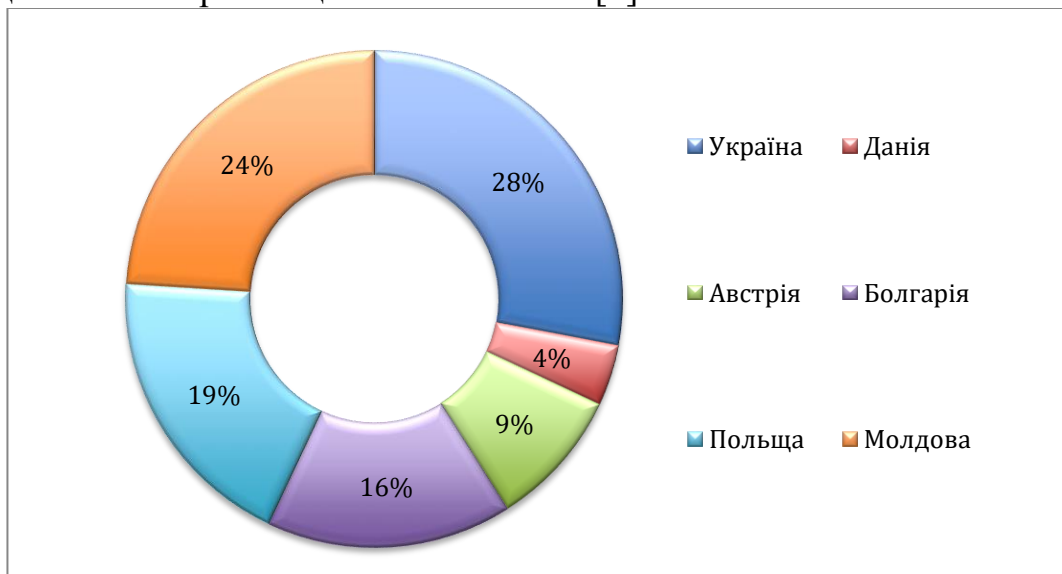

Рис. 1. Частка готівки в грошовій масі за 2018 рік [1]

Українці, в свою чергу, протягом 2017 року здійснили понад 3 млрд операцій за допомогою розрахункових карток на суму в 2,1 трлн гривень: це і оплата в інтернеті, і розрахунки в торговельних мережах, і перекази з карти на карту. В цілому ж частка безготівкових розрахунків в Україні з 2010 року зросла на 578% і в першому півріччі 2018 року становить майже половину всіх операцій [7].

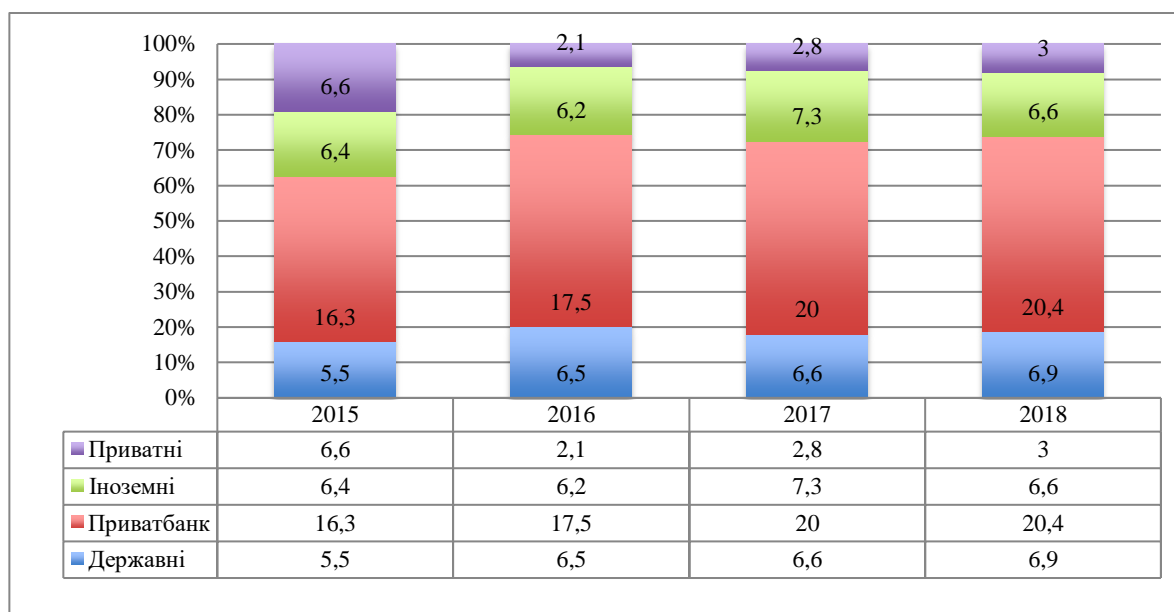

Рис. 2. Кількість активних платіжних карток в Україні за групами банків станом на 2018 р., млн. [5]

Таким чином, наведені на рис. 2 дані свідчать про те, що хоч і досить повільними темпами, проте все ж відмічається зростання кількості активних платіжних карток в нашій державі за всіма групами банків. Що в майбутньому стимулює застосування електронних платежів та зростання обсягів безготівкових розрахунків. При цьому європейською дослідницькою компанією Juniper Research була навіть встановлена й певна залежність: зростання використання електронних платежів на 2,5% може стимулювати збільшення споживчих витрат в середньому на 104 млрд грн на рік [1].

Так, за прогнозами Juniper Research [1], у європейських країнах вже до 2020 р. 15% всіх платежів, у торгових мережах будуть безконтактними і досягнуть позначки в 2 трлн доларів. Безконтактні платежі включають в себе як розрахунки за безконтактними картками з технологіями типу PayPass або PayWave, так і мобільні гаманці. Мобільні технології прискорюють перехід економік на безготівкову. Кількість користувачів мобільних гаманців в світі, згідно з дослідженнями Juniper, виросте з 1,6 млрд в 2020 р. до 2,1 млрд вже в 2021 році. І хоча частка безконтактних карт в Україні наразі невелика, зате з 271 тис. терміналів вже 71% пристосовані для безконтактних операцій [6].

Узагальнюючи наведене вище, можна підсумувати, що безготівкові розрахунки демонструють тенденції до сталого розвитку та розповсюдження як в цілому світі так і в Україні зокрема. І саме країни з найбільшим рівнем соціального та економічного розвитку мають велику частку безготівкових розрахунків в обороті. Таким чином вважаємо, що в найближчому часі реалізовані системні зміни в банківській сфері, при яких вкладникам буде гарантовано збереження вкладених коштів, стимулювання виведення зарплат з тіні, розширення платіжної інфраструктури сприятиме подальшому активному розвиненню безготівкових платежів.

Список використаних джерел:

1. Global Information Technology Report. Innovating in the Digital Economy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/docs/>.
2. Бублик Є. О. Обмеження готівкових розрахунків в Україні / Є. О. Бублик // Економіка і прогнозування. – 2017. – № 2. – С. 34-42.
3. Дубілет О. Перспективи розвитку карткового бізнесу / О. Дубілет // Вісник НБУ. – 2018. – № 9. – С. 11-13.
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України / Економічна статистика / Економічна діяльність / Інформаційне суспільство // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Національного банку України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65162&cat_id=36674.
6. Харченко В. Статистичний аналіз ринку банківських платіжних карток в Україні у контексті країн із розвинутими картковими ринками / В. Харченко, Р. Капралов // Вісник НБУ. – 2019. – С. 44-52.
7. Чкан І. О. Безготівкові розрахунки – сучасний спосіб оплати / І. О. Чкан // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2018. – № 27. – С. 121-124.

*Тетяна Путінцева, аспірант
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Київ
Науковий керівник: Барановський О.І., д.е.н., професор*

ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Забезпечення ліквідності комерційних банків (КБ) є неодмінною умовою їх безперебійного й ефективного функціонування. Формування ж належної системи забезпечення такої ліквідності неможливе без достеменного з'ясування її сутності. Проте, сьогодні відсутня однаковість поглядів на сутність цього поняття.

Так, досліджуючи проблематику ліквідності, В. Корнівська[4] зазначає, що поняття ліквідності використовують у сучасній економічній науці, здебільшого, як показник фінансового аналізу, що характеризує здатність інвестора в будь-який момент продати актив за певною мінімальною ціною з коротким повідомленням і за мінімальних витрат[5, с.9]. Ліквідність – це також можливість використання активу як засобу платежу і здатність активу зберігати свою номінальну вартість незмінною[1,с.30]. Вищезгадана дослідниця наголошує, що ліквідність – це, перш за все, здатність активу бути реалізованим, а для сучасних теоретичних і емпіричних підходів характерне розширення змісту поняття «ліквідність», подання її як здатності фінансових ринків або загальної величини ліквідних активів фінансового простору. Таке уявлення про ліквідність не просто розсуває горизонти використання терміна, воно є відбиттям глибинних фінансово-інституційних трансформацій[4, с.17].

За Енциклопедією банківської справи України, ліквідність: 1) здатність до реалізації, продажу, мобільного перетворення матеріальних та інших

цінностей на реальні гроші (в цьому значенні виокремлюють поняття «ліквідні засоби» і «ліквідні активи»); 2) здатність підприємств, банків своєчасно виконувати свої кредитно-фінансові зобов'язання, можливість конвертувати відповідні активи в грошові кошти в готівковій або безготівковій формах для оплати своїх платіжних зобов'язань (у цьому значенні виокремлюють ліквідність підприємства, ліквідність банку, ліквідність держави). А ліквідність банку – його здатність вчасно і повністю виконувати свої поточні зобов'язання, задовольняти вимоги вкладників та попит позичальників, що визначається збалансуванням активів і пасивів балансу банку, ступенем відповідності строків розміщених активів і залучених банком пасивів[2, с.331]. Утім, дане тлумачення, на наш погляд, неповною мірою розкриває сутність ліквідності банку, оскільки не враховує динамічність цього явища, необхідність урахування всіх умов (а не лише строків) збалансування активів і пасивів.

Фінансово-кредитний енциклопедичний словник тлумачить ліквідність банку як його здатність забезпечити повне і своєчасне виконання своїх зобов'язань у грошовій формі[8, с.472]. Попри згадування у цьому визначенні не лише оперативності, а й повноти виконання зобов'язань, поза увагою залишаються неодмінні умови забезпечення ліквідності.

Визначається ліквідність і як здатність, що характеризує оперативність реалізації економічних відносин між кредитором і позичальником, власником цінних паперів та їх емітентом, між вкладником і банком. Узгодженість і прийнятність – це перші характеристики, які зберегли свої властивості і проявлялися на кожному історичному етапі надбання ліквідністю нових економічних ознак, функцій і форм. У процесі обміну ліквідність проявляється не тільки як здатність та інструмент, що виконує технічні функції й опосередковує обмін, а і як інститут[3, с.180-182]. Проте, у даній характеристиці не знайшли відображення такі важливі властивості ліквідності, як відносини між банками й їх контрагентами та інші банківські операції/продукти. Крім того, не можна виокремлювати лише оперативність реалізації економічних відносин, не зважаючи на їх повноту, результативність і ефективність.

Н. Сунцова та А. Шалтаєва під ліквідністю КБ розуміють їх здатність погашати свої борги точно у строк без прийняття на себе збитку, найважливіший чинник їх фінансової спроможності[7, с.94]. Говорити про логічну завершеність даного визначення також не доводиться, оскільки ліквідність має передбачати не лише своєчасне, а й повне погашення існуючої заборгованості в усіх її проявах і специфіці.

Асоціюють ліквідність банку і з критерієм оцінки його ділової репутації[6, с.44].

Отже ліквідність КБ тлумачиться в економічній літературі як: здатність вчасно і повністю виконувати свої поточні зобов'язання, задовольняти вимоги вкладників та попит позичальників; оперативність реалізації економічних

відносин; чинник їх фінансової спроможності; інструмент; інститут; критерій оцінки його ділової репутації банку.

На наш погляд, ліквідність КБ – це:

–їх нинішня і потенційна спроможність, за необхідності, мінімізуючи витрати, вчасно перетворити свої активи у готівку і безготівкові кошти для здійснення повних розрахунків з кредиторами, контрагентами, клієнтами за своїми зобов'язаннями, забезпечення результативності і ефективності свого функціонування;

–досягнення максимально можливої спряженості/збалансованості банківських активів і пасивів за строками, валютами, ціною залучених, запозичених і наданих ресурсів.

Список використаних джерел

1. Долан Э. Дж., Кэмпбелл К.Д., Кэмпбелл Р.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. – М. - Л.: Профико; Автокомп, 1991. – 448 с.
2. Енциклопедія банківської справи України. – К.: Молодь, 2001. – 680 с.
3. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України Гриценко А.А. – К.: ДУ «Інститут економ. та прогнозування НАН України», 2015. – 344 с.
4. Корнівська В. О. Ліквідність у термінах економічної теорії: посткризові орієнтири розвитку / В. О. Корнівська // Економічна теорія. – 2013. – № 3. – С. 16–27.
5. Миллер Р. Л., Ван-Хуз Д. Д. Современные деньги и банковское дело. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
6. Нацыпаева Е. А. Управление ликвидностью коммерческого банка как критерий повышения качества процесса формирования положительной деловой репутации / Е. А. Нацыпаева // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2016. – № 4. – С.43-46.
7. Сунцова Н. Управление банковской ликвидностью в современных условиях / Н. Сунцова та А. Шалтаева // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2010. – № 1. – С.94-96.
8. Финансово-кредитный энциклопедический словарь. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 1168 с.

*Світлана Садовнича, студентка 2 курсу магістратури,
ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський інститут
Науковий керівник: Лук'янець О.В., к.е.н., доцент*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗОВНІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Контроль діяльності кредитних спілок в Україні забезпечується зовнішніми і внутрішніми уповноваженими органами. Зовнішній контроль (як державний, так і незалежний) покликаний надати достовірну інформацію, необхідну користувачеві фінансових послуг для прийняття рішень, та забезпечується: Нацкомфінпослуг (державний вид контролю) шляхом

пруденційного нагляду, що базується на регулярному проведенні оцінки діяльності кредитних спілок шляхом попереднього, поточного та ретроспективного контролю; незалежним аудитором (незалежний вид контролю) шляхом обов'язкового щорічного аудиту діяльності кредитних спілок з метою підтвердження достовірності їх фінансової звітності; об'єднаною кредитною спілкою (за умови набуття такого членства).

Нацкомфінпослуг безпосередньо здійснює щоквартальний періодичний контроль шляхом аналізу звітних даних кредитних спілок щодо дотримання всіх законодавчо затверджених нормативів платоспроможності, капіталу, активів, прибутковості та інших показників [1].

Здійснення аудиту в Україні регулюється законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2], Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [3] (МСА) та підзаконними актами. Незалежний аудитор має на меті висловлювання думки щодо достовірності річної фінансової звітності у всіх суттєвих аспектах та відповідності законодавству України та внутрішнім положенням.

Відповідно до МСА 200 «Ціль і основні принципи аудиту фінансової звітності» мета аудиту доходів кредитних спілок полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності інформації про доходи кредитної спілки. Критерієм оцінки при аудиті доходів виступають Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) [4], що визначають методичні засади формування в обліку інформації про доходи: МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами», МСФЗ 8 «Операційні сегменти», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання».

Об'єктами аудиту доходів є групи доходів, а також господарські операції, пов'язані з формуванням доходів кредитної спілки. Основними завдання аудиту доходів кредитних спілок є: контроль за дотриманням чинного законодавства щодо обліку доходів; перевірка дотримання положень облікової політики в частині обліку доходів; перевірка правильності розподілу доходів за класифікаційними групами; перевірка правильності визнання та оцінки доходів; встановлення достовірності даних у первинних документах і на рахунках первинного обліку за операціями з формування доходів; перевірка правильності і законності відображення доходів у звітності.

Джерелами інформації для аудиту доходів є: нормативно-правові акти, що регулюють облік доходів, наказ про облікову політику, первинні документи з обліку доходів, реєстри синтетичного і аналітичного обліку, звітність кредитної спілки, аудиторські висновки.

Стратегія проведення аудиту доходів розробляється, виходячи з норм МСА 300 «Планування», відповідно до якого розроблений план допомагає аудитору: приділяти належну увагу важливим аспектам аудиту; своєчасно виявити та усунути потенційні загрози; правильно організувати і управляти процесом аудиту для підвищення ефективності та дієвості; обрати членів

аудиторської групи з відповідним рівнем можливостей і компетенцій; контролювати роботу аудиторської групи та координувати її. Збір аудиторських доказів здійснюється згідно МСА 500-599 у вигляді тестів контролю; тестів по суті; аналітичних процедур. Аудиторські докази можуть бути отримані шляхом різних методів (суцільний, вибірковий) та методичних прийомів (фактична, документальна, арифметична перевірка, огляд, опитування, зустрічні перевірки, ін.). Відповідно до МСА 520 «Аналітичні процедури» передбачається аналіз основних відносних показників і порівнянь з подальшим дослідженням змін і відхилень, взаємозв'язків і взаємозалежностей..

На заключному етапі проводиться аналіз отриманої в процесі перевірки інформації; оцінка аудитором розміру максимально припустимої похибки з фактично встановленими; розгляд та обговорення з керівництвом замовника можливої форми аудиторського висновку; по мірі можливості внесення коригувань у фінансову звітність замовником; підготовка аудиторського висновку відповідної модифікації згідно МСА 700; складання аудиторського звіту керівництву кредитної спілки.

Список використаних джерел:

1. Про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок : Розпорядження Держфінпослуг від 16.01.2004 №7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0148-04> (дата звернення: 25.09.2019)
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 25.09.2019)
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / Міжнародний документ (видання 2016-2017) URL: <https://www.apu.net.ua/component/content/article/2-uncategorised/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017> (дата звернення: 25.09.2019)
4. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ) / Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010 (дата звернення: 25.09.2019)

***Вікторія Свалявчик**, студентка 2-го курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Науковий керівник: Чубарь О.Г., к.е.н., доцент*

ПРОЦЕНТНА СТАВКА ЯК ОСНОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗА УМОВ РЕЖИМУ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ

В умовах інфляційного таргетування (ІТ) процентна ставка є одним з основних монетарних інструментів центрального банку (ЦБ), за допомогою якого здійснюється вплив на вартість грошей. Реалізуючи процентну політику, ЦБ впливає на такі два основні елементи:

- ключову процентну ставку монетарної політики - процентну ставку за основними операціями ЦБ з надання або вилучення ліквідності. Проведення основних операцій за цією ставкою привертає увагу ринку до її змін, а процентні ставки міжбанківського кредитного ринку коливаються близько до цієї ставки;

- коридор процентних ставок за операціями постійного доступу (кредити ЦБ овернайт та депозитні сертифікати на цей термін) як механізм підтримки ключової процентної ставки. Такий коридор обмежує коливання процентних ставок на міжбанківському кредитному ринку навколо ключової ставки. За нормальних умов функціонування банківської системи в банків немає стимулів проводити операції на міжбанківському ринку за ставками поза межами процентних ставок за операціями постійного доступу [3].

Роль ключової процентної ставки монетарної політики НБУ відіграє облікова ставка – ключова ставка процентної політики НБУ, за якою проводяться операції, що найбільше впливають на вартість коштів на міжбанківському ринку. Це надає змогу утримувати ринкові ставки на близькому до облікової ставки рівні, тобто забезпечувати досягнення операційної цілі НБУ, сутність якої полягає в утримуванні гривневих міжбанківських ставок на рівні, близькому до рівня ключової ставки, у межах коридору процентних ставок за інструментами постійного доступу [1].

Процентні ставки за інструментами постійного доступу формують коридор процентних ставок НБУ: облікова ставка плюс 2 п.п. – для кредитів рефінансування, облікова ставка мінус 2 п.п. – для депозитних сертифікатів. Цей коридор обмежує коливання процентних ставок навколо облікової ставки.

Вплив облікової ставки на грошово-кредитний ринок реалізовується кількома каналами. Першою ланкою монетарної трансмісії є вплив зміни ключової ставки на короткострокові ставки грошового (міжбанківського) ринку. Як показує практика, ЦБ можуть контролювати короткострокові ставки досить ефективно через регулювання ліквідності банків. Встановленням ключової ставки ЦБ дає сигнал ринку, який рівень ставок він бачить як оптимальний для досягнення цілей монетарної політики. Для наближення ставок на ринку до бажаного для ЦБ рівня (тобто ключової ставки), він прив'язує свої операції до рівня ключової ставки. Зокрема, за обліковою ставкою проводяться основні операції НБУ з регулювання ліквідності банків, які найбільше впливають на вартість ресурсів на міжбанківському ринку.

Змінюючи ключову процентну ставку, НБУ впливає на короткострокові процентні ставки на міжбанківському грошово-кредитному ринку, які, в свою чергу, транслуються в зміни процентних ставок за іншими фінансовими активами (зокрема, державними цінними паперами) та зміни процентних ставок банків за кредитами й депозитами. Ці ставки мають безпосередній вплив на обсяги споживання та інвестицій домогосподарств і підприємств, а отже і на інфляцію; вони формуються під впливом як рівня короткострокових ставок на міжбанківському ринку, так і структурних характеристик економіки та фінансової системи (рівня конкуренції в банківській системі, довіри до

банків, інфляційних очікувань, попиту на кредити та пропозиції фінансових ресурсів у економіці тощо).

Ще один важливий канал впливу облікової ставки – через зміну обмінного курсу. У розвинених економіках з вільним рухом капіталу він працює через появу можливості залучити кошти в одній країні (з нижчою ставкою) та купити облігації (або інший інструмент з дохідністю, що залежить від ставки, наприклад, депозит) в іншій. У такому випадку збільшення ставки має призводити до зростання припливу іноземної валюти, що у свою чергу збільшує попит на національну грошову одиницю та зміцнює її. Тобто зміна ставок впливає на співвідношення попиту і пропозиції іноземної валюти, а отже й на обмінний курс.

Реалізуючи політику IT, ЦБ усвідомлюють, що трансмісія через усі канали займає певний час, який зазвичай вимірюється кварталами. Приміром, в Україні зміна облікової ставки НБУ впливає на рівень інфляції через 9-18 місяців. Тому часто ЦБ змінюють ключову ставку в той момент, коли згідно з наявними даними щодо інфляції необхідність цього не є очевидною – наприклад, знижують у період зростання поточної інфляції, або підвищують, коли інфляція вже знижується. Причина в тому, що ЦБ провадить активну політику, яка враховує не стільки поточні значення, скільки їхню найімовірнішу динаміку у майбутньому. ЦБ, який проводить політику IT, має впливати на інфляційні очікування - забезпечувати впевненість бізнесу та населення у своїй спроможності привести інфляцію до цілі у середньостроковій перспективі.

Динаміка облікової ставки НБУ за період 2010-2018рр. свідчить про її суттєві коливання. Найнижчий її рівень в цей період спостерігався в Україні в 2013рр. – 6,5-7,0% з подальшим зростанням до 30% у березні 2015р. Упродовж 2016 р. і практично весь 2017 р. облікова ставка поступово знижувалася (до 12,5% у травні 2017 р.), проте із жовтня 2017р. розпочалася тривала хвиля її підвищення – до 18%. Лише у квітні 2019 р. НБУ знизив облікову ставку до 17,5%, а згодом до 16,5 %, що стало проявом циклу пом'якшення монетарної політики, оскільки очікуваним є уповільнення інфляції до цілі 5%, передбачене режимом IT [2].

НБУ встановлює облікову ставку з початку свого функціонування у 1992 р., проте до 2015 р. вона мала дуже незначний вплив на ставки банків. На той час НБУ не використовував її як інструмент втілення політики - процентні ставки за основними операціями НБУ не були прив'язані до облікової ставки. На сьогодні запроваджена система дає можливість НБУ ефективно управляти короткостроковими ставками на міжбанківському ринку, тобто утримувати їх наближеними до рівня облікової ставки. При цьому у 2016-2017 рр. зв'язок між короткостроковими ставками на міжбанківському ринку та ставками банків за кредитами та депозитами суттєво посилювався. Це сталось завдяки налагодженню НБУ системи управління короткостроковими ставками. У результаті суттєво знизилась їхня волатильність, а банки отримали надійний індикатор вартості грошей на ринку та легкий доступ до операцій з НБУ для

управління власною ліквідністю [4]. У 2016р. НБУ удосконалив монетарний інструментарій і привів його у відповідність до стандартів режиму IT. Перехід до нового дизайну процентної політики сприяв: підвищенню прозорості та передбачуваності монетарної політики; підсиленню чіткості сигналів щодо її змін; стимулюванню розвитку міжбанківського кредитного ринку.

Список використаних джерел:

1. Інструменти монетарної політики. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/monetary/tools#section-2>.

2. Національний банк України знизив облікову ставку до 16,5%. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/news/all/rishennya-oblikova-stavka-2019-09-05>.

3. Процентна політика Національного банку України та її роль. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=31716483&cat_id=31831107.

4. Як Національний банк може впливати на інфляцію, використовуючи облікову ставку. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/monetary/about/keyrate-inflat>.

Степан Сембер, к.е.н., доцент

Себастьян Болдог, студент 2 курсу магістратури

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Політична та економічна нестабільність вітчизняної економіки, воєнні дії на Сході України, непослідовність фінансової політики уряду країни негативно впливають на рівень довіри населення до банківської системи, що призводить до зниження фінансових результатів діяльності вітчизняних банків на фоні посилення ролі банків з іноземним капіталом. На 1.10. 2019 у країні функціонували 76 банків, з них: банки з іноземним капіталом — 35 (у тому числі 24 — зі 100 % іноземним капіталом) [1]. Слід зауважити, що серед 14 системно важливих банки в Україні 6 – це банки з іноземним капіталом: Альфа-банк, Райффайзен Банк Аваль, Укрсиббанк, Таскомбанк, Кредобанк, ОТП Банк.

Іноземні банки в Україні представляли 19 країн: Ізраїль, Російська федерація, Франція, Нідерланди, Польща, Кіпр, Британія, Франція, США, Казахстан, Швеція, Австрія, Греція, Німеччина, Італія, Угорщина, Туреччина, Білорусь, Ісландія [4]. Крім того, станом на 01.10.2019 р. на українському банківському ринку провадили свою діяльність 22 банки країн, частка капіталу яких у загальному обсязі капіталу банків України становила менш як 1 %.

Лідером рейтингу життєдіяльності українських банків за 2019 р., представленого журналістським бізнес-порталом «Mind», який проаналізував фінансову стійкість, платіжну дисципліну та ризики власників банків, що працюють в Україні., як і в попередніх декількох роках, є Райффайзен Банк Аваль з рейтингом «4,5 зірки». Рейтинг «4 зірки» отримали 10 банків, з них

дев'ять іноземних та один державний – французькі «Креді Агріколь» та УкрСиббанк, нідерландський ІНГ Банк Україна, американський Сітібанк, польські Кредобанк та Ідея Банк, німецький ПроКредит Банк, італійський «Правекс», угорський ОТП та державний ПриватБанк [3].

Схожу картину демонструють результати рейтингу стійкості банків за підсумками 3 кварталу 2019 за даними порталу «Мінфін». Серед банків з іноземним капіталом лідирує австрійський «Райффайзен Банк Аваль», який, за даними порталу «Мінфін» [2], займає першу позицію в рейтингу стійкості банків, а також є й найприбутковішим банком.

Підсумовуючи слід зауважити, що присутність банків з іноземним капіталом у банківській системі країни відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи, відповідно сприяє залученню іноземних інвестицій та розширенню ресурсної бази з метою забезпечення формування здорового інвестиційного клімату в економіці і соціально-економічного розвитку. Водночас, слід зважати на зростання рівня фінансових ризиків, пов'язаних зі зростанням частки іноземного банківського капіталу.

Список використаних джерел:

1. Основні показники діяльності банків [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. – 2019. – Режим доступу до
2. Рейтинг стійкості банків за підсумками 3 кварталу 2019 [Електронний ресурс] // портал «Мінфін». – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>.
3. Рейтинг українських банків – 2019 [Електронний ресурс] // Mind. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://mind.ua/publications/20194442-rejting-ukrayinskih-bankiv-2019>.
4. Розширений пошук банків [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/supervision/institutions?page=7&perPage=5&search=&status=1&foreignCapital%5B%5D=1&foreignCapital%5B%5D=2&uid=&suid=&date_from=&date_to=&temporarily_suspended=1.

Степан Сембер, к.е.н., доцент

Микола Глеба, студент 2 курсу магістратури

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКУ

Стратегічний фінансовий менеджмент банку направлений, насамперед, на вирішення проблем зовнішнього середовища, на вибір місця на фінансовому ринку та номенклатури банківських продуктів і послуг. Стратегічне управління банківською діяльністю характеризується низкою особливостей, які характеризують його з позиції можливостей та складності застосування.

Насамперед, стратегічне управління не дає ні точної, ні детальної картини майбутнього. Модель діяльності банку, що виробляється в результаті стратегічного управління є не деталізованим описом його внутрішнього стану та положення у зовнішньому середовищі, а сукупністю якісних і кількісних

характеристик фінансового стану банку, його організаційної та управлінської культури, позиції на ринку, основних клієнтів, партнерів і конкурентів. Таким чином, стратегічне управління спрямоване на визначення умов і забезпечення діяльності банку в майбутньому при невизначеності та конкурентній боротьбі.

Також зауважимо, що стратегічне управління не має строгої теорії, яка б визначала порядок вирішення певних завдань або дій в конкретних ситуаціях, тобто воно не може бути алгоритмізовано шляхом зведення процесу вироблення управлінських рішень до кінцевого набору дій (схем, процедур або правил). Незважаючи на існування цілого ряду загальних рекомендацій, правил і логічних схем аналізу проблем, вибору та реалізації стратегії розвитку банку загалом, стратегічне управління — це переважно неформалізований творчий процес, поєднання інтуїції та мистецтва вищого керівництва визначати стратегічні цілі та вести до них банк [1].

Організація процесу стратегічного управління в банку передбачає значні витрати матеріальних і людських ресурсів, часу та зусиль керівництва, що спрямовані на створення системи стратегічного планування, яка відрізняється від процедури розробки бюджетів доходів і витрат; служб, які здійснюють стратегічний моніторинг зовнішнього оточення банку (клієнтів, конкурентів, партнерів) і загальної економічної ситуації в країні, а також ситуації на грошових і фінансових ринках, що знаходяться в сфері стратегічних інтересів банку; системи підбору кадрового складу керівників вищої ланки, які володіють навичками стратегічного мислення й управління [2].

Також варто відмітити що проблеми стратегічного управління складно виявити у процесі оперативної діяльності. Як правило, вони залишаються поза увагою банківських менеджерів. Відтак, однією з умов ефективного стратегічного управління є цілеспрямоване виявлення стратегічних проблем з метою їхнього своєчасного вирішення. Крім того, помилки стратегічного управління (головною з яких є його відсутність) мають, як правило, досить серйозні наслідки, які у більшості випадків неможливо виправити в ході поточної діяльності. Головними наслідками стратегічних прорахунків є хронічна нестача ресурсів для розрахунків за зобов'язаннями банку та зниження частки банку у своєму сегменті на ринку. У сучасних умовах, коли у короткі терміни створюються абсолютно нові банківські продукти, кардинально змінюються напрями банківських вкладень, виникають нові можливості для банківського бізнесу і зникають ті, що існували багато років, невірні передбачення та помилки стратегічного характеру можуть стати фатальними для банку [3].

І, насамкінець, зазначимо, що розробка навіть найкращих стратегічних планів не гарантує їхнього автоматичного виконання. Якщо формування стратегії банку являє собою важку інтелектуальну частину управлінської діяльності, то її реалізація — найскладніше завдання менеджменту. Його виконання передбачає, насамперед, впровадження організаційної культури управління, що дозволяє реалізувати обрану стратегію, включаючи створення систем мотивації та організації праці. Банк не може перейти до стратегічного

управління навіть за наявності ефективної системи стратегічного планування, якщо відсутні об'єктивні можливості (механізми) та суб'єктивні передумови (насамперед, воля керівництва) для виконання стратегії.

Список використаних джерел:

1. Вовчак О. Д. Розвиток стратегічного управління та його особливості в банках з іноземним капіталом / О. Д. Вовчак // Технологический аудит и резервы производства. – 2016. – № 4 (5). – С. 36-41
2. Кузнєцов А. М. Стратегічне управління персоналом банку в сучасних умовах розвитку економіки України / А. М. Кузнєцов // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - 2014. - Вип. 40. - С. 155-161.
3. Лаптырев Д. А. Система управления финансовыми ресурсами банка: Процессы – задачи – модели – методы / Д. Лаптырев. – М.: БДЦ-пресс, 2005. – 682 с.

Степан Сембер, к.е.н., доцент

*Михайліна Ільницька, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Банківська система як складова фінансової системи держави завжди швидко реагує на будь-які зміни у соціально-економічному та політичному середовищі. Економічна криза 2014-2016 рр. в Україні супроводжувалася деструктивним впливом і на її банківський сектор. Значним дестабілізуючим фактором стало вилучення коштів із рахунків клієнтів, що призвело до різкого зменшення ресурсної бази банків і, як наслідок, виникнення проблеми фінансової стійкості банківської системи. За таких умов пріоритетним завданням менеджменту українських банків стало формування ефективної депозитної політики як визначального фактору їх надійності та фінансової стійкості.

Депозитна політика є невід'ємною складовою механізму банківського менеджменту, оскільки саме вона визначає та регулює процес акумуляції вкладів та подальше їх спрямування в активні операції з метою одержання максимального прибутку. Ефективність реалізації депозитної політики банку забезпечується дотриманням таких принципів: зв'язок депозитних та кредитних операцій; диверсифікація банківських ресурсів із метою мінімізації ризику; сегментування депозитного портфеля за клієнтами, послугами та ринками; диференційований підхід до різних груп клієнтів; конкурентоспроможність банківських депозитних продуктів; забезпечення стійкості депозитної бази та конкурентні переваги на фінансовому ринку [1].

Із метою визначення особливостей формування та реалізації депозитної політики АТ КБ «ПриватБанк» проведено аналіз залучених ресурсів банку у розрізі економічних суб'єктів, строків, відсоткових ставок та валюти вкладів. Дані щодо структури депозитного портфеля Приватбанку наведено у табл. 1.

Дані табл. 1 свідчать, що обсяг депозитного портфеля Приватбанку протягом аналізованого періоду зріс на 64,25 % із 140,68 млрд. грн. до 231,06 млрд. грн.; частка коштів фізичних осіб зросла із 77,34 % у 2014 р. до 79,06 % у 2018 р.; частка коштів юридичних осіб у 2014 р. становила 22,66 %, а у 2018 р. – 20,94 %; частка строкових депозитів зменшилася із 72,78 % до 52,45 %, а частка вкладів на вимогу зросла із 27,22 % до 47,55 %.

Результати аналізу депозитного портфеля Приватбанку у розрізі валюти вкладу та відсоткових ставок показали, що обсяги депозитів у національній валюті до кінця 2018 року зросли у 2 рази із 72,19 млрд. грн. до 142,07 млрд. грн., а депозити в іноземній валюті зменшилися у 3 рази, що відповідає політиці Приватбанку звести до мінімуму частку валютних депозитів населення через відсутність потреби у валюті для кредитування.

Таблиця 1

Динаміка депозитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі депонентів і строковості за період 2014-2018 рр., у млн. грн. *

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	Приріст 2018/2014, млн. грн.	Приріст 2018/2014 %
Кошти клієнтів, млн. грн.	140 680	177 974	180 656	212 167	231055	90 375	64,25
Кошти фізичних осіб, у т.ч.	108 813	139 039	150 726	171 011	182 670	73 857	67,87
строкові депозити	87 684	108 381	119 519	119 476	109 778	22 094	25,20
частка, %	80,58	77,95	79,29	69,86	60,10	–	–
поточні рахунки	21 129	30 658	31 207	51 535	72 892	51 763	244,98
частка, %	19,42	22,05	20,71	30,14	39,90	–	–
Кошти юридичних осіб, у т.ч.	31 867	38 935	29 930	41 156	48 386	16 519	51,83
строкові депозити	14 727	16 608	14 677	12 798	11 422	- 3 305	- 22,44
частка, %	46,21	42,65	49,03	31,10	27,75	–	–
поточні рахунки	17 140	22 327	15 253	28 318	36 785	19 645	114,61
частка, %	53,79	57,35	50,97	68,90	72,25	–	–

*Джерело: складено на основі [2]

Середньозважені відсоткові ставки за депозитами у гривні склали для фізичних осіб 14 %, а для юридичних осіб – 12 %. Депозитні ставки за всіма видами іноземних валют протягом періоду понизилися у середньому до 2,5 %. У результаті аналізу депозитного портфеля Приватбанку за період 2014-2018 рр. встановлено, що він у середньому на 78 % формувався за рахунок вкладів фізичних осіб. При цьому частка їх строкових депозитів складала 75,3 %, що вказує на високий рівень довіри населення до банку [2].

Банківська практика довела, що стабільність і фінансова стійкість банків у сучасних умовах потребує проведення депозитної політики, яка базується на широкому впровадженні новітніх інформаційних технологій. АТ КБ «ПриватБанк» сьогодні посідає лідируючі позиції на ринку інноваційних банківських послуг. Інноваційну політику банку орієнтовано на впровадження нових депозитних продуктів і послуг, які є зручними і надають клієнтам широкі можливості у використанні. Врахування принципу інноваційності у процесі формування депозитної стратегії, розробка та реалізація ефективної продуктової, збутової та комунікаційної політики набувають статусу системно необхідного джерела конкурентоспроможності, збереження репутації та досягнення стабільної прибутковості банку.

Список використаних джерел:

1. Коваленко О. В. Депозитна політика банків та її вплив на ефективність залучення депозитних ресурсів / О. Коваленко // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 2. С. 39-44.
2. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://privatbank.ua>.

*Світлана Осташ, старший викладач
ДВНЗ «Ужгородський національний університет» ,м.Ужгород*

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ЯК УЧАСНИКІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ

Надійна і ефективна банківська система – це необхідна умова забезпечення сталого економічного зростання будь-якої держави та відіграє важливу роль у функціонуванні та розвитку економіки країни, будучи її невід’ємною частиною. Вітчизняні комерційні банки проходять серйозну перевірку часом в умовах постійних трансформацій та економічних потрясінь. Банківські установи як суб’єкти грошово-кредитного ринку, виступають покупцями і продавцями грошових коштів, здійснюючи водночас такі важливі функції як мобілізація тимчасово вільних коштів, кредитування, проведення розрахунків.

В сучасних умовах швидка зміна умов функціонування, відкритість зовнішньому середовищу, здатність до внутрішніх перетворень спонукають діяльність комерційних банків до постійного вдосконалення. Від стану банківської системи значною мірою залежить рівень розвитку економіки, тому необхідність ефективного здійснення діяльності комерційних банків України має особливе значення в період розвитку грошово-кредитного і фінансового ринків.

Кількість банківських установ в умовах сьогодення зменшується. Станом на 01.01.2018 р. за даними НБУ в Україні діяло 82 банківські установи, з них 38 – банки з іноземним капіталом. Якщо станом на 01.01.2015 р. їх

кількість була 161 і 51 банки відповідно, то станом на 01.01.2016 р. – 118 і 40 відповідно, а на 01.01.2017 р. - 96 і 38 відповідно. [4] Отже, з кожним роком комерційним банкам дедалі важче пристосовуватись до швидкої зміни подій, що відбуваються на економічних ринках та в цілому в економіці. Неліквідність й неплатоспроможність окремих банків свідчить про те, що такі установи не можуть повноцінно реагувати на економічні процеси, які відбуваються як на макро, так і на мікрорівні.

В цілому можна окреслити такі тенденції розвитку банківської системи в Україні:

- 1) зменшення кількості банківських установ, у тому числі з іноземним капіталом;
- 2) зростання недовіри населення до діяльності банків;
- 3) тенденція до здешевлення кредитних ресурсів в Україні [5].

Загалом в економічній літературі сформовано основні організаційно-економічні умови, які визначають потребу системного здійснення і впорядкування банківської діяльності на грошово-кредитному ринку, і до них відносять такі:

1.Необхідність регулювання грошового обігу в країні у зв'язку з можливістю банків застосовувати емісійний механізм в ході здійснення своїх основних кредитно-розрахункових операцій з обслуговування суб'єктів ринку. Тільки за таких обставин створюється можливість для забезпечення господарського обороту країни оптимальною кількістю платіжних коштів, тому функціонування банків у межах системи є необхідною (хоч і недостатньою) умовою стабільності грошового обігу як одного з основних факторів стабільного розвитку національної економіки загалом.

2.Необхідність організації платежів у господарстві, що пов'язано з опосередкуванням банками обігу переважної частини грошової маси. Можливості безперебійного функціонування суб'єктів господарювання усіх секторів економіки вирішальною мірою залежить від своєчасності й повноти розрахунків, що здійснюється банками.

3.Необхідність підтримання стабільного функціонування банків як гарантії збереження коштів клієнтів і забезпечення ефективного процесу кредитування економіки. Стійкість банків вважається одним із пріоритетів економічної політики держави, бо від цього вирішальною мірою залежить макроекономічна стабільність і економічне зростання в країні[1,с.54].

Комерційні банки, як інститут фінансового перерозподілу капіталу, пропонують клієнтам значну кількість різноманітних банківських послуг та продуктів. Однак існує базовий перелік операцій, без яких банк не може працювати, зокрема кредитування. Найбільшу питому вагу у структурі активних операцій займає саме кредитна діяльність, тому найбільша частина банківських активів вкладається саме у кредитні операції [2,с.95].

Перед тим як надати кошти позичальникам необхідно сформувати кредитні ресурси. Тобто кредитна діяльність передбачає спочатку процес

формування банківських ресурсів, а потім їх використання при видачі кредитів клієнтам-позичальникам.

Отже, банківське кредитування здійснює свій вплив не лише на банки і їхніх позичальників, а й на суб'єктів, за рахунок коштів яких вони формують кредитні ресурси. Такий підхід зумовлює провідну роль кредитної діяльності і вимагає особливих умов її регулювання і захисту[3,с.217].

Сьогодні в Україні існує ряд факторів, які впливають на стан вітчизняної банківської системи, зокрема такі як економічна нестабільність та низька платоспроможність населення, яке є одним з основних джерел грошового обігу; політична ситуація в державі, яка значно впливає на тенденції розвитку банків через грошово-кредитну, податкову, зовнішньоекономічну та іншу політику; бюджетний дефіцит й невиконання державою своїх функцій в наслідок високого рівня тіньової економіки; недостатність нормативно-правового забезпечення у сфері банківської діяльності.

В таких умовах беззаперечною вимогою до розвитку банківської системи є постійне вдосконалення її діяльності. Щоб цього досягти можна запропонувати наступне:

- зростання рівня стабільності умов функціонування банків;
- забезпечення державою прозорості роботи банківських установ
- вдосконалення системи оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників;
- приведення у відповідність нормативів і стандартів діяльності вітчизняних банків до світових вимог;
- надання пільгових умов кредитування для сприяння розвитку середнього та малого бізнесу;
- сприяння банкам у роботі по поверненню проблемних позичок;
- посилення диверсифікації активів банківських установ ;
- удосконалення нормативно-правової бази у банківській сфері;
- розробка гнучкої політики держави щодо оподаткування доходів, отриманих банками від інвестиційної діяльності;
- створення належних умов для виходу банків на міжнародні фінансові ринки та ін.

Сьогодні вимагає від банківської системи стабільної та ефективної діяльності, оскільки вона є необхідним елементом для розвитку економіки. Найбільш вагомим видом діяльності є кредитна, оскільки забезпечує економіку необхідними фінансовими ресурсами, а для банків є найбільшим джерелом отримуваних ними доходів. Діяльність банківських установ як учасників грошово-кредитного ринку на пряму залежить від розвитку країни в цілому.

Список використаних джерел:

1. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія/ С.Г.Арбузов, Ю.В.Колобов,В.І.Міщенко, С.В.Науменкова.- К.:Центр наукових досліджень НБУ: Знання, 2011.- 504 с.

2. Доценко І.О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку/ І.О.Доценко, В.В.Доценко// Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія :Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. -№12(1) – С.94-98.

3. Коваленко В.В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку: наукове вид./ В.В.Коваленко. – Одеса: атлант,2015. – С.215-218.

4. Мінфін / Індекси – Кількість банків в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2018/01/2-8-2-2017-28.pdf

5. Черничко С.Ф. Банківський сектор економіки України: огляд основних тенденцій і перспектив розвитку / Науковий вісник Мукачівського державного університету – 2017. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2018/01/2-8-2-2017-28.pdf>

*Ганна Чепелюк, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський інститут,
м. Черкаси*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Банківські установи виступають головною ланкою грошово кредитної системи та реальними посередниками на інвестиційному ринку, оскільки саме вони акумулюють необхідні фінансові ресурси та вкладати їх у найбільш привабливі проекти. Інструментом підвищення ефективності фінансового забезпечення діяльності реального сектору економіки та перспективною формою розвитку фінансово-кредитних відносин на ринку вважаємо кредитування. Розглянемо ключові аспекти, що характеризують стан та взаємодію банків з реальним сектором економіки у контексті його кредитного фінансування протягом останніх трьох років.

Аналіз статистичних даних [1] свідчить про те, що у 2016 році банківська система України характеризувалась невисокою активністю кредитних установ. Кредити у комерційну нерухомість протягом 2017 року зменшилися на 506,4 млн. грн., втім, 2018 відбулося зростання на 22930,04 млн.грн. Дану тенденцію можна назвати позитивною, оскільки відбувається хоч і незначне, але вкладення коштів у нерухомість бізнесу. Загалом, невисокі темпи розвитку іпотечного кредитування обумовлені доволі низькими темпами відновлення будівельної галузі, обмеженістю та високою вартістю довгострокового ресурсу, а також невисоким платоспроможним попитом населення, що займається підприємницькою діяльністю, на довгострокове кредитування.

Кредити в іноземній валюті протягом 2017 року зменшилися на 26812,69 млн. грн. проти 2016-го, але вже у 2018-му зросли порівняно з 2017 роком на 28648,81 млн. грн. Зміна показника за недіючими кредитами характеризується зростанням. Це є негативним явищем. Водночас, можна назвати позитивним

фактом те, що темпи цього зростання суттєво зменшилися – 35768,1 млн. грн. у 2018 р. проти 194005,38 млн. грн. у 2017 р.

Щодо якості кредитного портфеля банків, то ризик погіршення стосується кожного конкретного банку окремо, проте у випадку системного порушення позичальниками своїх зобов'язань перед банками може стати причиною збитковості всієї банківської системи.

Найменша питома вага непрацюючих кредитів в іноземних банків, окрім російських. Причому, якщо питома вага непрацюючих кредитів в інших іноземних банків знизилася більш як удвічі, то в російських, навпаки, - зросла за два роки від 64 до 87 %. На даний момент на українському ринку продовжує працювати два банки з державним російським капіталом - це Сбербанк і Промінвестбанк. З українських банків найбільш проблемним залишається АТ КБ «ПриватБанк», що був націоналізований. Якщо порівняти динаміку зміни питомої ваги проблемних кредитів, то порівняно з іншими державними банками, вона свідчить про незначне зменшення (2 % за два роки), в той час як інші державні банки знизили цю частку на 9 % за аналогічний період.

Таким чином, можна узагальнити, що протягом 2018 року кредитна активність банківських установ зросла. Серед основних факторів, що гальмують відновлення необхідних обсягів кредитування, виступав високий рівень невизначеності щодо подальшого економічного розвитку та обмежене коло надійних позичальників.

З точки зору кредитування підприємств у розрізі їх розмірів, то найбільше кредитних коштів отримали великі підприємства, наступними є середні. Найменші обсяги кредитування були спрямовані на підтримку малих підприємств. У розрізі валют тенденція аналогічна. Водночас, варто відзначити, що малі 2017 року отримали в іноземній валюті кредитів більше, ніж в національній. У 2018-му ситуація дещо змінилася на користь національної валюти. Аналогічна ситуація у великих підприємств, які два роки поспіль мають кредити переважно в іноземній валюті. У середніх підприємств обсяги кредитування в національній валюті більші від обсягів кредитування в іноземній протягом 2017-2018 років. Варто відзначити ситуацію з кредитуванням підприємств малого та середнього бізнесу. Високі ризики кредитування даного сегменту та нестабільна ситуація на ринку не дозволяють банкам активно кредитувати невеликі компанії за ставками, порівнянними зі ставками для великого бізнесу.

Такий стан фінансово-кредитного ринку України не сприяє розвитку малого та середнього бізнесу та ускладнює доступ до фінансових ресурсів. Ключовою ж проблемою, з якою вони стикаються, є висока вартість кредитних ресурсів, про що свідчать різні опитування суб'єктів малого та середнього бізнесу. Доступ до фінансів респонденти ставили на перше місце серед проблем, з якими стикаються [2].

На основі результатів власних досліджень, аналітичних висновків вчених, зазначимо, що підвищенню темпів відновлення економіки не

сприяють повільні темпи активізації банківського кредитування, перевага в структурі кредитного портфеля короткотермінових кредитів, досить високі ставки за кредитами. Кредитне стимулювання вітчизняного виробництва та імпортозаміщення сприятиме зниженню інфляції. Ефективний розвиток економіки можливий лише за умови активізації розвитку реального сектору економіки. Вважаємо, що це має бути пріоритетним об'єктом банківського кредитування. Кредити, надані реального сектору, зокрема, виробничому, сприятимуть розвитку технологій, особливо за умови їх спрямування на модернізацію, технічне переозброєння та інновації.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Аналітичний звіт «Опитування про умови кредитування». Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=52647578>

СЕКЦІЯ 5

РЕАЛІЗАЦІЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНА ПРАКТИКА ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ

*Вікторія Бевцик, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сочка К.А., к.е.н., доцент*

МИТНІ ТАРИФИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Кожна держава здійснює регулювання зовнішньоекономічної діяльності для забезпечення безпеки країни і захисту загальнонаціональних інтересів. Одним з інструментів такого регулювання є митні тарифи.

Митним Кодексом [1] визначено, що до митних платежів відносять ПДВ, акцизний податок та мито (ввізне/вивізне), які за своїм економічним змістом є непрямими податками (податками на споживання).

Митний тариф - це систематизований перелік митних платежів, якими обкладаються товари при імпорті, а в окремих випадках при експорті з даної країни [2, с.68]. Мито – вид митного платежу, що стягується з товарів, які переміщуються через митний кордон країни (ввозяться, вивозяться чи слідуєть транзитом) [3, с. 331].

Мито як вид платежу виконує широкий спектр функцій. Можна виділити такі основні функції, які виконує мито:

- захисна – захист національного товаровиробника;
- фіскальна – джерело поповнення бюджету;
- регулююча – регулює обсяги, структуру, співвідношення між експортом і імпортом країни [4, с. 37].

Структура доходів державного бюджету України від митних платежів за 2016-2018 роки наведена на рис. 1.1., аналіз якого засвідчує, що в Україні переважає фіскальна спрямованість митного тарифу та й митного оподаткування загалом, але надходження від мита складають досить незначну частку у доходах Державного бюджету України. Питома вага цих надходжень в дежбюджеті країни станом на 2018 рік становлять 2,92%, що на 0,17% менше показника 2017 року [5,6].

Мито становить 3,6% податкових надходжень, що на 0,3% менше показника 2017 року, має тенденцію до зниження та майже зрівнюється із показником 2016 року – 3,4% (рис.1).

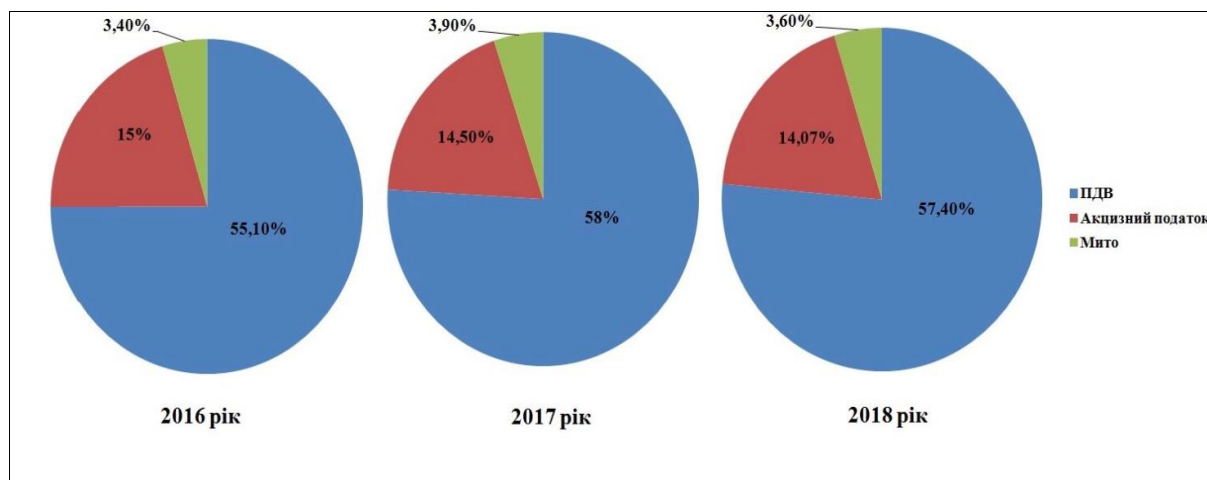

Рис.1. Структура доходів Державного бюджету України від митних платежів 2016-2018 рр., %*

*Складено автором за [5-9]

Бачимо з рисунку, що у Україні протягом багатьох років зберігається тенденція переважання ПДВ в структурі надходжень від митних платежів. Так, ПДВ займає майже 77% . Наступним митним платежем, що дає великі доходи Держбюджету країни є акцизний податок і складає 30%, що на 10-15% більше показників попередніх років. Третім за обсягом джерелом надходжень митних платежів є ввізне мито, яке складає в середньому 5% від всіх митних платежів, що надходять до Держбюджету. Незважаючи на менші показники надходжень від мита порівняно з ПДВ та акцизом, воно залишається одним із основних ресурсів наповнення бюджету країни податками. Незважаючи на вимогу зменшення тарифних ставок після вступу України до Світової організації торгівлі (далі СОТ), надходження від ввізного мита мають тенденцію до збільшення з року в рік.

Незважаючи на позитивну тенденцію до збільшення надходжень від митних платежів, бачимо, що мито не входить в десятку податків, що дають найбільше надходжень до держбюджету. Наразі експерти коментують таку ситуацію вступом України до СОТ та її зобов'язанням зменшити митні тарифи в контексті реформування митної системи країни.

Так, класичним засобом регулювання зовнішньої торгівлі є митні тарифи, які за характером впливу є економічними регуляторами. Тарифне регулювання в Україні здійснюється шляхом обкладення товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом. До середини 1990-х рр. процедури митно-тарифного регулювання в Україні можна охарактеризувати, як ліберальні (при цьому середньозважена ставка мита становила близько 6,5%). Однак у подальшому держава почала надавати перевагу протекціоністській політиці у зовнішній торгівлі (далі ЗТ), запроваджуючи митні заходи, спрямовані на захист внутрішнього ринку й національного товаровиробника (за такої політики середньозважена ставка ввізного мита зросла майже до 12,60% у 1998 р.); відповідним чином це вплинуло й на зовнішньоторговий баланс України – скорочення обсягів експортно-

імпортних операцій. Лише на початку 2000-х рр. завдяки зниженню ставок мит вдалося дещо покращити баланс ЗТ, що пояснюється необхідністю корегування митних ставок у межах Концепції трансформації митного тарифу України на 1996- 2005 рр. відповідно до вимог СОТ. 10 квітня 2008 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі», а 16 травня 2008 р. Україна набула офіційного членства у Світовій організації торгівлі. Одним із основних зобов'язань перед СОТ є лібералізація доступу до ринку товарів і послуг, а також лібералізація експортної політики [10, с.126].

Саме через лібералізацію зовнішньої торгівлі та скорочення ставок ввізних мит Україна отримує дедалі менше митних надходжень до державного бюджету, а саме мито в контексті євро інтеграційних процесів стає торговельним інструментом відкриття вітчизняного ринку, ніж фіскальним важелем наповнення бюджету країни.

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України із змінами внесеними згідно Закону № 53-VIII від 25.12.2014, ВВР, 2015, № 4, ст.15 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Коцан Н.Н. Територіальна організація митної діяльності України: монографія / Н.Н. Коцан. – Луцьк.: – 2014. – 137.
3. Муконін О. В. До поняття мита // Митна справа. 2003. № 1. С. 107-109.
4. Голомовзий В.М., Панкова Л.А., Григор'єв О.Ю. Митне регулювання / В.М. Голомовзий, Л.А. Панкова, О.Ю. Григор'єв та ін. – Львів: Львівська політехніка, 2004. – 240 с.
5. Доходи держбюджету України на 2017 рік / офіційний вебсайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2017/>
6. Доходи держбюджету України на 2018 рік / офіційний вебсайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2018/>
7. Доходи: бюджет: податкові надходження за 2016 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>
8. Доходи: бюджет: податкові надходження за 2017 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>
9. Доходи: бюджет: податкові надходження за 2018 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>
10. Сабадаш В.В., Козбан А.Ю. Орієнтири національної митної політики в умовах торгово-економічної інтеграції / В.В. Сабадаш, А.Ю. Козбан // Механізм регулювання економіки. — Вип. №2/2014. — С.123-133.

*Юлія Бузніковата, студентка 3 курсу
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця
Науковий керівник: Нікітішин А.О., к.е.н., доцент*

СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ

Мито – вид непрямого податку, який накладається на товари які ввозяться та вивозяться через митний кордон. Мито накладається на товари, щоб збільшити ціну на товари для захисту національних товарів та запобігти нелегального ввезення товарів через кордон, а також для поповнення бюджету країни. Супроводжуваний багаж – це товари які перевозять через митний кордон через поштове відділення.

Ставки мита:

1. Перевезення через повітря :

1) до 1000 євро: один раз на день – 0%, мито за ставкою в розмірі 10 відсотків фактурної вартості товарів та ПДВ.

2) 1000 – 10000 євро: 10 відсотків фактурної вартості товарів та ПДВ. При цьому базою оподаткування є частина сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 1000 євро.

3) більше 10000 євро - за митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, нараховується ввізне мито за повними ставками Митного тарифу України та ПДВ.

2. Перевезення через інші пункти пропуску:

1) до 500 євро та його вага не більше 50 кг: один раз на день – 0%, нараховується ввізне мито за ставкою в розмірі 10 відсотків фактурної вартості товарів та ПДВ.

2) 500 – 10000 євро або перевищує 50 кг: за ставкою в розмірі 10 відсотків фактурної вартості товарів та ПДВ. При цьому базою оподаткування є частина сумарної фактурної вартості, що перевищує еквівалент 500 євро, або вартість товарів, обчислена пропорційно до ваги, що перевищує 50 кг.

3) більше 10000 євро - За митною декларацією, передбаченою законодавством України для підприємств, нараховується ввізне мито за повними ставками Митного тарифу України та ПДВ [1].

Фактурна вартість товару – ціна товару, що переміщується через митний кордон України та зазначена в рахунку-фактурі (фактурі-проформі, касових або товарних чеках, ярликах, банківській виписці з рахунку покупця тощо) [1].

Україна в 2019 році найбільше експортує :

- зернові культури (4 млрд. 72 млн. дол.).
- чорні метали (майже на таку ж суму).
- жири та олії (2 млрд. 30 млн. дол.).
- руда, шлак, зола (1 млрд. 505 млн. дол.).
- ядерні реактори (на 10% зменшився).

Також в Україні зріс імпорт товарів у 2019 році порівняно з 2018 роком, а саме : із Китаю - товари та сировина вартістю понад (3 млрд. 250 млн. дол.), з РФ – нафта та газ (3 млрд. 143 млн. дол.),з Німеччини – товари (3 млрд. 143 млн. дол.).

Динаміку товарообігу товарів через митний кордон України впродовж 2008 по 2018 роки , можна побачити у табл.1.

Таблиця 1

Товарообіг України у 2008-2018 роках (млн. дол. США) [2]

Рік	Товарообіг	Сальдо	Імпорт	Експорт
2008	148 668	-14 735	81 701	66 967
2009	88 608	-9 308	48 958	39 650
2010	109 113	-6 397	57 755	51 358
2011	149 420	-12 754	81 087	68 333
2012	151 933	-14 473	83 203	68 730
2013	140 221	-13 631	76 926	63 295
2014	106 613	1 452	52 580	54 032
2015	74 740	1 601	36 570	38 171
2016	75 234	-2 505	38 870	36 364
2017	92 797	-6 277	49 537	43 260
2018	104 204	-9 547	56 875	47 329

Зростання товарообігу сприятиме збільшенню ролі митних платежів при формуванні доходів бюджету країни [3, 4].

Можна побачити, що впродовж останніх років товарообіг в Україні зріс, порівняно з 2016 роком він склав 75234 млн. дол., а у 2018 році 104204 млн. доларів. Також за 2019 рік експорт та імпорт збільшився порівняно з попереднім роком. Збільшення експорту вказує на покращення зовнішньоекономічних відносин між країнами та покращенням економіки в Україні.

Список використаних джерел:

1. Митна статистика зовнішньої торгівлі товарами [Електронний ресурс] // Державна фіскальна служба України. – 1101. – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/vijdjayuchim-v-ukrainu/opodatkuvannya-tovariv--scho/>
2. Оподаткування товарів, що ввозяться через митний кордон України громадянами [Електронний ресурс] // Державна фіскальна служба України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://sfs.gov.ua/mytna_statystyka/riczni_pokaznyky/305879.html.
3. Нікітішин А. О. Формування та розвиток інституційної архітектури податкового регулювання // Бізнес Інформ. – 2018. – №2. – С. 259–265.
4. Нікітішин А. О. Адаптивна та когерентна інституційна архітектура податкового регулювання // Проблеми економіки. – 2018. – №1. – С. 300–307.

Вікторія Декет, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чакій О.І., к.е.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ МИТНОЇ СПРАВИ ТА МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Визначальне місце у подоланні внутрішніх дисбалансів європейської інтеграції України займає побудова адекватної митної політики держави, яка б дозволила мінімізувати ризики у сфері зовнішньоекономічних відносин. Тому ефективне здійснення країною митної політики стає запорукою успішного захисту національних інтересів країни, що є актуальним для України в умовах євроінтеграційних процесів сучасності.

Науковому розв'язанню цих проблем присвятили свої праці такі науковці як Башнянин Г.І., Бережнюк І.Г., Деркач Л.В., Додін Є.В., Іващук І.О., Карамбович І.М., Ківалов С.В., Ляшенко В.І., Мартинюк В.П., Мостовий А.С. та інші.

Митна політика – це система принципів і напрямків діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі [2, с.8].

Сьогодні митна політика України вирізняється однією особливістю – зорієнтованістю на інтеграцію до європейського співтовариства, що і визначає основні засади і напрями здійснення митної політики нашої держави.

Так, європейський вибір України зумовлений усвідомленням інтеграції як чинника сприяння державній незалежності, національній безпеці, політичній стабільності, економічному розвитку, інтелектуальному прогресу, відновленню європейської сутності країни. Ставлячи перед собою мету інтеграції до європейських структур, Україна усвідомлює, що західним державам належить провідна роль у сучасній міжнародній системі, зокрема у світовому економічному комплексі і в міждержавних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами. В Україні поступово формуються передумови включення її економіки до глобальних та європейських економічних процесів. Створюється цілісна система національного законодавства у сфері митних відносин, формується механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом його гармонізації відповідно до норм і стандартів ГАТТ/СОТ та країн Євросоюзу. Але інтегрування економіки України до світового економічного простору, а саме входження до СОТ та укладання Угоди про Асоціацію з ЄС вимагало від нашої країни взяття на себе певних зобов'язань, що прямо впливають на митну політику України. Так Україна зобов'язалась знизити ставки мита, що спровокувало зменшення надходжень до держбюджету від митних платежів і виведення на перший план нетарифного регулювання митно-тарифної політики [6, с.91-92].

Так, аналіз динаміки надходжень митних платежів до ДБУ (табл. 1) свідчить, що надходження митних платежів з кожним роком зростають. У 2009 році після вступу України до СОТ – це 82,822 млрд. грн., вже у 2016 – 235,3 млрд. грн, що більше на 154,47 млрд. грн., або на 284% а у 2018 році – 97,285 млрд. грн., що є менше попередніх років і становить негативну динаміку. У 2017 році цей показник склав 92,5 млрд. грн., що на 142,8 млрд. грн. та на 4,7 млрд. грн. менше показників 2016 та 2018 років відповідно.

Таблиця 1

Динаміка надходжень митних платежів до Державного бюджету України (млрд. грн.)

Роки	Акцизний податок з ввезених на митну територію України	Ввізне мито	Вивізне мито	ПДВ	Єдиний збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України	Всього
2009	3,024	6,327	0,383	73,149	0,127	82,822
2010	3,470	8,555	0,295	73,342	0,148	85,666
2011	9,600	10,462	1,311	93,157	0,181	114,543
2012	8,479	12,984	0,201	101,575	0,171	123,291
2013	7,129	13,343	0,078	96,541	0,180	117,260
2014	14,587	12,388	0,220	107,287	0,208	135,388
2015	22,756	39,881	0,419	138,764	0,272	202,3
2016	32,938	20,001	0,369	181,453	0,349	235,3
2017	10,829	31,245	6,435	43,404	0,431	92,544
2018	12,410	28,077	5,162	50,617	0,919	97,285

Джерело: складено на основі джерел [1, 4-5]

Щодо ПДВ, то він складав 80–90% щорічних надходжень митних платежів до ДБУ, тобто на всі інші податки і збори припадало лише 10–20%.

Звідси можна зробити висновки, що всі митні платежі, окрім ПДВ, несуть не фіскальне навантаження, а, скоріше, регулятивний, контролюючий та захисний потенціал.

Загалом доходи до ДБ від митних платежів у 2017-2018 роках значно скоротилися, що пов'язано зі напруженою воєнною ситуацією на сході та загалом нестабільною економікою країни.

Як свідчать дані, в світі склалася тенденція, коли митні платежі складають 1/3 частину державного бюджету, а податкові платежі – 2/3 його частини. В Україні митні платежі, формують майже 2/3 ДБУ. Спостерігається тенденція пропорційного зростання надходжень від митних платежів і ДБУ відповідно [7, с.964].

Наразі така тенденція активно змінюється, адже з переважання наповнення держбюджету за рахунок тарифів плавно здійснюється перехід на збільшення частки нетарифного регулювання, про що йтиметься далі.

Щодо нетарифних методів регулювання митно-тарифної політики, то варто зазначити, що протягом останніх років у регулюванні зовнішньої

торгівлі країни спостерігається суттєве посилення ролі нетарифного регулювання у забезпеченні захисту внутрішнього ринку, що проявляється у збільшенні кількості випадків застосування нетарифних заходів до імпорту. В Україні виявлена тенденція до зростання кількості застосувань нетарифних заходів зі збільшенням обсягів торгівлі, а зміна кількості випадків застосування нетарифних заходів щодо українського імпорту на 63% визначається саме його обсягом.

Аналіз процесів регулювання імпорту товарів Україною виявив тенденцію переважаючого зростання масштабів використання технічних заходів (технічних бар'єрів, санітарних та фіто санітарних заходів). На сьогодні близько 2/3 торгівлі регулюється саме технічними бар'єрами, санітарними та фіто санітарними заходами (індекс покриття торгівлі технічними бар'єрами становить 60%, санітарними заходами – 10%), а 25% торгівлі – нетехнічними (ціновими та кількісними) [3, с.262].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що митна справа в Україні потребує подальшого розвитку і вдосконалення, однак позитивним є те, що реформуються в цій сфері проводиться у напрямку наближення до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Висновки щодо виконання державного бюджету України / Офіційний веб сайт ВРУ // [Режим доступу]: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16728123>
2. Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн : навч. посіб. / І. А. Гуцул. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 198 с.
3. Давиденко С.В. Стан та перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України / С.В. Давиденко, Д.Ю. Венцковський // Україна в 2007 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку: монографія / за заг. ред. Ю.Г. Рубана. – К.:НІСД,2007. – С. 252-262.
4. Доходи держбюджету України / МІНФІН / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
5. Доходи: бюджет: податкові надходження [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>
6. Дзюба Н., Голинський Ю.О. Трансформація митної політики України, на шляху до членства в Європейському Союзі / Н. Дзюба, Ю.О. Голинський // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі: Збірник тез доповідей та матеріалів учасників круглого столу студентського Науково-практичного гуртка митної справи кафедри державних та місцевих фінансів. — 2017. — С. 90-94.
7. Новік О.І. Динаміка і структура митних платежів та їх роль у формуванні податкових надходжень / О.І. Новіков // Молодий вчений. Серія:економічні науки – №10(50). - 2017. – С. 963-967.

Юрій Дзямко, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Заславська О.І., к.е.н., доцент

НЕТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Входження України у міжнародну економічну систему передбачає розробку чітко визначеної і зваженої державної зовнішньоекономічної політики, кардинально нових підходів до вдосконалення механізму регулювання зовнішньої торгівлі.

Серед вітчизняних науковців механізм нетарифного регулювання зовнішньоекономічних відносин досліджували А. Мазаракі, Т. Циганкова, Н. Горін, О. Гребельник, Н. Науменко, Н. Ткаченко, В. Голубєва та багато ін. Також проводився детальний аналіз протекціоністських заходів міжнародними організаціями, зокрема, СОТ, ЄС.

Низка науковців вважають, що нетарифні методи регулювання є менш відкритими, ніж митні податки, а тому надають державним органам більше влади при здійсненні економічної політики. Їх застосування відображає можливість прямого впливу держави на діяльність підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та корегування експорту та імпорту товарів і послуг[1].

Отже, можна дійти висновку, що таке явище, як «нетарифні заходи регулювання» у зовнішньоекономічній діяльності, є предметом постійної уваги дослідників у галузі митного права.

Поширення нетарифних заходів впливу держави на сферу зовнішньоекономічних відносин набуває ключового значення в процесі економічної інтеграції, особливо в умовах євроінтеграції.

Нетарифне регулювання - це сукупність процедур, які спрямовані на обмеження кількості іноземних продуктів (товарів) на внутрішній ринок країни [2].

У цілому, еволюція механізмів державного регулювання у світі, з одного боку, спрямована на стимулювання експорту, з іншого – на обмеження імпорту й захист вітчизняного виробника та охоплює незначний період часу, що дозволяло вченим виділити декілька етапів їх розвитку.

До нетарифних заходів регулювання традиційно відносяться: заборони експорту та імпорту, кількісні обмеження експорту та імпорту, «добровільні» обмеження, технічні бар'єри, антидемпінгові заходи та ембарго (повна заборона) [3].

Крім того, поширеними нетарифними заходами, що застосовують в Україні є також ускладнення митних процедур, збільшення кількості необхідної документації, підвищення вимог до якості упаковки і маркування, встановлення фітосанітарного, ветеринарного і інших видів санітарного і екологічного контролю. До цих засобів відносяться також різноманітні

податки на імпорт і експорт понад мито, валютні обмеження, пов'язані з одержанням дозволу на використання валюти для імпортової закупівлі, різноманітні адміністративні, прикордонні збори.

Отже, слід зауважити, що нетарифні методи є методами адміністративного впливу. Використання нетарифних методів – це ефективний засіб регулювання зовнішньоекономічної діяльності через встановлення певних вимог до суб'єктів господарської діяльності. Проте під час формування державної зовнішньоекономічної політики необхідно зважено підходити до застосування цих методів, керуючись насамперед національними інтересами держави.

Список використаних джерел:

1. Кабаці Б.І. Механізм державного регуляторного впливу на динаміку економічного зростання / Б.І.Кабаці - 2007.-165-177 с.
2. Пісьмаченко Л.М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні : регулювання на контроль / Л.М.Пісьмаченко. – Донецьк : Юго-Восток Лтд, 2008.- 366 с.
3. Саллі В.І. Основи зовнішньоекономічної діяльності / Саллі В.І., Трифонова О.В., Швець В.Я. – Київ : Професіонал, 2003.-176 с.

*Ліана Івашко, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород.
Науковий керівник: к.е.н., доц. Сочка К.А.*

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ПОТОКІВ В УКРАЇНІ

Зовнішньоекономічна діяльність країни спрямована на її економічний розвиток та застосування переваг міжнародного поділу праці.

На сучасному етапі Україна активно інтегрується у глобальний торговельний простір та значну увагу звертає на державне регулювання зовнішньої торгівлі через використання економічних механізмів та інструментів, серед яких найбільш важливим є митно-тарифне регулювання [1].

Національна економіка країн залежна від глобальних економічних процесів і велику роль в цьому відіграють транснаціональні корпорації і наднаціональні об'єднання (ЄС, СОТ), адже вони обмежують національний суверенітет вимагаючи створення зон вільної торгівлі.

Головним інструментом національної зовнішньоекономічної політики є митне регулювання. Митне регулювання це - регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та митних зборів, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України[2].

Зараз країни світу рухаються в напрямку спрощення митних процедур і зменшення середнього рівня оподаткування. Ступінь «жорсткості» митного регулювання країни залежить від багатьох факторів: від економічного розвитку країни, національних інтересів та політики яку проводить держава.

Розвинені країни проводять політику помірною протекціонізму, яка являє собою симбіоз свободи торгівлі і протекціонізму.

Митне регулювання сильно відгукується на інвестиційній діяльності та на торгівельних потоках адже, захищає національного товаровиробника від небажаної конкуренції, шляхом більшої ціни на ввезені товари. Країна для забезпечення себе використовує для іноземних товарів більш високі ставки мита, наприклад щоб підтримати певну галузь яка є стратегічно важливою, для розвитку власної економіки, виникнення інших галузей економіки та інших потреб.

Практично всі нові індустріальні країни Азії та Латинської Америки в період становлення виробництва та освоєння ними внутрішнього ринку захищали власну економіку високими тарифними бар'єрами для підвищення конкурентоспроможності та пристосування національного виробництва до більш високих вимог світового ринку. Наприклад, наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. середньоарифметичні значення тарифу за деякими групами виробів становили в Індії (1990) 84,1 %, Китаї (1992) – 44,9, Бразилії (1991) – 26,3 % [3].

Також митне регулювання сприяє залученню всередину країни іноземних коштів. Як прикладом може служити завезення високотехнічного обладнання для вироблення більш конкурентоспроможних товарів і подальша реалізація їх закордоном.

За допомогою митного регулювання можна здійснити завуальований вплив на економіку країн-партнерів, шляхом взаємних поступок та преференцій.

Мито являє собою не лише економічний важіль, але й політичний, який сприяє утворенню торгових об'єднань на базі двосторонніх і багатосторонніх домовленостей.

У 2008 р. Україна приєдналася до Світової організації торгівлі (далі – СОТ) – організації, однією з основних цілей діяльності якої є поступове зниження рівня тарифних та нетарифних бар'єрів у торгівельних відносинах між її країнами-членами, у тому числі задля того, щоб країни, що розвиваються, мали частку в зростанні міжнародної торгівлі, яка відповідає потребам їхнього економічного розвитку. Класичним і найбільш поширеним способом захисту внутрішнього ринку є підвищення імпорتنих тарифних ставок. У принципі, правила СОТ передбачають можливості зміни зобов'язань, взятих країною при вступі до цієї організації, особливо якщо таке право при вступі було зарезервоване (що актуально для України) [4].

З 1 січня 2016 року між Україною та Європейський Союзом діє Угода про Поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі. У додатках до Угоди повністю описано тарифне регулювання торгівлі між Україною та ЄС. [5].

Таким чином, останні роки для митного регулювання зовнішньоторгівельних потоків в Україні характерним є поступове зменшення митних тарифів, лібералізація умов здійснення торгівельних операцій та нетарифних обмежень, відкриття внутрішнього ринку для

іноземних компаній, залучення інвестицій, та встановлення більш тісної співпраці з іноземними інституціями, що позитивно впливає на загальну економічну картину України.

Список використаних джерел:

1. Дем'янюк О. митний тариф як регулятор зовнішньої торгівлі держави / Ольга Дем'янюк. – 2012. – №10. – С. 214.
2. Закон України Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]. – 1994. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/15387?lang=uk>.
3. Бобрижна Г. В. Роль митного регулювання в процесі реалізації зовнішньоекономічної політики держави [Електронний ресурс] / Г. В. Бобрижна. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: [file:///C:/Users/цифра/Downloads/vamcudu_2011_2_31%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/цифра/Downloads/vamcudu_2011_2_31%20(1).pdf).
4. Розвиток співробітництва України з СОТ [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://ief.org.ua/docs/scc/5.pdf>.
5. Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в національних та глобальних логістичних мережах поставок [Електронний ресурс] / В. А. Свічкарь // 1528. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/58.pdf.

*Георгіна Кампо, к.е.н., доцент
Віталіна Крюка, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ОЦІНКА ДИНАМІКИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ДО БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ

Упродовж останнього десятиліття в Україні актуалізується застосування різноманітних митних інструментів, за допомогою яких забезпечується захист національних інтересів держави. Основними серед них є митні платежі – одні із важливих важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та головне джерело наповнення дохідної частини державного бюджету України.

Саме тому у багатьох наукових дослідженнях особливу увагу приділено митним платежам, їх структурі, реалізації їх фіскальної функції. Зрозуміло, що від якісного адміністрування значною мірою залежить стабільність надходження митних платежів до доходної частини державного бюджету України, підтримка стійкості бюджетної системи тощо.

Більшість митних платежів надходять до Державного бюджету України, проте у 2018 та 2019 роках у рамках реалізації процесу децентралізації відповідно до п.43 перехідних положень Бюджетного кодексу України частина акцизного податку із введеного на митну територію України пального спрямовується до місцевих бюджетів (13,44%) [1]. Тому, для того, щоб достовірно проаналізувати динаміку митних платежів, ми здійснювали оцінку надходжень від митних платежів до Зведеного бюджету України. Для аналізу та побудови таблиць було використано дані Державної казначейської служби України.

Перш за все проаналізуємо динаміку податкових надходжень та митних платежів до Зведеного бюджету України за 2014-2018 рр. (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка податкових надходжень та митних платежів до Зведеного бюджету України за 2014-2018 рр., млн. грн.

Показники	Роки					Відхилення 2018/2014	
	2014	2015	2016	2017	2018	абс.	відн., %
Всього доходів	456 067,32	652 030,99	782 859,48	1016969,51	1184290,76	728 223,44	159,67
Податкові надходження	367 511,93	507 635,90	650 781,68	828158,81	986348,52	618 836,59	168,39
Питома вага податкових надходжень у доходах бюджету, %	80,58	77,85	83,13	81,43	83,29	+2,70	-
Митні платежі	136 751,26	203 394,13	236 835,94	322749,86	376512,564	251 185,64	175,33
Питома вага митних платежів у доходах бюджету, %	29,98	31,19	30,25	31,74	31,79	+4,31	-

Джерело: складено на основі джерел [3-7]

Як видно у таблиці 1 протягом аналізованого періоду спостерігається позитивна динаміка до зростання як доходів Зведеного бюджету України на 159,67%. Швидшими темпами зростають податкові надходження – на 618 836,59 млн.грн. або 168,39%; їх частка у доходах бюджету зросла на 2,7 в.п. – з 80,58% у 2014 році до 83,29% у 2018 році. Проте, найшвидшими темпами зростали надходження митних платежів – на 175,33%; їх питома вага у доходах Зведеного бюджету зросла на 4,31 в.п. – з 29,98% у 2014 році до 31,79 у 2018 році.

Очевидно, що для коректної оцінки динаміки наведених показників, необхідно враховувати динаміку валютного курсу. Тому, нами побудовано таблицю 2 із використанням даних НБУ про середньорічні курси долара США до гривні.

Таблиця 2

Динаміка надходжень митних платежів до Зведеного бюджету України та курсу долара США

Показники	Роки				
	2014	2015	2016	2017	2018
Курс долара США, грн.	11,89	21,86	25,55	26,62	27,2
Темп приросту курсу долара США, %	-	83,85	16,88	4,19	2,18
Митні платежі, млн.грн.	136751,26	203394,13	236835,94	322749,86	376512,56
Темп приросту митних платежів, %	-	48,73	16,44	36,28	16,66
Випередження темпу зростання митних платежів над темпом приросту курсу долара США, %	-	-35,12	-0,44	32,09	14,48

Аналізуючи динаміку випередження темпів зростання митних платежів над темпами приросту курсу долара США наведену в таблиці 2, можемо зробити висновок про те, що реальне зростання митних платежів спостерігається з 2017 року. До 2016 року зростання митних платежів відбувалось за рахунок девальвації гривні, а не завдяки підвищенню ефективності митної політики і зростання реального обсягу експортно-імпортних операцій.

Згідно Митного кодексу Україн [2] до митних платежів віднесено: мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції). Проаналізуємо динаміку надходжень цих податків за допомогою даних наведених у таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка надходжень митних платежів до Зведеного бюджету України за 2014-2018 рр., млн. грн.

Показники	Роки					Відхилення 2018/2014	
	2014	2015	2016	2017	2018	абс., млн.грн.	відн., %
Всього митних платежів	136 751,26	203 394,13	236 835,94	322 749,86	376 512,56	239 761,31	175,33
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	16 855,38	24 326,83	35 006,22	47 674,45	54 062,35	37 206,96	220,74
Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів, імпортованих на територію України робіт, послуг	107 287,18	138 766,49	181 458,74	250 533,61	295 373,59	188 086,42	175,31
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	12 608,70	40 300,81	20 370,98	24 541,81	27 076,62	14 467,92	114,75

Джерело: складено на основі джерел [3-7]

Як видно з даних таблиці 3 динаміка мита, акцизного податку із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) та податку на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) протягом 2014-2018 років є позитивною. Найвищими темпами зростали надходження акцизного податку із ввезених на митну територію України підакцизних товарів – на 220,74 % за 2014-2018 роки.

З даних таблиці 3 видно, що найбільший обсяг надходжень забезпечується за рахунок податку на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції). Більш детально питому вагу кожного

податку, що відноситься до митних платежів, наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Структура митних платежів, що надходять до Зведеного бюджету України за 2014-2018 рр., млн. грн.

Показники	Роки					Відхилення 2018/2014
	2014	2015	2016	2017	2018	в.п.
Всього митних платежів	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	-
Питома вага акцизного податку у сумі митних платежів	12,33	11,96	14,78	14,77	14,36	2,03
Питома вага ПДВ у сумі митних платежів	78,45	68,23	76,62	77,62	78,45	0,00
Питома вага податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції у сумі митних платежів	9,22	19,81	8,60	7,60	7,19	-2,03

Джерело: складено на основі джерел [3-7]

Щодо структури митних платежів, то найбільшу питому вагу має ПДВ з ввезених на митну територію України товарів – 78,45%. Така висока частка пояснюється високою ставкою та тим, що ПДВ поширюється на усі імпортні товари. Надходження від акцизного податку із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) зростають як у динаміці, так і у структурі митних платежів, а також показують найвищі темпи зростання. Таке зростання пояснюється періодичним зростанням ставок акцизного податку.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 року // Голос України. – 2012. – № 73-74 (5323-5324). – С. 21-62.
3. Звіт Державної казначейської служби про виконання Зведеного бюджету України за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
4. Звіт Державної казначейської служби про виконання Зведеного бюджету України за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
5. Звіт Державної казначейської служби про виконання Зведеного бюджету України за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
6. Звіт Державної казначейської служби про виконання Зведеного бюджету України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
7. Звіт Державної казначейської служби про виконання Зведеного бюджету України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>

*Аліна Козуб, студентка 3-го курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В. Т., ст. викладач*

ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Для нашої країни в теперішніх умовах особливої ваги набуває реалізація ефективної митної політики, адже саме цей інструмент необхідний для врегулювання зовнішньоекономічної діяльності та можливості інтеграції у світовий торговельний простір. Справді ефективна митна політика покликана визначити оптимальні умови діяльності суб'єктів господарювання, і при цьому забезпечувати повноту та своєчасність митних надходжень до бюджету, а також повинна сприяти захисту митних інтересів держави та зниженню зовнішніх загроз, що можуть виникати внаслідок проблемних ситуацій в світі.

Що ж стосується сучасної України, то вітчизняна митна політика характеризується все ще недосконалістю, свідченням чого, на думку Ю. Голинського, можуть бути такі фактори впливу на неї [1]:

- значна частка у загальному обсязі товарообігу товарів переміщуються з приховуванням інформації від фіскальних органів або шляхом контрабанди;
- велика кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності; невідповідність існуючої системи митного контролю сучасним стандартам пропускної спроможності;
- наявність певних шахрайських і корупційних схем у системі державного управління митною справою;
- великий обсяг тінізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств тощо.

Митна діяльність впливає на активність зовнішньоекономічної діяльності, тому низький рівень її розвитку свідчить також про низьку ефективність діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, зокрема митної служби, таким чином також слід звернути увагу на динаміку імпорту та експорту України за останні роки. Так, за даними Міністерства фінансів України [4], у 2016 р. експорт товарів та послуг склав 1174625 млн. грн., імпорт – 1323127 млн. грн, а негативне сальдо складало 148502 млн. грн., у 2017 р. експорт товарів та послуг дорівнював 1430230 млн. грн, імпорт – 1618749 млн. грн, негативне сальдо – 188519 млн. грн., а у 2018р. експорт товарів становив 1608890 млн. грн., імпорт – 1914893 млн. грн., а негативне сальдо склало 306003 млн. грн. Вочевидь, разом із зростанням обсягів експортно-імпортних операцій, імпорт в Україну в останні роки хронічно випереджає експорт. Незважаючи на домінуючі позиції імпорту, що забезпечує зростання надходжень до бюджету, залишається ряд несприятливих аспектів, які матимуть вплив на економічний розвиток держави, зокрема: перенасичення ринку імпортованими товарами невисокої

якості, скорочення національного виробництва, зменшення платоспроможності населення, а також позицій вітчизняного товаровиробника [6]. До того ж, за результатами опитування респондентів, що було проведено Всесвітнім економічним форумом [7] у 2016 році, проблемою номер один для реалізації імпорту частка опитуваних визначила – корупцію на кордоні, а для експорту – визначення потенційних ринків та покупців.

Також, на думку Д. Приймаченка [5], здійснювана вітчизняна митна політика має й такий об'єм проблем як: відсутній системний підхід до визначення змісту, процесу формування та реалізації митної політики, розвитку митної служби не тільки в стратегічному, але й у тактичному планах; не створено науково обґрунтованої моделі реалізації митної політики, її адаптації до мінливих умов як усередині країни, так і за її межами, відповідні організаційно-правові механізми не діють на належному рівні.

Окрім того, Н. Кобзак [2] визначає такі проблеми митної політики України основними: недостатній розвиток міжнародних відносин у сфері митної справи з іншими країнами світу, низький рівень заохочення прямих іноземних інвестицій, недостатній розвиток експорту, контрабанда і правопорушення, низький розвиток інформаційної бази та технологій, допущення на територію країни неякісних товарів.

В той же час, народний депутат України Т. Острікова [3] влітку 2019 році озвучує наступні актуальні проблеми на вітчизняній митниці:

1. Фіскалізація чи безпека. Здійснення митної справи за імперативом наповнення бюджету без виконання функцій митної безпеки посилює корупційний тиск на суб'єкти ЗЕД, збільшує обсяг «сірих» схем поставки, штучного зростання цін на товари легального імпорту.

2. Митний пост-аудит. Світові тенденції щодо спрощення процедур під час митного оформлення передбачають існування ефективного механізму пост-митного контролю, який повинен створити баланс між висхідним обсягом спрощень митних процедур та контролем з боку державних органів.

3. Міжнародне співробітництво. У 2013-2018 роках розвиток міжнародного співробітництва в митній сфері значно сповільнився, а контакти з іноземними митними органами поступово стали ситуативними та формальними.

4. ІТ-технології та обмін інформацією. Зараз митні органи України з певними проблемами обмінюються попередньою інформацією з Польщею, Молдовою, Білоруссю, Росією, Словаччиною, Угорщиною, Румунією, державами-членами ГУАМ.

Таким чином, підсумувавши результати дослідження, можна погодитися з твердженням Д. Приймаченка [5], що сучасна митна політика Україні дійсно потребує суттєвих змін, які мають полягати в наступному: — узгодження норм Митного та Податкового кодексів України й інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність митної системи, а також розробка програми дій щодо підтримки вітчизняних експортерів, розширення міжнародної спеціалізації та доступу до фінансових ресурсів; —

удосконалення стану забезпечення матеріально-технічного оснащення митниць ДМС для уникнення корупційних ризиків та підвищення ефективної діяльності митних органів; — забезпечення прозорості митної політики для громадськості, а також налагодження відносин співпраці з міжнародними організаціями.

Список використаних джерел:

1. Голинський Ю. О. Митна політика та її вплив на менеджмент зовнішньоекономічної діяльності / Ю. О. Голинський, В. В. Муляр // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/174.pdf>.
2. Кобзак Н. В. Митна політика України в контексті інтеграційних трансформацій / Н. В. Кобзак // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1437/1/Kobziak%20N.V.%20FMOzm-51.pdf>.
3. Острікова Т. Двобій з митними проблемами: чотири нищівні удари / Т. Острікова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/08/9/650376/>.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>.
5. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами / Д. В. Приймаченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/1949/1/Приймаченко%20Митна%20політика%20держави%20та%20її%20реалізація%20митними%20органами.pdf>.
6. Шевчук С. В. Аналіз динаміки здійснення митної справи в Україні / С. В. Шевчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2018/16.pdf.
7. The Global Enabling Trade Report 2016 / World economic forum // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-enabling-tradereport-2016/economy-profiles/#economy=UKR>.

*Валерія Мисько, студентка 3 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В. Т., ст. викладач*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Пожвавлення процесу входження України у світове співтовариство викликає необхідність формування сприятливих зовнішньоекономічних умов у країні, подолання негативних процесів у зовнішній торгівлі, створення умов для ефективного захисту національних товаровиробників, зміцнення економічної безпеки держави. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність постійної модернізації митної служби як одного з пріоритетних об'єктів державного управління.

Так, угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачено значний обсяг зобов'язань України щодо наближення законодавства у сфері митних питань до права Євросоюзу. Концепцію

реформування вітчизняної митниці було прийнято ще у березні 2017 року. Концепція була підготовлена Мінфіном з урахуванням рекомендацій МВФ, митних стандартів ЄС та рекомендацій митно-прикордонної служби США [4]. В рамках реформаційних процесів з 1 лютого 2018 року запроваджено обов'язковість використання на українській митниці інформаційної системи «Єдине вікно». Це єдина електронна система обміну даними, яка дозволяє різним службам контролю та митницям в автоматичному режимі обмінюватись інформацією про вантаж, який проходить через кордон України та про результати його державного контролю [3]. Проект «Єдине вікно» передбачає здійснення всіх видів контролю (митного, санітарно-епідеміологічного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного тощо) за допомогою електронного обміну даними. Таким чином, замість печаток і штампів на паперових документах проставляються електронні відмітки в загальній базі даних. Це значно спрощує митні процедури, скорочує час на їх проведення, мінімізує можливості для зловживань з боку посадовців.

Щоб певним чином оцінити ефективність проведених реформ, варто звернути увагу на дослідження Європейської Бізнес Асоціації [2], яка розраховує митний індекс (що відображає рівень задоволеності бізнесом у митній сфері) протягом останніх трьох років. При цьому аналізуються три показники: корупція, якість митних послуг та робота «Єдиного вікна». Так, у першому півріччі 2017 року митний індекс склав 2,9 бали, у другому – 3,05 бали. У першому півріччі 2018 року цей індекс становив 2,91, а у другому – 2,92. У першому півріччі 2019 року показник зріс та склав 3,24 бали за 5-ти бальною шкалою. Тобто, вперше з 2017 року показник індексу покинув негативну площину – що говорить про певні позитивні зміни. Зросла оцінка усіх складників індексу, порівняно з минулим періодом – компанії відмічають покращення якості послуг та стримання рівня корупції на митниці. Однак присутні ще недосконалі системи проходження ветеринарного, фітосанітарного контролю, обтяжливий контроль товарів у дерев'яній тарі, затримання процесу митного оформлення із метою запиту на надання документів у паперовому вигляді, на додачу до електронних [2].

Вже влітку 2019 року відбулась важлива подія в процесі трансформації вітчизняної митної служби – це розформування ДФСУ на дві відокремлені юридичні особи – Державна митна служба та Державна податкова служба України. З цього часу розпочався певний новий етап реформування системи органів, що реалізують державну митну політику: в Україні з 26 митниць було утворено 16 митниць та 2 спеціалізованих органи шляхом скорочення та реорганізації територіальних органів ДФСУ. І як повідомляє теперішній голова Державної митної служби України Максим Нефьодов, в кінці 2019 року ДМСУ буде піддана цифровій трансформації, в результаті якої суспільству відкриється доступ до знеособленої митної інформації, і по кожній експортно-імпортній угоді можна буде отримати дані за публічним веб-посиланням. А подальші реформи відбуватимуться у саме таких напрямках, як:

- ✓ обмін даними з міжнародними партнерами;

✓ фізичний контроль на кордоні;
✓ аналіз статистичної інформації, який покаже, що відбувається в сфері експорту/імпорту, як на рівні всієї країни, так і на рівні конкретного митного посту [1].

Таким чином, можна дійти висновку, що реформування вітчизняної митної служби відбувається все ще досить повільно, але, в той же час, сьогодні реформи проводяться ефективніше, ніж декілька років тому. Хоча варто зазначити, що залишилось ще багато проблем у функціонуванні митної служби нашої держави, які потребують вирішення. Адже, за словами М. Нефьодова [1], найбільш актуальною на часі є проблема корупції. Як способи мінімізації даної проблеми, він визначає повну електронізацію процесів, запуск «єдиного вікна 2.0», введення автоматизованих систем. Наступною та не менш важливою є проблема, що полягає в непрофесіоналізмі працівників митниці. Дане питання, на думку голови ДМСУ, може вирішити проведення кадрової реформи і запровадження існування контрактної служби. Низку нарікань викликає й сучасна митна інфраструктура. Й основним рішенням у реалізації змін відіграє саме фінансове питання – залучення інвестицій та донорських коштів, яке поки що залишається невирішеним.

Список використаних джерел:

1. Некрасов В. Експорт та імпорт за веб-посиланням: як Нефьодов планує "оцифрувати" митницю / В. Некрасов // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/09/23/651862/>.
2. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eba.com.ua/comitet/customs-committee/>.
3. Постанова КМУ «Деякі питання реалізації принципу “єдиного вікна” під час здійснення митного, ... та інших видів державного контролю» від 25 травня 2016 р. № 364 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/364-2016-p>.
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

*Владислав Нерода, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пітюлич М.М., д.е.н., професор*

УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ ПЛАТЕЖАМИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

Упродовж останнього десятиліття в Україні актуалізується застосування різноманітних митних інструментів, за допомогою яких забезпечується захист національних інтересів держави. Основними серед них є митні платежі – одні із важливих важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та головне

джерело наповнення дохідної частини державного бюджету України. В Митному Кодексі України [1], надано перелік митних платежів, а саме: мито; акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

За даними державної казначейської служби України за січень-березень 2018 року до державного бюджету України було акумульовано 5 930, 647 млн. грн. виключно за рахунок митних платежів, що було сплачено за ввезення товарів на митну територію України, а сума вивізного мита у зведеному бюджеті за даний період склала 179, 716 млн. грн. [2]. Це складає приблизно 40% від загальної суми доходів бюджету, що були сформовані за цей період.

На рівень надходження митних платежів до бюджету визначальний вплив має низка факторів: факторів першого порядку (зовнішніх) та факторів другого порядку (внутрішніх). Зовнішні фактори включають: вартісний об'єм та структуру зовнішньоторговельного обігу, рівень податкових ставок, митні пільги, валютні курси та окреслюють потенційні можливості стосовно обсягів надходження митних платежів до бюджету. Внутрішні фактори відображають рівень організації митного контролю, тобто професійну підготовку працівників митниці, технічну оснащеність тощо.

Таким чином, сучасна наука й практика доводять, що справляння митних платежів залежить від ефективності процесу їх адміністрування.

Важливими складовими системи управління митними платежами є митна експертиза, оцінка митної вартості та контроль за кодуванням товарів з метою забезпечення повноти та правильності надходжень платежів до бюджету, і саме з ними пов'язані найбільш актуальні проблеми недонарахування та несплати митних платежів в повному обсязі [3].

Правильне визначення митної вартості є важливим етапом процесу адміністрування митних платежів. Митна вартість є базою обчислення митних платежів на момент переміщення товарів через митний кордон України. Введення чітких норм і правил визначення митної вартості товарів дозволить організувати ефективну систему контролю за їхнім дотриманням, що, завдяки правильному визначенню бази оподаткування товарів, забезпечить повноту надходжень митних платежів до бюджету. Недооцінювання митної вартості призводить до ухилення від сплати податків суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. На стан надходжень митних платежів до державного бюджету поряд із заниженням митної вартості товарів також впливає правильність встановлення країни походження товару та ідентифікація коду при переміщенні товарів і інших предметів через митний кордон. Якщо подроблено сертифікат про країну походження товарів або недостовірна класифікація товарів, тоді відбувається заниження розміру ввізного мита і, відповідно, зменшення нарахування податку на додану вартість. Визначення митної вартості в Україні здійснюється відповідно до методології статті VII ГАТТ «Оцінка товару для митних цілей» та Угоди про застосування статті VII ГАТТ [4].

Огляд міжнародної практики свідчить, що одним із механізмів визначення контролю за митною вартістю використовується автоматизована система управління ризиками, застосування інформаційних технологій (наприклад, таких як Багатофункціональна система «електронна митниця», застосування сукупності програмноінформаційних комплексів «Система управління ризиками», «Митний пост-аудит»). Використання цієї системи здійснюється відповідно до: Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція, 1973 р.); Рамкових стандартів безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації (2005 р.); Компендіуму з управління ризиками СОТ; Провідної практики у пункту пропуску сприяння торгівлі та перевезенням довідника ОБСЄ-ЄєК ООН; Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі; Митні прототипи ЄС [5].

В окремих випадках важливу роль у процесі нарахування митних платежів відіграють експертні підрозділи «Спеціальна лабораторія з питань експертизи та досліджень дФСУ». експертизу широко застосовують в митній справі і вона забезпечує правильність визначення коду товару за УКТ Зед, сприяючи при цьому правильності нарахування митної вартості, покращенню якості товарів й запобігає постачанню фальсифікованих та неякісних товарів у торговельні підприємства. до об'єктів митної експертизи належать: товари та предмети, які переміщуються через митний кордон, а також їх проби, відібрані для дослідження; об'єкти контрабанди і порушення митних правил; товаросупровідні документи, котрі використовуються під час митного оформлення та митного контролю. А одним із пріоритетних завдань митної експертизи є проведення лабораторних досліджень та прийняття рішень про класифікацію товарів, згідно з УКТ Зед, для забезпечення здійснення митного контролю [6].

Загалом поняття адміністрування митних платежів включає в себе визначення повноважень органів державної влади щодо регулювання процесів роботи в митній сфері, визначення головних завдань у роботі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та митних органів, процес митного контролю й оформлення товарів на митниці тощо. Основними адміністраторами податків, які справляються при переміщенні товарів через митний кордон, є органи державної фіскальної служби України [7].

Для виконання перелічених завдань з питань управління митними платежами при здійсненні експортно-імпортних операцій у структурі центрального апарату дФС України функціонує департамент адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання. Слід зазначити, що контроль за сплатою митних платежів до бюджету є й залишиться на довгі роки одним з найважливіших завдань органів державної фіскальної служби України і пов'язаний із вжиттям заходів щодо своєчасного, достовірного, повного нарахування та сплати митних платежів платниками податків, вжиття заходів щодо їх примусового стягнення, у випадках передбачених законодавством, а також нарахування штрафних санкцій за порушення

граничних строків сплати узгоджених податкових зобов'язань та пені після закінчення установлених строків погашення узгодженого податкового зобов'язання на суму податкового боргу. Про це свідчать статистичні дані, вказані у Звіті дФС України на I півріччя 2018 року. Так, за даними департаменту адміністрування митних платежів дФС України, до загального фонду державного бюджету протягом січня-червня 2018 року забезпечено надходження:

– акцизного податку з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) у сумі 14,4 млрд. грн., що становить 123,2% виконання індикативу;

– ПдВ із ввезених на митну територію України товарів у сумі 80,6 млрд. грн., що становить 102,9% виконання індикативу;

– ввізного мита у сумі 90,0 млрд. грн., що становить 102,3% виконання індикативу;

– вивізного мита у сумі 169 млрд. грн., що становить 92,4% виконання індикативу.

При чому, зосереджено увагу керівників митниць дФС України на неухильному здійсненні комплексу заходів із забезпечення належного контролю за достовірністю декларування, повнотою оподаткування товарів, недопущення безпідставного зниження бази оподаткування, посилення роботи у напрямку контролю митної вартості, класифікації, країни походження товарів.

Сума донарахованих митних платежів за рахунок контролю становить: митної вартості товарів – 27 млрд. грн.; класифікації товарів – 94,3 млрд. грн.; за правильністю визначення країни походження товарів – 26,7 млрд. грн. [8].

З метою підвищення показників надходження митних платежів до бюджету, перш за все, необхідно удосконалити організацію митного контролю за імпорними операціями: при ввозі товарів на митну територію; при розміщенні товарів на митних ліцензійних складах; при здійсненні митного контролю із застосуванням вантажних митних декларацій. Посилення митного контролю сприятиме значному зменшенню обсягів неврахованого імпорту та скороченню кількості випадків ухилення від сплати митних платежів. Типовими порушеннями щодо імпорту товарів виступають: недостовірне декларування їх кількості і ваги; декларування за кодом іншого товару, на який встановлено нижчу ставку ввізного мита; заниження митної вартості товарів. Оскільки Україна стала на шлях лібералізації митної політики, основним резервом збільшення надходжень митних платежів до бюджету на перспективу стане удосконалення організації митного контролю.

Одним із основних чинників, що негативно впливають на наповнення бюджету засобом адміністрування митних платежів залишається тіньова економіка, масштабність якої стала важливою домінантною не тільки економічного, але й суспільного життя України. Крім цього, на сьогодні найтипівішими проблемами, котрі залишаються у митній політиці України за результатами опитування імпортерів та експортерів, проведеного проектом

ACTION Project за підтримки агентства з міжнародного розвитку США (USAID), є надзвичайно велика і невиправдана кількість формальних процедур, перезавантаженість працівників митних органів, довгі черги та високий рівень корупції в митних органах [9].

Тут варто зазначити, що у "фундаменті" здійснення правильної митної політики лежить сплата митних платежів, котре, в свою чергу, залежить від ефективності їх адміністрування.

Сучасна розгалуженість і відкритість економічної політики України вимагає вдосконалення та застосування нових методів і прийомів регулювання зовнішньоекономічних зв'язків країни з іншими державами та застосування нових методів управління митними платежами, що зумовлено досить високим рівнем надходжень митних платежів у структурі податкових надходжень державного бюджету України. Враховуючи складність зазначеної сфери відносин, основні напрями вдосконалення системи повинні бути зосереджені на вивченні й аналізі митних відносин у сучасних умовах, усіх механізмів існування та вдосконалення систем адміністрування митних платежів

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Звіт про виконання державного бюджету України за січень-березень 2018 року. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=406765>.
3. Митна справа: підруч. / [А.І. Крисоватий, С.д. Герчаківський, О.Б. дем'янюк та ін.]; за ред. А.І. Крисоватого. – Тернопіль: ВПЦ «економічна думка ТНЕУ», 2015. – 540 с.
4. Угода про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року // Офіційний вісник України. 2016. № 84. Ст. 2989.
5. Customs Blueprints. URL: <https://ec.europa.eu/taxationcustoms/eu-training/customs-blueprints-pathwaysbetter-customsen>.
6. Мостовий А. Порядок справляння митних платежів / А. Мостовий // Митна справа. – 2016. – № 2(68). – С. 22-26.
7. Ривак Н.О. Шляхи підвищення ефективності митної політики України / Н.О. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2017. – Вип. 21.3. – С. 224-232.
8. Звіт про виконання Плану роботи державної фіскальної служби України на перше півріччя 2018 року. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/173587.pdf>.
9. Петруня Ю.Є. Адміністрування митних платежів: стан і перспективи / Ю.Є. Петруня, М.О. Губа // Вісник Академії митної служби України : зб. наук. праць. – 2016. – № 1(47). – С. 32-37.

*Іван Нитка, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сочка К. А., к.е.н., доцент*

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В РАМКАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

Митна політика України – невід’ємна складова зовнішньоекономічної політики держави.

Державна митна політика, згідно з Митним кодексом України, – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки [1].

З економічної точки зору О. Гребельник митну політику трактує як провадження зовнішньої та внутрішньої економічної політики країни, яка ґрунтується на виборі оптимальної моделі взаємовідносин зі світовою системою господарювання: протекціонізм, вільна торгівля, або гармонійне їхнє поєднання [2, с. 23].

У Європейському Союзі митну політику визначають як складову частину внутрішньої та зовнішньої політики держави, що здійснюють у рамках відповідних закріплених законом інституцій [3].

На регулювання митної справи впливає ряд таких глобальних інститутів, як: СОТ, ВМО, МВФ та інших. На підставі їх впливу здійснюється активна робота зі спрощення та уніфікації принципів і методів регулювання зовнішньої торгівлі, у тому числі форм та методів діяльності митних органів [4].

Однією з основних цілей в митній справі є здійснення тісних взаємовідносин з іноземними державами, міжнародними організаціями та союзами держав.

Основний пріоритет при реалізації цієї мети, безумовно, має інтеграція економіки нашої країни з Європейським Союзом і, насамперед, інтеграція митних відносин України і ЄС, що визначено Угодою про асоціацію.

Пріоритет митних відносин серед інших обумовлений тим, що одним з перших і найважливіших напрямів інтеграції країн Європи в рамках Маастрихтського договору було створення Митного союзу.

Аналізуючи ефективність інтеграції України в Європейський Союз, можна зробити висновок, що її здійснення дало би можливість підприємствам нашої країни діяти на європейських ринках в умовах рівної конкуренції, розширити масштаби діяльності, збільшити інвестиції та зменшити витрати за рахунок досягнення оптимальних розмірів виробництва.

Але є ціла низка проблем, таких як прикордонні формальності, адміністративні умови, відмінності у митному та податковому режимах тощо,

які заважають лібералізації міждержавних економічних зв'язків. Їх вирішення стане новим каталізатором інтеграції, підсилить відповідні тенденції.

При цьому особливе значення має здійснення наступних основних заходів:

- усунення фізичних перешкод на шляху руху всіх факторів виробництва;
- гармонізація технічних стандартів та норм;
- лібералізація ринків державних замовлень;
- зменшення податкових бар'єрів.

Сукупність митних заходів, пов'язаних з усуненням фізичних бар'єрів у взаємній торгівлі, повинна у перспективі охопити прикордонні формальності, відрегулювати національні заходи контролю за імпортом, у тому числі лібералізувати імпортні обмеження, спростити правила огляду товарів та транспортних засобів уніфікувати статистичну звітність, пом'якшити імміграційний контроль, встановити єдині технічні, санітарні та ветеринарні норми [5, с. 45].

Важливим напрямом інтеграційних заходів між Україною та ЄС може стати регулювання конкуренції з метою не тільки усунення перешкод, що стоять на шляху обміну між країнами, а й стимулювання оптимального розподілу ресурсів та створення більш конкурентоспроможних структур. Вільна конкуренція підприємств на єдиному уніфікованому ринку є найкращою гарантією їх постійного адаптування до змін умов ринку та нових технологій.

Однією з головних проблем митної політики України є розгляд митниці як одного з головних джерел забезпечення дохідної частини державного бюджету України. Це зумовлює критичну залежність від імпорту та не сприяє розвитку міжнародної торгівлі внаслідок підвищення фіскального навантаження. Фіскальна складова має бути логічним наслідком правоохоронної, а не метою діяльності митниці у вигляді виконання планових індикативних показників.

На ряду з фіскальною спрямованістю функціонування митниці, виступає проблема корупції. Ефективною формою запобігання корупції є робота з особовим складом, впровадження норм професійної етики співробітника митної служби.

В умовах європейської інтеграції Україна взяла на себе чимало зобов'язань відповідно до яких характер та пріоритетність функцій митних органів змінюється, що зумовило необхідність систематизації та розробки комплексу заходів у цій сфері. Здійснення вищеперерахованих заходів допоможе Україні виконати взяті на себе зобов'язання, що стосуються митної справи і стати частиною європейської спільноти.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

2. Гребельник О. Митна справа : підручник / О. П. Гребельник. – 4-те вид., оновл. та доповн. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 472 с.
3. Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017.
4. Оценка бизнес регулирования. Doing Business. [Режим доступу]: <http://russian.doingbusiness.org/custom-query>
5. Борисенко О. П. Усовершенствование фискальной составляющей таможенного дела – этап на пути реализации таможенных реформ / О. П. Борисенко, И. Н. Квелиашвили // Тамож. науч. журн. «Таможня». – 2016. – № 2 (6). – С. 165–177.

*Михайло Пітюлич, д.е.н., доцент, професор
кафедри фінансів і банківської справи
Карина Ключанка, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

МИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЇЇ ЧЛЕНСТВА В СОТ

Входження України до Світової організації торгівлі (СОТ) є важливим кроком на шляху до економічного розвитку країни. Це ознака інтеграції нашої країни до світової господарської системи, це нові конкурентні умови співпраці на міжнародному рівні, які спонукають до внутрішніх перетворень, поглиблення реформ, утвердження соціально орієнтовної і конкурентоспроможної, структурно-інноваційної моделі розвитку України.

Важливий внесок у дослідженні співпраці України з СОТ зробили такі вчені як: І. Бараковський, О. Білорус, В. Лановий, В. Мазуренко, В. Черевко та інші.

На сьогодні СОТ - єдина міжнародна організація, яка встановлює глобальні правила торгівлі. На 164 її члени припадає понад 98% світової торгівлі [6]. Членство у СОТ стало практично обов'язковою умовою для будь-якої країни, що прагне інтегруватися у світове господарство [7].

16 травня 2008 року Україна набула повноправного членства у Світовій організації торгівлі. Але ще з часу подання заявки на членство у цій організації (з 1993 р.) серед науковців, політиків, представників бізнесу та органів державного управління не вщухають дискусії про позитивні та негативні наслідки цієї події [10].

Загалом членство України в СОТ можна трактувати як позитивне явище, адже Україна на абсолютно рівних умовах та правах з іншими членами організації бере безпосередню участь у багатосторонніх торговельних переговорах. Це створило необхідні передумови для підписання у червні 2010 року Угоди про вільну торгівлю з Європейською асоціацією вільної торгівлі, яка набрала чинності з 1 червня 2012 року, що відповідно стало потужним стимулом для започаткування переговорів з Європейським Союзом щодо створення зони вільної торгівлі [9].

Членство в СОТ надало національним експортерам низку переваг, пов'язаних зі скасуванням квотування експорту української продукції, зменшенням антидемпінгових обмежень тощо [10]. Так, середній тариф на український експорт до ЄС уже зменшився в середньому з 15,4% до 4,5%. ЄС скасував мита на 82,2% товарів агропродукції, 83,4% харчової продукції, 94,7% товарів промисловості [13][1].

Звичайно, де є переваги, там є й обтяження. Значне зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту потребує якісно нового підходу до здійснення контролю міжнародних вантажних потоків, адже ДФС виявилася просто не готовою до такого різкого зростання обсягів експортних операцій. Зростання товаропотоків висвітлює такі додаткові проблеми митного контролю: істотні часові витрати на проведення митних процедур; застарілі механізми технологічного пропуску товарів; неможливість збереження норми чинного законодавства про стовідсотковий фізичний контроль товарів, які переміщуються через кордон України, тощо [8].

Попри певні недоліки за 10 років членства в СОТ Україна все-таки має деякі досягнення в плані реформування митної політики:

1. Формування інноваційної форми митного контролю, що властива всім високорозвиненим країнам, а саме митного пост-аудиту. Так, протягом 2017 року ДФС проведено 626 документальних перевірок з питань державної митної справи. За їх результатами донараховано 1,8 млрд. грн. [12].

2. Спрощення митних процедур та скорочення часу на здійснення митного оформлення товарів. Так, середній час оформлення однієї митної декларації у 2018 році складав – 1 год. 48 хв. [5, с.5].

3. Розвиток Автоматизованої системи аналізу та управління ризиками. Наразі, у середньому щомісяця АСАУР забезпечує проведення оцінки ризиків по близько 200 тис. митних декларацій, 290 тис. переміщень комерційних транспортних засобів та 1,26 млн. пасажирських переміщень [2].

4. Запровадження системи «Електронна митниця» та введення у використання принципу «Єдиного вікна». Сьогодні уже 99,3% митних декларацій, за якими передбачено проходження державних видів контролю, оформляються з використанням автоматизованої системи «Єдине вікно». Тепер це основний спосіб спілкування підприємств з органами контролю [11].

5. Розроблення адміністративно-правової процедури надання суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності статусу уповноваженого економічного оператора (УЕО) з отриманням сертифікатів на спрощення митних процедур. Статус уповноваженого українського оператора в 2018 році отримали вже 228 підприємств, що на 69 підприємств або на 30,3% більше попереднього року [3, с.22; 4, с.21].

Попереду ще багато роботи у різних сферах, зокрема й передбаченої середньостроковим планом пріоритетних дій Уряду до 2020 року та Експортною стратегією України на період 2017 – 2021 років. Тому важливе завдання уряду - забезпечення активної позиції нашої держави у СОТ для розширення зовнішньоекономічних зв'язків України та сталого зростання і диверсифікації експорту українських товарів та послуг [14].

Підводячи підсумки, варто зазначити, що сьогодні Україна успішно та активно використовує механізми та можливості, що надає членство в організації, а також бере активну участь у врегулюванні актуальних питань, що стоять перед СОТ та системою міжнародного торговельного права як такого.

Список використаних джерел:

1. Додаток І-В Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015 року [Електронний ресурс] // офіційний веб-сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. ДФС розвиватиме систему управління ризиками у сфері митного контролю [Електронний ресурс] // Прес-служба Державної фіскальної служби України. — 2018. — 05 січня. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/321978.html>
3. Звіт Державної фіскальної служби за 2017 рік – 116 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/223549.PDF>
4. Звіт Державної фіскальної служби за 2018 рік – 111 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>
5. Звіт про виконання Плану роботи Івано-Франківської митниці ДФС на 2018 рік – С. 28 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://if.sfs.gov.ua/data/material/000/286/371099/zwit_2018.pdf
6. Перші 10 років у СОТ: як Україна використовує інструменти організації [Електронний ресурс] // Європейська правда. - 2018. - 16 травня. - Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/05/16/7081783/>
7. Петровський Ю. Вступ України до СОТ: перспективи та можливі негативні наслідки // Персонал: журнал інтелектуальної еліти. — 2005. — № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://personal.in.ua/article.php?id=167>
8. Проблемні питання правового регулювання митного контролю та митного оформлення зовнішньоекономічних операцій [Електронний ресурс] // Віче: наукова бібліотека. – Вип. №14. - 2009. - липень. - Режим доступу: <http://veche.kiev.ua/journal/1553/>
9. Світова організація торгівлі (СОТ) [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України: [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/wto>
10. Терещук Г.С., Федотова Т.А. Позитивні наслідки та переваги вступу України до Світової організації торгівлі [Електронний ресурс] / Терещук Г.С., Т.А. Федотова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. — 2009. — № 1-05/3. – Режим доступу: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201263/283-288.html>
11. Три роки роботи «Єдиного вікна» на митниці [Електронний ресурс] // Мінфін. - Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/try-roky-roboty-iedynoho-vikna-na->

mytnytsi?category=organi-v-kompetencii-mfu&subcategory=reforma-mytnytsi

12. У 2017 році в пост митному аудиті посилено контроль за діяльністю імпортерів [Електронний ресурс] // Прес-служба Державної фіскальної служби України. — 2018. — 10 квітень. — Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentrv/novini/333421.html>

13. Угода про асоціацію з Європейським Союзом: нові можливості для українського бізнесу [Електронний ресурс] // Євроінтеграційний портал. — 2018. — 19 квітня. — Режим доступу: <https://eu-ua.org/eksport-yes/uhoda-pro-asotsiatsiiu-novi-mozhlyvosti-dlia-biznesu>

14. Україна відзначає 10 років членства в СОТ [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: [офіційний веб-сайт]. — Режим доступу: <http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=95201dc0-a968-4c4d-8bda-c871adeb39b6&title=UkrainaVidznacha10-RokivChlenstvaVSot>

*Ростислав Пригара, студент 2-го курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Сембер С. В., к.е.н, доцент*

ЗНАЧЕННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах господарювання одним з ключових елементів зовнішньої економіки України є вдосконалення системи митного регулювання, адже саме воно визначає характер зовнішньоекономічних відносин країни (оскільки через встановлення мита та митних платежів держава встановлює засади для підтримки виробництва національних товарів та умов імпорту іноземної продукції).

На теперішньому етапі розвитку основні пріоритети зовнішньоекономічної діяльності України визначаються економічними, політичними та соціальними змінами, й значною мірою це пов'язано із членством у Євросоюзі. В умовах політичної та економічної нестабільності в країні особливої актуальності набувають питання державного регулювання різних видів господарської діяльності, зокрема зовнішньоекономічної, оскільки її обсяги впродовж останнього десятиліття дещо перевищують обсяги сукупного виробленого резидентами продукту. Як проміжну і пов'язувальну ланку в системі безпеки держави можна визначити митну безпеку. Саме багатовекторність цього явища характеризується належністю митної безпеки не лише до економічної, а й до національної безпеки. Митно-тарифне регулювання сьогодні є важливим механізмом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Його головним завданням є захист вітчизняної економіки від зовнішніх негативних впливів. Митно-тарифні методи регулювання (імпортні та експортні тарифи) є історично першим інструментом протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі. Вони займають центральне місце в системі реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [5, с. 95].

Вибір шляхів розвитку зовнішньоекономічної діяльності постійно перебуває у центрі уваги науковців, політичних діячів та пересічних громадян. Особливо це актуально в сучасних умовах, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, глобалізації світового господарства, міжнародного поділу праці. Одним із засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності є ефективна митна політика, від чого залежить не лише внутрішній ринок країни, поповнення дохідної частини державного бюджету, а й співпраця з міжнародними фінансовими інституціями та організаціями. Глобалізація загострює конкурентну боротьбу на міжнародному ринку, тому посилюється роль митного регулювання з метою захисту національного ринку, з одного боку, та підтримки національної експортної сфери з іншого. При цьому розвиток інструментів митного регулювання має бути спрямований на забезпечення конкурентоспроможності національних виробників і економічної безпеки держави [2; 4].

Відповідно до існуючих загроз зовнішнього характеру митне регулювання ЗЕД відіграє винятково важливу роль і в організаційно-економічному державному механізмі, оскільки є інструментом захисту економіки, виконання міжнародних зобов'язань, підтримки стабільності міжнародної торгівлі. Ефективно діюча система митного регулювання є основною умовою для проведення Україною дієвої та цілісної митної політики, а також вирішення органами доходів і зборів завдань щодо забезпечення економічної безпеки держави.

В реальних умовах сьогодення митне регулювання є не лише інструментом загальної економічної політики на національному рівні, але й об'єктом регулюючої діяльності міжнародних організацій, в першу чергу СОТ, ВМО та інших міжнародних організацій та інтеграційних об'єднань країн. Їх діяльність спрямована на створення загальних принципів, методів, правил митного регулювання з метою запобігання перешкод для розвитку міжнародної зовнішньої торгівлі, що обов'язково слід враховувати при розробці вітчизняних нормативно-правових актів щодо регулювання ЗЕД. В даному контексті варто відзначити, що Україна взяла на себе низку зобов'язань щодо імплементації міжнародних угод та конвенцій з питань міжнародної торгівлі та митного регулювання, що вносить суттєві корективи у вектори розвитку вітчизняної системи митного регулювання [1; 4].

Таким чином, погоджуємося з думкою І. І. Бережнюка [1, с. 15], який вважає, що в даних умовах перспективним напрямом вдосконалення митного регулювання в Україні є розроблення механізму збалансування інтересів в системі забезпечення економічної безпеки в сфері ЗЕД, під яким необхідно розуміти послідовний комплекс відповідних організаційних процедур, організаційно-економічних і правових заходів, економічних інструментів забезпечення економічної безпеки в сфері ЗЕД на засадах збалансування інтересів держави та бізнесу. В основі функціонування зазначеного механізму варто використати підхід, відповідно до якого, суб'єкти господарювання зможуть отримувати відповідні спрощення в обмін на відкритість та

прозорість своєї ЗЕД, тобто: чим вище ступінь довіри, тим менше рівень втручання митних органів в процес здійснення зовнішньоекономічних операцій.

В цей же час не менш слушною здається й думка Т. О. Дяченка [3, с. 135], який важливим напрямом забезпечення ефективності вітчизняного митного регулювання України визначає легалізацію та детінізацію ЗЕД, що орієнтовані на збільшення привабливості прозорої та добросовісної зовнішньоекономічної діяльності через скорочення бюрократичних, часових, технологічних та матеріальних витрат суб'єктів ЗЕД при перетині вантажами кордону України з одночасним посиленням відповідальності й санкцій за не добросовісні дії та зловживання. На даному етапі українським митним органам потрібно як найшвидше наблизитися до європейських стандартів здійснення митно-тарифного регулювання. Це допоможе ефективно здійснювати митні процедури з найменшими затратами часу.

Окрім того, Україні варто приділяти особливу увагу зовнішнім джерелам надходжень до державного бюджету, оскільки перебудова економіки упродовж останніх років призвела до падіння обсягів виробництва, а це зменшує базу податкових надходжень від внутрішніх джерел. Сучасна система митного регулювання України має забезпечити сприятливі умови для адаптації національної економіки до більш гострої міжнародної конкуренції внаслідок приєднання до системи глобального регулювання і вільного переміщення ресурсів та поступове включення її економіки до глобальних та європейських економічних процесів.

Список використаних джерел:

1. Бережнюк І. І. Митне регулювання в системі економічної безпеки національної економіки : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.03; УДФСУ / І. І. Бережнюк. – Ірпінь, 2019. – 23 с.
2. Величко К. Ю. Особливості митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах євро інтеграційного спрямування / К. Ю. Величко, Л. Л. Носач, О. І. Печенка // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/4300/1/10.pdf>
3. Дяченко Т. О. Особливості митно-тарифного регулювання України / Т. О. Дяченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – Вип. 125 (част. I). – С. 128-137.
4. Краснікова О. М. Актуальні питання формування митної політики в Україні / О. М. Краснікова // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – Вип. 3 (14). – С. 352-355.
5. Сторожук О. В. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах євроінтеграції / О. В. Сторожук, Г. М. Свириденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – С. 94-98.

*Андріана Рачкулинець, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пітюлич М.М., д.е.н., професор*

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день, митний контроль є важливим та ефективним засобом забезпечення митної політики держави. Митні органи відповідальні за своєчасність та ефективність здійснення митного контролю, виявлення порушень митного законодавства України та міжнародних договорів та забезпечення дотримання юридичними та фізичними особами митних процедур і правил.

Згідно з Митним кодексом України, митний контроль - сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Митного кодексу України, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку [3].

Митний контроль займає провідне місце в системі інструментів здійснення митної справи. Від ефективності застосованих до товарів, що переміщуються через митний кордон України, процедур митного контролю залежить повнота використання всього комплексу завдань, покладених на митні органи [2, с.26].

Основними формами митного контролю є:

- 1) перевірка документів та відомостей, необхідних для митного контролю;
- 2) митний огляд (огляд та переогляд товарів і транспортних засобів комерційного призначення, особистий огляд громадян);
- 3) облік товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- 4) усне опитування громадян та посадових осіб підприємств; 20
- 5) огляд територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі, інших місць, де перебувають або можуть перебувати товари й транспортні засоби, що підлягають митному контролю;
- 6) перевірка обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та перебувають під митним контролем;
- 7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України запитань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів.
- 8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій для встановлення автентичності документів, поданих Митному органу ДФС України [3].

Метою здійснення митного контролю є забезпечення законного переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон, в тому числі повне та своєчасне адміністрування митних платежів[4].

Митний контроль товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, передбачає безпосереднє здійснення контрольних заходів, спрямованих на перевірку відповідності реальної кількості товарів зазначеній у товаросупровідних документах, задекларованої митної вартості, й інші контрольні дії, виконання яких є умовою пропуску товарів, предметів, транспортних засобів через митний кордон держави. Зокрема, органи доходів і зборів здійснюють Українську класифікацію товарів ЗЕД, відповідно до якої визначаються ставки мита [1].

Основними проблемами, які перешкоджають проведенню ефективного митного контролю в Україні є:

- складність проходження митних процедур та митних формальностей, що спричинено великою кількістю документів, які необхідно подати до митних органів для митного оформлення.

- недосконалість митного законодавства є основною причиною виникнення суперечностей під час здійснення митного контролю та митних формальностей.

- неврегульованість питань у митному законодавстві дає можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності ухилитися від сплати деяких митних платежів, що й призводить до зменшення надходжень до бюджету та розвитку тіньового сектору економіки України.[5]

Важливим завданням митних органів у вдосконаленні митного контролю є його спрощення, що передбачає здійснення митного оформлення для законослухняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності і водночас встановлення бар'єрів для уникнення митного шахрайства і корупції.

З цією метою необхідно:

- покращити роботу автоматизованої системи управління ризиками, що забезпечить відповідну диференціацію форм митного контролю залежно від наявності та ступеня ризиків;

- переглянути систему санкцій за порушення митних правил, що дозволить встановити відповідний рівень відповідальності як для митника, так і для декларанта;

- запровадити наскрізний контроль за імпортованими товарами, що дасть контролюючим органам інструменти для протидії махінаціям з незаконно ввезеними товарами. У той же час, така система контролю не повинна бути надмірно обтяжливою для бізнесу ;

- створенні та впровадженні електронної інтегрованої системи відслідковування руху товарів по всьому ланцюгу поставки в різних країнах, безперервного митного та аудиторського контролю в Україні від кордону до кінцевого покупця на основі уніфікованого товарознавчого опису товарів як для зовнішньоекономічних операцій, так і для внутрішньодержавного

використання, введення його в бухгалтерський та податковий облік, який буде здійснюватися в електронному вигляді [5].

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок про те, що основною метою митного контролю експортно-імпорتنих операцій є перевірка та виявлення за допомогою різних форм контролю відповідності проведених митних операцій і дій митному законодавству, дотримання фізичними й юридичними особами, які беруть участь у митній діяльності, встановлених митних правил і процедур, тобто порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Список використаних джерел:

1. Білуха М. Т. Митний контроль : організація і методологія / М. Т. Білуха, Т. В. Микитенко // Науковий вісник Національного 11 університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2014. – № 1 (64). – С. 181– 187.
2. Науменко В. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / В. П. Науменко, П. В. Пашко, В. А. Руссков., 2006. – 394 с. – (2-ге). – (ISBN 966-346-132-2).
3. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
4. Ломейко Ю. А. Аналіз та напрями взаємовідносин між суб'єктами митного контролю / Ю. А. Ломейко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 58-67. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_2_10
5. Манюк Н. А. Проблеми та напрями вдосконалення митного контролю в Україні [Електронний ресурс] / Н. А. Манюк. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/17_PN_2015/Economics/2_193801.doc.htm.

СЕКЦІЯ 6 ОЦІНОЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ

*Дмитро Бенца, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Огородник В.О., к.е.н, доц.*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ КОЛІСНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Оцінка автотранспортних засобів – одна з найбільш затребуваних послуг в оціночній галузі. Необхідність у її здійсненні виникає при проведенні операцій купівлі-продажу, оформленні спадщини, отриманні кредиту під заставу, постановці на баланс та списанні з балансу підприємства, внесенні до статутного капіталу тощо. Тому особливої актуальності в існуючих умовах набувають питання вибору найбільш точного та оптимального методологічного підходу для кожного окремого випадку.

Основним нормативно-правовим актом, який визначає методологічні підходи до визначення вартості автотранспортного засобу, є Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів, затверджена Наказом Міністерства юстиції України та ФДМУ від 24.11.2003р. №142/5/2092 [1]. Відповідно до Методики, основним підходом, який використовується для оцінки КТЗ є порівняльний підхід.

При використанні порівняльного підходу проводиться аналіз цін продажу колісних транспортних засобів, ідентичних або аналогічних оцінюваному на ринку нових КТЗ та на ринку КТЗ, які перебували в користуванні, з відповідним корегуванням, що враховує відмінності між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки.

Для визначення вартості за порівняльним підходом використовуються статистично осереднені вартісні дані КТЗ, зведені у довідниках, до яких висуваються вимоги щодо науковості, об'єктивності, об'ємності інформації.

Найбільш точним методом порівняльного підходу до оцінки КТЗ є метод, заснований на аналізі цін ідентичних КТЗ. Даний метод передбачає визначення вартості КТЗ на базі середньої ціни продажу (пропозиції) ідентичного КТЗ з відповідним строком експлуатації. При цьому можлива різниця між пробігом, комплектністю, укомплектованістю, технічним станом об'єкта порівняння та об'єкта оцінки враховується за допомогою проведення подальшого коригування.

Якщо визначити вартість КТЗ з урахуванням цін ідентичних КТЗ не є можливим, може бути використаний метод, заснований на аналізі цін аналогічних транспортних засобів. Даний метод передбачає визначення вартості КТЗ відповідно до вартісних даних не ідентичних, а аналогічних КТЗ.

При цьому здійснюється подальше коригування вартості КТЗ з урахуванням відмінностей у величині пробігу, комплектності, укомплектованості та технічному стані об'єкта оцінки та об'єктів порівняння.

Коригування, що застосовуються у порівняльному підході, здійснюються за допомогою застосування певного коефіцієнта (відсотка) до середньої ціни КТЗ, у вигляді грошової суми, що додається або вираховується із середньої ціни. Методикою також передбачена можливість комбінування цих двох способів.

Комбінований витратно-порівняльний підхід застосовується для оцінки спеціальних, спеціалізованих КТЗ, у разі неможливості застосування порівняльного підходу. Даний підхід заснований на використанні інформації про вартість базового КТЗ з додаванням вартості встановленого спеціалізованого або спеціального обладнання та вартості його монтажу [3].

Для визначення вартості пошкоджених чи розукомплектованих КТЗ також застосовується комбінований витратно-порівняльний підхід.

У разі оцінки КТЗ, вироблених штучно, їх вартість визначається на базі калькуляції витрат на виготовлення КТЗ, з подальшим коригуванням із застосуванням порівняльного підходу.

Окремо витратний підхід застосовується для визначення вартості відновлювального ремонту КТЗ та вартості матеріального збитку, заподіяного власнику КТЗ. Він є основним при визначенні вартості ремонту (відновлення) КТЗ і реалізується на основі складання калькуляцій ремонтних робіт [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що основним методологічним підходом, що застосовується при визначенні вартості КТЗ, є порівняльний підхід, заснований на аналізі цін на ідентичні або аналогічних КТЗ. Для оцінки спеціальних та спеціалізованих, а також пошкоджених чи розукомплектованих КТЗ застосовується комбінований витратно-порівняльний підхід. Вартість КТЗ, вироблених штучно, визначається за допомогою витратного підходу.

Список використаних джерел:

1. Товарознавча експертиза та оцінка дорожніх транспортних засобів : затвердж. Мінюстом України від 24 лист. 2003 р. № 142/5/2092. – К. : МЮУ, 2003. – 20 с. – (Нормативний документ Мінюста України. Методика)
2. Андрианов Ю. В. Введение в оценку транспортных средств / Юрий Васильевич Андрианов. – Москва: Дело, 2006 – 430 с.
3. Улицкий М. П. Оценка стоимости транспортных средств / М. П. Улицкий. – Москва: Финансы и статистика, 2005. – 304 с.

*Павло Керімов, к.е.н., молодший науковий співробітник
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

РОЗРАХУНОК ІНДИВІДУАЛЬНОГО БЕТА-КОЕФІЦІЄНТА НА БАЗІ СЕРЕДНЬОГАЛУЗЕВИХ ЗНАЧЕНЬ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Розрахунок бета-коефіцієнту є невід'ємною частиною процесу оцінки очікуваної плати за власний капітал, а відповідно – і оцінки бізнесу, і оцінки ризику інвестування у цей бізнес. Ця тема широко і детально висвітлена у роботах А. Дамодарана [4,3], Р. Дондеті [5], Л. Баеле [1] та інших. Метод розрахунку індивідуального бета-коефіцієнта шляхом поправки середньогалузевого його значення на індивідуальний фінансовий важіль фірми (оцінка бета-коефіцієнта «зверху» або «Bottom-up beta») є одним із найбільш підходящих для країн із нерозвинутим фондовим ринком, зокрема України. Причинами цього є характерна для таких країн низька якість доступної статистики, а отже і проблеми, які з цього випливають: відсутність інформації щодо дохідності акцій та нерепрезентативність українських біржових індексів в якості показника середньоринкової дохідності, які унеможливають розрахунок бета-коефіцієнта за стандартними формулами.

У таких випадках А. Дамодаран радить оцінювати бета-коефіцієнт «зверху», на базі середньогалузевих значень [4, с. 18]. Це дозволяє обійти проблему недоступної статистики, адже фінансовий важіль можна легко порахувати на базі обов'язкової для публікації статистики, а середньогалузеві значення бета – знайти у відкритих джерелах, зокрема на сайті самого А. Дамодарана [3] або придбати у профільних агентствах (Bloomberg, Standard & Poor's, Vara тощо). Однак отриманий від третіх осіб середньогалузевий бета-коефіцієнт також розраховується відповідно до певної методології, яка може відповідати або не відповідати вашій власній методології оцінки.

Наприклад, А. Дамодаран розраховує свій середньогалузевий бета-коефіцієнт як середнє значення по регіону «Росія і Східна Європа». Проблеми недоступності даних є досить звичайними для країн цього групування, а тому А. Дамодаран, широко трактуючи поняття «порівнювані підприємства», включає до цього регіону підприємства з Балканів, Ісландії і Уганди. Українські підприємства становлять досить незначну (близько 3,4% [3]) частину цієї вибірки, через вже згадані проблеми зі звітністю та тенденцію означених підприємств відображати у звітності неадекватні результати діяльності на зразок від'ємного власного капіталу (див., наприклад, звітність ПАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання» за 2015-17 рр.).

Остання тенденція ставить ще одне цікаве питання до розрахунку індивідуального бета-коефіцієнта на базі середньогалузевих значень: наскільки репрезентативним для українських підприємств може бути середнє значення по аналогічній галузі, розраховане для розвинутого ринку або для ринків, що розвиваються? Україна наразі класифікується MSCI як «особливий

ринок [2, с.62], що на щабель нижче, ніж “ринок, що розвивається”, і такий статус означає навіть гірші характеристики.

Наприклад, за А. Дамодараном, середній бета-коефіцієнт для машинобудування для ринків, що розвиваються, у 2017 р. становив 1,3. Середній бета-коефіцієнт за той же рік, розрахований на базі репрезентативної вибірки машинобудівних підприємств України (10 найбільших підприємств, на які у 2017 р. приходилося 27% активів галузі і 30% її чистого прибутку), в залежності від обраного за базис біржового індексу і методу розрахунку, становив від 0,1 до 11,9. Тут слід вказати декілька застережень: по-перше, мова йдеться про історичну оцінку на базі даних звітності (а саме ROE), так як більше половини вибірки не мали достатньої історії біржових торгів; по-друге, в якості показників середньоринкової дохідності використовувались індекси MSCI і Варшавської фондової біржі.

Таким чином, можна констатувати, що при оцінці індивідуального коефіцієнта ризиковості бета для українського підприємства перед дослідником стоїть дві однаково неприємні альтернативи: або самостійно проводити власний розрахунок на базі української статистики, що у більшості випадків буде слугувати ілюстрацією принципу «garbage in – garbage out», або розрахувати бета-коефіцієнт «зверху», виходячи із середнього значення по широкій вибірці більш розвинутих країн, що дасть значення, які виглядатимуть значно краще, але із високою вірогідністю будуть помітно занижувати ризик підприємства, що оцінюється.

Список використаних джерел:

1. Baele L., Londono J. Understanding industry betas. Journal of Empirical Finance, Volume 22, 2012, p.30-51.
2. Consultation: Reclassification of MSCI Ukraine Index. An MSCI press release, 2015. URL: <https://www.msci.com/documents/10199/5e1f38fd-2da5-45b1-8a63-be8c62adabaf>.
3. Damodaran A. Useful data sets. URL: <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/>
4. Damodaran A. Volatility Rules: Valuing Emerging Market Companies. Working paper: Stern School of Business. New York University, 2009. 38 p.
5. Dondeti R., McGowan C., Moeller S. Computing bottom-up betas for companies in the soft drink industry. Journal of business case studies, №4, 2014, p. 357-362.

Валерія Огородник, к.е.н., доц.

*Мар'ян Матей, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ОЦІНОЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Досліджуючи тенденції розвитку оціночної діяльності в Україні необхідно проаналізувати діяльність усіх учасників сфери оцінки майна та оціночної діяльності в Україні.

Станом на 25.10.2019р. в Державному реєстрі оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності налічувалось 13051 оцінювачів за всіма напрямками

оцінки), а суб'єктів оціночної діяльності 2807 одиниці [1]. За рік оцінювачів побільшало на 124 одиниці, а суб'єктів оціночної діяльності поменшало на 42 одиниці. (табл.1).

Таблиця 1

Кількість оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності в Україні [1]

Суб'єкти діяльності	23.12.2016	28.12.2017	28.12.2018	4.01.2019	25.10.2019	25.10.2019 /23.12.16	
						%	од.
оцінювачі	12510	12740	12924	12927	13051	44,3	5541
суб'єкти оціночної діяльності	2938	2865	2842	22849	2807	-4,5	-131

Регіональний розподіл оцінювачів по території України свідчить про значну перевагу Київської області та м. Київ по кількості оцінювачів. Незважаючи на те, що в Києві та Київській області знаходиться найбільша кількість оцінювачів, охопленість населення є найменшою по Україні. На одно оцінювача найбільша кількість населення припадає в Тернопільській та Запорізькій областях (6891 та 6544 відповідно), а найменша кількість – в Київській та Закарпатській областях (1366 та 2304 відповідно).

Регіональний розподіл суб'єктів оціночної діяльності по території України свідчить про значну перевагу Київської області та м. Київ по кількості суб'єктів оціночної діяльності. 25% від загальної кількості суб'єктів оціночної діяльності знаходяться в Київській області та м. Київ. На одного суб'єкта оціночної діяльності найбільша кількість населення припадає в Луганській та Донецьких областях (43464 та 32646 відповідно), а найменша кількість – в Київській та Одеській областях (6484 та 12156 відповідно).

Підсумовуючи слід зауважити, що легкий доступ до здобуття професії оцінювача, відсутність Наглядової ради з питань оціночної діяльності, небажання державного регулятора позбуватися важелів впливу та відходити від системи ручного управління, а також відсутність реальних повноважень у саморегулювальних організацій оцінювачів України призвели до того, що якість оцінки почала відставати від бурхливого зростання чисельності самих оцінювачів.

Список використаних джерел:

1. Державний реєстр оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності [Електронний ресурс] // Фонд державного майна України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.spfu.gov.ua/ua/content/civil-access-data--Derzhavnij-reestr-ocinuvachiv-ta-sub-ektiv-ocinochnoi-diyalnosti.html>.
2. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001р. № 2658-14 // Відомості Верховної Ради України. – 2001.– № 47. – 252 с.

Валерія Огородник, к.е.н., доц.
Ніколь Надь, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

РИНОК НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Ринок нерухомості України за останні роки витримав чимало випробувань: безліч законодавчих реформ, які були проведені не дуже успішно; з українського ринку нерухомості пішла частина іноземних інвесторів, що позначилося на фінансуванні будівельних проєктів і нормальному функціонуванні деяких сегментів нерухомості, зокрема, готельної.

Якщо раніше експерти говорили про ринок нерухомості України як про єдине ціле, приводили загальні цифри, тенденції та напрямки розвитку, то тепер цього немає: країна поділилася на регіони. Ринку східної частини України, де відбуваються військові дії і АТО, не існує фізично, не функціонує державний реєстр нерухомості, офіційних угод не відбувається. У західному регіоні – ринок нерухомості більш-менш стабільний, ціни тримаються. Це пояснюється двома основними чинниками: регіон розташований далеко від зони військових дій і близько до кордону з Європою. Непогано почувається і південний ринок. Після анексії Криму в цьому регіоні стали частіше купувати квартири ті, хто потім планують їх здавати відпочивальникам під час курортного сезону.

Первинний ринок житлової нерухомості України, як і економіка в цілому, протягом останніх років продовжували знаходитись у важкому стані, який був обумовлений дефіцитом ліквідності, обмеженим доступом до кредитних ресурсів, нестабільним попитом та політичною ситуацією, погіршенням основних макроекономічних показників, що також відобразилось на базових статистичних даних.

Незважаючи на постійну позитивну динаміку кількості прийнятих в експлуатацію квартир цінові тенденції на ринку житлової нерухомості України мають обернений тренд.

Погіршення ситуації простежується і на ринку комерційної нерухомості, що в свою чергу призводить до зниження. Запуск багатьох проєктів офісної та торговельної нерухомості відкладається з року в рік, так як в умовах падіння економіки попит з боку орендарів також невисокий.

Обмеженість земельних ресурсів є головним фактором, який впливає на ціну землі. В той же час доступ на ринок землі в Україні ускладнений і пов'язаний із значними юридичними ризиками та організаційними проблемами.

Отже, ринок нерухомості України на даний час знаходиться в не активному стані, проте деякі фахівці не вважають, що вже досягнуто цінового дна та зауважують, що причин для поживлення попиту немає на довготривалий період. Рівень доходів громадян, стан іпотечного

кредитування, ситуація в економіці, політична невизначеність, зростання цін на продукти – це список можна продовжити ще не одним чинником і всі вони впливають на ринок нерухомості негативно.

Підсумовуючи слід зауважити, що активізація ринку нерухомості є вкрай необхідною, оскільки без ринку нерухомості не може бути ринку взагалі, тому що і ринок праці, і ринок капіталу, і ринок товарів та послуг для свого існування повинні мати або орендувати необхідні їм приміщення.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Інвестиції та будівельна діяльність [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. Комерційна нерухомість: що має попит на українському ринку [Електронний ресурс] // Портал безкоштовних оголошень та аналітичний центр DOM.RIA. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://dom.ria.com/uk/news/kommercheskaya-nedvizhimost-chnopolzuetsya-sprosom-na-ukrainskom-ryn-192368.html>.
3. Стан формування ринку земель в Україні у 2018 році [Електронний ресурс] // Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. – 2019. – <https://land.gov.ua/info/stan-formuvannia-rynku-zemel-v-ukraini-u-2018-rotsi/>

Валерія Огородник, к.е.н., доц.

*Євген Першин, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Оцінка вартості підприємства – складна задача, яка потребує відповідного економічного забезпечення: по-перше, необхідно ідентифікувати методи оцінки, по-друге, необхідно провести відповідні коригування вихідних даних і тільки після цього можна проводити оцінку.

Доведено, що оцінка вартості підприємства не є самоціллю, вона підкоряється вирішенню конкретного завдання, що спрямоване на досягнення цілей оцінки з боку різних господарюючих суб'єктів.

Для визначення вартості підприємства (бізнесу) оцінювачі застосовують спеціальні прийоми і способи розрахунку, які отримали назву методів (підходів) оцінки. Кожний метод оцінки припускає попередній аналіз певної інформаційної бази і відповідний алгоритм розрахунку. Всі методи оцінки дозволяють визначити вартість бізнесу на конкретну дату, і всі методи є ринковими оскільки враховують ринкову кон'юнктуру, ринкові очікування інвесторів, ринкові ризики, зв'язані з оцінюваним бізнесом, що склалася, і передбачувану «реакцію» ринку при операціях купівлі-продажу з оцінюваним об'єктом.

Проблеми, пов'язані з оцінкою вартості підприємства, виникають при різних обставинах. Наприклад, необхідність оцінки підприємств потрібно при проведенні таких операцій, як придбання участі в капіталі, злиття компаній, поглинання, цесія, купівлі/продажу і т.д..

Нагадаємо, що вартість підприємства визначається його положенням серед конкурентів, якістю продукції, що випускається, ефективністю виробничих технологій, компетенцією персоналу, якістю управління. Саме ці характеристики заведено аналізувати перш, ніж намагатися дати їм оцінку.

Будь-яке підприємство має свою специфіку, що не може не позначатися на його оцінці. Наявні методи далекі від досконалості, і їх застосування завжди викликає труднощі. Прийнятним можна визнати той метод, параметри якого можуть бути, завдяки наявній інформації, визначені і який може бути одночасно пристосований як до особливостей підприємства, так і до контексту його оцінки. Практично всі методи, призначені для визначення загальної вартості підприємства, відрізняються тим, яке значення вони приділяють трьом величинам: чистим активам, величині доходу, величині обороту.

Останнім часом досить детально вивчається питання оцінки вартості підприємницької діяльності вченими різних наукових шкіл та країн. Проте, очевидною є проблема відсутності комплексного збалансованого підходу до оцінки вартості підприємств. Привертає увагу той факт, що в Україні законодавчо закріплене застосування дохідного, витратного і порівняльного підходів, кожен з яких дає оцінку вартості бізнесу на основі теперішніх даних, водночас жоден з них фактично не враховує показники інших часових вимірів, зокрема прогнозування можливого зростання або спаду діяльності, попередні досягнення компанії.

Таким чином, те, що пропонує оцінювачу теорія і напрацювала практика, дуже відносна річ: і можна зробити висновок, що у всіх випадках оцінка підприємства як складної організації, що реалізує безліч проектів, не може бути дана з точністю до копійки.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 № 2658-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>.
2. Постанова КМУ «Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»» від 10.09.2003 № 1440 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.
3. Постанова КМУ «Про затвердження Національного стандарту № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»» від 29.11.2006 № 1655 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF>.

Офіцинський Максим, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: *Бутурлак Т.О, к.е.н., доцент*

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах будь-який об'єкт власності може бути джерелом доходу і об'єктом ринкової операції, у тому числі таким об'єктом є і права власника. Особливий інтерес при цьому представляє бізнес як процес отримання доходу, як власність, що приносить дохід. Основу бізнесу, його невід'ємну суть складає капітал.

Бізнес - це конкретна діяльність, організована в рамках певної структури. Головна її ціль - отримання доходу. Таким чином, капітал є основою, внутрішнім змістом будь-якого процесу створення продукту або послуги, здійснюваного з метою отримання доходу. Отримання доходу - це ціль і кінцевий результат діяльності в багатьох сферах, галузях економіки, тобто ціль і результат бізнесу.

Підходи і методи, використовувані оцінювачем, визначаються в залежності, як від особливостей процесу оцінки, так і від економічних особливостей оцінюваного об'єкту, а також від цілей і принципів оцінки [1].

Оцінка бізнесу передбачає оцінку конкретної діяльності, яка організована в рамках певної організаційно-правової форми. Головний критерій при цьому – доходність бізнесу, а отже і вибір адекватного методологічного підходу до його оцінки. В даному випадку головне для оцінювача – оцінити здатність такого бізнесу генерувати дохід. Оцінка вартості будь-якого об'єкту власності є впорядкованим, цілеспрямованим процесом визначення в грошовому виразі вартості об'єкту з урахуванням потенційного і реального доходу, який цей об'єкт приносить в певний момент часу в умовах конкретного ринку.

Особливістю процесу оцінки вартості є її ринковий характер: оцінка не обмежується визначенням лише одних витрат на створення або придбання оцінюваного об'єкту, а обов'язково враховує сукупність ринкових факторів (фактора часу, ризику, ринкову кон'юнктуру, рівень і модель конкуренції, економічні особливості оцінюваного об'єкту, його ринкове реноме, макро- і мікроекономічне середовище). Однак основними факторами є час і ризик. Ринкова економіка відрізняється динамізмом. Фактор часу, мабуть, - найважливіший фактор, що впливає на всі ринкові процеси, на ціну, на вартість, на прийняття рішень [3].

Оцінка бізнесу - це визначення вартості компанії як майнового комплексу, здатного приносити прибуток його власнику. Крім того, окремо оцінюється ефективність роботи компанії її минулі, справжні і майбутні доходи, перспективи розвитку і конкурентне середовище на даному ринку а потім проводиться порівняння оцінюваної компанії з підприємствами-

аналогами. На підставі такого комплексного аналізу визначається реальна оцінка бізнесу.

Оцінка вартості бізнесу в своєму традиційному варіанті будується на базі балансової звітності підприємства, а динаміка фінансових показників поступово відходить у минуле. Все частіше оцінка бізнесу перетворюється на побудову його складних багатоскладових моделей, що вимагає від оцінювачів більш ретельного маркетингу, усвідомлення специфіки галузі, вивчення зарубіжних ринків і зарубіжних аналогів, знання міжнародних стандартів фінансової звітності та зарубіжної оцінної практики .

Застосування технологам оцінки бізнесу дозволяє бачити, як вплинуть на вартість підприємства ті або інші рішення менеджменту. Оцінка бізнесу включає в себе поглиблений фінансовий, організаційний та технологічний аналіз поточної діяльності і перспектив оцінюваного підприємства. Оцінка здійснюється шляхом розрахунку вартості з використанням декількох методів для отримання максимально достовірного результату.

Оцінка бізнесу необхідна в наступних випадках: для цілей купівлі-продажу підприємства цілком або частинами, при виході одного або декількох учасників з товариства; для управлінських цілей, тобто прогнозування майбутніх тенденцій розвитку та прибутковості бізнесу, для підвищення ефективності управління, розробки перспективних планів розвитку підприємства; визначення ринкової вартості активів підприємства для цілей визначення кредитоздатності та вартості застави при кредитуванні; для цілей страхування; для цілей бухгалтерського обліку у випадку переоцінки активів підприємства.

З кожним днем все більше зростає попит на послуги оцінювання вартості підприємства. Процес оцінювання проводять під час різних ситуацій, таких як: придбання, злиття, поглинання, продаж, банкрутство тощо. Процес оцінки вартості підприємства пов'язаний із великою кількістю перешкод і неточностей. На даний час виникають проблеми з адаптуванням моделей оцінки на практиці. Але не існує універсального підходу та єдиної правової бази, що б визначала, як саме буде проводитись оцінка підприємства та як саме діяти в тій чи іншій ситуації. Як зазначалося вище, на процес оцінки вартості підприємства впливає безліч аспектів, які можуть мати вагомий вплив на кінцевий варіант оцінки [2].

Оцінка бізнесу (підприємства) є одним з основних інструментів на ринку послуг із супроводу угод з капіталом, що допомагає інвестору уникнути ризику. Динаміка ринку, а також процеси інвестування диктують необхідність своєчасного одержання повноцінних відомостей про об'єкт купівлі-продажу ще на стадії ухвалення рішення про висновок угоди. Крім того, оцінка бізнесу є важливим етапом у сфері бізнес-плануванні.

Список використаних джерел:

1. Васюк Н. В. Оцінка бізнесу як інструмент управління вартістю підприємства / Н. В. Васюк//[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3185>

2. Куцик В. І., Явтуховська І. В. Методи та підходи до оцінки вартості підприємства: теоретичний аспект, проблеми їх використання/ В. І. Куцик, І. В. Явтуховська// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://Vlca_ekon_2015_48_16.pdf

3. Шурпенкова Р.К., Демко І.І. Деякі підходи до оцінки вартості бізнесу /Р.К. Шурпенкова, І.І. Демко// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/33926/1/61_324-330.pdf

Богдан Яциковський, к.е.н.,
*заступник голови Державної комісії України
по запасах корисних копалин
з економічного розвитку та міжнародної діяльності,
Державна комісія України по запасах корисних копалин*

МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ

У системі господарювання формування ефективної галузевої структури є потужним джерелом державотворення.

Вона зазнає постійних трансформацій у силу впливів прогресивних, конкурентних, різних суб'єктивних чинників. Структурна властивість економіки також підкреслює її системний зміст. Як пише А. Ходжаян, структура характеризує систему з погляду її конструкції, просторово-тимчасового розташування частин, кількості складових елементів, стійкості та характеру взаємозв'язків між елементами структурованої системи [1, с. 45].

Галузева структура економіки визначає її спеціалізацію і тип – сировинний, аграрно-сировинний, аграрно-індустріальний, індустріальний, інноваційний з націленістю на стале економічне зростання.

Складовість галузевої структури економіки залежить від підходу до її розподілу. Як правило, галузі економіки регламентуються чинним законодавством країни, базуючись у поділі на принципах: економічного призначення виробленої продукції (наданих послуг); характері функціонування продукції (послуг) у виробничому (послуговому) процесі; однорідності цільового призначення продукції (послуг), спільності сировини, спорідненості застосовуваної технології; характеру впливу на предмет праці та ін. [2, с. 91].

Загальна класифікація галузей економіки є складовою частиною єдиної системи класифікації і кодування техніко-економічної та статистичної інформації, яка використовується суб'єктами господарювання й іншими учасниками господарських відносин, а також органами державної влади та органами місцевого самоврядування в процесі управління господарською діяльністю [3, с. 137].

В Україні класифікація галузей економіки отримала правову площину з 1993 року. Останні зміни 2010 року регламентують сучасний розподіл видів

економічної діяльності, які дозволяють поділяти ті, що мають відношення до гірничодобувної галузі [4]. Гірничодобувна промисловість в економіці країни займає важливе місце, будучи базовою галуззю, яка забезпечує сировинну незалежність України [5, с. 172].

Гірничодобувна галузь формується окремими підгалуззями, які в практиці та в економічній науці позначаються в залежності від об'єкту добування (переробки). Основними такими підгалуззями є вугільна, нафтогазова і металургійна, що цілісно формують паливно-енергетичний комплекс та є частиною так званої важкої промисловості. Зазначені терміни найчастіше використовуються при державному регулюванні розвитком гірничодобувної галузі.

У науковій економічній літературі дослідження гірничодобувної галузі носять у більшій мірі прикладний характер. Незважаючи на те, що сучасний етап розвитку ознаменований становленням інформаційного суспільства, фахівці, опираючись на статистичні дані, доводять, що гірничодобувна промисловість є однією з провідних галузей світової економіки, займаючи п'яте місце в світі за рівнем капіталізації найбільших компаній вслід за банківським сектором, нафтогазовою, фармацевтичною і комп'ютерною промисловістю [6, с. 211].

Численні прикладні проблеми розвитку гірничодобувної галузі підвищують актуальність поглиблення теоретико-методологічних основ з даної тематики. Конкретизація понятійно-термінологічного апарату дослідження дає змогу акцентувати увагу на головних процесних, якісних та управлінських термінах.

Разом з тим, понятійно-термінологічний апарат дослідження гірничодобувної галузі через призму глобальних цілей потребує розуміння змісту таких термінів, як економічний розвиток гірничодобувної галузі, її конкурентоспроможність, безпека, екологізація гірничого підприємництва, сталий розвиток гірничодобувної галузі та ін. Це терміни, що розкривають якісний бік економічної діяльності в галузі та з огляду на глобальні виклики вимагають обов'язкових екологізації і технологізації.

До того ж, теоретичні аспекти дозволяють окреслити можливості економічного розвитку гірничодобувної галузі з врахуванням новітніх викликів глобалізаційно-інтеграційного, інституціонально-екологічного і технологічного характеру та будуть предметом подальших наукових розвідок автора.

Список використаних джерел:

1. Ходжаян А. Поняття структури і структурних трансформацій у системі економічних процесів / А. Ходжаян // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2017. – № 4. – С. 42–54.
2. Анпілогова Ж. Д. Галузева структура сучасної промисловості й динаміка її розвитку в Україні / Ж. Д. Анпілогова // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 11. – С. 90–93.

IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти»

3. Петришина Н. В. Пріоритетні галузі економіки України: стан та перспективи розвитку / Н. В. Петришина // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2015. – Вип. 27. – С. 136–145.

4. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html

5. Мороз М. М. Організація перевезення гірничої маси на ПАТ «Кременчуцьке кар'єроуправління «Кварц»/ М. М. Мороз // Сучасні ресурсоенергозберігаючі технології гірничого виробництва. – 2014. – Вип. 2. – С. 171–180.

6. Ляшенко В. І. Порівняльна оцінка експортних можливостей продукції гірничодобувного комплексу України (на прикладі залізної руди) / В. І. Ляшенко, Н. В. Осадча, О. В. Галясовська // Фінансово кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць. – 2018. – Випуск 3(26). – С. 208–218.

СЕКЦІЯ 7

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

*Маріанна Бідзіля, студентка 4 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чакій О.І., к.е.н., доцент*

ДЕТІНІЗАЦІЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ОBOB'ЯЗКОВИМ ЗАПРОВАДЖЕННЯМ РЕЄСТРАТОРА РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ (РРО)

Використання касових апаратів (РРО) є важливою умовою для детінізації економіки, легалізації фактично отриманих доходів, сплати податків до бюджету та збільшення податкових надходжень. Оскільки однією з проблем наповнення дохідної частини бюджету є ухилення від сплати низки податків через використання фізичних-осіб підприємців (ФОПів) за рахунок спрощеної системи оподаткування.

В Україні є три популярні схеми мінімізації сплати податків, у яких використовується спрощена система оподаткування [2]:

- 1) продаж товарів через «спрошенців» із заниженням задекларованого річного доходу;
- 2) використання спрощеної системи юридичними особами для переведення коштів у готівку;
- 3) оформлення відносин з ФОП цивільно-правовими договорами замість оформлення офісних робітників.

З даних схем найбільш поширеною є перша – продаж товарів. Ухилення за її допомогою оцінюються десятками мільярдів гривень, а ухилення за допомогою другої та третьої схем – це лише мільярди.

Тому виникла нагальна потреба у реформуванні системи РРО, тобто в обов'язковому запровадженні реєстратора розрахункових операцій (РРО), яке повністю набуде чинності з 1 січня 2021 року для платників єдиного податку 2-4 груп незалежно від видів діяльності, окрім ФОП першої групи, підприємців, які розраховуються в безготівковій формі, виробників [3], для контролю обороту ФОП, які приймають оплати від населення готівкою і платіжними картками.

Дана реформа має ряд переваг, а саме [1]:

- спрощення процедури реєстрації РРО – вона проводиться засобами Електронного кабінету без подання реєстраційних документів, а лише шляхом отримання фіскального номера, який ідентифікує програмний РРО у інформаційній системі контролюючого органу;
- здешевлення процесу застосування РРО за рахунок виключення необхідності отримання еквайрингових послуг, послуг центрів сервісного обслуговування, укладання відповідних договорів, придбання класичного РРО;

– забезпечення ДПС безкоштовного програмного забезпечення для суб'єктів господарювання: програму можна буде встановити на будь-який гаджет, у тому числі і на смартфон.

До недоліків оновленої системи РРО відносять [4]:

– дискримінаційні умови та порушення конкуренції на ринку переказу грошових коштів;

– жоден програмний реєстратор розрахункових операцій не впроваджений в промислову експлуатацію і не внесений до реєстру дозволених до використання реєстраторів розрахункових операцій;

– суми штрафів є неприйнятними та неприпустимими для бізнесу.

Таким чином, заходами щодо зменшення зловживань фізичними особами-підприємцями спрощеною системою оподаткування є [2]:

– введення комплексу заходів, які б заохочували бізнес добровільно використовувати РРО: запровадження онлайн-сервісу – електронної книги доходів платника єдиного податку, перехід від традиційних РРО до цифрових – смартфонів і планшетів, проведення лотерей за чеками, забезпечення прав споживачів тільки на підставі фіскального чеку, преміювання споживачів за виявлення незареєстрованих у базі ДПС чеків;

– заходи з попередження зловживань у спрощеній системі оподаткування з метою приховування доходів через подрібнення;

– заходи, які дозволять уникнути безподаткового ввезення фізичними особами товарів в Україну через поштові відправлення або перевезення. Тобто ті фізичні особи, які перетворили власні закупівлі у комерційну торгівлю;

– заходи з «декешезації» країни: покращення конкуренції у банківському секторі, розвиток сучасних технічних новацій у використанні платіжних карток, повернення довіри до національної валюти;

– обладнання фіскальними пристроями платників ПДВ, які продають товари і послуги за готівку, а також тих, хто торгує на великих площах (після лібералізації ринку РРО та запровадження цифрових РРО).

Разом з цими заходами важливо почати реальне реформування митниці, щоб зменшити потрапляння на територію країни «сірого» та «чорного» товару.

Отже, реформи у податковій системі щодо РРО покращать облік доходів підприємців, що користуються перевагами єдиного податку, виведуть з тіні великі та середні торговельні компанії, які зловживають спрощеною системою оподаткування, а також залучать покупців до фіксації порушень при розрахунках у сфері торгівлі та послуг.

Список використаних джерел:

1. Верланов Сергій Переваги переходу на програмні РРО: версія Верланова [Електронний ресурс] / Дебет-кредит. – Режим доступу: <https://news.dtkt.ua/state/cash-handling/58801>.

2. Гетман Олег Спрощена система оподаткування: як відділити чесні ФОПи від

шахраїв [Електронний ресурс] / Економічна правда. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/04/3/623307/>.

3. Некрасов Всеволод ФОПам приготувиться. 16 главных инноваций в законах про кассовые аппараты (РРО) и «кэшбек» [Електронний ресурс] / Економічна правда. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2019/10/3/652215/>.

4. Українська Асоціація платіжних систем розкрила, чим загрожує новий закон про РРО: головні мінуси [Електронний ресурс] / Політека. – Режим доступу: <https://politeka.net/uk/news/economics/1155872-ukraynskaia-assotsyatsyia-platezhnykh-system-raskryla-chem-grozyt-novyi-zakon-ob-rro-glavnye-mynusy>.

*Олександр Гринуш, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Бутурлакiна Т.О, к.е.н., доцент*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Місцеве оподаткування є складовою частиною податкової системи держави і має відповідати інтересам органів місцевого самоврядування, оскільки є самостійним джерелом доходів місцевих бюджетів. Саме місцеві податки і збори виступають основним інструментом забезпечення фінансової автономії та стабільності доходжень власних доходів територіальних громад та муніципалітетів у світовій практиці бюджетного та податкового регулювання.

Доходи органів місцевого самоврядування (місцевих бюджетів) включають: 1) податки і збори, сформовані та закріплені на державному рівні: податки, встановлення і справляння яких здійснюється виключно на державному рівні, а кошти яких цілком надходять до місцевих бюджетів; податки, сформовані як відрахування від загальнодержавних податків і які регулюються також тільки на державному рівні; 2) податки і збори, що закріплюються на державному рівні, а сформовані на місцях органами самоврядування – власне місцеві податки і збори; 3) місцеві неподаткові доходи, що також поповнюють доходи місцевих бюджетів і відображають фіскальну функцію (пені, ліцензійні збори) [1, с. 976].

Місцеві податки та збори – це обов’язкові платежі, суми яких згідно із законодавством України встановлюються органом місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (села, селища, міста чи об’єднання сіл) та які зараховуються до її місцевого бюджету [2].

Таким чином, під поняттям місцевих податків та зборів слід розуміти обов’язкові платежі, які справляються на певній чітко визначеній адміністративно-територіальній одиниці та сплачуються до місцевих бюджетів для виконання останніми покладених на них функцій.

У статті 10 Податкового кодексу України визначено такі види місцевих податків та зборів: податок на майно; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір [4].

Установлення і скасування податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до Податкового кодексу сільськими, селищними, міськими радами та радами об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад у межах їх повноважень, визначених Конституцією України та законами України. Встановлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом, забороняється.

Основним завданням місцевого оподаткування є забезпечення фінансової самодостатності органів місцевого самоврядування. Система місцевого оподаткування має відповідати не лише інтересам органів місцевого самоврядування, але й інтересам населення територіальної громади. Зазначені функції визначають пріоритетність і актуальність завдань реформування у вітчизняних умовах фінансової децентралізації.

Безперечно, місцеві податки та збори є регулятором перерозподілу ВВП у країні, вони впливають як на економічні та соціальні процеси в регіонах, так і на рівень фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Фіскальна роль місцевих податків та зборів полягає у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Місцеві податки і збори повинні становити основою бюджетів територіальних громад міст, селищ, сіл та їх об'єднань і направлятися на підтримку та розвиток, перш за все, соціальної інфраструктури [3]. У той же час діяльність суб'єктів господарювання має базуватись на принципах соціальної відповідальності підприємств, здійснювати позитивний вплив на довкілля і поліпшення життя людей. Лише за умов збалансованості інтересів підприємств, влади і суспільства можна досягти високого соціально-економічного рівня розвитку регіону.

Зростання ролі місцевого оподаткування в місцевих бюджетах за перші роки запровадження фінансової децентралізації відбулося перш за все за рахунок розширення переліку місцевих податків та зборів, зокрема переведення земельного податку та єдиного податку до складу місцевих [5].

Водночас за останні роки слід відмітити негативу динаміку в напрямку зниження фіскальної ефективності місцевого оподаткування. Аналіз доходів місцевих бюджетів України, зокрема місцевих податків та зборів, дає змогу визначити актуальні проблеми місцевого оподаткування України, до яких слід віднести: 1) обмеженість податкових повноважень місцевих органів влади; 2) відсутність доступу останніх до баз даних власників майна; 3) низькі ставки з податку на майно, відмінне від земельної ділянки; 4) відсутність спрямування податкових повідомлень – рішень фізичним особам – платникам податків на майно про нарахування та сплату податків; 5) недоліки в системі обліку прав на землю [1].

Таким чином, можемо відмітити, що в процесі подальшого реформування пріоритетність має враховувати реалізацію заходів, спрямованих на підвищення фіскальної ефективності місцевого оподаткування, зокрема розширення переліку місцевих податків та зборів з правом місцевих органів влади вибирати з переліку найбільш доцільні для їх території, забезпечення повноти формування бази даних власників нерухомого майна, запровадження розрахунку податкової ставки від вартості нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, проведення повної інвентаризації землі.

Список використаних джерел:

1. Волкова О.Г. Фіскальна ефективність місцевого оподаткування в Україні/ О.Г. Волкова// [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Volkova-O.-G..pdf>
2. Грапко Н. В., Жаворонок А. В. Місьцеве оподаткування в сучасних економічних умовах/ Н. В. Грапко, А.В. Жаворонок // Економіка і суспільство. – 2017. - Випуск 9.- с.975-981
3. Лопушинський І.П. Місьцеві податки і збори: стан та перспективи зростання. - [Електронний ресурс]: - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Tavnv/2009_63_2/63_2_25.pdf
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні: наукова доповідь / за ред. І. Луїної; НАН України, ДУ «Ін.-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2016. – 70 с.

*Світлана Загоруйко, ст. викладач
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДЕОФШОРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Офшорами традиційно вважають країни чи окремі їх адміністративні території (юрисдикції), що пропонують пільгове або нульове оподаткування. Офшором може бути не тільки ціла країна, наприклад, Кіпр, але і частина держави – штат Невада у США. Поряд із пільговим оподаткуванням офшорні зони пропонують для іноземних компаній та інвесторів наступні переваги: спрощена та швидка процедура реєстрації нової компанії; спрощена система ведення звітності; гнучке законодавство; захист особистої інформації власників і директорів; конфіденційність інформації щодо господарських операцій, грошових потоків і майна іноземних компаній; відсутність аудиту; через нижчі витрати компанія має конкурентні переваги.

Експерти підрахували, що за весь час незалежності України, в офшори було виведено близько 150 млрд. доларів США. Це не тільки результат корупційних схем чиновників, бізнес також активно використовує офшори для легальної мінімізації сплати податків. Компанії, що займаються експортом товарів і послуг, часто використовують податкові гавані [8].

Щодо світової економіки загалом, то згідно даних міжнародної дослідницької організації TaxJusticeNetwork мінімальний обсяг коштів на

офшорних рахунках у 2012 році становив 21 трлн. доларів США, а максимальний – 32 трлн. доларів США [9].

Отже, актуальність проблем, що пов'язані із веденням офшорного бізнесу, визначається масштабами збитків, що отримують країни світу внаслідок виведення капіталу. Світове співтовариство занепокоєне масштабами діяльності офшорних компаній та вживає заходів тотальної деофшоризації світової економіки загалом. Зокрема, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) запроваджує нові ефективні механізми боротьби з офшорами. Для деофшоризації світової економіки ОЕСР створила проект BEPS. Мета Плану дій BEPS - ефективно запобігання міжнародному ухиленню від сплати податків, за допомогою встановлення міжнародних податкових правил ускладнити (унеможливити) витік прибутків корпорацій з країн їх реальної економічної активності. План дій BEPS включає 15 кроків, спрямованих на протидію агресивному податковому плануванню. 1 січня 2017 року Україна приєдналася до «Програми розширеного співробітництва» і взяла на себе зобов'язання впровадити мінімальний стандарт «Плану дій для боротьби з розмиванням бази і виведенням прибутку з-під оподаткування» (BEPS) [5]. У звіті BEPS «Про розмивання податкової бази та виводу прибутку з-під оподаткування» було запропоновано «дорожню карту», що дає можливість країнам покращувати обмін інформацією, запобігає фіктивному переведенню прибутків у офшори, а також дозволяє країнам отримувати належний їм прибуток від оподаткування[1].

Серед основних напрямків деофшоризації економіки України можемо виокремити наступні.

1. Запровадження правил КІК (контрольованих іноземних компаній). Оподаткування прибутку контрольованих іноземних компаній (КІК) є кроком 3 у плані BEPS та повинно бути запроваджено на рівні контролюючої (фізичної чи юридичної) особи. Правила КІК знайшли відображення у законопроекті №1210 від 30.08.2019 р., що передбачає внесення змін до ПКУ. Метою цього законопроекту є імплементація в українське податкове законодавство стандартів BEPS. Нині цей законопроект опрацьований комітетами ВРУ та очікує розгляду [6]. Сутність цих правил КІК в тому, що держава повинна володіти повною інформацією про контрольовані іноземні компанії своїх податкових резидентів. Якщо головна мета використання КІК – це умисне заниження податкових зобов'язань, то такий бізнес не може бути законним. Сутність КІК полягає в тому, що їхній прибуток оподатковує держава, податковим резидентом якої є особа, що контролює іноземну компанію [2,3,5].

2. У лютому 2019 року Україна ратифікувала Багатосторонню конвенцію про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування та виведення прибутку з-під оподаткування (MLI) і стала 22 країною світу, яка це зробила [7]. MLI набирає чинності з 01.12.2019 р. Щодо інших конкретних угод про оподаткування України з іншими державами, то положення

Конвенції MLI будуть застосовуватись до них з тієї дати, з якої набрала чинність Конвенція у кожній окремій країні. Ратифікація MLI дозволяє Україні внести необхідні зміни до всіх чинних міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування та одночасно виконати Крок 6 («Недопущення зловживання пільгами, передбаченими двосторонніми угодами») та Крок 14 («Вдосконалення процедури взаємного узгодження шляхом вирішення спорів») плану BEPS. Завдяки запропонованій ОЕСР моделі MLI нема потреби проводити двосторонні переговори щодо перегляду кожної такої угоди [2].

3. У п.11 ст.16 ЗУ «Про валюту та валютні операції» було зазначено, що КМУ спільно з НБУ повинні були розробити та внести на розгляд ВРУ законопроекти щодо запровадження міжнародних стандартів автоматичного обміну фінансовою інформацією [4]. Цим Україна мала запровадити у вітчизняне податкове законодавство положення про автоматичний обмін фінансовою інформацією за стандартом Common Reporting Standard (CRS). Згідно зі стандартом CRS, всі фінансові установи конкретної держави зобов'язані передавати податковим органам інформацію про рахунки, які належать фізичним та юридичним особам-нерезидентам. Після цього податкові органи такої держави накопичують інформацію та централізовано передають її країнам, резидентами яких є особи, що мають такі закордонні рахунки [2]. На жаль, Україна поки що не розробила відповідних законопроектів.

4. З метою деофшоризації постановою НБУ №58 від 02.04.2019 було внесено зміни до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу. Зокрема, було запроваджено механізм виявлення банками компаній-оболонки серед юридичних осіб-нерезидентів. Під компанією-оболонкою розуміють юридичну особу — нерезидента, яка не може підтвердити свою економічну сутність у країні реєстрації (не може показати банку договір оренди, фінансову звітність, підтвердити сплату податку на прибуток, наявність працівників, фактичний рух коштів по рахунках тощо). Ці зміни було запроваджено з метою запобігання відмивання доходів, що отримані незаконним шляхом в Україні та за її межами через використання банківських послуг [7, 9].

Отже, Україна поступово долучається до всесвітньої боротьби з офшорами з метою забезпечення більш прозорого податкового середовища. Це сприятиме покращанню інвестиційного клімату в Україні, зростанню міжнародної торгівлі та економіки загалом.

Список використаних джерел:

1. Глобальна деофшоризація та її вплив на ЗЕД. Режим доступу: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2018/03/globalnadeofshoryza-ciya-ta-vplyv-na-zed.html>
2. Глобальні тренди та Україна: АнтиBEPS, MLI, KIK, CRS. Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/globalni-trendi-ta-ukrayina-antibeps-mli-kik-crs.html>
3. Деофшоризація в Україні: змінюйтеся раніше, ніж вас змусять це зробити.

Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100015148-24-1>

4. ЗУ «Про валюту і валютні операції» № 2473-VIII від 21.06.2018. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

5. Правило КІК скоро почнуть застосовувати в Україні. Режим доступу: <https://splf.ua/uk/publications/pravilo-kik-skoro-pochnut-zastosovuvati-v-ukraini>

6. Проект Закону №1210 від 30.08.2019 про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві. Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66520.

7. Трансфертне ціноутворення: ефективний інструмент наповнення бюджету. Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100013671-transfertne-tsinoutvorennya-efektivniy-instrument-napovnennya-byudzhetu>

8. Что такое деофшоризация: к чему готовится бизнесу в Украине // <https://uteka.ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-cto-takoe-deofshorizaciya-k-chemu-gotovitsya-biznesu-v-ukraine>

9. James S. Henry. The price of offshore revisited / Tax Justice Network. 2012. Режим доступу: http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Price_of_Offshore_Revisited_120722.pdf.

*Юрій Ковач, студент 1 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Кампо Г.М., к.е.н. доц.*

ПРОБЛЕМИ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Податки є одним з основних джерел доходів державного бюджету та забезпечення виконання державою своїх функцій. За допомогою податків держава не лише акумулює кошти, але й здійснює перерозподіл суспільних доходів між різними категоріями населення, територіями, галузями економіки, забезпечуючи при цьому моніторинг економічних процесів [4]. Згідно із статтею 6 Податкового кодексу України, податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового кодексу України [1].

Однією з найважливіших характеристик податкової системи країни є її структура з позиції співвідношення прямих і непрямих податків.

При цьому економічним критерієм поділу є кінцевий платник податків, а юридичним — платник у бюджет з позиції законодавства. Як правило, у випадку непрямих податків економічний і юридичний критерії не збігаються: кінцевим платником прямих податків є той, хто отримує дохід, володіє майном, а кінцевим платником непрямих податків — споживач товару. Саме тому непрямі податки називають податками на споживання [5].

Систему непрямих податків в Україні формують такі три податки, як податок на додану вартість, акцизний податок та мито [1]. Найбільша частка податкових надходжень в Україні припадає саме на непрямі податки, зокрема частка ПДВ (без урахування бюджетного відшкодування) у надходженнях до Державного бюджету України за 2018 рік становила близько 65% [6].

В загальному, приносячи в Державний бюджет більше 80% доходів, непрямі податки є найбільш привабливим і простим джерелом наповнення цього бюджету. Однак, слід знайти компроміс між фіскальним та регулюючим значенням податків на споживання, оскільки вони мають велике значення для розвитку економіки і зловживання урядом можливостями надходження більших фінансових ресурсів від ПДВ, акцизного податку та мита можуть призвести до негативних наслідків для економіки країни.

На даний момент система непрямих оподаткування в Україні має низку недоліків, серед яких можна виділити:

- Відносно висока ставка ПДВ, яка стримує розвиток бізнесу, законодавчі суперечності щодо цього податку, недосконалість діючого механізму відшкодування із бюджету та наявність необґрунтовано великої кількості пільг, що сприяє виникненню тіншових схем ухилення від ПДВ.

- Недосконалість окремих елементів акцизного податку, а саме наявність неузгодженостей із нормами ЄС щодо розмірів ставок, визначеності об'єктів оподаткування, порядку адміністрування тощо, що призводить до використання платниками акцизного податку різних схем ухилення від його сплати, на що також впливає неспроможність фіскальних органів ефективно здійснювати адміністрування цього податку.

- Проблеми правового регулювання митного контролю, оскільки продовжують діяти застарілі нормативні акти, чимало з яких на даний момент є неефективними, наявна значна диференціація у розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари, встановлені специфічні та комбіновані ставки ввізного мита без урахування специфіки поставок, наявна значна кількість пільг зі сплати ввізного мита [3].

Перераховані вище проблеми стримують розвиток економіки України та впливають на збільшення її тінізації. Податкова політика останніх років в нашій державі спрямована на збільшення частки непрямих податків, що мають переважно фіскальну спрямованість, оскільки оподатковують споживання, яке в порівнянні з прибутками підприємств і доходами громадян є більш сталим і менш гнучким [2]. Уряд намагається збільшити доходи бюджету і нові реформи, спрямовані на це, не завжди враховують довгострокову перспективу негативного впливу нововведень на економічну ситуацію в країні.

Тому найголовнішим завданням є адаптація вітчизняного податкового законодавства відповідно до європейських стандартів та встановлення балансу між інтересами уряду, які полягають в максимальному наповненні всіх бюджетів, і податковим тиском від системи непрямих оподаткування, яка має стимулювати виробництво та споживання продукції, сприяти створенню умов для залучення інвестицій та розвитку бізнесу в нашій країні. Пошук моделі, яка б забезпечила поєднання фіскальної ефективності з одночасним забезпеченням належного регулюючого впливу на соціально-економічні явища та процеси – це одне з головних завдань для уряду на шляху до виходу України із соціально-економічної кризи.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Дроздовська О. С. Співвідношення прямих та непрямих податків у податковій системі України / О. С. Дроздовська, О. В. Озерчук // Інвестиції: практика та досвід. - 2017. - № 10. - С. 44-50.
3. Кміть В. М. Непряме оподаткування в Україні та шляхи його вдосконалення / В. М. Кміть, В. В. Сусяк // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. - 2018. - Т. 29(68), № 1. - С. 91-96.
4. Косач І. А. Сучасний стан прямого та непрямих оподаткування / І. А. Косач, А. В. Жаворонок, Н. В. Марусяк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2018. - Вип. 20(2). - С. 67-71.
5. Кремень О. І., Кремень В. М. Фінанси. Навч. Посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 416 с.
6. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік / Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik?page=1>

*Мар'яна Лизанець, студентка 2 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Мінкович В. Т., ст. викладач*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В теперішній час в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Сучасні закони з питань оподаткування вже розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства, а також аспектів податкової політики ГАТТ/СОТ та інших міжнародних економічних організацій. Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства сучасна податкова система України все ще не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Існуюча система формування державних доходів відображає недосконалість перехідної економіки та має переважно фіскальний характер [4].

В той же час від рівня обґрунтованості рішень у сфері справляння і регулювання податків залежить інвестиційна активність економічних агентів, обсяг тінізації економіки та об'єми податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. Тобто, на сучасному етапі надзвичайно важливим є розвиток теоретичних та методологічних положень формування та реалізації податкової політики, підвищення ступеню її дієвості та адаптивності у забезпеченні передумов для розвитку вітчизняної економіки.

Так, на думку А. С. Полторака [5], при формуванні та реалізації

ефективної податкової політики держава повинна першочергово враховувати такі аспекти, як: фіскальні, які передбачають формування відповідного обсягу доходів держави для ефективного виконання покладених на неї функцій; підприємницькі – орієнтовані на формування у суб'єктів господарювання обсягів нерозподіленого прибутку, достатнього для задоволення інтересів їх власників та забезпечення подальшого розвитку; соціальні – акцент зміщений на формування обсягів доходів домогосподарств, що має забезпечити стабільне відтворення робочої сили; зовнішньоекономічні – повинні забезпечити податкову конкурентоспроможність держави на глобальному та регіональному рівнях з метою створення вигідних умов для іноземних інвесторів, залучення в країну додаткових обсягів капіталу.

При цьому, за результатами досліджень [3; 4; 5] існуюча податкова система України характеризується наступними негативними рисами:

- фіскальною спрямованістю, що є лейтмотивом більшості змін, які вносяться до податкового законодавства;
- нестабільність податкового законодавства, а саме численні зміни та поправки до існуючих законів;
- відсутність достатніх правових гарантій для учасників податкових відносин;
- невисокою якістю та ефективністю податкового адміністрування;
- невисоким рівнем дотримання вимог податкового законодавства платниками податків;
- механізм митно-тарифного регулювання не дає можливості оперативно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку та структури економіки в Україні.

В цей же час зазначені вище недоліки призвели до таких проблем системного характеру в сучасній податковій системі України, як [1; 3; 4; 5]:

✓ податкова заборгованість платників перед бюджетом та державними цільовими фондами. Ця проблема породжена низкою причин, а саме, відсутністю ефективних механізмів, що забезпечують відповідальність суб'єктів господарювання за виконання своїх фінансових зобов'язань; практикою щодо списання та реструктуризації державою податкової заборгованості підприємств перед бюджетом; проведення масових бюджетних взаємозаліків, які роблять невиконання своїх зобов'язань і в повному обсязі сплату податків, сприяють укоріненню у суспільній свідомості зневажливого ставлення до податкових зобов'язань;

✓ широкомасштабне ухилення від оподаткування. В Україні на масштаби ухилення від податків впливають не стільки розміри податкових ставок, скільки викривлення умов конкурентної боротьби внаслідок нерівномірного розподілу податкового тягаря; корупція; недосконалість законодавства, що регулює підприємницьку діяльність, у тому числі податкового; загальне недотримання норм законів платниками податків;

✓ недосконалість інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом,

відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань. Встановлення чітких правил регулювання взаємних зобов'язань держави і платників податків, дієвого контролю за їх дотриманням;

✓ нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше податкове навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг.

Таким чином, реформування вітчизняної податкової політики в рамках інтеграційних процесів повинно відбуватися поступово, враховуючи особливості національної економіки. Податковий кодекс України встановлює перелік податків, який в основному відповідає європейським стандартам, але така сама по собі відповідність аж ніяк не гарантує Україні ефективність податкової системи, оскільки важливу роль відіграють окремі питання, які формують податкову політику. Ці питання є основними проблемами на шляху гармонізації податкової політики, а саме: питання структури податків, рівня та диференційованості ставок в різних галузях економіки, переліків та правил надання пільг окремим галузям та підприємствам, адміністрування податків як на державному та і на мікрорівні та проблеми низької якості законодавчо-нормативної бази, яка інколи суперечить окремим законам та нормативно-правовим актам суміжних галузей [2].

Отже, регулювання сучасних економічних відносин в Україні потребує гнучкої податкової політики держави, яка дала б змогу оптимально пов'язати інтереси держави з інтересами підприємництва. Для створення оптимальної системи оподаткування необхідно керуватися такими основними принципами, як економічна ефективність, гнучкість, соціальна справедливість, стабільність, рівнонапруженість. В Україні ж ці принципи на сучасному етапі ігноруються, що призводить до проблем на концептуальному рівні, що своєю чергою викликає нестабільність податкової політики, яка дестабілізує економіку. Тому, одним з найактуальніших сучасних завдань вважаємо розробку і використання в Україні дійсно ефективної податкової політики як засобу макроекономічного регулювання.

Список використаних джерел:

1. Баранник Л. Б. Державна податкова політика в Україні в контексті нової парадигми розвитку / Л. Б. Баранник, Ж. В. Піскова // Стратегія розвитку України. Науковий журнал. – 2016. – №1. – С. 36-42.
2. Баранник Л. Б. Удосконалення фіскальної політики в Україні в умовах глобалізації / Л. Б. Баранник // Сучасні механізми забезпечення соціально-економічної безпеки на мікро- та макрорівнях : матер. І міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпро: УМСФ, 2017. – 495 с. – С. 198-199.
3. Диха М. В. Податкова система як складник забезпечення розвитку соціально-економічної системи України / М. В. Диха, Ю. В. Гончаров // Сучасні питання економіки і права. – 2018. – Вип. 1. – С. 86-99.
4. Офіційний сайт Міністерства Юстиції України б. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_11350.
5. Полторац А. С. Пріоритетні напрями реформування податкової системи України / А. С. Полторац // Обліково аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів

господарювання : матеріали Міжнародна науково – практична конференція (23-25 листопада 2016р.). – Миколаїв : МНАУ, 2016. – С. 132-135.

б. Трансформаційні процеси у податковій системі України: монографія. / [Волохова І. С., Луніна І. О., Слатвінська М. О., Хомутенко А. В. та ін.]; за ред. д-ра екон.наук І. С. Волохової. – Одеса: Атлант, 2018. – 383 с.

Вікторія Мінкович, старший викладач
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород

РОЛЬ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ЗДІЙСНЕННІ ЕФЕКТИВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Дослідження теоретичних та практичних питань податкового регулювання як інструменту сприяння соціально-економічного розвитку суспільства постійно знаходиться в центрі досліджень фінансової науки, оскільки воно є наймобільнішою та, одночасно, найскладнішою частиною податкового менеджменту. Загалом під податковим регулюванням розуміють цілеспрямований вплив держави на учасників економічних відносин шляхом використання засобів та інструментів податкової політики. Саме за допомогою податкової політики держава не тільки формує джерела фінансування суспільно необхідних витрат, реалізуючи фіскальну функцію податків, але й забезпечує створення необхідних передумов для структурної перебудови національної економіки та її зростання [1]. У вітчизняній науковій літературі протягом всіх років незалежності України висвітлюються найрізноманітніші методи й інструменти податкового регулювання. До основних з них наразі належать: надання податкових пільг, запровадження податкових кредитів, прискорена амортизація, податкові канікули, запровадження спеціальних режимів оподаткування, диференціація податкових ставок, тощо [2, с. 140]. Такі інструменти покликані створити стимули для розширення виробництва, активізації внутрішньої і зовнішньої торгівлі, збільшити обсяги та поліпшити ефективність інвестування, що є надзвичайно важливим для вітчизняної економіки в складний період сьогодення. Адже саме за допомогою маневрування податковими ставками, пільгами, змін умов оподаткування, змін різних видів податків держава створює умови для пришвидшення розвитку певних галузей, територій, виробництв, підприємств, сприяє вирішенню актуальних для суспільства проблем.

В сучасних умовах господарювання вітчизняний механізм податкового регулювання втрачає свою дієвість по наступних причинах [3]: недовіра платників податків до державної фінансової політики, викликана занадто частими змінами у податковому законодавстві; невігідність переходу із «тіньового сектору» в офіційний з вищими ставками оподаткування від ставок, які пропонує «тіньовий ринок» при переводі не облікованої готівки в офіційну економіку.

Отже, завданням державної податкової політики в сучасних умовах є

встановлення такого оптимального рівня й умов оподаткування, які забезпечують баланс інтересів держави і платників. Проблема полягає в тому, що інтереси ці динамічні й залежать від безлічі факторів, тому оптимальні для певних умов і в конкретний момент часу параметри податкової системи перестають забезпечувати баланс інтересів зі зміною пріоритетів розвитку суспільства та цілей економічної й соціальної політики держави. Адже інтереси держави не є однорідними і не обмежуються тільки фіскальними інтересами. Метою соціальної держави є забезпечення високого рівня і якості життя її громадян. Фіскальна складова державної податкової політики забезпечує джерела фінансування прямих державних видатків на реалізацію соціальних програм та централізованих інвестицій. Водночас, держава зацікавлена у зростанні добробуту громадян шляхом забезпечення умов економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників, що є основою для збільшення реальних доходів населення, оплати праці та розвитку суб'єктів господарювання. Тобто, обґрунтоване зниження податкового навантаження в перспективі може позитивно позначитися на обсязі податкових надходжень до бюджету, оскільки обумовлене ним збільшення масштабів діяльності платників податків розширює базу непрямого оподаткування, а зростання прибутку підприємств і виплат на оплату праці забезпечує зростання податкових надходжень від прямих податків і зборів. Водночас, зайва лібералізація оподаткування означає скорочення доходів держави, що веде до неможливості в повному обсязі фінансувати поточні державні соціальні й економічні програми, тобто до обмеження загальнонаціональних інтересів [1; 2].

Але в той же час варто зазначити, що в практичному аспекті досить складно оцінити вплив податкової політики на рівень та темпи росту реального валового внутрішнього продукту. Як вважає М. Рубан [4], певні заходи податкової політики, що спрямовані на інтенсифікацію ділової активності економічних агентів, за умов рецесії апіорі мають мати короткостроковий ефект, але водночас є підоймою для довгострокового економічного зростання. Елементи податкової системи здебільшого чинять вплив на економічний розвиток у довгостроковому періоді, зокрема, це стосується фіскального регулювання у сфері інвестицій, значень податкових ставок та кількості часу на заповнення податкової звітності у веденні підприємницької діяльності. Стабільність податкової системи багато в чому визначає наміри економічних агентів щодо реалізації своєї діяльності. Інституційні засади розвитку підприємництва, дія механізмів захисту прав власності, прозорий механізм адміністрування податків, а також помірність їх ставок у розрізі груп платників є визначальними умовами для прийняття рішень щодо інвестування в проекти та розвиток бізнесу. Так, податкова система України з початком її створення перебуває у стані постійної трансформації, пошуку балансів між інтересами держави та платників податків, дифузії лібералізму та консервативного типу західноєвропейської моделі. Зазначене відображається у частій зміні кількості податків, їх ставок,

зміни порядку їх адміністрування, адаптації зарубіжного досвіду без відповідної апробації та розрахунку прогнозної величини результативності впроваджуваних заходів [4, с. 107].

Таким чином, побудова та застосування механізмів податкового регулювання має носити комплексний характер в рамках стратегії розвитку державних фінансів України та в поєднанні із інституційними ринковими реформами – це створення стимулюючої податкової системи та конкурентної ринкової системи. У нинішніх реаліях сучасний механізм податкового регулювання має будуватися та зазнавати змін в комплексі із структурними реформами, корелюватися із політикою бюджетних видатків, державною борговою політикою, націлюватися на збалансування бюджету вже у короткостроковій перспективі [3]. Необхідним є забезпечення тісної взаємодії заходів податкового регулювання із удосконаленням макроекономічного і фінансового регулювання [2]: забезпечення стабільності грошової одиниці, фінансової відкритості країни, ефективного макроекономічного регулювання, відкритості державного управління.

Так, у дослідженні А. Нікітішина [3] зазначається, що важливим досягненням у напрямку запровадження більшої прозорості у оподаткуванні є врегулювання країнами Європейського Союзу питання обміну з 2017 р. інформацією про податкове регулювання. Оскільки в попередньому періоді країни – члени Європейського Союзу майже не ділилися інформацією про податкове регулювання одна з одною, а це не сприяє здоровій податковій конкуренції. Для прикладу, «особливі» умови оподаткування пропонувала Ірландія для американської корпорації Apple, Люксембург – для італійської компанії Fiat, Нідерланди – для американської компанії Starbucks. Тобто, багато країн Європейського Союзу за такої ситуації не знали про транскордонне податкове регулювання в інших країнах ЄС, яке може впливати на їх власну податкову базу, а транснаціональні компанії могли використовувати відсутність прозорості в даній сфері для того, щоб штучно зменшувати свої податкові внески. Таким чином, погоджуємося з автором [3], який визначає наступні перспективні напрями податкового регулювання у найближчому майбутньому:

- побудова ефективних механізмів оподаткування операцій в цифровій економіці;
- удосконалення правил для контрольованих іноземних компаній;
- подальше вдосконалення обмежень в розмиванні податкової бази;
- розширення обов'язкових та чітких правил розкриття інформації про платників податків і об'єкти оподаткування;
- підвищення ефективності механізмів вирішення податкових спорів;
- покращання механізмів зміни двосторонніх податкових договорів.

Разом з тим, незважаючи на високу ефективність, вважати податкове регулювання єдиним та вирішальним важелем впливу на економічні процеси

було б неправильним, оскільки тільки зміною умов оподаткування без інших важелів державної економічної політики неможливо вирішити всі проблеми у сфері економіки. Тому податкове регулювання слід розглядати як один з ефективних і необхідних механізмів державного регулювання економіки, який має застосовуватися у поєднанні з іншими непрямими та прямими методами.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю. Б. Податковий менеджмент / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В. В. Карпова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-9816.html>.
2. Нагорняк Г. Проблеми податкового регулювання в Україні та шляхи їх вирішення / Г. Нагорняк, Ю. Вовк // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 2 (27). – С. 140-152.
3. Нікітішин А. О. Основні напрями вдосконалення механізму податкового регулювання / А. О. Нікітішин // Ефективна економіка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4789>.
4. Рубан М. О. Податкова політика як інструмент регулювання економічного розвитку / М. О. Рубан // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – Вип. 13, част. 2. – С. 105-109.

*Габор Потокі, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Пойда-Носик Н.Н., к.е.н., професор*

РОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ У ФОРМУВАННІ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Однією з головних засад успішного розвитку держави є ефективна та дієва система місцевого самоврядування. Для забезпечення виконання своїх функцій, створення належного життєвого середовища для населення громади, органи місцевого самоврядування повинні мати достатні фінансові ресурси, основу яких складають кошти відповідних бюджетів.

Одним із важливих джерел доходів бюджетів органів місцевого самоврядування є місцеві податки і збори. Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів є одним із головних завдань фінансово-бюджетної політики держави [1].

Одним із важливих аспектів, на який слід звернути увагу, є чітке дотримання законодавчих процедур під час встановлення місцевих податків та зборів. Безумовно, головним документом у цій сфері є Податковий Кодекс України, яким регулюються усі відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів.

Згідно ПКУ до місцевих податків належать податок на майно та єдиний податок. До місцевих зборів належать збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір. Перелік місцевих податків та зборів визначається статтею 10 Податкового кодексу. У цій же статті встановлено, що місцеві ради обов'язково устанавлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю). Щодо податку на

нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки, збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору, то тут місцевим радам надано право вирішувати питання щодо їх встановлення, виходячи з наявної бази оподаткування.

Оскільки запровадження місцевих податків і зборів та встановлення розміру їх ставок (в межах повноважень, визначених ПКУ) належить виключно до компетенції органів місцевого самоврядування, вони мають реальні можливості впливати на обсяги надходжень зазначених платежів до відповідних бюджетів. Відповідно, формування значної частини власних доходів місцевих бюджетів знаходиться у прямій залежності від того, наскільки ефективно органи місцевого самоврядування зможуть організувати весь комплекс робіт по запровадженню та мобілізації місцевих податків і зборів.

За даними Департаменту фінансів Закарпатської ОДА органи місцевого самоврядування у Закарпатській області встановлюють диференційовані ставки податку на майно, туристичного збору та єдиного податку у розрізі 1-ї та 2-ї груп. Відсутність збору за паркування транспортних засобів пояснюється його особливостями. Основною особливістю збору за місця для паркування транспортних засобів є те, що при визначенні ставок місцеві ради враховують місцезнаходження спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування, спосіб поставлення на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність. Крім того, не є об'єктом оподаткування площа земельних ділянок, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів. Враховуючи відсутність спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів на території органів місцевого самоврядування, такий збір не встановлюється.

Як правило, місцеві податки і збори в розвинутих країнах займають найбільшу долю у формуванні доходів місцевих бюджетів, проте в Україні ситуація інша.

Таблиця 1

**Структура податкових надходжень місцевих бюджетів України
у 2013-2018 роках, %***

Види податкових доходів	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Податки на доходи, прибуток, збільшення ринкової вартості	71,6	71,9	60,3	57,8	58,3	64,9
Рентна плата	16,5	16,7	2,2	1,7	1,2	2,1
Внутрішні податки на товари і послуги	1,5	0,2	7,8	7,9	6,5	6,1
Місцеві податки	8,0	9,2	27,5	28,8	26,2	26,9
Інші	2,5	2,0	2,2	3,8	7,8	0,0
Усього ПН	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

*Джерело: складено та розраховано на основі даних [2]

Як видно з даних табл. 1 частка місцевих податків і зборів у складі податкових надходжень України у 2015 році різко зросла з 9,2 до 27,5%. Потім незначне зростання продовжилося у 2016 році. Проте, у 2017-2018 роках частка місцевих податків зберігалася на рівні 26,2-26,9% у структурі податкових надходжень.

Розглянемо вибірку надходжень місцевих податків у розрізі основних територіально-адміністративних одиниць Закарпатської області за 2018 рік (табл.2).

Таблиця 2

**Місцеві податки у структурі доходів місцевих бюджетів
Закарпатської області у 2018 році***

Показники	Всього доходів у місцеві бюджети, тис.грн	у т.ч. податкових надходжень, тис.грн	у т.ч. місцеві податки, тис.грн	Частка місцевих податків, %	
				у загальній сумі доходів місцевих бюджетів	у податкових надходженнях
м.Ужгород	898 799,70	775 488,74	174852,1	19,45	22,55
м.Берегово	152 441,50	120 690,61	24 532,8	16,09	20,33
м.Мукачево	643 368,90	553 400,28	102886,6	15,99	18,59
м.Хуст	179 177,50	145 470,49	31 238,6	17,43	21,47
м.Чоп	59 696,60	56 383,33	7 205,6	12,07	12,78
Вільховецька ОТГ	14 656,30	12 868,49	5 116,3	34,91	39,76
Тячівська ОТГ	105 633,90	88 462,26	13 615,1	12,89	15,39
Полянська ОТГ	28 898,10	20 994,78	7 248,2	25,08	34,52
Іршавська ОТГ	59 333,90	46 205,28	7 333,3	12,36	15,87
Перечинська ОТГ	52 454,30	49 223,63	10 914,7	20,81	22,17
Баранинська ОТГ	50 154,30	42 285,67	7 947,5	15,85	18,79

* Джерело: сформовано за даними Департаменту фінансів Закарпатської ОДА

На основі наведених даних можна зробити висновок, що у Закарпатській області тільки Полянська і Вільховецька ОТГ мають показник вище на фоні середньоукраїнського. Це свідчить, що місцеві ради цих адміністративно-територіальних одиниць активно використовують фінансовий потенціал своєї території. Найнижчі показники мають м.Чоп, а також Тячівська та Іршавська ОТГ.

Підвищення ролі місцевих податків і зборів та збільшення їх частки у власних доходах місцевих бюджетів повинно бути одним із пріоритетних завдань для органів місцевого самоврядування. Це сприятиме посиленню фінансової стійкості та самостійності місцевих бюджетів, ефективності використання наявного фіскального потенціалу відповідних територій і, як наслідок, покращання рівня та якості послуг, що надаються жителям громад.

Список використаних джерел:

1. Місцеві податки і збори: аналіз вимог до прийняття рішень органами місцевого самоврядування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/8778>
2. Державна казначейська служба України: Виконання Державного бюджету 2013-2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>

*Володимир Осмятченко, д.е.н., професор,
завідувач кафедри податкової політики УДФСУ*

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІСКАЛЬНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

Метою удосконалення професійної складової здобуття вищої освіти є підготовка конкурентоспроможних фахівців, які здатні вивести економіку України на провідний світовий рівень. Максимальний синергетичний ефект від формування цілісної моделі компетентностей можна отримати через постійний розвиток процесу підготовки фахівців у закладах вищої освіти (ЗВО), послідовну реалізацію нових підходів до освітнього процесу та підвищення змістовно-якісного його наповнення.

Щоб підвищити якість вищої освіти, потрібно подолати розрив між теорією і практикою, створюючи умови для модернізації традиційних форм і методів навчання та одночасно надаючи можливість роботодавцям долучитись до процесу підготовки майбутніх фахівців.

Однією з нових форм навчання в Україні є система, що сприяє побудові сталих взаємозв'язків між роботодавцем та здобувачем освіти, яка має назву – дуальна освіта.

Дуальна форма здобуття освіти передбачає поєднання навчання осіб у закладах вищої освіти з навчанням на робочих місцях (на підприємствах, в установах та організаціях) для набуття певної кваліфікації, як правило, на договірних засадах. Концепція дуальної форми здобуття освіти передбачає: модернізацію освітніх програм; підвищення якості підготовки фахівців; зближення освіти з вимогами ринку праці; посилення ролі та впливу роботодавців на освіту; підвищення мотивації до навчання серед учнів та студентства; зростання рівня зайнятості молоді; скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі; підвищення конкурентоздатності працівників [1].

У липні 2019 року українським урядом було розроблено дорожню карту з відповідним планом заходів щодо реалізації концептуальних напрямів реформування державної фіскальної та митної політики. Основним призначенням реформ є підвищення ефективності функціонування, відновлення репутації та довіри до інституцій, що регулюють, контролюють

та адмініструють відносини з публічними, корпоративними та персональними фінансами.

Першочергового значення набуває кадрове забезпечення майбутнього державної податкової та митної служб, оскільки від компетенцій молодих фахівців залежатиме результат реформ та реалізація цілісної державної політики сталого розвитку країни.

Для успішної реалізації реформи публічних фінансів в Україні та підвищення ефективності функціонування державної служби Університетом державної фіскальної служби України, Державною фіскальною службою України, Німецьким Товариством Міжнародного співробітництва (GIZ) та Київською школою економіки було підписано Меморандум про імплементацію елементів дуальної освіти та запроваджено перший в Україні пілотний проект з підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою навчання на підставі розробленої освітньо-професійної програми підготовки магістрів „Фіскальне адміністрування”.

Навчальні дисципліни викладаються висококваліфікованим професорсько-викладацьким персоналом УДФСУ, зокрема провідною кафедрою податкової політики, на якій працює 5 докторів наук, а також менторами Київської Школи Економіки.

Перевагами цієї програми є: навчання за кошти державного бюджету; використання прогресивного міжнародного досвіду; можливість отримати теоретичні знання у кращих викладачів і менторів; закріплення теоретичних знань на практиці; працевлаштування в реформованій державній податковій службі України. Стратегічна мета магістерської програми полягає у підтримці реформи податкової служби в Україні в частині забезпечення професійними та вмотивованими співробітниками, які протягом навчання отримують знання і навички, що є необхідними для успішної професійної кар'єри в органах новоствореної податкової служби України.

Отже, здобуття вищої освіти за відповідним фахом, що здійснюється за дуальною формою, дозволить: наблизити навчання до практики; зібрати інформацію, проаналізувати її та поширити позитивний досвід пілоту на інші сфери державної служби; оцінити рівень зацікавленості молоді у державній службі; здійснювати підготовку фахівців найвищої кваліфікації, які здатні ефективно працювати в умовах глобального середовища через створення у них нових цілісних знань та професійних навичок шляхом отримання та поглиблення компетентностей з обліку, аналізу, контролю та оподаткування; формувати здатності при вільному володінні іноземними мовами й аналітичному мисленні адаптуватись до нових професій, видів та форм зайнятості в економіці в умовах швидких темпів розвитку світової спільноти та процесу глобалізації; залучити для викладання провідних викладачів та менторів; проводити інтерактивні лекції та тренінги за участю фахівців-практиків відомих українських та міжнародних компаній; підвищити привабливість роботи в державних органах; створити професійні ліфти для найбільш кваліфікованих і наполегливих здобувачів вищої освіти;

перетворити рутинну бюрократичну роботу на креативний цікавий процес; усунути існуючі недоліки в системі кадрового забезпечення податкової служби; посилити ефективність реформи системи державного управління.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт МОН України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/vid-25-do-50-navchannya-na-robochomu-misci-robotodavec-osinyuye-uchnya-ta-bere-uchast-u-vidbori-na-navchannya-uryad-zatverdiv-koncepciyu-dualnoyi-osviti>

*Тетяна Сержанова, 2-го курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Тимчак М.В., к.е.н., доцент*

ПРОБЛЕМИ ТА НЕДОЛІКИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Податкова система України почала своє становлення в 1991 р., але й до сьогодні цей процес ще не можна назвати завершеним. Постійні радикальні зміни, що відбуваються в податковій системі України, хоча і направлені на її вдосконалення, насправді тільки руйнують її, призводять до недоодержання прогнозованих показників формування дохідної частини бюджету, сприяють ухиленню від сплати податків, плутанині у нарахуванні та складанні звітності за певними податками і зборами, ускладнюють контроль їх сплати тощо. На сьогодні постала гостра проблема у забезпеченні стабільності податкової системи України, її відповідності встановленим законодавством принципам.

Діюча на сьогодні податкова система є однією з найзаплутаніших в правовій системі України. Наша країна має складне законодавство, велику кількість статей закону можна тлумачити неоднозначно, деякі законодавчі акти є недостатньо узгодженими та суперечливими.

Призначення податкової системи, яка є відображенням і органічною складовою економічної моделі розвитку країни, полягає не лише у збиранні податків та забезпеченні дохідної частини бюджету для виконання державою своїх функцій, а й у сприянні досягненню

Основна проблема української податкової системи полягає в надмірному навантаженні як на бізнес, так і на громадян.

Важливим чинником забезпечення економічної стабільності країни виступає здійснення ефективної фінансової політики, яка, перш за все, повинна бути направлена на стимулювання економічного зростання та соціального розвитку [1].

Податкова система України на сьогодні повною мірою не може забезпечити реалізацію цілей і прав як державної політики, так і платників податків. Цілий ряд недоліків, які були допущені при створенні системи оподаткування, призвели до того, що податки не можуть повноцінно

виконувати свої основні функції, а саме фіскальну, соціальну та регулюючу.

Незважаючи на внесення суттєвих змін кожного року до Податкового кодексу України, діюча податкова система України не забезпечує збалансованого з реальними можливостями економіки податкового навантаження на суб'єктів господарювання, її реформування викликано необхідністю невідкладної стабілізації фінансової ситуації, стимулювання процесів економічного зростання та підвищення інвестиційної привабливості України на міжнародній арені в цілому [2].

Аналіз податкової системи останніх років та думок науковців щодо доцільності та раціональності Податкового кодексу України показав, що існує ще безліч недоопрацювань у цій сфері, які сприятимуть гальмуванню інтеграційних процесів та зближенню вітчизняного та європейського бізнесу.

Основними недоліками податкової системи України на сучасному етапі є:

1. Податки в Україні не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави.

Це проявляється у тому, що система формування державних доходів має в основному фіскальний характер, а регулююча функція податків не є орієнтованою на стабільне економічне зростання. Цей недолік значно знижує рівень конкурентоспроможності вітчизняної податкової системи серед країн ЄС.

2. Недосконалість та нестабільність податкового законодавства.

На жаль, питання оподаткування досі регулюються підзаконними нормативними документами, декретами Кабінету Міністрів, Указами Президента. Неоднозначність тлумачення податкового законодавства негативно позначається на діяльності суб'єктів господарювання, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів. Схожі риси між вітчизняним законодавством у сфері податків та законодавством ЄС все таки присутні, проте вони лише стосуються назв податків, які справляються.

3. Неefективність спрощеної системи оподаткування.

Як відомо, у розвинутих країнах світу, зокрема і в країнах Європейського Союзу, існує оптимальне співвідношення між малими, середніми та великими підприємствами. Ефективна структура підприємництва сприяє інтенсифікації економічного розвитку, а також формуванню більш конкурентних умов здійснення підприємницької діяльності. На жаль, в Україні система спрощеного режиму оподаткування призводить до таких проблем, як:

- зниження мотивації підприємницької діяльності;
- незацікавленості суб'єктів господарювання у зміні свого статусу як суб'єктів, що мають право використовувати спрощену систему оподаткування, що уповільнює їх розвиток та зростання обсягів діяльності, призводить до дроблення деяких середніх підприємств.

4. Витрати на адміністрування податкової системи є надто великими і невідповідними. Діяльність Міністерства фінансів України, Державної

фіскальної служби України, Рахункової палати України не є достатньо узгодженою, відсутній цілісний інформаційний простір між організаціями, що призводить до повторення деяких функцій.

5. Недосконалість митно-тарифного регулювання.

Процеси глобалізації зумовлюють надшвидкий розвиток світової торгівлі, а також інтенсифікацію процесів на цьому ринку. На жаль, система митно-тарифного регулювання в Україні не дає змоги оперативно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку і торговельних режимів в інших державах, тому не сприяють своєчасній перебудові структури економіки України на прибутковіші галузі [3;4].

Всі вищезазначені проблеми податкової системи України вимагають їх нагального вирішення на користь стимулювання розвитку підприємництва, і, відповідно, розвитку економіки країни.

Поряд з цим, необхідно врегулювати проблему частої зміни податкового законодавства з метою стимулювання залучення інвестицій у вітчизняну економіку, приваблення іноземного інвестора формуванням стабільного податкового законодавства.

Пріоритетними кроками у реалізації механізмів податкового регулювання є: забезпечення якомога більшої стабільності основних механізмів податкового регулювання; прозоре адміністрування; виведення бізнесу із тіні; посилення податкового контролю за контрабандою; запровадження інституту контрольованої іноземної компанії; зменшення податкового навантаження із одночасним пошуком бюджетних компенсаторів; забезпечення своєчасного, прозорого відшкодування ПДВ та погашення наявної бюджетної заборгованості з ПДВ; проведення акцизної політики відповідно до європейських правил.

Разом усе зазначене має сприяти відновленню економічного зростання, підйому незалежного підприємництва, а також підвищенню стабільності та передбачуваності бюджетних надходжень, залученню іноземних інвестицій та конкурентоспроможності України на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Артеменко Ю. А. Проблеми реформування податкової системи України / Ю. А. Артеменко, Я. Ю. Вертелецька // Економіка і регіон. – 2012. – № 2(17). – С. 119-121.
2. Гайдуцький П. Податкова реформа – виклик для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/podatкова-reforma-viklik-dlya-ukrayini-.html>
3. Дроговоз Ю. Інституційні проблеми української податкової системи та шляхи їх вирішення / Ю. Дроговоз, В. Дубровський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gpr.org.ua/uploads/files/source>.
4. Ногінова Н. М. Необхідність реформування податкової політики України в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/3017/1/Noginova_ZN_Vyp_25.pdf.

*Владислава Стрельнікова, студентка 3 курсу
Відокремлений структурний підрозділ
Миргородський художньо-промисловий коледж імені М.В.Гоголя
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»
Науковий керівник: Гусєва А.О., викладач*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПДВ В УКРАЇНІ

Надійність податкової системи залежить від двох чинників. По-перше, від правильності побудови цієї системи, адже некоректно побудована податкова система не може надійно функціонувати. По-друге, від рівня організації податкової служби держави і налагодженості податкової роботи. Хороша податкова служба ще може якось підтримувати хитку податкову систему, а недієздатна ж загрожує розвалом навіть ідеальної податкової системи.

При цьому для вдосконалення своїх функцій податкова система повинна налагоджувати роботу кожного податку. Особливо це стосується податків, що забезпечують надходження великої частки доходів до бюджету. В Україні мова йдеться про податок на додану вартість (ПДВ).

Одним із основних податково-соціальних проблем є потреба знайти компроміс між податковою функцією ПДВ та інтересами виробників. Адже інтереси держави будуть повністю задоволені при правильному знаходженні коштів у бюджет за рахунок податку на додану вартість.

Перш за все звичайно потрібно розкрити суть і роль ПДВ в системі непрямого оподаткування, також його розвиток в Україні. Дуже важливо дослідити методику визначення податку на додану вартість, його податкове, економічне та соціальне значення на великому та малому економічному рівнях. Другим важливим моментом дослідження є аналіз переваг та недоліків ПДВ, розгляд доцільності пільг по ПДВ. Крім того, розглянувши та оцінивши досвід світових країн із справляння ПДВ, можна зробити висновки щодо покращення системи справляння ПДВ в Україні.

В Україні ПДВ є непрямим загальнодержавним податком, що становить вагомую частку в доходах бюджету [2, с. 258]. Його вважають одним із стабільних та надійних джерел поповнення доходної частини бюджету.

Головними перевагами стають його податкові інтереси, тобто регулярність надходження до бюджету, простота обрахування, неможливість зникнення об'єкта оподаткування.

Щоб удосконалити механізм справляння ПДВ потрібно провести комплекс організаційно-правових заходів, що спрямовані на вдосконалення нормативної бази, покращення механізму адміністрування податку, врегулювання системи пільг податків, уникнення від можливостей ухилення від сплати податку і незаконного відшкодування ПДВ з бюджету.

Однією із багатьох причин низької ефективності справляння податку є недосконале адміністрування податку. Вагомою проблемою, що пов'язана із процесом адміністрування ПДВ, є ухилення від його сплати. Це призводить до зниження ефективності справляння податку. Практика застосування ПДВ в Україні дає можливість систематизувати форми ухилення від сплати податку, що залежить від певних ознак, а саме: ухилення від сплати податку, незаконне отримання відшкодування ПДВ із бюджету, зниження податкового зобов'язання.

Причиною великої кількості зловживань та порушень під час справляння ПДВ в Україні є заплутаність податкового законодавства. Певні законодавчі та нормативні акти суперечать один одному, а це в свою чергу призводить до великої кількості непорозумінь, створює умови для ухилення від оподаткування.

Щоб подолати це в майбутньому треба детально узагальнити всі положення чинного законодавства щодо ПДВ, щоб не виникла необхідність для прийняття додаткових рішень чи роз'яснень, заборона внесення змін хоча б протягом року.

В цей же час влада має дотримуватись зобов'язань із відшкодування ПДВ, бо розпочнеться нове замкнене коло недотримання правових норм двома сторонами.

Вирішення такої проблеми здійснюється як шляхом включення до податкової декларації податкового кредиту та податкових зобов'язань, так і шляхом як ведення електронного обліку та аналізу податкових декларацій. Також вважаємо за необхідне запровадити надання платниками податків основних статистичних показників діяльності підприємства, щоб своєчасно виявити приховування платниками об'єкту оподаткування.

Варто зазначити, що потрібно також знизити ставку ПДВ. Втрати бюджету можна покрити скороченням пільг і запровадити вилученням пільг, що не мають соціальної направленості і є наданими за галузевою ознакою.

Отже, оцінюючи переваги та недоліки ПДВ в системі непрямого оподаткування країни, очевидним постає його значення в економіці та у поповненні бюджету.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

*Ольга Чакій, к.е.н., доцент
Олександра Білинець, студентка 4 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

СУЧАСНА ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ

Податкова система України почала своє становлення в 1991 р., але й до сьогодні цей процес не можна назвати завершеним. На сьогодні вона характеризується низкою негативних рис. Незважаючи на запровадження суттєвих реформ у податковому законодавстві, вона є непрозорою, з неефективним механізмом адміністрування, а як наслідок – податки не повністю виконують свої основні функції (ні фіскальної, ні стимулюючої).

Дослідження проблеми та реформування вітчизняної податкової системи присвячено в працях таких вчених, як : Т. Єфименко, А. Соколовська , В. Федосов, В. Геєць та ін.

Слід зазначити , що в останні роки у сучасній системі оподаткування спостерігається тенденція до збільшення частки непрямих податків, що не відповідає практиці розвинених країн [2]. Зокрема за 2018 рік в Україні до бюджетоутворюючих непрямих податків можемо віднести податок на додану вартість та акцизний податок, загальна частка питомої ваги у загальній структурі податкових надходжень до Державного бюджету України яких становить 53,60%. Тоді як до прямих податків можна віднести: податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств, рентну плату та плату за використання інших природних ресурсів, питома частка яких становить 23,2% [1].

Найбільшою питомою вагою у загальній структурі податкових надходжень до Державного бюджету України протягом 2016-2018 рр. стабільно характеризується податок на додану вартість, частка якого становить 32,75-40,26% від загального обсягу податкових надходжень також акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів та ввезених в Україну підакцизних товарів із діапазоном частки податкових надходжень від 13,34 % до 14,65 % загального обсягу податкових надходжень [1]. Ще одним бюджетоутворюючим податком у структурі податкових надходжень Державного бюджету України був податок на доходи фізичних осіб, питома вага якого змінюється від 9,46 до 9,88% і залишається відносно стабільною у структурі податкових надходжень. Щодо податку на прибуток підприємств , то його частка зменшилась з 10,44% до 8,44% [1,2].

Нині в умовах загального економічного розвитку прямі податки мають домінуючу роль і виступають основою податкових систем різних країн із добре розвинутою ринковою економікою, тому що мають більшість переваг порівнюючи з непрямими, але в свою чергу прямі податки поступаються у стабільності надходжень непрямим податкам. Однією з причин є те, що значна кількість прямих податків вимагають значних витрат , тим самим

перевищуючи доходи бюджету.

Також необхідно згадати, що практика розвитку податкової систем європейських країн свідчить про зростаючу роль прямого оподаткування насамперед прибуткового оподаткування доходів громадян. Покращується свідомість платників прямих податків, які дають змогу забезпечити постійні надходження до бюджету, а також зростає податкова культура. В свою чергу коли рівень податкового навантаження в Україні оцінюється по різному, зокрема більшість підприємців вважають, що сучасна економічна ситуація в Україні не сприяє розвитку підприємницької діяльності, що призводить до зниження активності суб'єктів підприємницької діяльності, а також тінізація економіки. Внаслідок чого, по суті, знижуються надходження до бюджету. [3].

Безумовно, створити ідеальну податкову систему, яка б задовольняла інтереси і держави, і платників податків, досить складно. Однак існують певні принципи, ігнорування яких може взагалі завести податкову систему в глухий кут. Перш за все це такі основні принципи, як соціальна справедливість, рівнонапруженість, економічна ефективність, стабільність, гнучкість, а також обов'язковість. В Україні ж ці принципи на сучасному етапі як свідомо, так і несвідомо ігноруються, що породжує проблеми визначення розміру, кількості податків, способу їх стягнення [4].

Отже, покращення ефективності податкової системи України зобов'язує:

- забезпечити стабільність податкового законодавства;
- полегшити процедуру керування податками та підвищити прозорість контролю їх використання;
- посилити роль прямих податків шляхом використання поділу податкових пільг та податкових ставок як один з домінуючих способів податкового регулювання діяльності різних підприємств.
- збільшити механізм роботи контролюючих органів із посиленням контролю над суб'єктами податку, які в свою чергу різними шляхами приховують об'єкти від оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Звіт Державної казначейської служби про виконання Державного бюджету України за 2016-2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>
2. Іванов Ю.Б. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування: монографія / Ю.Б. Іванов. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ndc-ipr.org/media/ndc_old/documents/3_sa5omLX.pdf
3. Геєць В. Формування дохідної частини бюджету: підсумки, проблеми, перспективи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eip/org.ua/docs/EP_04_1_09_uk.pdf
4. Олена Ференс Реформування податкової системи України [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_11350

*Анатолій Чинчик, к.е.н, доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ОСНОВНІ ОРІЄНТИРИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО РОЗВИТКУ

У процесі трансформації національної економіки особливу роль відіграє податкова політика. Це обумовлено її головною функціональністю у мобілізації затребуваних фінансових ресурсів, які через бюджетні механізми надалі можуть перерозподілятися згідно з суспільними потребами.

Основні орієнтири податкової політики в умовах модернізації національної економіки вказують, як у першу чергу має використовуватись інструментарій податків у контексті забезпечення необхідних змін. Доцільно також відзначити взаємовплив модернізації економіки на податкову політику.

Слід зазначити, що ефективний розвиток національної економіки потребує стабільності соціально-економічної та політичної ситуації в державі, що є одним з ключових загрозливих чинників для України. Упродовж діяльності різних владних режимів періоду незалежності, кожен уряд декларував пріоритети податкової реформи. У чинній Стратегії «Україна-2020» в рамках вектору розвитку визначено податкову реформу, метою якої є побудова податкової системи, що є простою, економічно справедливою, з мінімальними затратами часу на розрахунок і сплату податків, створює необхідні умови для сталого розвитку національної економіки, забезпечує достатнє наповнення Державного бюджету України і місцевих бюджетів [1].

Стратегія також визначає, що головними напрямками податкової реформи є перехід від наглядово-каральної функції фіскальних органів до обслуговуючої, що допомагає у нарахуванні та проведенні сплати податків [1]. Звідси випливають наступні імперативи податкової політики, пов'язані з розвитком бізнес-середовища, особливо в сегменті малого і середнього бізнесу. У даному контексті податкова політика повинна реалізовуватись з дотриманням принципів прозорості адміністрування податків, а також обґрунтування податкового навантаження. Податкове навантаження розглядається як показник, що вказує на ефект від впливу податків або ефективність рівня втручання держави на економіку країни та окремих платників; це форма монопольної ціни сукупних суспільних благ, в якій виражається міра вартості (цінності) державних послуг по відношенню до джерел сплати податків [2, с. 116].

Зміст визначення податкового навантаження, що в кількісному аспекті розраховується у відношення до ВВП, полягає в оціночних критеріях наслідковості впливу держави, а саме забезпечення інноваційного розвитку бізнес-середовища.

Податкова політика в контексті стимулювання інноваційного розвитку бізнес-середовища є усталеним концептом для розвинених держав, які часто обмежені в природно-ресурсних можливостях, однак вдало використовують

податковий інструментарій для розвитку наукомістких галузей. Запровадження політики податкового стимулювання інноваційної діяльності фактично означає винайдення способів та меж балансування між державними та приватними інтересами: держава, поступаючись своїм поточним фіскальним інтересом при податковому стимулюванні інноваційної діяльності, вправі розраховувати на задоволення інших потреб, як то інвестування вивільнених ресурсів у виробництво, фундаментальні дослідження, прикладні розробки, зменшення відтоку з країни носіїв інтелектуального потенціалу тощо; платник податків в обмін на понесення значних фінансових затрат з довгостроковою окупністю вправі розраховувати на зниження податкового тиску, на дотримання гарантій незмінності законодавства у довгостроковій перспективі тощо [3, с. 172; 4, с. 71].

Стимулювання інноваційного розвитку бізнес-середовища базово повинно відбуватись шляхом забезпечення рівномірності податкового навантаження. Інноваційна діяльність є індикатором рівня розвитку бізнес-середовища на конкурентних засадах. В іншому випадку жодні податкові пільги не дадуть очікуваного ефекту, а радше слугуватимуть інструментом суб'єктивного їх використання для обмеженого числа підприємств.

Отже, висвітлюючи теоретичні аспекти впливу податкової політики на модернізаційні процеси в національній економіці слід зауважити, що основні напрями можна деталізувати взаємності від предмету дослідження. Разом з тим, вони повинні об'єднувати принципи стимулювання територіального і національного розвитку, виходячи з балансування інтересів суспільства, бізнесу та держави.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
2. Богатирьова Є. М. Податкове навантаження як індикатор результативності податкових реформ в Україні / Є. М. Богатирьова // Економічний простір. – 2014. – № 84. – С. 110–121.
3. Рева Д. М. Роль податкових інструментів у регулюванні інноваційної активності / Д. М. Рева / Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах. – Харків : НДІ ПЗІР, 2015. – С. 172–177.
4. Прокопенко Ю. О. Податкове стимулювання – запорука активізації інноваційної діяльності підприємств та ефективності управління інноваційними проектами / Ю. О. Прокопенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 23. – С. 69–75.

СЕКЦІЯ 8 ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

*Вікторія Борисова, д.е.н., професор
Сумський національний аграрний університет, м. Суми*

РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Страховання фінансових ризиків в сфері аграрного виробництва передбачає відшкодування збитків у разі втрати прибутку, неповернення кредиту та відсотків за його користування, інвестиційних, біржових, валютних ризиків, лізингових платежів та ін. Для ефективного функціонування у ринковому середовищі сільськогосподарських підприємств усіх форм власності необхідне формування адекватної кредитної політики, яка б виходила зі статусу аграрного сектора та завдяки цьому створювала пріоритетні умови для його розвитку. Аграрний сектор, зокрема його сільськогосподарський блок, має певні особливості, притаманні тільки цій галузі (сезонність, уповільненість обороту авансованих коштів). Ці особливості мають об'єктивний характер і накладають певний відбиток на кредитні відносини, тому повинні враховуватися при формуванні кредитного механізму.

Проте у сільському господарстві при зміні форм і методів кредитних відносин, зорієнтованих на ринкові умови, фактор специфіки галузі не був врахований достатньою мірою. Внаслідок цього сільськогосподарські товаровиробники практично відразу після застосування нових підходів до користування кредитами зазнали фінансових збитків. Основною причиною такого стану є порушення цінового паритету на сільськогосподарську та промислову продукцію. Але значною мірою негативний вплив був здійснений і різкою зміною системи кредитування.

Останні роки ситуація поступово змінюється. На період становлення ринкових відносин непотрібно відмовлятися й від практики впровадження державних кредитів цільового використання (кредитних ліній). Такі кредити можуть мати разовий характер у залежності від конкретних ситуацій, але загальним і обов'язковим для них є цільовий характер використання. Практика їх застосування показала, що найважче досягти виконання останньої вимоги.

Нині в Україні ні держава через брак коштів у бюджеті, ні банки через обмеженість кредитних ресурсів, високої ризикованості вкладення засобів у сільськогосподарське виробництво, ні більшість переробних, заготівельних і торгових підприємств через низький рівень платоспроможності не спроможні самостійно забезпечити сільськогосподарського виробника необхідними фінансовими засобами для забезпечення процесу виробництва. Тому вирішення проблеми варто розглядати в поєднанні ресурсів усіх зацікавлених сторін. З цією метою необхідно розробити довгострокову державну програму,

розраховану на 5 років (або більш тривалий термін), для усіх сфер діяльності аграрного виробництва. Головне завдання такої програми – фінансова стабілізація сільськогосподарських товаровиробників, яка може бути досягнута на підставі узгодження цінової, податкової і кредитної політики з реальними потребами сільськогосподарського виробництва.

Нині активізувалася участь вітчизняних інвесторів в аграрній сфері. Однак обсяги кредитних ресурсів та інвестицій, що залучаються в сільськогосподарське виробництво, ще далеко не відповідають реальним його потребам для здійснення відновлення виробничих фондів і ведення ефективного виробництва. Інвестиційна привабливість аграрного сектора економіки залишається ще досить низькою. Значною мірою це пов'язано з наявністю високого ступеня ризику в порівнянні з іншими галузями економіки, що обумовлено впливом природно-кліматичних і біологічних факторів на аграрний виробничий процес. Одним з факторів, здатних реально протистояти зазначеним причинам, а, відповідно, і впливати на підвищення його інвестиційної привабливості, є страхування господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників [2].

Хоча обсяги іноземних кредитних ресурсів, використовуваних для потреб аграрного виробництва, незначні й у середньому в рік не перевищують 200 млн. дол. США, вони грають важливу роль у підтримці економіки. Частина іноземних кредитних ресурсів, залучених для потреб АПВ, складає близько 30% від загальних обсягів джерел фінансування [1].

В Україні велика кількість сільськогосподарської продукції продається на біржі, тому перспективним є розвиток страхування біржових ризиків, що може виступати як форма захисту інтересів як клієнтів, так і самої біржі.

Важливої ролі для підприємств аграрного виробництва набуває лізинг. Практика лізингу в Україні пов'язана з формуванням і становленням лізингових компаній-посередників у лізингових відносинах – організацій, фірм, компаній, філій банків, які на замовлення клієнтів купують майно з метою передачі його їм в оренду. Аналіз структурної побудови сфери лізингових послуг показав, що розвиток лізингової діяльності відбувається в двох напрямках. Перший напрям формують фірми, які контролюються банками. Другий напрям представлений дочірніми підприємствами виробників продукції, при цьому лізинг є ідеальною можливістю продажу своїх товарів на привабливих для клієнта умовах. Займаючи певне місце в схемі лізингу, лізингова компанія виражає свої фінансові інтереси при реалізації лізингових угод шляхом використання окремих методик на кожному з етапів лізингової операції. Здійснення лізингової угоди складається з трьох етапів. На першому ведеться підготовча робота з укладання договорів і розглядається платоспроможність потенційного клієнта. Другий етап полягає в укладанні цих договорів, а третій – у виплаті лізингодавцю лізингових платежів і оформленні відносин з подальшого використання об'єкта після закінчення терміну лізингу. З розвитком лізингових відносин набуває

перспектив і страхування лізингових платежів на випадок їх несвоєчасного повернення чи відмови у виплати при форс-мажорних обставинах.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfr.gov.ua>
2. Статистика страхового ринка України // Інтернет-журнал «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forinsurer.com/stat>

*Вікторія Мінкович, старший викладач
Анастасія Данило, студентка 2 курсу (скорочений термін навчання)
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород*

ОБМЕЖУЮЧІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Створення ефективної системи захисту майнових прав та інтересів у окремих громадян, підприємців і підприємств, підтримання соціальної стабільності у суспільстві й економічної безпеки держави неможливе без функціонування потужного ринку страхових послуг. Ефективно функціонуючий страховий ринок є важливою компонентою ринкової економіки і відіграє визначальну роль у формуванні загальноекономічної ситуації в країні, адже створює страхове середовище, здатне забезпечити страховий захист суб'єктам господарювання і фізичним особам у зв'язку із наслідками страхових подій, зменшуючи значною мірою витрати державного бюджету на відшкодування збитків, спричинених внаслідок надзвичайних ситуацій, різноманітних природних лих, а також захищає бізнес від непередбачуваних ризиків та забезпечує соціальну підтримку населення. Крім того, страхування є важливим джерелом акумулювання коштів для подальшого інвестування в реструктуризацію економіки. В сучасних умовах господарювання в Україні кількість ризиків, яким піддаються суб'єкти економічних відносин у процесі своєї діяльності, значно збільшилась. При цьому держава перестала бути гарантом усунення наслідків різних надзвичайних подій, катастроф тощо.

Незважаючи на поступовий розвиток вітчизняного ринку страхових послуг, цей економічний сектор продовжує зіштовхуватися з проблемами, що обмежують його ріст і перешкоджають галузі в досягненні її потенціалу. Основні та найбільш обмежуючі чинники впливу в теперішній час виділимо в наступні групи [1; 3; 4]:

➤ глобальні ризики (зумовлені циклічним характером розвитку світової економічної та фінансової систем, неможливістю передбачити час та масштаб чергової кризи): стрімкий розвиток інтеграційних та глобалізаційних процесів, інтернаціоналізація світового ринку страхових послуг; високий рівень мобільності, взаємозв'язку та взаємозалежності страхового і фінансового ринків, заснованого на новітніх технологіях; велике різноманіття і динамізм

існуючих фінансових інструментів;

➤ макро- та мікроекономічні ризики (пов'язані із збереженням тенденцій до зниження темпів зростання національної економіки, рівня інвестиційної активності): високий рівень інфляції, що створює диспропорції у вартості страхових премій і кінцевих виплат та дестабілізує ринок страхування життя; низька конкуренція за якісною складовою страхових послуг; високий рівень залежності від зовнішнього перестраховування;

➤ нормативно-правові ризики: наявність розбіжностей у вітчизняній законодавчій базі з приводу нормативів макроекономічних показників розвитку страхового ринку; недосконалість національного законодавства у страховій сфері; нездатність фінансових інститутів та наглядових органів в належній мірі контролювати кризові явища; шахрайство у страхуванні.

Важливою проблемою є також те, що низький рівень капіталізації страховиків не дає змоги забезпечити відповідальність за великі застраховані ризики, а це призводить до перестраховування їх частини за кордоном та до необґрунтованого витоку грошових коштів з України. Ось чому і є проблематичним питання доступу до національного страхового ринку філій іноземних страховиків-нерезидентів. Такий допуск має відбуватися поступово та з урахуванням його подальшого впливу на стан національного страхового ринку, оскільки це може призвести до неефективного перерозподілу акумульованих страховиками ресурсів на міжнародні фінансові ринки, витіснення з ринку національних страховиків та страхових посередників [2].

Таким чином, враховуючи, що в Україні вільні кошти страховиків, в силу специфіки вітчизняного законодавства та інституційних особливостей страхового ринку, не в повній мірі трансформуються в інвестиційні ресурси, вирішення хронічних проблем лежить, в першу чергу, в правовій площині. Правове поле, в рамках якого функціонує страховий ринок потребує реформування і приведення його до європейських стандартів.

Ще однією, на нашу думку дуже суттєвою, є проблема укорінення недовіри українців до всіх фінансових посередників, а особливо страхових компаній. Велика частина населення була ошукана протягом початку 1990-их шахрайськими трастовими фондами і фірмами страхування, які зникли з грошима клієнтів. У результаті, українці до теперішнього часу в своїй більшості відмовляються довіряти заощадження, навіть короткострокові, до будь-яких страхових компаній.

Отже, великий блок проблем на вітчизняному ринку страхових послуг зумовлений загальною макроекономічною ситуацією, характер зміни якої визначає подальші перспективи успішного розвитку страхування в Україні. Серед основних визначимо – прискорення розвитку галузі, підвищення доходів населення, розвиток інфраструктури, покращення інвестиційного клімату та ін. З цієї точки зору виконання Україною вимог СОТ і ЄС сприятиме посиленню потенціалу ринку страхових послуг, приведенню його параметрів у відповідність зі світовими стандартами і традиціями розвинутих країн. Й таким чином, формування розвинутого ринку страхових послуг в

Україні завдяки врахуванню тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації та стабільний розвиток національної економіки та міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Гладчук О. М. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України / О. М. Гладчук // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2931>.
2. Городюк А. Б. Основні проблеми страхового ринку України / А. Б. Городюк [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/9/gorodyuk.php>.
3. Журавка О. С. Аналіз сучасного стану страхового ринку України / О. С. Журавка // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5493>.
4. Пурій Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку / Г. М. Пурій // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6609>.

*Олена Долгогер, студентка магістратури
Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Одеса
Науковий керівник: Слободянюк О.В., д.е.н., професор*

ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Особисте страхування - галузь страхування, у якій об'єктом страхових відносин є життя, здоров'я та працездатність людини і яке спрямоване на забезпечення захисту сімейних доходів громадян, а також на нагромадження ними коштів для підвищення рівня свого фінансового добробуту [1].

Особливістю цієї галузі є поєднання в її рамках усіх видів страхових послуг, що забезпечують страховий захист життя, здоров'я фізичної особи та дають змогу накопичити додаткову пенсію.

На відміну від об'єктів майнового страхування, об'єкти особистого страхування не мають вартісної оцінки. З цієї причини вважається, що в особистому страхуванні не відбувається компенсації страхових збитків, матеріальної шкоди, а виплати страховика на користь страхувальника чи його родини мають характер фінансової допомоги, за рахунок якої останні намагаються запобігти матеріальним труднощам, що виникають у разі смерті чи інвалідності. [2].

Особисте страхування – це дуже стародавній інститут. Воно відоме ще древнім римлянам, коли була організована релігійна спільнота, учасники якої вносили спеціальний вступний внесок. У разі смерті одного із членів організація хоронила його за свій рахунок та передавала певну суму коштів

його нащадкам. Існували у Древньому Римі й всім відомі каси легіонерів. Їх страхувала держава, проте легіонери вносили певний внесок, щоб їх родичі у разі смерті годувальника отримали страхове відшкодування.

Договір особистого страхування — цивільно-правова угода, за якою страховик зобов'язується через одержання ним страхових внесків у разі настання страхового випадку відшкодувати у зазначені строки завданий збиток або здійснити виплату страхового капіталу, ренти або інших передбачених виплат. За довгостроковими договорами у страховика виникає відповідальність у разі смерті або дожиття до закінчення строку страхування чи визначеної договором строку дії. За короткостроковими договорами відповідальність страховика виникає у разі: смерті внаслідок нещасного випадку; втрати тимчасової або постійної непрацездатності; захворювання; звернення до медичного закладу.

У договорі страхування також зазначається сума, на яку здійснюється страхування. Відповідно до страхових ризиків особистого страхування страхова сума цього виду страхування має певні особливості, оскільки здійснення особистого страхування пов'язане з важливим механізмом соціального захисту населення, який доповнює державне соціальне страхування, дозволяє вирішити низку проблем у сфері охорони здоров'я та пенсійного страхування, не збільшуючи при цьому навантаження державного бюджету. Але активізація розвитку цієї галузі страхування не можлива без державної політики на страховому ринку, підвищення рівня страхових послуг, додержання механізму захисту прав споживачів страхових продуктів тощо.

Сьогодні ринок особистого страхування розвивається. За даними [3] за 2018 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,4%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з 2017 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишилась на рівні 2017 року та становила 1,0%. У порівнянні з 2017 роком на 5 935,7 млн. грн. (13,7%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 5 929,9 млн. грн. (20,8%). Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всіх видах страхування, а саме в галузі особистого страхування: страхування життя (збільшення валових страхових платежів на 992,4 млн. грн. (34,1%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 605,4 млн. грн. (21,0%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 454,9 млн. грн. (55,1%)); страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 445,7 млн. грн. (34,1%)). Чисті страхові премії (виплати) – розраховані як валові страхові премії (виплати) за мінусом частки страхових премій (виплат), які сплачуються перестраховикам-резидентам (компенсовані перестраховиками-резидентами). Так страхування від нещасних випадків на 4 484,5 тис. одиниць (або на 13,5%), кількість укладених договорів на страхування медичних витрат зросла на 850,2 тис. одиниць (або на 23,5%),

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2017 роком збільшився на 2 326,6 млн. грн. (22,1%), обсяг чистих страхових виплат

збільшився на 2 175,8 млн. грн. (21,2%). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2017 рік мало місце у більшості основних системоутворюючих видах страхування. Збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, в галузі особистого страхування як: медичне страхування (збільшення валових страхових виплат на 423,3 млн. грн. (25,3%)), страхування життя (збільшення валових страхових виплат на 148,6 млн. грн. (26,7%)).

Таким чином особисте страхування можна визначити як галузь страхової діяльності, яка має на меті надання певних послуг як фізичним (окремим громадянам, членам їхніх сімей), так і юридичним особам (наприклад, страхування працівників за рахунок коштів підприємств від нещасних випадків). Ці послуги передбачають страховий захист страхувальників (застрахованих) у разі настання несприятливих подій для їхнього життя і здоров'я. А основними тенденціями розвитку: темпи зростання страхових премій, збільшення рівня виплат страхових відшкодувань, конкуренція страхувальників, що надають послуги зі особистого страхування тощо.

Список використаних джерел:

1. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Страхування: Термінологічний словник .-2-е вид., випр,та доп. - Львів: Видавництво «Бескид Біт», 2002. - 104 с.
2. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. - К.: - Львів: «Магнолія 2006», 2014. - 328 с.
3. Фориншурер - страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/stat>

*Катерина Кундря, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Чакій О.І. к. е. н., доцент*

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Роль страхування як важливого елемента ринкової економіки значно зростає. Безперервний розвиток можна пояснити тим, що, з одного боку, страховики захищають інтереси юридичних та фізичних осіб від різних ризиків, а з іншого боку, сприяють тому, що грошові потоки перерозподіляються між сферами економіки. Управління грошовими потоками є однією з основних функцій фінансового менеджменту страховика. Для ефективного управління фінансами керівники повинні розуміти функціональні особливості бізнесу компанії [3].

Проаналізуємо динаміку основних фінансових показників фінансово-господарської діяльності СК «Княжа», (а саме - статутний капітал, страхові виплати, страхові резерви, страхові платежі, активи) за 2014-2018рр. та порівняємо із нормативними значеннями та законодавчо встановленими рівнями (табл. 1).

Таблиця 1

Основні фінансові показники СК «Княжа» [5]

	Статутний капітал, тис. грн	Страхові виплати, тис. грн	Страхові резерви, тис. грн	Страхові платежі, тис. грн	Активи, тис. грн
2018	600 690,3	265 821,5	488 979,5	123 358,0	831 323,5
2017	497 859,2	243 398,1	341 662,4	108 158,0	476 229,1
2016	434 880,3	185 766,5	250 717,4	102 275,6	444 787,4
2015	102275,6	150 922,2	176 876,6	397274,4	375763,6
2014	98744,4	109 783,5	157398,1	269465,6	298766,0

За даними, представленими у табл. 1, можна сказати, що СК «Княжа» фактично збільшує основні фінансові показники у декілька разів, що є високим показником рентабельності. Проаналізуємо показники більш детально.

У період 2014-2018 рр. статутний капітал збільшився на 508,3%. Наявність сплаченого статутного капіталу є одним з показників платоспроможності страхової компанії згідно із Законом України «Про страхування» [2].

Відносно управління капіталом основною метою підприємства є забезпечення нормального рівня достатності капіталу. Оцінка власного капіталу страховика відіграє важливу роль в характеристиці його фінансового стану, адже власний капітал утворює запас платоспроможності, а також забезпечує формування страхових резервів.

Однією з найважливіших умов забезпечення платоспроможності страховиків є наявність страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань. Абсолютна величина коштів, акумульованих у резервах, має постійно збільшуватися разом із зростанням кількості чинних договорів. З настанням страхових випадків має виконуватися нерівність, що резерви більше майбутніх виплат. Сума страхових резервів значно підвищилась з 157 398,1 тис. грн до 488 979,5 тис.грн, абсолютне відхилення складає 331 571,4 тис.грн або на 210,7%.

Показник страхові платежі характеризує розмір коштів, отриманих страховиком за договорами страхування. Страхові платежі мають тенденцію до зниження з 2015 по 2018 рр., на 222% та 11,25% відповідно. Зрозуміло з аналізу попередніх показників, що у 2015 р. даний показник збільшився на 47,4% більше у порівнянні з 2014 роком. Показник активи характеризує розмір коштів страхової компанії, які інвестовані в цінні папери, нерухомість, рахунки та депозити в банках, інші матеріальні цінності та права вимоги. У 2014 р. показник активи було зафіксовано на рівні 298766,0 тис.грн., у 2015 р. - на рівні 375763,6 тис.грн (на 25% нижче минулого року). У 2016р. даний показник підвищився на 18.3%. Але найбільшого значення активи досягають у 2018р., а саме - 831 323,5 тис.грн, що більше від попереднього показника на 87%.

Наявність чистого грошового потоку є важливим показником фінансового здоров'я будь-якого бізнесу, зокрема страхової компанії [1].

Управління грошовими потоками страхової компанії визначається ефективністю її організаційного забезпечення. Управління грошовими коштами страховика компанії має сильну залежність від ситуації на фінансовому ринку та економіки країни загалом, а також від коректності проведених актуарних розрахунків [3].

Ефективне управління грошовими потоками приводить до фінансової гнучкості страховика, а саме збалансованості надходжень та витрат грошових потоків, залучення коштів на вигідних умовах, оптимізації видатків за рахунок раціонального перерозподілу ресурсів, а також підвищення ліквідності та платоспроможності страхової компанії.

З огляду на вищезазначене задля підвищення якості управління грошовими потоками страховика необхідно покращити методику аналізу грошових потоків, тобто вимірників платоспроможності та фінансової стійкості, взяти до уваги досвід зарубіжних країн в управлінні грошовими потоками страхової компанії та насадитися застосовувати їх на ринку України.

Список використаних джерел:

1. Дмитрієв В.В. Формування механізму управління грошовими потоками підприємства. Ефективна економіка. 2015. № 4. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3967>
2. Законом України «Про страхування». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
3. Управління грошовими потоками та оптимізація грошових потоків. Режим доступу: <http://library.if.ua>
4. Фінансовий менеджмент. Режим доступу: https://pidruchniki.com/1584072064616/finansii/finansoviy_menedahment
5. Фінансові показники страхової компанії «Княжа». Режим доступу: <https://kniazha.ua/about/finansovaya-informatsiya/finansovi-pokaznyku>

*Денис Кущенко, студент магістратури
Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Одеса
Науковий керівник: Слободянюк О.В., д.е.н., професор*

СТРАХУВАННЯ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ, ОСОБЛИВОСТІ, ГАРАНТІЯ БЕЗПЕКИ

Автомобіль — це засіб підвищеної небезпеки, а отже, підвищеної відповідальності. Його експлуатація пов'язана з ризиками нанесення шкоди як самому транспортному засобу та його власнику, так і третім особам. Тому сподіваємося на краще, але не забуваємо про необхідність страхувати свою відповідальність (можливі ризики, втрати).

Страховання автотранспортних засобів - це надійний захист автомобіля або іншого транспортного засобу від пошкодження або втрати, що охоплює ризики пошкодження, знищення чи втрати застрахованого транспортного засобу, а також страховання відповідальності водія. Страховання потрібне навіть досвідченим водіям та автомобілям, які залишили під колесами не одну сотню тисяч кілометрів.

Закон України «Про страховання» від 07.03.1996.р. №85/96-ВР установлює дві форми страховання: обов'язкову і добровільну. Форми страховання, у свою чергу, включають певні види страховання. При цьому окремі види страховання добровільної форми повторюють види обов'язкового страховання, тільки містять ширший спектр покриття ризиків (табл.1). [1]

Експлуатація автомобіля в Україні без поліса страховання цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів заборонена (п. 21.1 Закону № 1961) [2] . Обов'язковість наявності такого поліса у водія автомобіля передбачено ще і ст. 16 Закону № 3353, а також п. 2.1 Правил дорожнього руху. Відсутність або непред'явлення зазначеного поліса ст. 126 КУпАП передбачає штраф у розмірі 25 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (425 грн.). [3]

Таблиця 1

Найпоширеніші види страховання автотранспортних засобів

Добровільне страховання	Норма ЗУ №85/96-ВР	Обов'язкове страховання	Норма ЗУ №85/96-ВР
Страховання від нещасних випадків	П. 2 ст. 6	Особисте страховання від нещасних випадків на транспорті	П. 6 ст. 7
Страховання наземного транспорту (наприклад, КАСКО)	П. 6 ст. 6	—	—
Страховання вантажів і багажу	П. 9 ст. 6	—	—
Страховання цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	П. 12 ст. 6	Страховання цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	П. 9 ст. 7

Контроль за наявністю у водіїв таких полісів здійснюють (п. 21.2 Закону № 1961): співробітники органів Державної прикордонної служби України при перетині кордону; співробітники Національної поліції у двох випадках: (1) при складанні протоколів про порушення Правил дорожнього руху і (2) при оформленні матеріалів ДТП.

Поширеним видом добровільного страховання є КАСКО. Він включає страховий захист самого автомобіля від широкого діапазону ризиків (ДТП, угону, стихійного лиха, пожежі тощо). Проте КАСКО не включає страховання майна, що перевозиться, і відповідальності перед третіми особами. Таким чином, придбаваючи КАСКО, автовласник захищає свій автомобіль, але не страхує відповідальність перед іншими учасниками дорожнього руху. Призначення ОСАЦВ і ДСАЦВ — страховання на випадок заподіяння шкоди

чужому майну, життю та здоров'ю. Проте ці види страхування не забезпечують страхування транспортного засобу автовласника-винуватця. Ось тут і приходиться на допомогу КАСКО.

Страхування традиційно – один із механізмів фінансового стимулювання населення для зниження аварійності на дорогах. Так, за безаварійне водіння страховик, як правило, надає клієнту бонус-малус – знижку від вартості поліса ОСЦПВ. Усе частіше для стимулювання безпечної поведінки водіїв на дорогах на допомогу приходять інноваційні технології – телематичні пристрої і різні мобільні додатки, які відстежують манеру їзди водія і формують страховий тариф з її урахуванням. Акуратні водії з передбачуваною манерою їзди отримують нижчу ціну на страховку. Сьогодні подібні програми вже застосовуються в добровільних видах автострахування, але коло їх можливого застосування набагато ширше [4].

В Україні страхування автомобільного транспорту перевищує показники всіх разом взятих видів страхування. Головним ризиком знищення або пошкодження транспортного засобу є ДТП. Протягом січня-липня 2019 року в Україні в дорожньо-транспортних пригодах загинуло 1688 чоловік. Тобто в середньому щодня гине 8 осіб, кожні три години - одна людина. Статистику по ДТП оприлюднив Департамент патрульної поліції Нацполіції. З початку року в Україні сталося 86,7 тисячі аварій. Тобто в середньому щодня - 409, або ж одне ДТП кожні 3-4 хвилини. Травмованих у ДТП за сім місяців - 16921 особа, тобто щодоби - 80. У порівнянні з минулим роком показники зросли на 7-10%. [5]

Серед основних причин аварій - порушення правил проїзду перехресть, недотримання правил безпечної дистанції, порушення правил маневрування, перевищення допустимої швидкості руху, керування транспортними засобами в стані алкогольного сп'яніння.

Таким чином страхування – це надійна та ефективна система захисту страхувальників у сфері транспортного страхування.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України від 7.03.1996 р. №85/96-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. №1961-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
3. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. №3353-ХІІ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
4. Марценюк-Рознарьова О.В., Марчук Ю.Ю. Розвиток ринку автострахування в Україні: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
5. Департамент патрульної поліції Нацполіції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>

*Неля Ластівка, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Бутурлак Т.О, к.е.н., доцент*

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Недержавне пенсійне страхування є важливим елементом системи соціального забезпечення населення. Розбудова та ефективне функціонування системи недержавного пенсійного страхування є серйозним завданням для України на сьогоднішній день, оскільки радикальна зміна пенсійної системи за допомогою якої можна підвищити соціальний рівень пенсіонерів потребує поступових ґрунтових зрушень та змін у реформування цілої низки сфер соціально-економічного розвитку держави.

Система багаторівневого пенсійного забезпечення є однією з найбільш складних, соціально важливих та суперечливих проблем для України.

У сучасних умовах, коли запроваджуються економічні системи, які ґрунтуються на ринкових принципах та керуються приватним сектором, звичайні розподільчі пенсійні системи, які знаходяться в державному управлінні, потребують реформування. Саме тому поряд із системою загальнообов'язкового виділяють недержавне пенсійне забезпечення.

Система недержавного пенсійного забезпечення - це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного страхування пенсійних виплат [1].

Сучасні пенсійні системи більшості країн включають як розподільчу складову (державну солідарну систему), так і накопичувальну (обов'язкову та добровільну), яка є гарантією фінансового благополуччя осіб похилого віку.

Відповідно до чинного законодавства недержавне пенсійне забезпечення (третій рівень) здійснюється:

- недержавними пенсійними фондами (НПФ) шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб [1].

На відміну від банківських пенсійних програм та недержавних пенсійних фондів (НПФ), страхові компанії забезпечують не тільки накопичення коштів, але й захист від низки ризиків.

Є два головних критерії, що відрізняють програми недержавного пенсійного страхування в Україні від інших договорів накопичувального страхування. Насамперед, це ануїтетна або рентна система виплат: виплати проводяться не одноразово, а рівними частками протягом певного терміну щомісяця або щокварталу. Другий критерій – «прив'язка» до пенсійного віку, обумовленого законодавством (плюс-мінус кілька років). Втім, не можна сказати, що обох цих умов сьогодні жорстко дотримуються. Так, до розряду пенсійних страховики часто відносять і програми, що передбачають накопичення з подальшою разовою виплатою, яка проводиться після закінчення терміну договору [2].

Проведення пенсійної реформи в Україні пов'язане цілою низкою проблем, які включають в себе:

- стрімке просування страхових пенсійних продуктів без відповідного нормативно-правового регулювання;
- прогалини й суперечливі положення в нормативно-правових актах, які регулюють сферу недержавного пенсійного страхування;
- непрозора конкуренція в системі недержавною пенсійного забезпечення та інші.

Наявні проблеми й суперечності розвитку добровільної накопичувальної пенсійної системи України актуалізували проблему пошуку науково обґрунтованих шляхів їх розв'язання. Зокрема, постає потреба у визначенні проблем і перспектив діяльності вітчизняних страхових компаній у системі недержавного пенсійного забезпечення.

Головний висновок щодо змін пенсійної системи – забезпечення в рамках солідарної системи буде погіршуватися, тим самим стимулюючи громадян формувати персоніфіковані накопичення в рамках 2-го і 3-го рівнів пенсійної системи. Другий рівень пенсійної системи ще не почав працювати і почне діяти з відстрочкою мінімум два роки, а можливо і більше.

Третій рівень, представлений НПФ та компаніями зі страхування життя, працює вже давно. Безумовно, показники ринку страхування життя, близькі до 1 млрд грн. на рік (що в рази більше показників ринку НПФ) [3], ще далекі від потенційних, але через поетапне погіршення солідарної системи інтерес до продуктів страхування життя буде однозначно зростати. Крім того, варто зазначити, що здійснення пенсійних виплат буде проводитися винятково компаніями зі страхування життя у формі ануїтетів (довічних або строкових), що робить компанії зі страхування життя одним з найважливіших суб'єктів функціонування пенсійної системи.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1057-15>

2. Щербакова В. І. Додаткове пенсійне страхування в Україні/ В. І. Щербакова// Стратегічні пріоритети. – 2014. - №1 (30) – с. 96-105

3. Пурій Г. М. Страхувальний ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку / Г. М. Пурій/[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf

*Валерія Лужанська, студентка магістратури
Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Одеса
Науковий керівник: Слободянюк О.В., д.е.н., професор*

ВАГОМІСТЬ, РОЗВИТОК ТА ОСОБЛИВОСТІ СЕГМЕНТУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Страхування життя є одним з центральних видів страхування та має велике соціально-політичне значення. В усіх промислово розвинутих країнах воно є випробуваним та популярним інструментом для індивідуального забезпечення в старості та для сім'ї померлого. У розвинених країнах світу страхування життя займає від 40% до 60% страхового ринку і виконує як функцію страхового захисту громадян і забезпечення високих стандартів їх життєдіяльності, так і накопичення коштів для інвестування в економіку. В Україні стан цього сегменту ринку не дозволяє говорити про виконання вказаних функцій [1, с. 136]. Страхування життя є необхідним атрибутом ринкової економіки і являє собою підгалузь особистого страхування, в якій об'єктом страхових відносин можуть бути майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з дожиттям застрахованого до певного віку або строку, а також настанням інших подій у житті застрахованого. Такі страхові відносини здійснюються на підставі добровільно укладеного договору між страховиком і страхувальником [2, с. 389].

Страхування життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також якщо це передбачено договором страхування у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку (згідно зі ст. 6 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування») [3].

Страхування життя вважається в нашій країні страхуванням накопичувальним. Більшість страхувальників, інвестувавши свій перший або черговий платіж у накопичувальне страхування життя сподівається одержати інвестиційний дохід від своїх вкладень, найчастіше порівнюючи даний інструмент інвестицій з банківським депозитом, але забуваючи про головний, заради чого вони, по-суті, прийшли в страхову компанію - подбати про

майбутнє своїх рідних, родичів і близьких у випадку непередбаченого нещасного випадку.

Ризики, які покривають накопичувальні програми страхування життя: дожиття до певного строку (закінчення дії договору страхування); смерть (може бути «з будь-якої причини»); смерть у результаті нещасного випадку (страхова сума подвоюється); інвалідність I-II групи.

Страховою подією при страхуванні життя є смерть застрахованої особи.

Головною особливістю цього виду страхування є те, що людське життя не має вартісної (грошової) оцінки. Це означає, що за цим видом страхування неможливо визначити величину збитку, зумовленого настанням страхового випадку. Саме ця обставина зумовлює інші особливості.

В Україні страхові компанії мають ліцензію на страхування життя. Однак не більше 10 з них активно працюють на цьому ринку. Валові страхові платежі (премії, внески) при страхуванні життя за 2018 рік становили 3 906,1 млн. грн., що на 34,1% більше, ніж за 2017 рік (станом на 31.12.2017 – 2 913,7 млн. грн.).

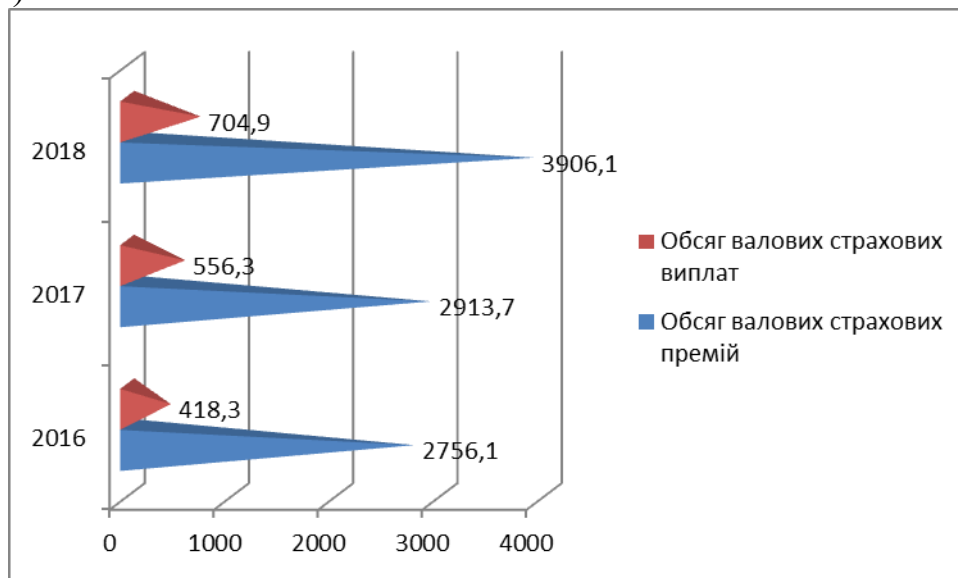

Рис. 1. Динаміка страхових премій та страхових виплат зі страхування життя

Структура надходжень валових страхових платежів (премій, внесків) станом на 31.12.2018 має такий вигляд: 3 792,9 млн. грн. (або 97,1%), що надійшли від фізичних осіб; 113,2 млн. грн. (або 2,9%), що надійшли від юридичних осіб. За 2018 рік збільшилася кількість застрахованих фізичних осіб на 9,7% або на 397 193 особи (станом на 31.12.2017 застраховано 4 076 718 фізичних осіб, станом на 31.12.2018 – 4 473 911 фізичних осіб).

Протягом 2018 року застраховано 3 016 611 фізичних осіб, що на 96,8% або на 1 483 790 осіб більше проти відповідного періоду 2017 року (за 2017 рік застраховано 1 532 821 фізичні особи). Обсяг валових страхових виплат із страхування життя за 2018 рік становив 704,9 млн. грн., що на 26,7% більше в порівнянні з 2017 роком (556,3 млн. грн.). [4].

Сьогодні українці можуть довірити своє життя 15-20 лайфовим страховим компаніям, а для розвитку ринку страхування життя в Україні можна запропонувати такі пропозиції: створення оптимальної структури співвідношення між обов'язковим і добровільним страхуванням для громадян України; залучення страхового ринку до вирішення найважливіших питань соціального забезпечення громадян; стимулювання державою інвестиційної політики з боку страховиків та інші.

Список використаних джерел:

1. Ляшенко Н. В. Ринок страхування життя в Україні: тенденції та європейський досвід / Н. В. Ляшенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2010. - Вип. 18(2). - С. 134-140.
2. Орлова О.В. Організація та перспективи розвитку страхування життя в Україні / О.В. Орлова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – 2013. - №1 (48). – С. 384 – 390.
3. Про внесення змін до Закону України «Про страхування»: Закон України від 04.10.2001 № 2745-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – rada.gov.ua
4. Про стан страхового ринку України: огляди Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/strahoviy-rinok.html>

*Марія Мудрак, студентка 4 курсу
Вижницький коледж прикладного мистецтва ім. В.Ю.Шкрібляка, м.Вижниця
Науковий керівник: Загул М.І., магістр, викладач основ економічної теорії*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Реформування усієї системи економічних відносин, соціальні перетворення та трансформаційні зрушення, що відбуваються в Україні, надають особливої ваги розв'язанню проблеми страхового захисту, спонукають до пошуку дійових механізмів акумуляції ресурсів страховиків і страхувальників та їх ефективного використання для усунення негативних наслідків страхових подій.

На думку Д. А. Навроцького, страховий ринок є складовою фінансового ринку, яка являє собою особливе соціально-економічне середовище, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист, формується попит і пропозиція на нього, а сукупність усіх його суб'єктів функціонує в системі економічних, фінансових, договірних, інформаційно-консультаційних та інших відносин, котрі обумовлені необхідністю страхової послуги і виникають між ними на всіх етапах її надання [2].

Український страховий ринок – один із найперспективніших із погляду потенціалу його розвитку. Проте охоплено менш як 10–15% страхового поля, тоді як у країнах Західної Європи – понад 94%[3].

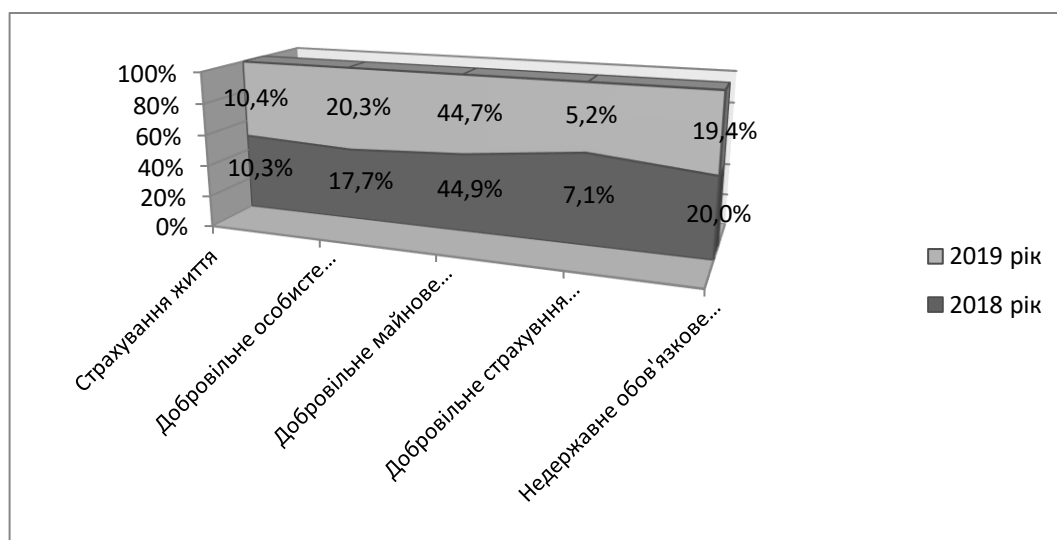

Рис.1. Структура страхового ринку за видами страхування 2018-2019рр.

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.03.2019 становила 265, у тому числі СК "life"¹ – 27 компаній, СК "non-life" – 238 компаній, (станом на 31.03.2018 – 292 компанії, у тому числі СК "life" – 32 компанії, СК "non-life" – 260 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення: так, станом на 31.03.2019, порівняно з аналогічною датою 2018 року, кількість компаній зменшилася на 27 СК.[3]

Тривожною є тенденція до стабільно низької частки страхування життя, що свідчить про дуже низьку платоспроможність населення і провокує зниження обсягів довгострокових інвестиційних ресурсів. До того ж ринок страхування життя характеризується незначним рівнем конкуренції.

Серед ризикових видів страхування неодмінно слід виділити добровільне майнове страхування. На його частку припадає 80,4 % усіх зібраних страхових премій на ринку України. При цьому необхідно зазначити, що більшу частку в структурі добровільного майнового страхування все ще становить "фінансове страхування".

Дослідження свідчать, що страховий ринок України, перебуваючи на етапі формування, поступово адаптується до вимог європейського та світового ринків. Ефективне функціонування страхового ринку в Україні гальмується відсутністю єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг, нестабільністю економічної ситуації в державі, низьким рівнем страхової культури та фінансової освіченості учасників страхового ринку, браком ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів, низьким рівнем капіталізації вітчизняних страховиків, зволіканням із упровадженням обов'язкового медичного, аграрного та пенсійного страхування за участю страховиків, низьким рівнем якості послуг, що надаються окремими страховиками тощо.

Загалом, страховому ринку України властиві такі тенденції: темпи зростання значно випереджають темпи збільшення макроекономічних показників; реально зростають обсяги страхових операцій з усіх видів страхування; відбуваються структурні зміни на користь добровільних видів страхування; зростає фінансова надійність страховиків; низький рівень збитковості страхових компаній свідчить про невиконання страховиками основної функції - покриття втрат страхувальників.

Основними тенденціями розвитку страхового ринку за 2019 рік визначено:

- зміна капіталу (український ринок покинув французький страховик АХА, а його місце зайняв Канадський холдинг Fairfax. Частка північноамериканського капіталу в страховому ринку України зросла майже до 10%).

- зростання попиту на медичне страхування (щорічний приріст медичного страхування протягом останніх 5 років становив 15%, в 2019 приріст склав до 32%).

- укрупнення ринку страхових послуг (ТОП-20 страховиків володіють 80% всього українського страхового ринку)

- поява нових страхових продуктів: страхування кіберризиків, накопичувальне пенсійне страхування

З метою покращення ситуації необхідно активніше впроваджувати зарубіжний страховий досвід та змінювати власні моделі функціонування страхового ринку, зокрема:

- вдосконалювати механізм державного регулювання діяльності страхових компаній;

- адаптувати до світових стандартів страхове законодавство;

- впроваджувати новітні технології зі страхування та новітні стандарти якості обслуговування в цій сфері.

Адаптація страхового ринку до змін, пов'язаних із модернізацією фінансових інструментів у страховій індустрії та впровадженням інноваційних технологій в організацію страхової діяльності, сприятиме підвищенню якості страхового захисту, стимулюванню упровадження нових видів страхування і страхових технологій, урізноманітненню спектру страхових послуг, удосконаленню форм і методів страхового нагляду тощо.

Список використаних джерел:

1. Маргасова В. Г. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку України / В. Г. Маргасова, М. В. Дубина, М. В. Тунік // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – №2(2). – 219 – 228.

2. Навороцький Д.А. Формування страхового ринку України: автореф. дис.канд. екон. наук / Д. А. Навороцький; [Інститут економічного прогнозування НАНУ]. – К., 2005. – 16 с.

3. Пономарьова О. Б. Визначення проблем страхового ринку та їх вирішення / А. В. Бодня, М. А. Іванченко, О. Б. Пономарьова // Глобальні та національні проблеми економіки.

– 2015. [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/166.pdf>

4. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>.

*Денис Омеляненко, студент 4 курсу
Вадим Коваль, студент 4 курсу
Харківський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Харків
Науковий керівник: Головка О.Г., к.е.н., доцент*

ПОКРАЩЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ІЗ УРАХУВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Український страховий ринок на сьогоднішній час стоїть на порозі послідовного інтегрування у світовий та потребує вдосконалення страхової діяльності, пошуку дієвих механізмів для забезпечення ефективного функціонування ринку страхових послуг з урахуванням міжнародного досвіду. Для забезпечення ефективної діяльності страхового ринку України постає питання фінансової стійкості, зовнішнім проявом якої для страхової компанії є її платоспроможність. Саме перед страховими компаніями виникає дуже багато проблем, які потребують як найшвидшого вирішення. Тому, забезпечення платоспроможності є однією з найважливіших питань, як для окремої страхової компанії, так і для всього національного страхового ринку.

У світовій практиці є значна кількість підходів до визначення платоспроможності страховиків. Але різні думки вчених співпадають у тому, що при недостатності страхових резервів для виплати страхового відшкодування страховик повинен бути спроможним здійснювати виплати за рахунок власних коштів. Ці власні кошти і становлять запас, тобто маржу, понад ту платоспроможність, що забезпечується сформованими страховими резервами [1].

У країнах, що входять до Європейського Союзу, вироблено єдині норми, у тому числі фінансово-правові, що регулюють відносини у сфері страхування, і функції державного регулювання страхової діяльності. Одним із найефективніших методів оцінки страхових компаній є “Solvency II”, а саме вимоги до норм платоспроможності європейських страхових компаній, що були доповнені та поліпшені в результаті реалізації проекту “Solvency I Directives” у 2002 році. Цілями “Solvency I” були ревізія й актуалізація вимог до норми платоспроможності страхових компаній. Сьогодні у ЄС розробляється і поступово впроваджується проект “Solvency II”, призначений вирішити набагато більш широке коло проблем. Однією з основних цілей проекту є розробка і впровадження заснованої на оцінці інвестиційного ризику системи вимог до власних засобів суб’єктів страхового ринку. Адаптування форм звітності до особливостей українського законодавства та умов

національного страхового ринку дозволить уніфікувати та побудувати єдині системи внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю для страховиків, що дасть можливість значно полегшити здійснення стрес-тестування та вчасно виявити небезпечні ділянки страхового бізнесу [2].

Регулярна звітність по Solvency II включає в себе приватну звітність для керівників у формі регулярних наглядових звітів (РНЗ) і публічне розкриття інформації для всіх зацікавлених сторін у формі звіту платоспроможності та фінансового стану (ЗПФС). У цілому, звіти ЗПФС і РНЗ об'єднують кількісну та якісну інформацію про стан ризиків і пов'язаних з ними достатність капіталу страховика та опис процесів управління ризиками.

Основними компонентами Solvency II є:

1. Вимоги до кількості. Українська модель є дуже спрощеною і не враховує ризиковість та структуру страхового та інвестиційного портфеля страховика.

2. Вимоги до якості. Національна комісія, що здійснює державне регулювання ринку фінансових послуг, до недавнього часу мала дуже обмежені можливості щодо застосування заходів раннього запобігання кризовим ситуаціям у страхових компаніях.

3. Ринкова прозорість. Український страховий ринок вважається непрозорим, чому сприяють, передбачені чинним законодавством, недостатні вимоги до розкриття інформації [3].

Отже, в результаті дослідження можна зробити висновок про невідповідність сучасної української системи страхового регулювання принципам Solvency II. У той же час повноцінна реалізація в Україні принципу контролю якісних параметрів діяльності страхової компанії та принципу ринкової прозорості дала б можливість заздалегідь вирішити багато системних проблем страхового ринку, зокрема запобігти появі неплатоспроможних страховиків та покращити діяльність страхових компаній в цілому.

Список використаних джерел:

1. Єрмошенко А.М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій. /А.М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки № 4, - 2004 р. - с.46.
2. Директива 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25.11.19 "Про початок і ведення діяльності у сфері страхування і перестраховування (Платоспроможність II)": [Електронний ресурс] // Нормативно-правовий акт Європейського союзу. – 2009. – С. 155. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/files/zakon/EU/Solvency%20II_ukr.Doc
3. Балицька М.В. Роль фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни / М.В. Балицька // Економіка та держава. – 2016. – № 9. – С. 89–92.

Володимир Орос, студент 2 курсу магістратури
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, м. Ужгород
Науковий керівник: Тимчак М.В. к.е.н., доцент

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ

Стратегічний менеджмент, або як ще називають стратегічне управління — це процес оцінки зовнішнього середовища, формулювання організаційних цілей, ухвалення рішень, направлених на створення і утримання конкурентних переваг, здатних забезпечити бізнесу прибуток в довгостроковій перспективі.

Стратегічний менеджмент слід розглядати як безперервний процес в розробці стабільного стратегічного плану.

Свій початок він бере з оцінки зовнішнього і внутрішнього середовища компанії, установи, або підприємства, підготовка та розробка можливих напрямів застосування можливостей компанії, відбору найефективнішої альтернативи та розробки покрокового тактичного плану дій, направленою на втілення обраної підприємством стратегії.

Навіть після втілення обраної стратегії слід постійно моніторити і реагувати на зміни в зовнішньому і внутрішньому середовищі і відповідно з отриманими даними, якомога швидше вносити зміни в обраній стратегії.

Стратегічний менеджмент страховика в конкретний момент визначає, як страхова організація має діяти в сучасних умовах, щоб досягти бажаної мети в майбутньому (рівня рентабельності, рівня виплат страхового відшкодування, обсягу надходження страхових платежів та ін.), виходячи з того, що оточення змінюватиметься. Тобто при стратегічному менеджменті оцінюється сучасний стан, спираючись на майбутній. При цьому не тільки прогнозується бажаний рівень у майбутньому, але й виробляється здатність відповідно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі для досягнення запланованих цілей діяльності страховика.[1] Отже, на наш погляд, стратегічний менеджмент страховика базується на таких передумовах:

- чітке визначення того, що організація хоче досягти в майбутньому;
- усвідомлення, що основні проблеми закорінені у зовнішньому середовищі;
- вміння своєчасно розпізнавати проблеми та володіти механізмом їх вирішення або зменшення негативного впливу;
- прийняття управлінських рішень з урахуванням відповідності між можливостями, які перебувають поза організацією, та її сильними сторонами;
- налаштування поточного управління на конкретизацію стратегічного.[1]

Будь яку організаційну стратегію можна класифікувати за певними ознаками, відповідно до цього є шість ознак класифікації:

Перша класифікація полягає за рівнем ієрархії в системі управління, сюди можна віднести наступні види стратегій: корпоративна стратегія; ділова стратегія; функціональна стратегія; операційна стратегія.

Наступна класифікація розділена за функціональними критеріями, туди входять такі стратегії як: маркетингова стратегія; виробнича стратегія; фінансова стратегія; організаційна стратегія; соціальна стратегія.

Згідно стадії життєвого циклу на якій знаходиться проект стратегії поділяють: стратегія зростання; стратегія утримання; стратегія скорочення.

Згідно конкурентної позиції на ринку стратегії виділять: стратегія лідера; стратегія претендента; стратегія послідовника; стратегія новачка.

Згідно способу досягнення конкурентних переваг на ринку: стратегії мінімальних витрат; стратегія диференціації; стратегія застереження.

Останньою класифікацією є, класифікація за рівнем глобалізації бізнесу, до неї входять тільки два різновиди стратегії: стратегія вузької спеціалізації; стратегія диференціації [5].

Отже, стратегії, що були розглянуті, мають певні особливості застосування, тому їх слід застосовувати зважено і обдуманно. Ефективність стратегічного менеджменту залежить від принципів, покладених у його основу, тобто від визначення самої стратегії діяльності страхової організації та комплексу стратегічного менеджменту страховиком для реалізації визначеної стратегії. Таким чином, стратегічний менеджмент є найважливішим елементом розвитку страхової компанії, засобом підвищення її конкурентоспроможності та ефективності.

Список використаних джерел:

1. Анжаурова І. Концептуальні засади стратегічного менеджменту страхової компанії як елементу сталого розвитку// Економічний аналіз. 2012 рік. Випуск 11. Частина 1.
2. Гросул В.А. Маркетингове стратегічне планування на підприємстві. / В. А. Гросул, Г.С. Мамаєва // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2012.
3. Кайлюк Є.М., Андрєєва В.М., Гриценко В.В. Стратегічний менеджмент. Навчальний посібник ХНАМГ.- Харків, 2010 р
4. Малиновський Ю.В. Стратегічне планування маркетингової діяльності на підприємстві [Електронний ресурс] / Ю.В. Малиновський, І.П. Малиновський, Д.Р. Цьвок // Науковий вісник НЛТУ України. - 2012. - Вип. 22.11. - С. 271-277.
5. Фаріон І. Д. стратегічний аналіз / навчальний посібник для студентів аспірантів / І.Д. Фаріон // Тернопіль ТНЕУ 2009.

*Оксана Охріменко, д.е.н., професор
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ*

ПОСИЛЕННЯ ЦІННОСТІ СТРАХОВОГО ПРОДУКТУ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ СУМІЖНИХ ІННОВАЦІЙ

Трансформації у кількісних параметрах страхування пов'язані із глобальними ризиками та зростанням обсягів виплат по технологічно складним об'єктам, викликають необхідність здійснення якісних перетворень у наповненні страхових програм. Процес надання страхових послуг вимушене

ставати більш технологічним, щоб зменшити, з одного боку рівень технічних ризиків страховика, а з іншого - прискорити процеси реагування на запити страхувальників шляхом удосконалення засобів комунікації.

Страхувальник стає центральною фігурою усіх бізнес-процесів страховика починаючи від андеррайтингових розрахунків та закінчуючи процесом урегулювання збитків чи перекладання угод. Страховики починають розглядати клієнтів як окремих осіб, а не як ринкові сегменти. Персоналізація клієнта та ефективне використання наявної інформації допомагає віднайти оптимальний шлях забезпечення задоволеності страхувальника на основі точного оцінювання його ризиків.

Модернізація наявних бізнес-моделей страхових компаній пов'язана з переходом на цифрові стратегії. Оскільки внутрішні бізнес-процеси компаній доволі часто є досить складними за рахунок дублювання низки функцій, то за підрахунками фахівців тільки у США за рахунок автоматизації 30% операцій може бути скорочено витрати на 40%. При цьому страховики мають переосмислити свою діяльність у шести областях, де діджиталізація матиме найвагоміший вплив: стратегія, орієнтація на споживача, бізнес-процеси, організація, технології та аналітика, прийняття рішень [1, с.4].

Близько 60% клієнтів страховиків не задоволені якістю послуг. Майже 50% страхувальників розглядають можливість переходу на нові моделі співпраці. Тому дослідники з Morgan Stanley та Boston Consulting Group шляхом декомпозиції ланцюга вартості страхової послуги визначили напрями технологічного прогресу у таких його елементах: дизайн; ціноутворення / андеррайтинг; продаж / дистрибуція; управління та обслуговування; управління претензіями . [3, с.48]

Страхові компанії все частіше зупиняються на суміжних інноваціях, що передбачають виведення наявних продуктів на нові ринки та цифрові канали або створення нових цифрових продуктів для функціонуючих ринків [4]. Впровадження новітніх технологій дозволяє адаптувати страхові продукти до потреб споживача. Нові канали дистрибуції дозволяють продавати страхові послуги новими способами, котрі відповідають вподобанням та поведінці клієнтів. У свою чергу, новітні ринкові сегменти сприяють трансформації страхових продуктів для створення нової пропозиції.

На відміну від класичних інновацій, що створюються з нуля, суміжні інновації можуть поширюватися швидше, оскільки має нижчий рівень комерційного ризику та нижчу собівартість. Це дозволяє у мінімальні терміни створити адаптований під потреби страхової діяльності програмний продукт.

Інтернет-технології допомагають потенційним страхувальником бути обізнаними у пропозиціях страхових продуктів, порівнюючи аналогічні та шукаючи програми, що відповідають потребам. Торговельна страхові платформи допомагають страховикам знижувати витрати обігу та залучати клієнтів.

Якщо у 2012 р. у страхові технологічні стартапи в усьому світі було інвестовано 348 млн. USD, то у 2018 р. обсяг інвестицій у даному напрямку

склав 4,15 млрд. USD. [2] Розвиток технологій у суміжних сферах допомагає страховим компаніям вирішити питання спрощення процесів укладання договорів, підвищити прозорість контрактів та процес управління претензіями, у тому числі попередження шахрайства.

Цифрові технології наділяють страховий бізнес такими характеристиками як персоналізація клієнта, електронна реалізація страхових полісів, оцінювання ризиків у реальному часі. Застосування технологій призводить до зниження витрат, більш точного оцінювання ризиків, дослідження клієнтів з допомогою соціальних мереж, розширення страхового портфеля.

Інноваційний розрив серед операторів страхового ринку провокує аутсайдерів приймати наздоганяючу стратегію, щоб встигати за новітніми тенденціями. У ряді випадків страховики вимушені об'єднуватися у партнерські союзив умовах обмеженості ресурсів.

Страховий бізнес проходить чергову трансформацію через спектр цифрових технологій, використовуючи увесь наявний інструментарій. І страхові технологічні стартапи і суміжні інновації здатні змінити страховий продукт та зробити його привабливим для кінцевого споживача.

Список використаних джерел:

1. The Making of a Digital Insurer The Path to Enhanced Profitability, Lower Costs and Stronger Customer Loyalty: Financial Services Practice / Catlin T., Hartman R., Segev I., Tentis R. McKinsey & Company. 2015. 20 p.
2. Crossing the lines: How fintech is propelling FS and TMT firms out of their lanes Global Fintech Report 2019. PwC's global Centre of Excellence for market research and insight, 2019. 29 p.
3. Insurance and Technology Evolution and Revolution in a Digital World. / Hocking J. and other. Morgan Stanley Research. Boston Consulting Group. 2014. 130 p.
4. Stoeckli E., Dremel C., Uebernickel F. Exploring characteristics and transformational capabilities of InsurTech innovations to understand insurance value creation in a digital world. Electronic Markets. 2018. Volume 28, Issue 3, pp. 287–305

*Тетяна Попович, студентка 1 курсу магістратури
Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква
Науковий керівник: Драган О.О., к.е.н., доцент*

МЕТОДИ ПРОТИДІЇ СТРАХОВОМУ ШАХРАЙСТВУ В УКРАЇНІ

Одним із основних чинників, які гальмують розвиток і ефективне функціонування страхового ринку, становлять загрозу фінансовій безпеці страхових компаній є страхове шахрайство.

Великим недоліком є те, що на сьогодні у Кримінальному кодексі України (ККУ) немає терміну «страхове шахрайство», таким чином, немає норм, які б регулювали злочинну діяльність. Згідно із ККУ покараннями за протиправну діяльність у сфері страхування є штраф розміром у 850 грн, суспільні роботи терміном до 240 год, виправні роботи до двох років, або обмеження волі до трьох років. Якщо має місце скоєння шахрайства у великих

розмірах – штраф у розмірі 4250 грн, позбавлення волі від трьох до восьми років [1].

Серед найбільш популярних мотивів вчинення страхового шахрайства найчастіше можна спостерігати такі:

- страхове шахрайство є єдиним джерелом прибутку;
- отримання максимальної компенсації;
- бажання повернути гроші, які були витрачені на страхові внески;
- додаткове джерело прибутку для самих страховиків;
- інші причини матеріального, або морального характеру.

Л. В. Шірінян [2, с.150] визначила основні індикатори присутності шахрайських схем (таблиця 1).

Таблиця 1

Індикатори вірогідності наявності шахрайських схем

За участю лише страхувальників	За участю страхових посередників
страхувальник обмінює застраховане майно на гірше	застрахований і агент/брокер – це одна і та ж особа
застрахований живе в регіоні іншому, ніж той, де розташований відповідний підрозділ страховика	клієнт страхується на крупну суму, хоча брокер/агент до того моменту мав в своєму розпорядженні тільки «обмежений портфель страхових договорів»
застрахований навмисно приховує інформацію про стан свого здоров'я	брокер або агент добиваються виплати ним комісійних відразу і авансом
спостерігається навмисне приховування інформації про третю сторону	спостерігається несподіване зростання обсягу бізнесу у посередника без видимої на те причини
застрахований купує поліси у кількох компаніях	застрахований живе в іншому районі, ніж сам агент/брокер посередник часто змінює свою адресу або ім'я

Вказані індикатори є непрямими і не обов'язково є ознаками шахрайства, проте їм повинні приділятися підвищена увага тих, хто в страхових компаніях відповідає за внутрішній контроль працівників або мережу продажів. При цьому учасники ринку страхування і працівники нагляду по-різному оцінюють значення тих або інших індикаторів і показників.

Страхове шахрайство можна класифікувати наступним чином:

1. На стадії укладання договору незаконні дії потенційних шахраїв можуть бути спрямовані на:

- приховування істотних обставин, що мають значення для визначення ступеня ризику настання страхового випадку та визначення розміру страхового тарифу, повідомлення завідомо неправдивих відомостей;
- завищення вартості застраховане майно;
- пред'явлення представникам страховика для огляду та оцінки майна, що не належить страхувальникові, що не зберігається фактично в даному приміщенні;

- укладення договору страхування на фактично неіснуючий об'єкт (реально неіснуюче майно, співробітники підприємства, які не значаться в штатному розкладі, тощо);
- пред'явлення недійсних або підроблених документів на застрахованого майна;
- подвійне страхування (одночасне укладання договорів майнового страхування з двома і більше страховиками);
- укладання договору після фактичного настання страхового випадку;
- страхування об'єкта, який не може бути застрахований за даним видом страхування, за правилами даної компанії і т.п.;
- змова з представником страховика, який укладає договір, для спільного вчинення всіх перерахованих вище дій; схилення представника страховика до порушення своїх посадових обов'язків.

2. У період дії договору шахрайські є дії (бездіяльність):

- звернення за послугами, не передбаченими даним видом страхового покриття, і їх незаконне отримання (наприклад, у змові з лікарем з медичного страхування або працівником автосервісу з автострахування);
- неповідомлення страховика про істотні обставини, що впливають на збільшення ризику по застрахованому об'єкту, про зміну складу, вартості, місцезнаходження застрахованого майна;
- порушення правил страхування, техніки безпеки при експлуатації небезпечних об'єктів та т.п.

3. При зверненні за страховою виплатою шахрайські дії можуть включати:

- умисні дії, спрямовані на настання страхового випадку або збільшення його негативних наслідків;
- спотворення інформації про обставини настання події, що визначається як страховий випадок, його причини та наслідки, обсяг та характер завданих збитків;

До пріоритетних заходів протидії страховому шахрайству є:

- розроблення міжвідомчої інструкції про порядок обміну інформації між страховиками, органами внутрішніх справ, а також іншими відомствами на етапах укладання договору страхування та перевірки інформації про страхувальника, при розслідуванні обставин настання страхової події та в разі виявлення ознак злочинів;
- розроблення та запровадження в діяльність страхових компаній методичних рекомендацій з виявлення ознак страхового шахрайства та інших правопорушень на етапах укладання та виконання договорів страхування з урахуванням специфіки вітчизняного страхування;
- на постійній основі проведення спільних навчально-практичних семінарів і тренінгів за участю працівників правоохоронних органів та страхових компаній з обговоренням технологій страхового шахрайства, відповідних засобів і методів протидії.

Отже, страхове шахрайство – протиправна дія суб'єктів договору страхування, або третіх сторін, внаслідок чого суб'єкти договору отримують можливість обертати капітал на свою користь на незаконній та безоплатній основі. Серед найбільш популярних мотивів вчинення страхового шахрайства найчастіше можна спостерігати такі: страхове шахрайство є єдиним джерелом прибутку; отримання максимальної компенсації; бажання повернути гроші, які були витрачені на страхові внески; додаткове джерело прибутку для самих страховиків; інші причини матеріального, або морального характеру.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. – К. : Атіка, 2001. – 160 с.
2. Шірінян Л. В. Страхове шахрайство - економіко-правові аспекти, індикатори і шляхи боротьби / Л. В. Шірінян // Економіка та право. – 2010. – № 3. – С. 148-153.

*Володимир Рудик, д. е. н., доцент,
Подільський державний аграрно – технічний університет,
м. Кам'янець - Подільський*

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО
СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ
В УКРАЇНІ**

Рівень соціального захисту громадян пенсійного віку в значній мірі залежить від фінансової спроможності пенсійної системи держави. Крім того більшість науковців вважають, що сталий розвиток пенсійної системи сприяє також посиленню соціального захисту працюючих, детінізації зайнятості та доходів, забезпечує більш ефективне використання бюджетних коштів та стабільне соціально – економічне середовище [5]. Саме забезпечення сталості пенсійної системи, поряд із більш справедливим розподілом доходів і гарантуванням мінімального розміру пенсійної виплати, є одними із основних завдань реформування вітчизняної пенсійної системи.

Побудова ринкової економіки в Україні, демографічні процеси, пов'язані зі старінням населення, виявили неспроможність солідарної системи державного пенсійного страхування забезпечити гідні пенсійні виплати громадянам. Фінансова стійкість пенсійної системи досягла критично низького рівня і вимагає покращення. Сучасний стан вітчизняної пенсійної системи свідчить про її розбалансованість, що призвело до досить високого рівня дефіциту Пенсійного фонду, зубожіння пенсіонерів і втрати довіри громадян до державних фінансових інститутів.

Про критичний стан пенсійної системи свідчить той факт, що про відносно значні розміри соціальних видатків, рівень пенсійного забезпечення українських пенсіонерів є одним із найнижчих в Європі. Значна частка соціальних видатків в Україні спрямовується на фінансування громадян пенсійного віку та медичне обслуговування. Протягом останніх років на ці

статті соціальних видатків припадало відповідно 65% і 16%. Станом на 1 січня 2019 року середньомісячна пенсія в державній солідарній пенсійній системі дорівнювала 2646 грн. (\$95), або 42% чистої середньої заробітної плати, з якої сплачені страхові внески (6288 грн.) у минулому році [4]. Цієї суми недостатньо для забезпечення гідного рівня життя після виходу на пенсію.

Починаючи з 2004 року вітчизняне пенсійне законодавство задекларувало ключову роль системи пенсійного страхування у побудові сучасної національної пенсійної моделі [1]. Принципи пенсійного страхування лежать в основі формування доходів українських пенсіонерів, які вони мають можливість отримувати з трьох рівнів. Перший рівень використовує перерозподільчі пенсійні програми, а другий і третій - накопичувальні.

Основним джерелом доходу більшості пенсіонерів України є солідарна пенсійна система. За останні 15 років її функціонування відмічалось відповідними змінами. У 2011 році значні параметричні зміни в солідарній пенсійній системі стосувалися поступового підвищення пенсійного віку для жінок від 55 до 60 років, у 2015 році - зменшення ставки єдиного соціального внеску з 40% до 22% та у 2017 році - більш жорстких умов призначення пенсій, запровадження гнучкого «коридору» пенсійного віку 60/63/65 років та регулярної щорічної індексації пенсійних виплат [2,3].

Третій рівень української пенсійної системи – недержавне пенсійне забезпечення набув практичного застосування з 2004 року. Він дав змогу одержувати додатковий пенсійний дохід за рахунок накопичень у недержавних пенсійних фондах та банківських установах за рахунок добровільних накопичувальних пенсійних програм. Станом на 31.12.2018 року на ринку працювали 62 НПФ та 22 адміністратори пенсійних фондів. Загальна сума накопичених пенсійних активів становила 2 754,2 млн. грн. (\$100 млн.), а це дуже маленькі кошти з розрахунку на одного учасника НПФ – 3 210 грн. (\$115) [6].

Накопичувальну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (2-й рівень) було прийнято на законодавчому рівні у 2003 році, але й досі не запроваджено в Україні. Ідея додати обов'язкову накопичувальну систему до пенсійної системи України знову виникла у 2016–2017 роках, і в липні 2017 року Верховної Ради зареєстрували законопроект № 6677, який передбачає децентралізоване адміністрування пенсійних рахунків учасників 2-го рівня через наявні суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення (3-го рівня). У березні 2019 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) подала на розгляд Кабінету Міністрів інший законопроект про 2-й рівень [7]. Цей законопроект пропонує централізоване адміністрування та граничний розмір адміністративних і управлінських витрат, але допускає до участі в системі наявні НПФ

Таким чином, тенденції розвитку системи пенсійного страхування в Україні показують, що пенсійний дохід українських пенсіонерів здебільшого залежить від фінансової стабільності солідарної системи. Але оскільки прогнозується, що коефіцієнт заміщення в солідарній пенсійній системі 1-го

рівня після 2030 року зменшуватиметься (через демографічну ситуацію та тенденції на ринку праці), зростатиме питома вага частини пенсійного доходу з додаткових систем добровільного чи обов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» №1058 – IV// ВВР. Від 9.07.2003р – Електронний ресурс. – [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» від 3 жовтня 2017 р. № 6614-VII, 2017р. // www.rada.gov.ua
3. «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Закон України №3668 –VI від 8.07.2011р. – Газета «Голос України» від 13 вересня 2011р. [Електронний ресурс:] – [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. - [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index>
5. Піщуліна О. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії.//О. Піщуліна, О. Коваль, Т. Бурлай. – К.: Центр Разумкова: Видавництво «Заповіт» - 2017. 453с.
6. https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_IV_kv%202018.pdf.
7. <https://www.nssmc.gov.ua/proects-of-regular/pro-zagalynoobovvyazkove-nakopitchuvalyne-pensyne-zabezpetchennya-2/>.

*Анастасія Славінська, студентка 5 курсу
ЧННІ ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Черкаси
Науковий керівник: Лютова Г.М., к.е.н, доцент,*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Однією із найважливіших сфер національної економіки України виступає сектор фінансів. Страховий ринок є складовою фінансового ринку, в умовах інтеграції розвиток якого у світове економічне співтовариство займає одне із провідних місць у національній економіці, яка потребує значних фінансових вкладень, а саме ресурсів. Страхова галузь є важливим фінансовим інструментом, за допомогою якого можна в подальшому грошові кошти інвестувати в економіку, що допоможе створити сприятливі умови для збагачення нації. Це підкреслює актуальність необхідності вдосконалення страхового ринку України шляхом вирішення низки проблем, що стримують його розвиток.

У досить багатьох наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених-економістів відзначають проблеми розвитку страхового ринку. Теоретичні та методичні проблемні питання сутності страхування і його місця в економічній системі досліджуються в працях таких учених, як В. Базилевич, С. Осадець, А. Городюк та ін. [4].

Страховий ринок – особлива сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга – страховий захист, формується пропозиція і попит на неї. Зародження і розвиток страхового ринку в Україні тісно пов'язані з переходом країни на початку 90-х років до ринкової економіки. З 1988 року на страховому ринку України виникли перші кооперативи, а з 1990 року – перші страхові компанії, кількість яких інтенсивно збільшувалася. Після прийняття в 1996 році закону "Про страхування", у країні розпочався процес упорядкування, регламентації та державного нагляду за страховою діяльністю [1].

На сьогоднішній день, на ринку страхування України створено сприятливе для розвитку ринку страхових послуг конкурентне середовище.

Механізм конкуренції серед страховиків справно виконує дуже важливу селективну функцію. Щорічно в Україні страховий ринок покидають декілька неконкурентоспроможних страховиків і одночасно включаються до Державного реєстру нові страхові компанії, як це відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка кількості страхових компаній в Україні у 2016-2018 роках

Показники	Роки			Відхилення	
	2016	2017	2018	2018/2016	2018/2017
Загальна кількість СК	310	294	281	-29	-13
в т.ч. СК "non-Life"	271	261	251	-20	-10
в т.ч. СК "Life"	39	33	30	-9	-3

Кількість страхових компаній (СК) станом на 30.09.2018 становила 281, з яких 30 СК зі страхування життя (СК "Life") та 251 СК, що здійснювали страхування, інше, ніж страхування життя (СК "non-Life"). За 2018 рік в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року кількість страхових компаній зменшилась на 13 СК.

Нині страховий ринок в Україні є одним з сегментів ринку фінансових послуг, що динамічно розвивається. У цілому стан страхового ринку свідчить про значний його потенціал і перспективи подальшого зростання, зокрема: зростання кількості видів обов'язкового страхування; податкові переваги порівняно з іншими секторами економіки; висока прибутковість страхових компаній; значна кількість потенційних споживачів страхових послуг.

Страховий ринок України зростає як за розміром, так і за складністю. Середньорічний темп зростання страхових премій протягом останніх трьох років склав 58 %. Крім того, багато позитивних зрушень було в сфері законодавства та регулювання, що сприяло прискоренню зростання страхового сектору [4]. Для удосконалення та подальшого ефективного розвитку страхового ринку України необхідно здійснити ряд першочергових заходів, які наведені у табл. 2.

Проблеми розвитку страхового ринку України та заходи щодо їх усунення*

Проблеми розвитку страхового ринку	Заходи щодо їх усунення
Відсутність довіри населення і господарюючих суб'єктів до страхових компаній	Підвищення захисту споживачів страхових послуг
Конкурентоспроможність страхових компаній у боротьбі за залучення вільних коштів порівняно з комерційними банками є нижчою	Збільшення капіталізації страховиків та конкурентоспроможності національного страхового ринку
Інформаційна закритість страхового ринку	Підвищення прозорості діяльності учасників страхового ринку
Відсутність цілеспрямованої державної політики у сфері страхування	Удосконалення правових засад захисту прав споживачів страхових послуг, а також порядок ліцензування діяльності страховиків
Невеликі обсяги і недосконала структура капіталу страхових організацій	Підвищення вимог до джерел формування статутного капіталу страховиків

*Джерело:[4].

Отже, страховий ринок України вже пройшов стадію формування і знаходиться на шляху поступового інтегрування в світовий. Реалізація наведених рекомендацій має зберегти та зміцнити фінансовий потенціал страхового ринку України, який вже набув певного рівня розвитку, але не став реальним чинником стабільності і за своїми характеристиками не відповідає тенденціям світових страхових ринків. Це створить сприятливе підґрунтя для активізації інвестиційної активності страхових компаній.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа: Навч. посібник. – К.: Товариство. “Знання”, 2002. - 203 с.
2. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. Річний звіт Нацкомфінпослуг, за 2018 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposluh.html>
3. Тенденція розвитку страхового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/2154/1/Тенденції_розв_стр_p.pdf
4. Розвиток страхового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <file:///F:/Селезньова%20Є.С.%20Розвиток%20страхового%20ринку%20України.pdf>

Карина Сметана, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: Тимчак М.В., к.е.н. доцент

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку системи охорони здоров'я в Україні існує низка невирішених проблем як у фінансовому, так і в організаційно-структурному аспекті. Даний період характеризується незначним обсягом видатків на охорону здоров'я, нерівномірним і нераціональним розподілом ресурсів у системі, високою частотою звернень громадян за медичними послугами, відсутністю належного медичного обслуговування на первинному рівні й відповідної інфраструктури, низьким рівнем профілактичної медицини.

Аналіз стану та перспективи розвитку ринку медичного страхування в Україні свідчить, що необхідні подальші пошуки шляхів оптимізації вартості послуг добровільного медичного страхування, які б забезпечили баланс інтересів страховиків і страхувальників та сприяли розвитку цього соціально значимого й необхідного для нашої країни сегмента страхового ринку. Крім того, окремого дослідження потребує діяльність медичного асистансу як надійної служби допомоги страхувальникам та укріплення партнерських відносин між страховими компаніями і різнопрофільними медичними установами [3, с. 413].

Проблемами, які гальмують запровадження та розвиток страхової медицини в Україні, Міністерство охорони здоров'я вважає: 1) відсутність необхідної законодавчо-нормативної бази, яка б регулювала обов'язкове медичне страхування; 2) неналежний рівень підготовки спеціалістів медичної сфери; 3) неотримання лікарями належних зарплат та премій; 4) різні погляди чиновників, страховиків та медиків на реформування медичної галузі; 5) недостатньо інформоване населення щодо переваг і недоліків обов'язкового медичного страхування [4].

На нашу думку, ці проблеми не є непереборними. Вони, радше, є технічними і не можуть слугувати аргументом щодо заперечення страхової медицини.

На сьогодні дуже важливо, щоб Україна при запровадженні страхової медицини перейняла позитивний світовий досвід та врахувала помилки, через які пройшли інші країни, але враховуючи наші ментальні, історичні, економічні та інші особливості. Україні, також, слід врахувати і той факт, що системи охорони здоров'я багатьох країн перебувають під тиском постійного збільшення витрат на охорону здоров'я. Так, зростання витрат у країнах-членах ЄС за останні 10 років було обумовлене не лише політичними рішенням розширити доступ населення до якісного лікування, а й об'єктивними причинами – розробкою інноваційних методів лікування та лікарських засобів [1, с. 624].

Медичне страхування повинно поділятися на три рівні: 1) перший рівень: виділення коштів з бюджету на надання мінімальних медичних послуг; 2) другий рівень: визначення Міністерством охорони здоров'я України переліку хвороб, які будуть лікуватися за рахунок бюджетних коштів; 3) третій рівень: комерційне страхування, яке передбачає отримання медичних послуг через систему медичного страхування у страхових організаціях [6, с. 34].

Світовий досвід свідчить, що фінансування медичної галузі за рахунок коштів Державного бюджету не є можливим. Тому зараз все активніше постає питання перед українською державою щодо змішаної системи фінансування охорони здоров'я, вагому частку у якій буде займати обов'язкове медичне страхування.

За допомогою страхової медицини держава може підвищити доступність медичних послуг для різних верств населення та залучити додаткові фінансові ресурси у сферу охорони здоров'я. Страхова медицина буде сприяти фінансуванню наукових досліджень та розробок, підготовці та перекваліфікації медичних працівників, оновленню матеріально-технічної бази медичних закладів, наданню якісних медичних послуг населенню [2, с.82].

Головними завданнями обов'язкового медичного страхування мають стати: забезпечення охорони здоров'я населення; розвиток медичного обслуговування; фінансування системи охорони здоров'я [5].

Отже, для ефективного функціонування медичного страхування в Україні та захисту інтересів громадян слід внести зміни у законодавство, які будуть регламентувати процеси накопичення доходів населення у відповідності з реаліями сьогодення в економічному просторі та включати роз'яснення щодо механізму надання страхових послуг із виваженою системою контролю за діями посадових осіб вказаного процесу, розширити автономію медичних закладів, перевести їх на оплату за результат, спростити доступ до фінансування та інвестицій, прискорити процедуру ліцензування медичних практик та ін. Необхідним є також удосконалення податкової політики з метою впровадження стимулів для медичного страхування.

Список використаних джерел:

1. Гринчишин Я.М. Стан та перспективи розвитку страхового ринку України / Я.М. Гринчишин, А.В. Прокопюк // Молодий вчений. – 2017. – №3 (43). – С. 622-626.
2. Дибя В.А. Сучасний стан та перспективи розвитку страхових компаній в Україні / В.А. Дибя // Економіка та держава. – 2016. – № 11. – С. 80-83.
3. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні / О.В. Золотарьова // Економіка і суспільство. – 2017. – №11. – С. 413-420.
4. Місце медичного страхування в системі охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: rak-r-kovalska-k-pace-of-insurance-medicine-in-security-system-of-health_14278.pdf
5. Полоз К.Ю. Стан та перспективи медичного страхування в Україні [Електронний ресурс] / К.Ю. Полоз. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41150>.
6. Світлична О.С. Еволюція медичного страхування в Україні / О.С. Світлична // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 30–34.

Мирослава Шкіря, студентка 2 курсу магістратури
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Науковий керівник: *Тимчак М.В., к.е.н. доцент*

ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

В сучасних умовах актуалізується питання розробки концепції управління економічною безпекою страхових компаній з позиції безпекової парадигми. На теоретико-прикладному рівні варто визначити чимало особливостей та ключових позицій процесу управління економічною безпекою страхової компанії та врахувати їх у практичній діяльності. Мова йде, насамперед, про трансформацію позитивних позицій компанії на ринку страхування у її переваги або сильні сторони, а також постійний моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища з метою швидкої реакції на вплив деструктивних елементів.

Концептуальні основи процесу управління економічною безпекою страхової компанії є систематизація ключових понять, обґрунтування економічної природи, структури та функціонального призначення механізму управління економічною безпекою страхових компаній [4, с. 41].

Особливе місце у концепції управління економічною безпекою страхової компанії посідає питання забезпечення інформаційної та кадрової безпеки.

Інформаційна безпека передбачає активні заходи щодо здійснення стратегічного моніторингу, вивчення та аналізу веб-сайтів, проведення консультацій з питань моделювання ситуацій, проведення спеціалізованих нарад, інформування клієнтів про страхові послуги та ймовірні ризики, збереження комерційної таємниці та ін. Дослідження американських фахівців доводять, що втрата інформації з обмеженим доступом призводить до банкрутства страхових компаній у 60 випадках зі 100 [1, с.50-60].

Невід'ємним елементом концепції управління економічною безпекою страхової компанії є кадрова безпека, що репрезентує нормативно-правове та інформаційне забезпечення процесу управління. Кадрова безпека відповідає за вирішення правових питань щодо регулювання трудових відносин, відбору висококваліфікованих працівників для роботи у відповідних підрозділах страхової компанії, підготовку нормативних документів, розробку інструкцій, забезпечення необхідною інформацією усі підрозділи компанії тощо.

Фінансова безпека у сфері страхування – це такий фінансовий стан, який характеризується здатністю забезпечувати захист фінансових інтересів усіх суб'єктів національної економіки у страховій сфері за умов стабільності системи фінансових показників та забезпечення своєчасних виплат за взятими зобов'язаннями [3, с. 226]. До об'єктів фінансової безпеки відносять власні кошти, страхові тарифи, страхові резерви, страховий портфель,

перестраховування, інвестиційну діяльність, кінцевий фінансовий результат дотримання інтересів страховика, відповідного стану.

Управління фінансовою безпекою страхових компаній реалізується через дослідження її фінансового стану, оскільки брак фінансових ресурсів підриває довіру не лише до якогось конкретного страховика, а й до страхового ринку взагалі [2, с. 31].

Концепція управління економічною безпекою страхової компанії передбачає наявність суб'єктів внутрішнього впливу, підпорядкованих керівництву страховика. Виокремлюють три групи таких суб'єктів:

1) спеціалізовані суб'єкти, основним призначенням яких є постійна діяльність із забезпечення економічної безпеки (наприклад, відділи моніторингу стану економічної безпеки страхової компанії);

2) напівспеціалізовані суб'єкти, частина функцій яких полягає в забезпеченні безпеки страховика (маркетингова служба, юридичний підрозділ);

3) решта персоналу та підрозділи страховика, які в межах своїх посадових інструкцій та положень про підрозділи зобов'язані вживати заходів щодо забезпечення економічної безпеки [6, с. 293].

Стабільний та ефективний розвиток страхових компаній можливий за умови діагностики безпекового середовища, постійного моніторингу ймовірних ризиків, функціонування динамічної системи управління економічною безпекою. У сучасних умовах невизначеності актуальними постають питання розроблення механізму управління економічною безпекою, дія якого спрямована на протидію кризовим явищам, забезпечення фінансової стійкості, формування системи управління економічною безпекою страхової компанії. Практичному втіленню конкретних інструментів підвищення якості управління в діяльність страхової компанії передують обґрунтування концептуальних засад такої ідеї [5, с. 205].

Отже, підсумовуючи проведене дослідження можна стверджувати, що особливе місце у концепції управління економічною безпекою страхової компанії відводиться питанням забезпечення інформаційної, кадрової та фінансової безпеки.

Список використаних джерел:

1. Землячова О.А. Оцінка фінансового стану страховика та шляхи його поліпшення. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2014 №2. С. 54–66.
2. Матвійчук Л.О. Концептуальні аспекти фінансової безпеки страхових компаній. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2013. Т. 18 Вип. 2/1 С. 30–32.
3. Нужнов Є.В. Актуальні питання фінансової безпеки в сфері страхування. *Європейські перспективи*. 2012. № 4. Ч. 2. С. 223–228.
4. Омельчук Л.В. *Управління економічною безпекою страхових компаній в Україні: дис...канд. екон. наук: 21.04.02 Львів, 2018. 243 с.*
5. Омельчук Л. В. Оцінка загроз та ризиків економічній безпеці страхових компаній // *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2018, С. 201–207.
6. Папка О.С. Механізм функціонування системи фінансової безпеки страхових компаній. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012., С. 292–296.

Наукове видання

**ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН: ВИКЛИКИ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ**

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
26 листопада 2019 р.
м. Ужгород

Відповідальний за випуск: Варцаба В.І., д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів і банківської справи
економічного факультету ДВНЗ «УжНУ».

Матеріали подані в авторській редакції

